

БЕСТСЕЛЪР НА „НЮ ЙОРК ТАЙМС“

Уолтър Тевис

ДАМСКИ ГАМБИТ

<http://4eti.me>

NETFLIX

A NETFLIX
ORIGINAL SERIES

Уолтър Тевис

ДАМСКИ ГАМБИТ

Американска
Първо издание

The Queen's Gambit by Walter Tevis
Copyright © 1983, 2014 by Walter Tevis
This edition published by arrangement with the Tevis Family Copyright Trust
c/o Susan Schulman Literary Agency.
All rights reserved.

© Борислав Стефанов, превод, 2021

© Наталия Чайкина, корица, 2021

© Кръг, 2021

<http://4eti.me>

ISBN 978-619-7625-04-2

Съдържание

Анотация	4
Бележка от автора	6
Първа глава	7
Втора глава	23
Трета глава	37
Четвърта глава	53
Пета глава	69
Шеста глава	82
Седма глава	89
Осма глава	94
Девета глава	107
Десета глава	118
Единайсета глава	125
Дванайсета глава	137
Тринайсета глава	151
Четиринайсета глава	168
За автора	191

Анотация

Историята на талантливата Бет Хармън се разгръща динамично като напрегната шахматна битка, с каквито романът на Уолтър Тевис е изпъстрен.

След смъртта на майка си мрачната и безнадеждно самотна Бет е изпратена в сиропиталище, където обичта и емоционалната подкрепа са заменени със зелени хапчета за „успокоение“. Единственото бягство от сивотата и апатията се оказва шахът.

Победа след победа, порасналата Хармън си извоюва място сред шампионите – територия, запазена само за мъжете до този момент. Славата обаче задълбочава отчуждението ѝ и страха, че ще пропилее своя талант. Облекчение ѝ носят единствено алкохолът и зелените хапчета – зависимост, сравнима с тази към любимата игра. Бет води битка с вътрешните си демони също толкова ожесточено, колкото и тази на шахматното поле. Но дали ще излезе победителка и в двете?

„Нетфликс“ предизвика фурор с минисериала „Дамски гамбит“, създаден по едноименната книга и носител на две награди „Златен глобус“!

„Романът „Дамски гамбит“ е чиста наслада. Препрочитам го през няколко години просто за удоволствие.“

Майкъл Ондатджи, автор на „Английският пациент“

„Защита Лужин“ от Владимир Набоков и „Шахматна новела“ от Стефан Цвайг са абсолютни класики. Сега до тях се нарежда „Дамски гамбит“!“

„Файненшъл Таймс“

„Преди да започнете „Дамски гамбит“, облепете пръстите си с тиксо. Иначе от напрежение току-виж си загризете ноктите и стигнете чак до лактите.“

„Хюстън Кроникъл“

„Романът на Тевис е по-въълнуващ от „Самоличността на Борн“ и цялото творчество на Робърт Лъдълм.“

„Форт Уърт Стар-Телеграм“

На Елеанора

„От шеметните кули пепел
за да остане тук,
дори не шаввай в тоя кът,
недей издава звук.

Дете е тя – сама танцува
на малката си сцена.

Нозете ѝ напипват стъпка
отнейде уловена.

*Като воден паяк по река
умът ѝ пълзи по тишината* “¹

У. Б. Йейтс, „Воден паяк“

¹ Йейтс, У. Б., „Кръвта и луната.“ Прев. от англ. Владимир Трендафилов. София: Народна култура, 1990, с. 94. – Бел. изд.

Бележка от автора

Превъзходният шах на гросмайсторите Роберт Фишер, Борис Спаски и Анатолий Карпов години наред беше наслада за играчи като мен. „Дамски гамбит“ е художествена творба и реших, че е по-разумно да не ги включвам сред героите, дори и само за да избегна противоречия с реалните биографии.

Бих искал да изкажа благодарността си на Джон Анкрил, Феърфийлд Хобан и Стюърт Мордън – отлични играчи, които ми помогнаха с книги, списания и с правилата на турнирите. Имах късмета да получа любезната и усърдна помощ и на националния майстор по шахмат Брус Пандолфини при редакцията на текста и елиминирането на грешки, свързани с играта, в която той самият е постигнал завидни резултати.

Първа глава

Бет научи за смъртта на майка си от жена с папка в ръка. А на следващия ден в „Хералд Лийдър“ се появи снимка: момиче с обикновена памучна риза на верандата на сива къща на Мейпълуд Драйв. Още тогава беше съвсем обикновена. Текстът под снимката гласеше:

„Осиротялата вчера при верижната катастрофа на Ню Съркъл Роуд Елизабет Хармън се готви за трудното бъдеще. На осем години тя остана без семейство заради катастрофата, която уби двама и рани други. Елизабет, която по това време е била сама вкъщи, научи за злополуката малко преди да я снимаме. Властите обещаха, че ще се погрижат за нея.“

* * *

В сирашкия приют „Метуен“ в Маунт Стърлинг, Кентъки, Бет започна да получава успокоителни два пъти дневно. Даваха ги и на останалите деца – „За да са уравновесени“ По нищо не личеше Бет да е неуравновесена, но се радваше на малкото хапче. То отпускаше нещо дълбоко в корема ѝ и ѝ помагаше да се унася през напрегнатите часове в сиропиталището.

Господин Фъргюсън раздаваше хапчетата в пластмасова чашка. Заедно със зеленото, което уравновесяваше, имаше оранжеви и кафяви за изграждане на силно тяло. Децата се редяха на опашка, за да ги получат.

Най-високото момиче беше чернокожото, Джолийн. Беше на дванайсет. На втория си ден Бет се нареди зад нея на опашката за витамини, а Джолийн се обърна и я изгледа смръщено.

– Сирак ли си, или копеле?

Бет не знаеше какво да отговори. Изплаши се. Бяха в края на опашката и трябваше да чака, докато стигне до прозорчето, където стоеше господин Фъргюсън. Беше чувала майка ѝ да нарича баща ѝ копеле, но не знаеше какво означава.

– Как се казваш, малката? – попита Джолийн.

– Бет.

– Майка ти умряла ли е? А татко ти?

Бет я зяпна. Думите „майка“ и „умряла“ бяха непоносими. Искаше да побегне, но нямаше накъде.

– За родителите ти питам – повтори Джолийн с глас, в който имаше и някакво съчувствие. – Умрели ли са?

Бет не можеше да измисли какво да каже или направи. Стоеше ужасена на опашката и чакаше хапчета

* * *

– Всичките сте лакомии свиркаджии!

Изкрещя го Ралф от момчешкото крило. Тя го чу, защото беше в библиотеката, която имаше прозорец към тяхната част. Нямаше представа какво е „свиркаджия“, думата

беше странна. По звученето ѝ предположи, че ще му измият устата със сапун. На нея ѝ го направиха заради едно „мамка му“, ... а майка ѝ редовно викаше „мамка му“.

* * *

Бръснарят ѝ каза да седи изправена на стола и да е абсолютно неподвижна.

– Ако мръднеш, може да останеш без ухо.

В гласа му нямаше дори намек за шега. Бет седеше възможно най-тихо, но беше възможно да остане напълно неподвижна. Отне му много време да я подстриже на бретон като всички останали. Опита се да се разсее, като си мисли за онази дума, „свиркаджия“. Единственото, което си представяше, беше някакъв музикант, нещо като флейтист. Но имаше чувството, че не е това.

* * *

Чистачът беше по-дебел от едната страна, отколкото от другата. Казваше се Шайбел. Господин Шайбел. Един ден я пратиха в мазето, за да изтупа гъбите за чистене на черната дъска, и го намери там, седнал на метална табуретка близо до пешта, намръщен и надвесен над една зелено-бяла дъска като за шашки. На мястото на пулчетата имаше малки пластмасови неща с причудливи форми. Някои бяха по-големи. Малките обаче бяха повече на брой от всички други. Чистачът вдигна поглед към нея. Тя си тръгна мълчаливо.

В петък всички ядяха риба, без значение дали са католици. Сервираха я на квадратни парчета с тъмнокафява, суха панировка и покрита с гъст оранжев сос като френския дресинг от магазина. Сосът беше сладък и ужасен, но рибата под него беше още по-лоша. Веднъж едва не повърна от вкуса ѝ. Но трябваше да се изяде до последния залък, иначе някой щеше да каже на госпожа Диърдорф и после сбогом на осиновяването.

Някои деца ги осиновяваха веднага. Едно шестгодишно момиче на име Алис дойде месец след Бет и три седмици по-късно я взеха симпатични хора с акцент. Когато дойдоха за нея, те се разходиха в крилото. Бет искаше да ги прегърне, защото ѝ изглеждаха щастливи, но когато я погледнаха, тя се обърна настрана. Други деца бяха там отдавна и знаеха, че никога няма да си тръгнат. Сами се наричаха „доживотни“. Бет се чудеше дали и тя е доживотна.

* * *

Физическото беше гадно, най-вече волейболът. Бет така и не успяваше да удари топката правилно. Или я плясваше жестоко, или я посрещаше с твърди пръсти. Веднъж така си удари пръста, че той се поду. Повечето момичета се смееха и викаха, докато играеха, но Бет никога не го направи.

Джолийн определено играеше най-добре. Не беше само защото е по-голяма и по-висока – винаги знаеше точно какво да направи и когато топката идваше високо над мрежата, тя успяваше да застане под нея, без да се налага да крещи на останалите да не ѝ пречат, а след това скачаше и я забиваше с дълго и плавно движение на ръката. Отборът, в който беше Джолийн, винаги печелеше.

Седмица след като Бет си удари пръста, Джолийн я спря в края на физическото, докато останалите вече тичаха към душовете.

– Дай да ти покажа нещо – каза ѝ тя, като вдигна ръце нагоре с отворени и леко сгънати дълги пръсти. – Ето така се прави. – Сгъна лакти и бутна плавно нагоре, все едно е хванала въображаема топка. – Пробвай.

Бет се опита, в началото – неловко. Джолийн се засмя и пак ѝ показа. Бет пробва още няколко пъти и се справи по-добре. Тогава Джолийн взе топката и накара Бет да я хване с пръстите си. След няколко повторения ѝ стана лесно.

– Ето това да го упражняваш, разбра ли? – каза Джолийн и забърза към душа.

Бет се упражняваше през следващата седмица и след това волейболът изобщо не ѝ беше толкова неприятен. Не стана чак добра, но вече не се плашеше от него.

* * *

Всеки вторник след математиката госпожица Греъм пращаше Бет да тупа гъбите. Това се водеше привилегия, а Бет беше най-добрата ученичка в класа, въпреки че беше най-малката. Мазето не ѝ харесваше. Миришеше на плесен, а господин Шайбел я плашеше. Обаче искаше да научи още нещо за играта, която той играеше сам на дъската си.

Един ден отиде по-близо до него и зачака да премести някоя фигурка. Беше докоснал онази с конската глава на малкия пиедестал. След секунда я погледна със сърдита досада.

– Какво искаш, дете? – попита той.

Бет обикновено бягаше от всякакви срещи с хора, особено с възрастни, но този път не отстъпи.

– Как се казва тази игра? – попита.

Той се втренчи в нея.

– Трябва да си горе с другите.

Тя не отмести поглед – нещо в този човек и спокойствието, с което играеше тайнствената си игра, ѝ даде сили твърдо да отстоява това, което я интересува.

– Не искам да съм с другите. Искам да знам как се казва тази игра.

Той я погледна по-внимателно. После сви рамене.

* * *

Една гола крушка висеше на черен кабел от тавана между господин Шайбел и пешта. Бет внимаваше сянката от главата ѝ да не пада върху дъската. Беше неделя сутринта. Горе имаха вероучение в библиотеката и тя вдигна ръка за позволение да иде до тоалетната, след което слезе тук. Вече десет минути стоеше и гледаше как чистачът играе шах. Никой от двамата не проговори, но той като че ли приемаше присъствието ѝ.

Взираше се във фигурките в продължение на минути, неподвижен... гледаше ги, сякаш ги мрази, а после протягаше ръка над шкембето си, вдигаше с пръсти някоя за върха ѝ, задържаше я за момент, все едно държеше умряла мишка за опашката, и я оставяше на друго квадратче. Така и не погледна Бет.

Тя стоеше и се взираше в дъската, наблюдаваше всяко движение, а черната сянка на главата ѝ падаше върху бетонния под в краката ѝ.

* * *

Беше се научила да си пази успокоителните за през нощта. Помагаха ѝ да заспи. Когато господин Фъргюсън ги раздаваше, тя лапваше продълговатото хапче, преместваше го под езика си, отпиваше от портокаловия сок от консерва, който даваха с хапчето, преглъщаше и после, когато той се обръщаше към следващото дете, тя изплюваше хапчето и го пхваше в джоба на бялата си блузка. То имаше твърдо покритие и не омекваше, докато седеше под езика ѝ.

През първите два месеца спеше много малко. Опитваше се – лежеше неподвижно с плътно затворени очи. Но чуваше как момичетата в другите легла кашлят, въртят се или си шепнат, а пък нощният санитар вървеше по коридора, при което сянката му минаваше през леглото ѝ и тя го виждаше дори със затворени очи. Телефон звънваше в далечината или някой пускаше вода в тоалетната. Но най-лошото беше, когато чуваше гласовете при бюрото в края на коридора. Колкото и тихо да приказваха санитарят и нощната дежурна, колкото и приятен да беше разговорът, това я напрягаше и тя се разбуждаше напълно. Стомахът ѝ се свиваше, усещаше вкус на оцет... и вече дума не можеше да става за спане тази нощ.

Тогава се стгушваше в леглото и си позволяваше да усети напрежението в корема си с трепет, защото знаеше, че скоро ще изчезне. Лежеше и чакаше в тъмното, сама, следеше хаоса в себе си и чакаше да достигне върха си. След това глътваше двете хапчета и лягаше по гръб, докато спокойствието се разливаше в тялото ѝ като топли морски вълни.

* * *

– Ще ме научите ли?

Господин Шайбел не каза нищо, дори не помръдна с глава, че е чул въпроса. Далечни гласове над тях пееха госпъла „Събираме снопите“.²

Тя изчака няколко минути. Гласът ѝ почти заглъхна под натиска на думите, но тя все пак ги избута навън:

– Искам да се науча да играя шахмат.

Господин Шайбел протегна дебелата си ръка към една от по-големите черни фигурки, ловко я вдигна за главата и я постави на квадратче в другия край на дъската. След това отново скръсти ръце на гърдите си. Все още не поглеждаше Бет.

– Не играя с чужди хора.

Равният му глас беше като шамар в лицето. Бет се завъртя и тръгна обратно по стълбите с лош вкус в устата.

– Аз не съм чужд човек. Живея тук – каза му тя два дни по-късно. Зад главата ѝ малък молец обикаляше голата крушка и бледата му сянка минаваше по дъската на равни интервали. – Можете да ме научите. Вече знам някои неща от гледане.

– Момичетата не играят шахмат.

Гласът му отново беше равен.

Тя се стегна, пристъпи по-близо и посочи – без да докосва – една от цилиндричните фигурки, която във въображението си вече беше кръстила „оръдие“.

– Тази се движи нагоре-надолу или наляво-надясно. Чак до края, ако има място да мине.

Господин Шайбел помълча за малко. След това посочи онази, която отгоре приличаше на лимон с диагонален прорез.

– А тази?

² Американска протестантска песен от поета и композитор Ноулс Шоу (1834 – 1878). – Бел. ред.

Сърцето ѝ подскочи.

– По диагоналите.

* * *

Можеше да събира хапчета, като вечер изпива само едното, а другото го запазва. Бет слагаше допълнителните в кутийката на четката си за зъби, където никой нямаше да погледне. Само трябваше да внимава хубаво да подсуши четката със салфетка, след като я използва, или пък изобщо да не я използва, а да си търка зъбите с пръст.

Тази вечер за пръв път изпи три хапчета едно след друго. Малки иглички попълзяха по косъмчетата на тила ѝ... беше открила нещо важно. Остави сиянието да се разлее в нея, докато лежеше в леглото в избледнялата си синя пижама на най-лошото място в крилото на момичетата, близо до вратата към коридора и срещу тоалетната. Нещо в живота ѝ обаче се реши – знаеше за шахматните фигури, как ,се движат и как взимат други, Знаеше и как да се почувства добре в корема и в напрегнатите стави на ръцете и краката си с хапчетата, които сиропиталището ѝ даваше.

* * *

– Добре, дете – каза господин Шайбел. – Вече можем да играем шах. Аз съм с белите. Гъбите бяха у нея. Беше след математиката, а географията започваше след десет минути.

– Нямам много време – каза тя.

Беше научила всички ходове миналата неделя, през часа, който вероучението ѝ позволяваше да прекара в мазето. Стига да се появеше в началото, никой не забелязваше, че я няма, заради групата момичета, които идваха от детския хор от другия край на града. Но по география беше различно. Господин Шел страшно я плашеше, въпреки че тя беше първенец в класа.

Гласът на чистача беше равен.

– Сега или никога.

– Имам география...

– Сега или никога.

Тя помисли само секунда, преди да реши. Беше забелязала една стара щайга за мляко зад пещта. Издърпа я до другия край на дъската, седна и каза:

– Местете.

Той я победи в четири хода с нещо, което тя по-късно научи, че се казва „детски мат“. Стана бързо, но не достатъчно бързо и закъсня за географията с петнайсет минути. Каза, че е била в тоалетната.

Господин Шел стоеше на бюрото с ръце на кръста. Огледа класа.

– Някоя от вас, млади дами, виждала ли е тази млада дама в тоалетната?

Чу се сподавен кикот. Никой не вдигна ръка, дори Джолийн, въпреки че Бет на два пъти беше лъгала за нея.

– А колко от вас, дами, бяха в тоалетната преди часа?

Чу се още кикот – три ръце.

– И някоя от вас Видя ли Бет там? Може би докато си е миела хубавите ръчички?

Нямаше отговор. Господин Шел пак се обърна към дъската, където изброяваше износните стоки на Аржентина, и добави думата „сребро“. За момент Бет си помисли, че се е свършило. Но той проговори с гръб към класа:

– Пет черни точки.

При десет налагах по дупето с кожен каиш. Бет беше усещала този каиш само във въображението си, но за момент си представи пареща болка по меките си части. Тя сложи ръка на сърцето си и усети хапчето от сутринта на дъното на джоба си. Страхът ѝ осезаемо намаля. Представи си дългата правоъгълна пластмасова кутийка на четката за зъби – в нея вече имаше четири хапчета, които я чакаха там, в чекмеджето на металното шкафче до леглото.

Вечерта легна по гръб. Още не беше изпила хапчето в ръката си. Слушаше нощните шумове и забеляза, че сякаш се усилваха, докато очите ѝ свикваха с тъмнината. В другия край на коридора, на бюрото, господин Бърн се заприказва с госпожа Холанд. Тялото на Бет се напрегна от звука на разговора. Тя примигна, загледа се в тъмния таван горе и се насили да види шахматната дъска със зелените и белите квадратчета. После сложи фигурите на началните им места – топ, кон, офицер, дама, цар и редицата пешки пред тях. След това премести пешката на белия цар на четвъртия ред. Избута и черната срещу нея. Можеше да се справи! Беше просто. Тя продължи, като започна да преиграва партията, която беше загубила.

Изкара коня на господин Шайбел на третия ред. Представяше си го ясно върху зелено-бялата дъска на тавана на крилото.

Шумовете вече бяха заглъхнали до бял, хармоничен фон. Бет лежеше щастлива и играеше шах.

* * *

Следващата неделя блокира детския мат с левия си кон. Беше разгледала партията в съзнанието си сто пъти, докато гневът и унижението не се изпариха и не останаха ясните фигури на дъската в нощното ѝ видение. Когато дойде да играе с господин Шайбел в неделя, беше подготвила всичко и направи хода сякаш насън. Хареса ѝ усещането на фигурата, на миниатюрната конска глава в пръстите ѝ. Когато постави коня на квадратчето, чистачът го изгледа намръщен. Хвана дамата си за главата и даде шах с нея. Но Бет беше готова и за това – видя го в леглото си предната вечер.

Отне му четиринайсет хода да хване дамата ѝ в капан. Тя се опита да играе без дама, да пренебрегне смъртоносната загуба, но той се пресегна и спря ръката ѝ, преди да е докоснала пешката, която се канеше да премести.

– Сега се предаваш – каза.

Гласът му беше груб.

– Предавам ли се?

– Точно така, дете. Когато загубиш дамата по такъв начин, се предаваш.

Тя го погледна с недоумение. Той пусна ръката ѝ, взе черния ѝ цар и го положи на дъската, фигурата се полющена наляво-надясно за момент и замръзна.

– Не – каза тя.

– Да. Предаде се.

Искаше да го удари с нещо.

– Не ми казахте, че има такова правило.

– Не е правило. А спортсменство.

Знаеше какво има предвид, но не ѝ харесваше.

Искам да довърша – каза тя, взе царя и го върна на квадратчето му.

– Не.

– Трябва да се довърши.

Той вдигна вежди и стана. Никога не го беше виждала прав в мазето – само в коридорите, когато метеше, или в класните стаи, когато миеше дъските. Сега трябваше да стои малко приведен, за да не си удря главата в гредите на ниския таван.

– Не – каза той. – Загуби.

Не беше честно. Спортсменството не я интересуваше. Искаше да играе и да спечели. Никога не беше искала нещо толкова силно, колкото да спечели сега. Изрече една дума, която не беше изричала след смъртта на майка си:

– Моля.

– Играта свърши – каза той.

Тя го изгледа яростно.

– Ах, ти, лаком...

Той отпусна ръцете си и бавно каза:

– Няма повече шах. Излизай.

Само да беше по-голяма. Но не беше. Стана от дъската и тръгна към стълбите, докато чистачът я наблюдаваше мълчаливо.

* * *

Във вторник, когато взе гъбите и отиде в мазето, вратата беше заключена. Натисна я два пъти с хълбок, но тя не помръдна. Почука, отначало тихо, а после силно, но от другата страна нищо не се чу. Беше ужасно. Знаеше, че е там и седи пред дъската, че просто ѝ е ядосан от последния път, но нямаше какво повече да направи. Когато се върна с гъбите, госпожа Греъм дори не забеляза, че още са мръсни, нито че Бет се прибра по-рано от обикновено.

В четвъртък беше сигурна, че ще е пак същото, но не позна. Вратата беше отворена и когато тя слезе долу, господин Шайбел се държеше, сякаш нищо не е станало, фигурите бяха наредени. Побърза да почисти гъбите и се настани до дъската. Докато стигне, господин Шайбел премести пешката пред царя си. Тя също игра с царската си пешка, като я придвижи две квадратчета напред. Този път нямаше да прави грешки.

Той бързо отговори на хода ѝ и тя веднага му отвърна. Не си проговориха, но продължиха да играят. Бет усещаше напрежението и ѝ харесваше.

На дваиясетия ход господин Шайбел премести коня си, когато не трябваше, и Бет успя да придвижи пешка до шестия ред. Той върна коня. Това беше пропилян ход и тя потръпна, когато го видя. Жертва офицера си за коня му. И тогава тя отново избута пешката напред. При следващия ход тази пионка щеше да се превърне в дама.

Той изгледа пешката ѝ, после се пресегна ядосано и събори царя си. Никой от двамата не проговори. Това беше първата ѝ победа. Цялото напрежение беше изчезнало някъде и Бет усещаше в себе си възхитително чувство, което никога досега не беше изпитвала през дивота си.

* * *

Тя откри, че може да пропуска обяда в неделя и никой не ѝ обръщаше внимание. Това ѝ даваше три часа с господин Шайбел, преди той да си тръгне в два и половина. Никой от двамата не говореше. Той винаги играеше с белите фигури и местеше първи, а тя – с черните. Беше ѝ хрумвало да възрази, но реши да не го прави.

Една неделя, след партия, която той едва успя да спечели, ѝ каза:

– Трябва да научиш *Сицилианската защита*.

– Какво е това? – попита тя раздражено.

Още ѝ беше криво от загубата. Миналата седмица го беше победила в две игри.

– Когато белите преместят пешката пред дамата с две полета, черните правят така.

Той се пресегна и премести бялата пешка с две квадратчета напред – почти неизменният му първи ход. След това взе пешката пред офицера до черната дама и я придвижи с две квадратчета към средата на дъската. За пръв път ѝ показваше нещо такова.

– А после какво? – попита тя.

Той взе коня от страната на царя и го постави вдясно и надолу от пешката.

– Кон на „f3“.

– Какво е „f3“?

– Третото поле във вертикала на офицера до царя. Където току-що сложих коня.

– Значи квадратчетата... полетата си имат имена?

Той кимна спокойно. Тя усети, че не му се искаше да споделя дори това късче информация.

– Ако играеш добре, имат имена.

Тя се наведе напред.

– Покажете ми.

Той погледна надолу към нея.

– Не. Не сега.

Това я вбеси. Добре разбираше, че хората обичат да пазят тайните си. И тя си имаше такива. Въпреки това ѝ се искаше да се протегне през дъската, да го зашлеви през лицето и да го накара да ѝ каже. Пое си дъх.

– Значи това е *Сицилианската защита*!

Той изглеждаше облекчен, че е зарязала темата за имената на полетата.

– Има още – каза той и продължи, като ѝ показва основните ходове и няколко варианта. Но не използваше имената на полетата. Показа ѝ атака *Левенфиш* и Вариант *Най-дорф* и ѝ каза да ги повтори. Тя го направи без нито една грешка.

Но когато след това започнаха истинска игра, той бутна пешката пред дамата си напред и тя веднага видя, че това, на което току-що я беше научил, в тази ситуация беше безполезно. Изгледа го гневно през дъската, като си мислеше, че ако имаше нож, сигурно щеше да го намушка. После върна погледа си към дъската и също премести пешката пред дамата си напред, решена да го победи.

Той премести съседната си пешка, онази пред офицера. Често правеше така.

– И това ли е от онези неща? Като *Сицилианската защита*? – попита.

– Дебюти.

Не я погледна, гледаше дъската.

– И такова ли е?

Той сви рамене.

– Дамски гамбит.

Тя се почувства по-добре. Беше научила още нещо от него. Реша да не взема предложената пешка и да остави напрежението на дъската. Харесваше ѝ как атмосферата се

нажежава, усещаше силата, която се разнася от фигурите по редовете и диагоналите. В средата на играта, когато те вече бяха навсякъде, потръпна от силата, бушуваща върху дъската. Тя изведе коня до царя си и усети как мощта му се разгръща.

След двайсет хода взе и втория му топ и той се предаде.

Тя се завъртя в леглото, сложи възглавницата над главата си, за да скрие светлината изпод вратата на коридора, и се замисли как може да използва офицер и топ заедно, за да даде изненадващ шах. Ако премести офицера, царят ще е в шах и офицерът ще бъде свободен да прави каквото си иска на следващия ход – дори да вземе дамата. Доста време лежа така и трескаво размишлява над тази мощна атака. След това махна възглавницата, обърна се по гръб, начерта шахматната дъска на тавана и отново изигра всичките си партии с господин Шайбел, една по една. Видя две места, на които току-що измисленото положение с топ и офицер можеше да е от полза. В първия случай тази атака отваряше двойна заплаха, а във втория може да бъде подготвена и използвана коварно. Бет изигра във въображението си две партии от началото до края с нови ходове – и спечели и двете. Усмихна се блажено и заспа.

* * *

Учителката по математика възложи чистенето на гъбите на друг ученик, като каза, че Бет имала нужда да си почине. Не беше честно, защото Бет все още имаше отлични оценки по математика, но нищо не можеше да направи. Докато рижавото момченце всеки ден излизаше от стаята с гъбите, тя седеше в час и с треперееща ръка смяташе безсмислените сборове и разлики. Всеки ден все по-отчаяно ѝ се играеше шах.

Във вторник и сряда глътна само по едно хапче и запази другото. В четвъртък успя да заспи сама след цял час шах наум и така оцеляха двете хапчета, получени през деня – петък направи същото. Цялата събота, докато работеше в кухнята на столовата, и следобед, по време на християнския филм в библиотеката и разговора за личното усъвършенстване преди вечеря, тя усещаше лека топлина, щом пожелаеше, защото знаеше, че има шест хапчета в кутийката.

Същата нощ, когато изгасиха лампите, тя ги изпи едно по едно и зачака. Усещането, което я обля, беше разкошно – спокойна сладост в корема и отпускане в стегнатите части на тялото ѝ. Задържа се будна колкото може по-дълго, за да се наслади на топлината в себе си, на дълбокото химическо щастие.

В неделя, когато господин Шайбел попита защо не е идвала, тя се изненада, че го е грижа.

– Не ме пускаха от час.

Той кимна. Шахматната дъска беше наредена и тя с изненада видя, че белите фигури са обърнати към нея, а щайгата за мляко вече е на мястото си.

– Аз ли ще съм първа? – попита невярващо.

– Да. От сега нататък ще се редуваме. Така се играе по принцип.

Тя седна и направи ход с царската пешка. Господин Шайбел безмълвно премести пешката пред офицера до дамата. Не беше забравила ходовете. Никога не забравяше шахматните ходове. Той играеше атака *Левенфиш*, а тя не откъсваше очи от властта на офицера му по дългия диагонал и как чакаше да се нахвърли. Намери начин да го неутрализира на седемнайсетия ход. Успя да жертва своя по-слаб офицер за неговия. Тогава влезе с коня си, извади топа и го матира в още десет хода.

Беше лесно – номерът бе просто да си отваря очите и да си представя начините, по които може да протече играта.

Матът го изненада; царят му беше на последния ред, когато тя протегна ръка през цялата дъска и постави топа на квадратчето за мата.

– Мат – каза равно тя.

Днес господин Шайбел изглеждаше различен. Не се намръщи, както правеше винаги, когато го биеше. Той се наведе напред.

– Ще те науча на шахматна нотация – каза той, а тя вдигна очи към него. – Имената на полетата. Сега ще те науча.

Тя примигна.

– Достатъчно добра ли съм вече?

Той тръгна да казва нещо и спря.

– На колко години си, дете?

– На осем.

– На осем години. – Той се наведе напред, доколкото му позволяваше огромното шкембе. – Да ти кажа честно, дете, ти си изумителна.

Тя не разбра какво ѝ казва.

– Извини ме – господин Шайбел се пресегна и взе от земята една почти празна бутилка от половин литър.

Вдигна глава назад и отпи.

– Това уиски ли е? – попита Бет.

– Да, дете. И да не кажеш на някого.

– Няма – каза тя. – Научете ме на шахматна нотация.

Той върна бутилката на земята. За момент Бет я проследи с поглед и се зачуди какъв вкус има уискито и какво ли щеше да усети, ако го изпие. После пак насочи погледа и вниманието си към дъската, където всяка от трийсет и двете фигури упражняваше своята безшумна сила.

* * *

Събуди се по някое време посред нощ. Някой седеше на ръба на леглото ѝ. Тя се скова.

– Спокойно – прошепна Джолийн. – Аз съм.

Бет не каза нищо, просто лежеше и чакаше.

– Реших, че може да искаш да пробваш нещо хубаво – каза Джолийн.

Тя бръкна под чаршафа и нежно сложи ръка върху корема на Бет. Бет лежеше по гръб. Ръката остана там, а тялото ѝ продължи да е стегнато.

– Не се напругай – прошепна Джолийн. – Няма да те нараня. – Тя се изкикоти тихо. – Просто съм възбудена. Знаеш ли какво е да си възбудена?

Бет не знаеше.

– Просто се отпусни. Само ще те погалия малко. Ще ти стане хубаво, ако се отпуснеш.

Бет обърна глава към вратата на коридора. Беше затворена. Отдолу светеше както обикновено. Чувахе далечни гласове откъм бюрото.

Ръката на Джолийн тръгна надолу. Бет поклати глава.

– Недей... – прошепна.

– Тихо, тихо – каза Джолийн.

Ръката ѝ продължи нататък и един пръст започна да гали нагоре-надолу. Не болеше, но нещо в Бет се противеше. Усети, че се изпотява.

– Ох, леле – каза Джолийн. – Знам си, че ти е приятно. – Тя се приплъзна по-близо до Бет, с другата си ръка хвана нейната и я придърпа към себе си. – Пипни ме и ти.

Бет отпусна ръката си. Джолийн я насочи под нощницата си, докато пръстите не се плъзнаха по място, което се усещаше топло и влажно.

– Хайде сега натисни малко – прошепна Джолийн.

Енергията в шепнещия глас беше плашеща. Бет направи каквото ѝ нареждаше и натисна по-силно.

– Хайде, миличка – прошепна Джолийн, – движи го нагоре-надолу. Ето така. – Тя задвижи пръста си по Бет. Беше ужасяващо. Бет потърка Джолийн няколко пъти, стараяше се, съсредоточаваше се само върху това. Лицето ѝ беше мокро от пот, а свободната ѝ ръка беше вкопчена в чаршафа и го стискаше с всички сили.

Лицето на Джолийн се допря до нейното, а ръката обви гърдите на Бет.

– По-бързо – прошепна Джолийн. – По-бързо.

– Не – каза Бет, ужасена. – Не, не искам!

Тя издърпа ръката си.

– Уф, мамка му – каза Джолийн.

По коридора се чува стъпки и вратата се отвори. Светлината нахлу в стаята. Беше човек от нощната смяна, когото Бет не познаваше. Жената остана там цяла дълга минута. Всичко беше тихо. Джолийн я нямаше. Бет не смееше да помръдне, за да види дали се е върнала в собственото си легло. Накрая жената си тръгна. Бет погледна и видя очертанията на тялото на Джолийн в леглото. Имаше три хапчета в чекмеджето; глътна и трите. След това легна по гръб и изчака лошият вкус да премине.

На следващия ден в столовата Бет се чувстваше отвратително заради недоспиването.

– Ти си най-грозното бяло момиче на света – прошепна Джолийн, но така, че всички да чуят. Беше застанала до Бет на опашката за кутийките със зърнена закуска. – Носът ти е грозен, лицето ти е грозно, а кожата ти е като шкурка. И бяла като чаршаф. Селянка проста.

Джолийн продължи с вдигната глава към бърканите яйца. Бет не каза нищо, защото знаеше, че е вярно.

* * *

Цар, кон, пешка. Дъската сякаш се огъваше под напрежението. И прас! Дамата падна. Топовете в долната част на дъската, отначало приклучени, но готови, налягането се трупа постепенно и после се освобождава в един – единствен ход. Госпожица Хадли говореше за магнити, за „силови линии“. Бет, която направо заспиваше от скука, изведнъж се събуди. Силови линии – за офицерите диагонални, за топове прави.

Седалките в класната стая може да са като полетата. Ако червенокосото момче на име Ралф беше кон, тя можеше да го вдигне и да го премести с две места напред и едно встрани, като го сложи на празното място до Денис. Така щеше да постави Бертран в шах; той седеше на първия ред и затова тя реши, че е царят. Усмихна се, докато си мислеше за това.

С Джолийн не си бяха говорили повече от седмица, а Бет не си бе позволила да плаче. Беше почти на девет години и Джолийн не ѝ трябваше. Чувствата ѝ по въпроса нямаха значение. Джолийн не ѝ трябваше.

* * *

– Заповядай – каза господин Шайбел.

Подаде ѝ нещо в кафяв хартиен плик. Беше неделя на обяд. Тя отвори плика. В него имаше тежка книга с меки корици на име „Съвременни шахматни дебюти“.

Започна да прелиства страниците с недоверие. Беше изпълнена с дълги вертикални колони с шахматна нотация. Имаше малки диаграми с шахматна дъска и глави като „Дебюти с дамската пешка“ и „Индийски защитни системи“. Тя вдигна поглед.

Той я гледаше навъсен.

– Това е най-добрата книга за теб – каза. – Ще ти обясни каквото искаш да знаеш.

Тя не каза нищо, а седна на щайгата за мляко пред дъската. Положи книгата внимателно в скута си и зачака играта да започне.

* * *

Часовете по английски бяха най-скучните, с бавния глас на господин Есперо и поетите с имена като Джон Грийнлийф Уитиър и Уилям Кълън Брайънт. „Някъде, сред падаща роса, дорде сияят небесата със сетните стъпки на деня...“³

Беше тъпо. А той внимателно изричаше всяка дума на глас.

Тя държеше „Съвременни шахматни дебюти“ под чина си, докато господин Есперо четеше. Преминаваше през вариантите един по един, като си ги разиграваше наум. На третия ден нотациите – „*e4*“, „*Kf3*“ – вече прескачаха в бързия ѝ ум като твърди фигури на реални полета. Виждаше ги лесно и нямаше нужда от дъска. Можеше да си седи със „Съвременни шахматни дебюти“ в скута, върху плисираната пола от син шевиот на приюта за сираци „Метуен“, и докато господин Есперо бърбореше нещо за това как великата поезия извисява духа или четеше на глас стихове като „На онзи, който в любов към Природата, причестява се с видимите ѝ форми, тя на друг език говори“, ходовете в шахматните партии щракваха в позиция пред полузатворените ѝ очи. В края на книгата някои от класическите партии бяха дадени изцяло – докато единият играч се предаде на двайсет и седмия ход или се стигне до ремита на четиридесетия, и тя се научи как да води фигурите през всички действия на този балет. Понякога се сепваше от елегантността на някоя комбинирана атака, от дръзка жертва или от съдържания баланс на силите в дадена позиция. А мислите ѝ винаги бяха насочени към победата или към възможността за победа.

„Във веселите му дни с глас на радост и усмивка, с красноречието на красотата...“ четеше господин Есперо, докато умът на Бет танцуваше със страхопочитание към геометричното рококо на шаха, прехласната, завладяна, давеща се в грандиозните композиции, които се отваряха за душата ѝ, както душата ѝ се отваряше за тях.

* * *

– Чаршаф! – изсъска Джолийн, когато излязоха от часа по история.

– Сажда – изсъска Бет в отговор.

Джолийн се обърна и я изгледа.

³ Цитатът и следващите два са от поемата „Танатопсис“ на Уилям Кълън Брайънт (1794-1878) – Бел. ред.

* * *

Следващата събота Бет взе шест хапчета и се отдаде на сладката им химия, като държеше едната си ръка на корема, а другата – на пътката си. Тази дума вече я знаеше. Това беше едно от малкото неща, които майка ѝ я беше научила, преди да се блъсне с шевролета. „Избърши се – казваше майка ѝ в тоалетната. – Хубаво да си избършеш пътката.“ Бет задвижи пръстите си нагоре-надолу, както Джолийн беше направила. Усещането не беше приятно. Не и за нея. Дръпна ръката си и пак се отпусна в емоционалната лекота на хапчетата. Може би беше твърде млада. Джолийн беше с четири години по-голяма и там ѝ растяха косъмчета. Бет ги беше усетила.

* * *

– Добро утро, чаршаф – каза Джолийн тихо. Имаше спокойно изражение.

– Джолийн – каза Бет.

Джолийн пристъпи по-близо. Наоколо нямаше никого, бяха сами. Намираха се в съблекалнята, след физическото.

– Какво искаш? – попита Джолийн.

– Искам да знам какво е „свиркаджия“.

Джолийн се ококори. После се засмя.

– Гледай я ти – каза тя. – Знаеш ли какво е кур?

– Май не.

– Момчетата имат такова. На края на учебника по природознание. Като палец е.

Бет кимна. Беше виждала рисунката.

– Значи, душичке – каза Джолийн сериозно, – има момичета, които обичат да го смучат тоя палец.

Бет се замисли.

– Ама не пишкат ли оттам? – попита тя.

– Предполагам, че се бършат после.

Бет си тръгна стресната. И все още бе озадачена. Беше чувала за убийци и мъчители; въпреки че виждала как детето на съседите пребива кучето си до несвоят с една дебела пръчка; но не разбираше как някой може да направи това, което Джолийн ѝ описа.

* * *

Следващата неделя спечели пет партии поред. От три месеца играеше с господин Шайбел и знаеше, че вече не може да я бие. Нито веднъж. Тя предвиждаше всяка уловка, всяка заплаха, която той знаеше как да отпрати. Нямаше как да я разсее с конете си, нито да задържи фигура на опасно поле или да я смути, като събори някоя друга, важна за нея. Тя виждаше тези неща в зародиш и можеше да ги предотврати, докато продължаваше да се приготвя за атака.

Когато приключиха, той я попита:

– Значи си на осем?

– През ноември ставам на девет.

Той кимна.

– Ще дойдеш ли другата неделя?

– Да.

– Добре. Обезателно.

В неделя имаше още един човек в мазето при господин Шайбел. Беше слаб, с риза на райета и вратовръзка.

– Това е господин Ганц от шахматния клуб – каза господин Шайбел.

– Шахматен клуб? – повтори Бет, докато го оглеждаше. Малко приличаше на господин Шел, въпреки че се усмихваше.

– Играем в клуб – каза господин Шайбел.

– А аз съм треньор на отбора в гимназията. Гимназия „Дънкан“ – каза господин Ганц. Никога не беше чувала за това училище.

– Искаш ли да изиграем една партия? – попита господин Ганц.

В отговор Бет седна на щайгата за мляко. До дъската бяха оставили сгъваем стол. Господин Шайбел отпусна тежкото си тяло в него, а господин Ганц седна на старото му столче. Той се пресегна напред с бързо притеснено движение и взе две пешки – една бяла и една черна. Хвана ги в шепи, разтърси ги за момент и след това протегна двете си ръце към Бет със стиснати юмруци.

– Избери си ръка – каза господин Шайбел.

– Защо?

– Ще играеш с цвета, който избереш.

– Аха. – Тя се пресегна и съвсем леко докосна лявата ръка на господин Ганц. – Тази. Той отвори длан. В нея беше черната пешка.

– Съжалявам – каза той с усмивка.

От усмивката му ѝ ставаше неудобно.

Дъската вече беше с черните към Бет. Господин Ганц върна пешките на полетата им, премести пешка на „e4“ и Бет се отпусна. Беше научила всички ходове на *Сицилианската защита* от книгата. Тя премести пешката пред офицера си на „c5“. Когато той изведе коня, тя реши да използва *Найдорф*.

Но господин Ганц се оказа доста умен. Беше по-добър играч от господин Шайбел. И все пак след шест хода вече ѝ беше ясно, че лесно ще го бие – както и направи, спокойно и безмилостно, като го принуди да се предаде след двацет и три хода.

Той остави царя си до дъската.

– Определено познаваш играта, млада госпожице. Тук имате ли отбор?

Тя го погледна неразбиращо.

– Другите момичета. Имат ли шахматен клуб?

– Не.

– А къде играеш?

– Тук долу.

– Господин Шайбел каза, че играете няколко партии всяка неделя. Какво правиш през останалото време?

– Нищо.

– А как поддържаш форма?

Тя не искаше да му каже, че играе шах наум в час и в леглото вечер. За да го разсее, попита:

– Искате ли да изиграем още една партия?

Той се засмя.

– Добре. Твой ред е да играеш с белите.

Бет го победи още по-сръчно, като използва *Дебют Рети*. В книгата беше описан като „хиперсъвременна“ система; на нея ѝ харесваше колко хитро използва белополия⁴ офицер.

След двайсет хода обърна внимание на господин Ганц, че го заплашва мат в три хода. Отне му половин минута да го види. Той невярващо поклати глава и свали царя си.

– Изумителна си – каза. – Никога не съм виждал такова нещо. Изправи се и отиде до пещта, където Бет беше забелязала малка пазарска торбичка.

– Вече трябва да тръгвам, но ти донесох подарък.

Той ѝ подаде торбичката. Бет погледна вътре с надеждата да види друга книга за шах. Имаше нещо, увито в тънка розова хартия.

– Разопаковай го – усмихна се господин Ганц.

Бет извади пакета и разтвори меката хартия. Вътре имаше розова кукла в синя рокля с щампа, с руса коса и изпъкнали устни. Тя я подържа за момент, за да я разгледа.

– Е? – попита господин Ганц.

– Искате ли още една партия? – каза Бет, хванала куклата за ръка.

– Трябва да си тръгвам – въздъхна господин Ганц. – Може би следващата седмица пак ще дойда.

Тя кимна.

В края на коридора имаше варел, който се използваше за кошче. Когато мина покрай него, на път за неделния следобеден филм, Бет пусна куклата вътре.

* * *

В часа по природознание тя намери рисунката в края на книгата. На едната страница имаше жена, а на отсрещната – мъж. Бяха само очертания, без цвят или сенки. И двамата стояха с ръце отстрани и длани напред. На V-образната част под плоския корем на жената имаше проста, вертикална чертичка. Мъжът нямаше такава чертичка или ако имаше, не се виждаше. Имаше някаква кесийка с нещо кръгло, увиснало пред нея. Джолийн каза, че е като палец. Това било кур.

Учителят, господин Хюм, разправяше как поне веднъж на ден трябва да се ядат зелени листни зеленчуци. Започна да пише имената им на дъската. През големите прозорци вляво Бет видя как разцъфва розовата камелия. Тя се вгледа в рисунката на голия мъж, като напразно се опитваше да намери някаква тайна.

* * *

Следващата неделя господин Ганц пак дойде. Носеше си своя шахматна дъска. Имаше черни и бели полета, а фигурите бяха в дървена кутия, облицована с червен филц. Бяха направени от полирано дърво; Бет различаваше жилките в белите. Докато господин Ганц ги подреждаше, тя се пресегна и взе един от конете. Беше по-тежък от онези, които беше използвала, и имаше кръгче от зелен филц на основата. Никога не се беше замислила за притежаването на разни неща, но искаше този шахматен комплект.

Господин Шайбел беше наредил дъската си на обичайното място и бе донесъл втора щайга за мляко за дъската на господин Ганц. Двете дъски вече бяха една до друга, на

⁴ Офицерите се делят на белополи и чернополи, в зависимост от това по кои полета могат да се движат. – Бел. ред.

около две педи разстояние. Беше слънчев ден и ярката светлина се лееше през прозореца, през ниските храсти покрай пътеката до сградата. Никой не проговори, докато подреждаха фигурите. Господин Ганц деликатно взе коня от ръката на Бет и го сложи на началното му поле.

– Решихме, че може да играеш и с двама ни – каза той.

– Едновременно ли?

Той кимна.

Щайгата ѝ за мляко беше поставена между дъските. Тя беше с белите и на двете дъски, и на двете игра „e4“.

Господин Шайбел отвърна със *Сицилианската защита*; господин Ганц игра „e5“. Тя дори нямаше нужда да спира и да мисли за продълженията. Играеше двата си хода и се заглеждаше през прозореца.

Победи ги без никакви усилия. Господин Ганц подреди фигурите и започна пак. Този път тя игра „d4“ и на двете дъски, последвано от „c4“ – *Дамски гамбит*. Чувстваше се напълно спокойна, все едно сънуваше. Беше изпила седем успокоителни около полунощ и част от унеса все още я държеше.

Някъде по средата на партията се загледа през прозореца в розовия храст, когато чу господин Ганц да казва:

– Бет, преместих офицера си на „c4“.

Тя отговори сънено:

– Кон на „e5“.

Храстът сякаш светеше на пролетното слънце.

– Офицер на „b5“ – каза господин Ганц.

– Дама на „d4“ – отговори Бет, без да поглежда.

– Кон на „c6“ – отвърна господин Шайбел сърдито.

– Офицер на „b5“ – каза Бет, загледана в розовите цветове.

– Пешка на „b6“. – В гласа на господин Ганц имаше някаква особена нежност.

– Дама на „a4“ и шах – каза Бет.

Тя чу как господин Ганц ахна. След секунда ѝ каза:

– Цар на „f8“.

– Мат в три хода – заяви Бет, без да се обръща. – Първият шах е с коня. Царят има две тъмни полета и офицерът дава шах. Конят матира.

Господин Ганц издиша бавно.

– Боже мили! – каза.

Втора глава

Гледаха филм в събота следобед, когато господин Фъргюсън дойде да я заведе до кабинета на госпожа Диърдорф. Филмът беше за етикета на масата – „Как да се държим по време на вечеря“, – така че тя нямаше нищо против да си тръгне. Но я беше страх. Дали са разбрали, че не е стъпвала по вероучение? Че си събира хапчетата? Краката ѝ трепереха, а в коленете си усещаше странна празнота, докато господин Фъргюсън, в бели панталони и бяла тениска, я водеше по дългия коридор със зелен линолеум и черни пукнатини по него. Присвиваше очи под ярките флуоресцентни лампи, а дебелиите ѝ кафяви обувки скърцаха по пода. Предния ден имаше рожден ден. Никой не ѝ обърна внимание. Господин Фъргюсън както обикновено нямаше какво да каже, а вървеше енергично по коридора пред нея. Спря пред вратата с матовото стъкло и табела „ХЕЛЪН ДИЪРДОРФ – ДИРЕКТОР“. Бет бутна вратата и влезе.

Секретарка с бяла блуза ѝ каза да продължи към кабинета. Госпожа Диърдорф я очакваше. Бет отвори голямата дървена врата и пристъпи вътре.

В червеното кресло седеше господин Ганц, облечен в кафяв костюм. Госпожа Диърдорф беше зад бюрото си. Тя се взря в Бет над очилата си с рамки в цвят „черупка на костенурка“. Господин Ганц се усмихна смутено и се надигна от стола, когато тя влезе. После пак седна неловко.

– Елизабет – каза госпожа Диърдорф.

Беше затворила вратата зад себе си и стоеше на две-три крачки пред нея. Погледна директорката.

– Елизабет, господин Ганц ми казва, че си... – намести тя очилата на носа си – надарено дете. – Госпожа Диърдорф я изгледа за момент, сякаш очакваше да отрече. Когато Бет не каза нищо, тя продължи: – Той отпрати една необичайна молба към нас. Би искал да те заведе в гимназията в... – Тя пак го погледна.

– В четвъртък – каза господин Ганц.

– В четвъртък. Следобед. Той твърди, че си феноменална шахматистка. Би искал да те представи на шахматния клуб.

Бет не каза нищо. Все още я беше страх.

Господин Ганц се прокашля.

– Имаме дванайсет членове и бих искал да играеш срещу тях.

– Е? – рече госпожа Диърдорф. – Искаш ли да го направиш? Може да се организира като екскурзия. – Тя се усмихна строго на господин Ганц. – Обичаме да даваме шанс на нашите момичета да придобият опит навън.

Бет за пръв път чуваше за това – не знаеше някой някога да е ходил някъде.

– Да – каза Бет. – Искам.

– Добре – каза госпожа Диърдорф. – Разбрахме се. Господин Ганц и едно от момичетата от гимназията ще те вземат в четвъртък следобед.

Господин Ганц стана и тръгна, а Бет понечи да го последва, но госпожа Диърдорф я викна обратно.

– Елизабет – каза тя, когато останаха сами, – господин Ганц ми сподели, че играеш шах с чистача ни.

Бет не беше сигурна какво да каже.

– С господин Шайбел.

– Да, госпожо.

– Това е крайно нередно, Елизабет. Ходила ли си в мазето?

За момент си помисли дали да излъже. Но за госпожа Диърдорф щеше да е твърде лесно да разбере.

– Да, госпожо – каза тя отново.

Бет очакваше гневно порицание, но гласът на госпожа Диърдорф беше изненадващо спокоен.

– Не може да продължава така, Елизабет. „Метуен“ се гордее с високите си стандарти и не може да позволим да играеш шах в мазето.

Бет усети как стомахът ѝ се сви.

– Мисля, че има комплекти за шах в килера – продължи госпожа Диърдорф. – Ще изпратя Фьргюсън да провери.

Телефонът във външния кабинет зазвъня, а на този връху директорското бюро замига малка лампичка.

– Това е всичко, Елизабет. Внимавай как се държиш в гимназията и задължително си почисти ноктите.

* * *

В комиксите за Майор Хупъл главният герой членуваше в клуб „Сова“. В него мъжете седяха на големи стари столове, пиеха бира и говореха за президента Айзенхауер и колко пари харчат жените им за шапки. Майор Хупъл имаше огромен корем като господин Шайбел и когато беше в клуб „Сова“ с бутилка тъмна бира в ръка, думите излизаха от устата му с малки балончета. Казваше неща като „Пфу, значи!“, „Да му се не види!“ Това беше „клуб“. Беше като читалнята на библиотеката в „Метуен“. Може би щеше да играе срещу дванайсетте души в такава стая.

Не беше казала на никого. Дори на Джолийн. Лежеше в кревата, след като изгасиха лампите, и си мислеше за това с тръпка на очакване в корема. Можеше ли да изиграе толкова много партии? Тя се обърна по гръб и притеснено опипа джоба на пижамата си. Вътре имаше две. До четвъртък оставаха шест дни. Може би господин Ганц имаше предвид, че ще изиграе една партия с един човек, след това друга с друг, ако така се прави.

По-рано потърси „феноменален“ в речника. Пишеше: „необикновен, изключителен, забележителен“ Сега си повтаряше тези думи наум: „необикновен, изключителен, забележителен“ в мислите ѝ се превърнаха в мелодия.

Опита се да си представи дванайсет шахматни дъски наведнъж, наредени в редица на тавана. Само четири или пет бяха съвсем ясни. Тя взе черните фигури за себе си, даде белите на „другите“ и после накара „другите“ да играят пешка на „e4“, а тя отговори със *Сицилианската защита*. Откри, че е способна да изиграе пет партии наведнъж – докато е фокусирана върху една дъска, останалите четири чакат да им обърне внимание.

От бюрото в коридора чу глас, който каза: „Колко е часът?“ а друг отговори: „Два и двайсет“. Майка ѝ в такива случаи говореше за „малките потайни часове“. Това беше един от тях. Бет продължи да играе шах, като поддържаше пет въображаеми партии едновременно. Беше забравила за хапчетата в джоба си.

На следващата сутрин господин Фьргюсън ѝ подаде малката пластмасова чашка както обикновено, но когато погледна, в нея имаше две оранжеви таблетки витамини и нищо друго. Тя вдигна поглед към него през прозорчето на аптеката.

– Толкова – каза той. – Следващият.

Тя не помръдна, въпреки че момичето зад нея я бутна.

– Къде са зелените?

– Вече не Ви даваме – каза господин Фъргюсън.

Бет се изправи на пръсти и погледна над плота. Там, зад господин Фъргюсън, видя големия стъклен буркан, все още пълен до една трета със зелени хапчета. Сигурно бяха стотици, като малки бонбончета.

– Там са – каза тя и посочи.

– Ще ги изхвърлим – каза той. – Има нов закон. Вече никакви успокоителни за децата.

– Мой ред е – обади се Гладис зад нея.

Бет не помръдна. Тя отвори уста да отвърне, но не успя да каже нищо.

– Мой ред е за витамини! – каза Гладис по-силно.

Имаше нощи, когато толкова се унасяше в шаха, че заспиваше без хапчета. Но тази не беше от тях. Не можеше да мисли за шах. В кутийката на четката ѝ за зъби имаше три хапчета и това беше всичко. На няколко пъти решаваше да изпие едно, но после се отказваше.

* * *

– Чувам нещо, че ще гастролираш – каза Джолийн и се изкикоти, повече на себе си, отколкото на Бет. – Ще играеш шах пред хората.

– Кой ти каза? – попита Бет. Бяха в съблекалнята след волейбола. Гърдите на Джолийн, които ги нямаше преди година, се поклащаха под спортната ѝ блуза.

– Просто знам разни неща, дечко – каза Джолийн. – Това не беше ли като шашки, дето фигурките подскачат във всички посоки? Чичо ми Хюбърт го играеше.

– Госпожа Диърдорф ли ти каза?

– Никога не я доближавам тази.

Джолийн се усмихна заговорнически.

– Беше Фъргюсън. Каза ми, че ще ходиш в гимназията в центъра. Вдругиден.

Бет я изгледа невярващо. Персоналът не си разменяше тайни със сираците.

– Фъргюсън...?

Джолийн се наведе и заговори сериозно.

– Понякога с него сме малко по-близки. И да не си гъкнала за това, ясно?

Бет кимна.

Джолийн се отдръпна и продължи да суши косата си с бялата кърпа. След волейбола винаги можеш да разтеглиш времето за къпане и обличане, преди да се върнеш в класната стая.

Бет се сети за нещо. След малко заговори с тих глас:

– Джолийн.

– Аха?

– Фъргюсън дава ли ти зелени хапчета? Допълнителни?

Джолийн я погледна ядосано. После лицето ѝ се отпусна.

– Не, душичке. Ще ми се. Но целият щат ги е погнал за това, дето го правят с хапчетата.

– Още са там. В големия буркан.

– Сериозно ли? – попита Джолийн. – Не съм забелязала. – Продължаваше да гледа Бет. – Но забелязах, че напоследък нещо си на нокти. Абстата ли те гони?

Бет беше използвала последното си хапче предната вечер.

– Не знам – каза.

– Оглеждай се – каза Джолийн. – В следващите няколко дни ще има доста изнервени сираци.

Тя свърши със сушенето и се протегна. На светлината, която идваше зад нея, с къдравата си коса и големите широки очи Джолийн беше красива. Бет се чувстваше грозна, докато седеше на пейката до нея. Бледа, малка и грозна. И я беше страх да си легне без хапчета довечера. Последните две нощи спа само по два-три часа. В очите си усещаше песъчинки, сухи и грапави, а задната част на врата ѝ беше потна, въпреки че току-що беше взела душ. Продължаваше да си мисли за онзи голям стъклен буркан зад Фъргюсън и всичките зелени хапчета вътре – достатъчно, за да напълнят сто пъти кутията на четката.

* * *

Пътуването до гимназията беше първото ѝ качване в кола, откакто я доведоха в „Метуен“. Това беше преди четиринайсет месеца. Почти петнайсет. Майка ѝ беше умряла в кола, черна като тази, с остро парче от волана в окото.

Жената с папката ѝ го каза, докато Бет се взираше в бенката на бузата ѝ и мълчеше. Не усети нищо. Мама била починала. Погребението щяло да е след три дни. Ковчегът щял да е затворен. Бет знаеше какво е ковчег – Дракула спеше в такъв. Татко беше починал предишната година заради „Волния живот“, както казваше мама.

Бет седеше на задната седалка с едно едро и притеснено момиче на име Шърли. Шърли членуваше в шахматния клуб. Господин Ганц караше. Коремът на Бет се беше свил на кълбо като камък. Тя стискаше коленете си и гледаше право напред в тила на господин Ганц и раираната му яка и през предното стъкло към колите и автобусите, които се движеха насам-натам.

Шърли се опита да подхване разговор.

– Играеш ли *Царски гамбит*?

Бет кимна, но я беше страх да говори. Предната вечер изобщо не беше спала, а предишните – съвсем малко. Снощи беше чула как Фъргюсън говори и се смее с дамата на рецепцията; тежкият му смях се беше търкулнал по коридора и изпод вратата в отделението, където тя лежеше на леглото си, скована като желязо.

Но беше станало нещо... нещо неочаквано. Точно преди да тръгне с господин Ганц, Джолийн дотича, хвърли един от лукавите си погледи на господин Ганц и каза:

– Може ли да си поприказвам с Бет за малко?

Господин Ганц се съгласи, а Джолийн бързо я придърпа настрани и ѝ подаде три зелени хапчета.

– Ето, миличка – каза тя, – виждам, че имаш нужда.

След това благодари на господин Ганц и заподскача към часа си с учебника по география под мишница.

Само че Бет нямаше възможност да изпие хапчетата. В момента ги държеше в джоба си, но се страхуваше. Устата ѝ беше суха. Знаеше, че може да ги лапне и сигурно никой няма да забележи. Но я беше страх. Скоро щяха да пристигнат. Виеше ѝ се свят.

Колата спря на един светофар. От другата страна на кръстовището имаше бензиностанция с голям син надпис. Бет се прокашля:

– Ходи ми се до тоалетната.

– Ще пристигнем след десет минути – каза господин Ганц.

Бет поклати глава категорично.

– Не мога да чакам.

Господин Ганц сви рамене. Когато светна зелено, той мина през кръстовището и влезе в бензиностанцията. Бет отиде в стаята с надпис „Ж“ и заключи вратата зад себе си. Беше мръсно, с тъмни следи от нещо, размазано по белите плочки, и начупен умивалник. Тя пусна студената вода и лапна хапчетата. Сви шепа, напълни я с вода и ги преглътна. Вече се почувства по-добре.

* * *

Класната стая беше голяма, с три черни дъски на отсрещната стена. На средната с големи бели букви пишеше „ДОБРЕ ДОШЛА, БЕТ ХАРМЪН!“, а на стената отгоре имаше цветни снимки на президента Айзенхауер и вицепрезидента Никсън. Повечето от чиновите бяха изнесени от стаята и наредени покрай стената в коридора, а останалите – избутани в далечния край. Три сгъваеми маси бяха сложени в средата на стаята под формата на П, а на всяка от тях – по четири зелени и бежови хартиени дъски с пластмасови фигури. Пред черните фигури имаше метални столове, а пред белите нямаше.

Бяха минали двацет минути от спирането в бензиностанцията и тя вече не трепереше, но очите ѝ щипеха и ставите я боляха. Носеше тъмносинята си плисирана пола и бяла блуза с червен надпис „Метуен“ над джоба. Когато влязоха, в стаята нямаше никого – господин Ганц беше отключил вратата с ключ, който извади от джоба си. След минута прозвуча звънец, в коридора се чува стъпки и учениците започнаха да влизат. Бяха предимно момчета. Големи момчета, същински мъже – това си беше гимназия. Носеха пуловери и стояха изгърбени, с ръце в джобовете. За момент Бет се зачуди къде трябваше да седне. Но нямаше да може да седи, ако ще играе с всички наведнъж – щеше да ходи от дъска на дъска за ходовете си. „Хей, Алън!“ – извика едно момче на друго, като посочи Бет с палец.

Тя изведнъж се видя като дребен и маловажен човек – обикновено сираче с кафява коса и безлична училищна униформа. Беше наполовина на годините на тези свободни, нахакани ученици с техните силни гласове и ярки пуловери. Чувстваше се безсилна и глупава. Но после пак погледна дъските с фигурите, разположени в познатия ред, и неприятното усещане отслабна. Можеше да се чувства не на място в тази държавна гимназия, но при тези дванайсет шахматни дъски си беше съвсем на място.

– Моля, заемете местата си и не шумете. – Господин Ганц говореше изненадващо властно. – Чарлс Леви ще е на първа дъска, тъй като е най-добрият ни играч. Останалите могат да седнат където пожелаят. Няма да се говори по време на сеанса.

Изведнъж всички притихнаха и погледнаха Бет. Тя също ги погледна, без да мига, и усети как в нея се надига омраза, черна като нощта.

Обърна се към господин Ганц.

– Да започвам ли? – попита.

– С първа дъска.

– И после продължавам със следващата?

– Точно така – каза той.

Тя осъзна, че не я беше представил на класа. Пристъпи към първата дъска, където Чарлс Леви седеше зад черните фигури. Протегна ръка, взе пешката пред царя и я премести на четвърти хоризонтал.

Изненадващото беше колко лошо играха. Всичките. В първите партии в живота си тя вече разбираше повече от тях. Имаха изостанали пешки по цялата дъска и фигурите им бяха напълно открити за *вилници*⁵.

Няколко момчета се пробваха с неумели атаки за мат. Тя ги отпъди като мухи. Движеше се бързо от дъска на дъска, стомахът ѝ беше спокоен, а ръката – стабилна. На всяка дъска ѝ трябваше само секунда, за да осмисли позицията и да види какво е нужно. Отговорите и бяха бързи, сигурни и смъртоносни. Чарлс трябваше да е най-добрият от тях; след десетина хода фигурите му бяха безнадеждно притиснати; след още шест го матира на осми хоризонтал с комбинация от кон и топ.

Умът ѝ сияеше, а душата ѝ пееше със сладките движения на шаха. Класната стая миришеше на тебешир, а обувките ѝ скърцаха, докато се движеше по редицата от играчи. В стаята беше тихо; в нейния център тя усещаше собственото си присъствие – малка, здрава и с власт. Отвън птиците пееха, но не ги чуваше. Вътре някои от учениците я зяпаха. Момчетата влизаха от коридора и се нареждаха покрай задната стена, за да наблюдават простичкото момиче от сиропиталището в края на града, което се местеше от играч на играч с решителната енергия на Цезар на бойното поле, Анна Павлова⁶ под прожекторите.

Десетина души я гледаха. Някои се подсмиваха и се прозяваха, но други усещаха енергията, присъствието на нещо, което не се е виждало там през Цялата дълга история на тази уморена стара учебна стая.

По принцип това, което правеше, беше смайващо тривиално, но енергията на удивителния ѝ ум сияеше и онези, които разбираха шаха, можеха да видят тези искри. Всеки ход беше изблик на тази енергия. След час и половина Бет беше победила всички без нито един грешен или напразен ход.

Тя спря и се огледа. До всяка дъска седяха групички от пленени фигури. Няколко ученици се бяха втренчили в нея, но повечето отбягваха погледа ѝ. Оттук-оттам ѝ ръкопляскаха. Усети как бузите ѝ се зачервяват; нещо в нея отчаяно се протягаше към дъските, към мъртвите позиции на тях. Там вече нямаше нищо. Тя отново беше просто едно малко и безсилно момиченце.

Господин Ганц ѝ връчи кутия с килограм шоколадови бонбони „Уитман“⁷ и я изведе до колата.

Шърли се качи, без да продума, като внимаваше да не докосва Бет на задната седалка. Караха умълчани чак до дома „Метуен“.

В пет часа в учебната зала беше нетърпимо. Тя се опита да играе мислено шах, но сега, след триумфа в гимназията, въображаемите дъски и фигури изглеждаха жалки, скучни, незначителни. След това взе учебник по география, защото утре ѝ предстоеше контролно, но в дебелия книга имаше предимно картинки, а те не ѝ говореха много. Джолийн не беше в стаята, а тя отчаяно искаше да я види и пита дали има още хапчета. От време на време докосваше джоба на блузата си с някаква суеверна надежда, че ще напипа малката твърда повърхност на някоя таблетка. Но там нямаше нищо.

Джолийн вечеряше; ядеше италиански спагети, когато Бет влезе и взе подноса си. Отиде до масата на Джолийн, преди да си е взела храна. С нея имаше още едно чернокожо момиче. Саманта, от новите. С Джолийн обсъждаха нещо.

⁵ Техника в шаха – едновременно атака върху няколко фигури на противника. – Бел. Ред.

⁶ Анна Павлова (1881-1931) – легендарна руска примабалерина, според някои нейни почитатели – най-великата на всички времена. – Бел. Ред.

⁷ Whitman's – една от най-старите американски марки шоколад. – Бел. ред.

Бет отиде право при тях и попита Джолийн:

– Имаш ли още?

Джолийн я погледна недоволно и поклати глава. После се поинтересува:

– Как мина гастролът? Добре ли се представи?

– Добре – каза Бет. – Нямах ли поне едно?

– Душичке – измърмори Джолийн и се обърна, – не искам повече да чувам за това.

* * *

В събота следобед филмът в библиотеката беше „Плащаница“⁸.

Участваше Виктор Матюр⁹ и всичко беше много духовно; целият персонал беше там, загледан, седеше на специален ред столове отзад, близо до трептящия проектор.

През първия половин час Бет поглеждаше през полузатворените си клепачи, очите ѝ бяха червени и възпалени от безсъние. В четвъртък вечерта изобщо не спа, а в петък се унесе само за час. Стомахът ѝ се беше свил на топка, в гърлото си усещаше вкус на оцет. Седеше отпусната на сгъваемия стол с ръка в джоба на полата и опипваше отвертката, която беше пъхнала там сутринта. След закуска влезе в дърводелската работилница на момчетата и я взе от един плот. Никой не видя. Сега я стисна в ръка, докато пръстите я заболяха, пое си дълбоко дъх, изправи се и тръгна към вратата. Господин Фъргюсън седеше там, за да следи за дисциплината.

– Тоалетна – прошепна Бет.

Фъргюсън кимна, загледан във Виктор Матюр и голите му гърди на арената.

Тя се устреми по тесния коридор, над издигнатите места в избледнелия линолеум, покрай дамската тоалетна и нататък към залата за отдых със списанията „Християнско начинание“ и „Поредица от христоматии“, а на отсрещната стена – прозорчето с катинар и надпис „АПТЕКА“.

В залата имаше малки дървени табуретки и тя взе една. Наоколо нямаше никого. Чуваше гладиаторски викове от филма в библиотеката, но нищо друго освен собствените си стъпки. Звучаха много силно.

Постави табуретката пред прозореца и се покатери на нея. Лицето ѝ беше на едно ниво със закопчалката и катинара отгоре. Самият прозорец беше от матирано стъкло, с телена мрежа вътре и дървена рамка. Дървото имаше дебело покритие от бял лак. Бет огледа винтовете, които държаха закопчалката. В улейчетата им имаше боя. Тя се намръщи и сърцето ѝ започна да бие по-бързо.

В редките моменти, когато татко беше при тях и при това трезвен, той обичаше да върши разни дребни работи у дома. Къщата им беше стара, в по-бедната част на града, а върху дървената дограма имаше дебел слой боя. Когато беше на пет или шест, помогна на татко да свали старите ключове и контакти от стените с голямата му отвертка. Справяше се добре и татко я похвали. „Много бързо се учиш, сладкишче“, каза ѝ той. Това беше най-радостният ѝ момент. Но когато в улейчетата на винтовете имаше боя, казваше: „Чакай татко да ти помогне“, и правеше нещо, за да подготви главата на винта, така че за нея оставаше само да сложи върха на отвертката и да завърти. Но какво правеше, за да махне боята? И в коя посока се въртеше отвертката? За момент Бет почти се

⁸ Американски игрален филм от 1953 г. с библейски мотиви на режисьора Хенри Костър. Лентата е отличена с две награди „Оскар“ и една „Златен глобус“. – Бел. ред.

⁹ Виктор Матюр (1913-1999) – американски актьор с изяви на театралната сцена, във филми и мюзикъли. – Бел. ред.

задуши от внезапен прилив на безсилие и объркване. Виковете от филмовата арена се превърнаха в рев, музиката стана по-силна и ожесточена. Трябваше да слезе от табуретката и да се върне на мястото си пред екрана.

Но тогава щеше да продължи да се чувства както сега. Довечера щеше да лежи в леглото си със светлината изпод вратата, която я удря в очите, със звуците от коридора и лошия вкус в устата, без никакво облекчение, без тялото ѝ да се отпусне. Тя хвана дръжката на отвертката и удари с нея двете големи глави на винтовете. Нищо не стана. Стисна зъби и се замисли. Тогава кимна мрачно, хвана отвертката другояче и започна да изстъргва боята с върха ѝ. Това правеше татко. Натискаше с две ръце, стъпила здраво на табуретката, и буташе по протежение на улея. Част от боята се отчупи и разкри месинга на винта. Продължи да бута с острия връх все повече и повече. Тогава една голяма люспа боя се отчупи и освободи улея.

Тя хвана отвертката в дясната си ръка, внимателно постави върха в улея и завъртя – наляво, както татко я беше научил. Сега си спомни. Имаше силна памет. Завъртя с всички сили. Нищо не стана. Извади отвертката, стисна я с двете си ръце и пак я вкара. После стегна рамене и завъртя, докато не усети остра болка в ръцете си. И изведнъж нещо изскърца и винтът се разхлаби. Продължи да върти, накрая го извади с пръсти и го пхна в джоба на блузата си. След това се захвана с другия винт. Частта от закопчалката, върху която тя работеше, трябваше да се държи от четири винта – по един във всеки ъгъл, но бяха поставени само два. Забеляза го през последните няколко дни, понеже проверяваше всеки ден, по времето за витамини, дали зелените хапчета са все още там, в големия буркан.

Пхна и втория винт в джоба си, а краят на закопчалката увисна сам на големия катинар, който още се държеше за другата част, завинтена за касата. Не ѝ отне много време, за да разбере, че ще трябва да махне само половината закопчалка, а не цялата, както си мислеше в началото.

Тя отвори прозореца, като се наклони назад, за да може да мине покрай нея, и пхна глава вътре. Лампата беше изключена, но виждаше очертанията на големия буркан. Пхна ръце в отвора, изправи се на пръсти и се избута колкото можа по-напред. Така коремът ѝ се опря върху перваза на прозореца. Започна да се извива и краката ѝ се вдигнаха от столчето. По перваза имаше малко по-остър ръб и ѝ се струваше, че я реже. Не му обърна внимание и продължи да се върти; правеше го методично, сантиметър по сантиметър. Усети и чу как блузата ѝ се къса. Не ѝ обърна внимание; имаше друга блуза в шкафчето и можеше да се преоблече.

Ръцете ѝ вече докосваха хладната, гладка повърхност на металната маса. Това беше тясната бяла маса, на която се подпираше господин Фъргюсън, когато им даваше лекарствата. Тя пак мръдна напред и тежестта ѝ се прехвърли върху ръцете. Имаше някакви кутии. Бет ги избута, за да отвори място за себе си. Сега беше по-лесно да се движи. Остави тежестта ѝ да се премести напред, докато первазът застърга горната част на краката ѝ и успя да се стовари на масата, като в последната секунда се изви, за да не падне от нея. Влезе! Пое няколко дълбоки глътки въздух и се спусна надолу. Имаше достатъчно светлина, за да вижда добре. Отиде до отсрещната стена на стаичката и спря пред очертанията на буркана. Имаше стъклен капак, който вдигна и остави безшумно на масата. После бавно бръкна с две ръце. Пръстите ѝ докоснаха гладката повърхност на десетки хапчета, стотици хапчета. Пхна ръцете си по-навътре и ги зарови до китките. Вдиша дълбоко и задържа дъха си за дълго време. Накрая въздъхна и извади дясната си

ръка с шепа таблетки. Не ги преброи, просто ги пхна в устата си и загълта, докато не изяде всичките.

След това пхна три шепи хапчета в джоба на полата си. На стената вдясно от прозореца имаше автомат за хартиени чашки. Успя да го достигне, като се изправи на пръсти и се протегна. Взе четири чаши. Предната вечер беше избрала този брой. Пренесе ги една в друга до масата с буркана, остави ги в редичка и ги напълни една по една. После се дръпна и погледна буркана. Нивото беше спаднало почти наполовина от това, което беше. Проблемът изглеждаше нерешим. Щеше да чака и да види какво ще стане.

Остави чашите и отиде до вратата, която господин Фъргюсън използваше, когато влизаше в аптеката. Щеше да излезе оттам, като отключи отвътре, и щеше да пренесе хапчетата до металното си нощно шкафче на два пъти. Имаше почти празна кутия от кърпици, в която да ги сложи. Щеше да постеле няколко кърпици отгоре и да сложи кутията в дъното на емайлираното шкафче, под чистото бельо и чорапите.

Но вратата не се отваряше. Беше заключена много сериозно. Тя огледа дръжката и резето и внимателно ги опипа. В гърлото си тогава почувства нещо плътно, тежко, а ръцете ѝ бяха изтръпнали, сякаш бяха на мъртвец. Съмнението ѝ, когато вратата не се отвори, се оказа вярно – трябваше ключ дори отвътре. А не можеше да се покатери обратно през прозорчето с четири чашки, пълни с успокоителни.

Издавна в ужас. Щяха да забележат липсата ѝ. Фъргюсън щеше да я потърси. Проекторът ще бъде спрял и щяха да пратят всички деца в общата стая, където Фъргюсън ще ги пази, а тя щеше да е тук. Но по-лошо от това беше чувството, че е в капан, същото окаяно, спиращо сърцето усещане, което изпита, когато я взеха от дома ѝ и я настаниха тук. Накараха я да спи в едно отделение с двайсет непознати и през цялата нощ чуваше шумове, които в известен смисъл бяха също толкова лоши, колкото виковете въщи, когато мама и татко бяха там... виковете от ярко осветената кухня. Бет спеше на походно легло в трапезарията. Тогава също се чувстваше като в капан и ръцете ѝ изтръпваха. Под вратата към кухнята имаше голямо разстояние; светлината проникваше оттам заедно с изкрещените думи.

Тя стискаше дръжката на вратата и задълго остана така неподвижна, само дишаше учестено. След това сърцето ѝ отново заби почти нормално и пак започна да усеща ръцете си. Винаги можеше да се измъкне, като се покатери през прозорчето. Имаше джоб, пълен с хапчета. Трябваше да остави чашките на бялата маса от вътрешната страна на прозорчето, а след това, когато изпълзи и застане на столчето отвън, щеше да се пресегне и да ги извади една по една. Представяше си всичко това като шахматна позиция.

Пренесе чашите до масата. Започваше да усеща в себе си огромно спокойствие, подобно на онова, което изпита онзи ден в гимназията, когато знаеше, че е непобедима. Когато остави четвъртата чаша, се обърна и пак погледна стъкления буркан, Фъргюсън щеше да види, че някой е откраднал хапчета. Това нямаше как да се скрие. Спомни си, че баща ѝ обичаше да повтаря: „Като ще е гарга, да е рошава“.

Бет пренесе буркана до масата и изсипа съдържанието на чашките обратно в него, дръпна се и провери. Би било лесно да се наведе отвън, да повдигне буркана и да го извади. Знаеше и къде може да го скрие – на рафта в килера, който не се ползваше, в момичешката тоалетна. Там горе имаше стара поцинкована кофа, непотребна за чистачките. Бурканът щеше да се побере в нея. В килера имаше и малка стълба и можеше да я използва спокойно, защото вратата на тоалетната се заключваше отвътре. Ако тръгнаха да търсят липсващите хапчета, дори и да ги намерят, нямаше как да ги свържат с нея. Щеше да пие само по няколко и нямаше да казва на никого, дори на Джолийн.

Таблетките, които беше изгълтала преди няколко минути, вече действаха. Цялото ѝ притеснение беше изчезнало. С ясен устрем тя се покатери на бялата маса на господин Фъргюсън, подаде глава през прозореца и се огледа във все още празната стая. Бурканът с хапчета беше на няколко сантиметра от лявото ѝ коляно. Тя се промуши през прозореца и застана здраво на столчето. Изправена така нависоко, се чувстваше спокойна и могъща, господарка на живота си.

Като насън се обърна, наведе се и хвана буркана за ръба с две ръце. Едно деликатно успокоение се беше разлило в тялото ѝ. Бет се отпусна, загледана в дълбините на зелените хапчета. От филма в библиотеката се носеше тържествена музика. Пръстите на краката ѝ все още бяха на столчето, а тялото ѝ беше проснато през перваза на прозорецето... вече не усещаше острия ръб. Беше като подхвърлена парцалена кукла. Очите ѝ се разфокусираха, а зеленото се превърна в ярко сияйно петно.

„Елизабет!“ – гласът сякаш идваше от някакво място в главата ѝ. „Елизабет!“ Тя примигна. Беше женски глас, строг, като на мама. Не се огледа. Пръстите ѝ върху буркана се бяха отпуснали. Тя ги стисна и го вдигна. Струваше ѝ се, че се движи в забавен каданс, като във филм, в който ездачът пада от кон на родео и виждаш как се понася плавно към земята, сякаш изобщо няма да го заболи. Тя вдигна буркана с две ръце и се завъртя, дъното му се удари в перваза с тъп звън, китките ѝ се извиха, бурканът се плъзна от ръцете ѝ и избухна на ръба на столчето в краката ѝ. Парченцата от него, смесени със стотици зелени капсулки, се разлиха по линолеума. Късчетата стъкло отразяваха светлината като кристали и блестяха на пода, докато зелените хапчета се търкаляха като ярък водопад право към госпожа Диърдорф. Тя стоеше на няколко метра от нея и повтаряше „Елизабет!“ На Бет ѝ се стори, че отне много време, докато таблетките спряха да се движат.

Зад госпожа Диърдорф стоеше господин Фъргюсън, с неизменните си бели панталони и тениска. До него беше господин Шел, а точно зад тях се бяха скупчили останалите деца, дошли да видят какво става; някои от тях все още мигаха от току-що свършилия филм. Всички в стаята я гледаха, застанала високо на миниатюрната сцена на столчето, с вдигнати ръце, все едно още държеше стъкления буркан.

Фъргюсън се качи с нея в служебната кафява кола и после я пренесе на ръце до малката стая в болницата, с ярките лампи, където я накараха да нагълта една сива гумена тръба. Беше лесно. Нищо нямаше значение. Все още виждаше зелената купчина хапчета в буркана. В нея се случваха странни неща, но това нямаше значение. Тя заспа и се събуди само за момент, когато някой заби инжекция в ръката ѝ. Не знаеше колко време прекара там, но не остана през нощта, Фъргюсън я върна обратно още същата вечер. Сега седеше на предната седалка, будна и спокойна. Болницата беше в кампуса, където Фъргюсън завършваше; посочи ѝ сградата на психологическия факултет, когато минаха покрай нея.

– Ето там уча – каза той.

Тя само кимна. Представи си Фъргюсън като ученик, който попълва тестове тип „вярно-грешно“ и вдига ръка, когато иска да излезе. Никога не го беше харесвала, смяташе го просто за един от останалите.

– Боже, дете – каза той, – помислих си, че Диърдорф ще избухне.

Тя гледаше през прозореца как се нижат дърветата отвън.

– Колко изпи? Двайсет?

– Не ги броих.

Той се засмя.

– Радвай им се – каза. – От утре започва адът.

* * *

В „Метуен“ Бет направо си легна и спа дълбоко дванайсет часа. След закуска Фъргюсън, който пак беше сдържан както преди, ѝ каза да отиде в кабинета на госпожа Диърдорф. Изненадващо, но тя не се страхуваше. Хапчетата я бяха пуснали, но тя се чувстваше отпочинала и спокойна. Докато се обличаше, се беше натъкнала на нещо изключително. Дълбоко в джоба на полата си от шевиот имаше двамайсет и три успокоителни, оцелели при залавянето ѝ, пътя до болницата, събличането и обличането. Трябваше да извади четката за зъби от кутийката, за да ги събере всичките.

Госпожа Диърдорф я накара да чака почти час. На Бет ѝ беше все едно. В „Нешънъл Джиографик“ прочете за племе индианци, които живеели в дупки по скалите. Кафяви хора с черни коси и грозни зъби. Навсякъде по снимките имаше деца, които често се притискаха към възрастните. Всичко беше странно... Възрастните по принцип не я докосваха много освен за наказания. Бет не си позволи да мисли за кайша на госпожа Диърдорф. Ако Диърдорф щеше да го използва, тя щеше да издържи. Някак си усещаше, че това, в което я хванаха, беше с мащаб, надхвърлящ обичайното наказание. А по-дълбоко от това осъзнаваше вината на сиропиталището, което тъпчеше и нея, и всички останали с хапчета, които да ги правят по-кротки и по-лесни за контролиране.

* * *

Госпожа Диърдорф не я покани да седне. Господин Шел се беше разположил на малкия син диван на цветя, а госпожица Лонсдейл заемаше червения фотьойл. Тя отговаряше за вероучението. В часовете, преди да започне да се измъква, за да играе шах в неделя, Бет слушаше някои от беседите на госпожица Лонсдейл. Бяха за християнското служение и за това колко лоши бяха танците и комунизмът, както и някои други неща, за които госпожица Лонсдейл не обясни подробно.

– Вече цял час обсъждаме твоя случай, Елизабет – каза госпожа Диърдорф.

Погледът ѝ, прикован в Бет, *беше* леден и опасен.

Бет я погледна и не каза нищо. Усещаше, че се случва нещо подобно на шах. В шаха не издаваш какъв ще бъде следващият ти ход.

– Поведението ти беше силен шок за всички нас. В историята на „Метуен“ никога не е имало нещо... – За миг мускулите на челюстта на Диърдорф изпъкнаха като стоманени въжета – нещо толкова срамно. Не трябва да се повтаря.

Господин Шел проговори:

– Ужасно сме разочаровани...

– Не мога да спя без хапчетата – каза Бет.

Настъпи гробно мълчание. Никой не очакваше тя да проговори. Накрая онемялата госпожа Диърдорф изрече:

– Значи е още по-важно да не ги пиеш.

Но в гласа ѝ имаше нещо странно, сякаш беше уплашена.

– Изобщо не трябва да ни ги дават – каза Бет.

– Няма да търпя да ми отговаря дете! – каза госпожа Диърдорф. Тя се изправи и се наведе през бюрото към Бет. – Ако пак ми възразиш, ще съжаляваш.

Бет усети как я стяга гърлото. Тялото на госпожа Диърдорф изглеждаше огромно. Бет се дръпна, сякаш беше пипнала нещо горещо.

Госпожа Диърдорф седна и нагласи очилата си.

– Вече нямаш право да ходиш в библиотеката и на детската площадка. Няма да присъстваш на съботните филми и всяка вечер ще си лягаш точно в осем часа. Разбра ли?

Бет кимна.

– Отговори ми!

– Да.

– Ще отиваш на вероучение трийсет минути по-рано и ще отговаряш за подреждането на столовете. Ако не си прилежна в това, госпожица Лонсдейл има указания да ми докладва. Ако те видят да шепнеш на друго дете по вероучение или в който и да е час, автоматично ще получиш десет черни точки. – Тук госпожа Диърдорф направи пауза. – Разбираш ли какво значи десет черни точки, Елизабет?

Бет кимна.

– Отговори ми.

– Да.

– Елизабет, госпожица Лонсдейл ме информира, че често напускаш часа ѝ за дълго време. Това ще спре. В неделя ще оставаш в час през всичките деветдесет минути. Ще пишеш резюме на всяка неделна беседа и ще го оставяш на бюрото ми най-късно в понеделник сутринта. – Госпожа Диърдорф се облегна в дървения си стол и отпусна ръце в скута си. – И, Елизабет...

Бет я погледна предпазливо.

– Да, госпожо?

Госпожа Диърдорф се усмихна зловещо.

– Никакъв шах повече.

* * *

На следващата сутрин Бет отиде на опашката за витамини след закуска. Видя, че копчалката на прозорчето беше сменена и че този път и в четирите дупки при катинара имаше винтове.

Когато ѝ дойде редът, Фьргюсън я погледна и се ухили.

– Искаш ли сама да се обслужиш? – рече той.

Тя поклати глава и протегна ръка за витамините. Той ѝ ги подаде и каза:

– Дръж се, Хармън.

Гласът му беше приятен – преди не го беше чувала да говори така.

* * *

Госпожица Лонсдейл не беше толкова лоша. Изглеждаше смутена от това, че Бет ще ѝ се явява в девет и половина; притеснено ѝ показа как се разгъват и поставят столовете, след което ѝ помогна с първите две редици. Бет се справи достатъчно лесно, но да слуша госпожица Лонсдейл да говори за безбожния комунизъм и как се разпространявал в Щатите, беше доста неприятно. Спеше ѝ се и не беше успяла да си дояде закуската, но трябваше да внимава, за да си напише доклада. Слушаше как госпожица Лонсдейл разказва по своя ужасно сериозен начин, че всички трябва да са нащрек, защото комунизмът е като зараза и може да се прихване. На Бет не ѝ беше ясно какво е комунизмът.

Нещо, в което вярвали нечестивите хора в някакви други страни, като например нацистите, които измъчвали милиони евреи.

Ако госпожа Диърдорф не беше предупредила господин Шайбел, той щеше да я чака в мазето. Искаше ѝ се да е там, за да играе шах и да пробва *Царския гамбит* срещу него. Може би господин Ганц пак щеше да дойде и да доведе някого от шахматния клуб, срещу когото да играе. Тя си позволи само за миг да помисли за това и сърцето ѝ сякаш се изпълни. Искаше да избяга. Усети как очите ѝ парят.

Примигна, поклати глава и продължи да слуша госпожица Лонсдейл, която сега разправяше какво ужасно място е Русия.

* * *

– Да се беше видяла само – каза Джолийн. – Горе на стола. Рееш си се в облаците, а Диърдорф вряка по тебе.

– Чувствах се особено.

– Не се и съмнявам. Екстра ти е било. – Джолийн се наведе малко по-близо. – А колко изпи все пак?

– Трийсет.

Джолийн се ококори.

– Мале! – рече.

* * *

Беше трудно да се спи без хапчета, но не и невъзможно. Бет запази малкото, които имаше, за спешни случаи и реши, че щом трябва да стои будна с часове всяка вечер, ще използва времето да научи *Сицилианската защита*. В „Съвременни шахматни дебюти“ имаше петдесет и седем страници за нея, със сто и седемдесет различни варианта, които започваха с „e4“. Щеше да ги запаметява една по една и ще ги разиграва наум през нощта. Когато ги научи всичките, можеше да продължи с *Пири*, *Нимцович* и *Испанската партия*. „Съвременни шахматни дебюти“ беше дебела и тежка книга. Щеше да ѝ стигне.

Един ден след часа по география видя господин Шайбел в края на дългия коридор. Миеше пода, а до него стоеше метална кофа на колела.

Всички ученици вървяха в другата посока за междучасието, към вратата, която водеше към двора. Тя отиде при него и спря пред мокрия под. Остана така около минута, докато той вдигна поглед към нея.

– Съжалявам – каза тя. – Вече не ми дават да играя.

Той се намръщи и кимна, но не каза нищо.

– Наказана съм. И... – Тя погледна лицето му. Не забеляза нищо. – Искат ми се да можеше да играем още.

За момент изглеждаше, сякаш ще ѝ каже нещо. Но вместо това пак сведе поглед, приведе дебелото си тяло и продължи с миенето. Бет изведнъж усети кисел вкус в устата си. Обърна се и тръгна обратно по коридора.

* * *

Джолийн каза, че винаги има осиновявания около Коледа. В годината след като забраниха на Бет да играе шах, взеха две момичета в началото на декември. „И двете хубави“, помисли си Бет.

– И двете бели – каза Джолийн.

Двете легла останаха празни известно време. После една сутрин преди закуска Фъргюсън влезе в отделението на момичетата. Някои от тях се изкикотиха, когато видяха тежката връзка ключове на колана му. Дойде при Бет, която си обуваше чорапите. Десетият ѝ рожден ден приближаваше. Обу си втория чорап и вдигна очи към него.

Той я изглежда сериозно.

– Вече имаш ново място, Хармън. Ела с мен.

Тя го последва през отделението до отсрещната стена. Едно от празните легла бе там, под прозореца. Беше малко по-голямо от останалите и имаше повече място около него.

– Можеш да си прибереш нещата в нощното шкафче – каза Фъргюсън. Погледна я за момент. – Тук ще е по-хубаво.

Тя стоеше и гледаше изумена. Това беше най-доброто легло в отделението, Фъргюсън си записваше в тефтера. Тя се пресегна и докосна китката му с върховете на пръстите си, над часовника му, където растяха тъмни косми.

– Благодаря.

Трета глава

– Елизабет, виждам, че след два месеца ставаш на тринайсет – каза госпожа Диърдорф.

– Да, госпожо.

Бет седеше на твърдия стол пред бюрото на госпожа Диърдорф. Фъргюсън я беше довел от класната стая. Беше единайсет сутринта. Не беше влизала в този кабинет повече от три години.

Непозната дама на дивана изведнъж проговори с пресилена бодрост:

– Дванайсет е прекрасна възраст!

Носеше синя жилетка върху копринена рокля. Можеше да е красива, ако не беше всичкият руж, червилото и нервното потрепване на устата ѝ, когато говореше. Мъжът до нея носеше костюм от туид със сива шарка и жилетка.

– Елизабет се представя добре във всичките си учебни занятия – продължи госпожа Диърдорф. – Тя е отличник на класа си по четене и математика.

– Ах, много хубаво! – каза дамата. – Мен никак не ме биваше в смятането. – Тя се усмихна широко на Бет. – Аз съм госпожа Уитли – добави с поверителен тон.

Мъжът се прокашля и не каза нищо. Изглеждаше така, сякаш искаше да е някъде другаде.

Бет кимна в отговор на дамата, но не можеше да измисли какво да каже. Защо я бяха довели тук?

Госпожа Диърдорф продължи да приказва за занятията на Бет, докато дамата със синята жилетка слушаше в захлас. Госпожа Диърдорф не каза нищо за зелените хапчета или за играта на шах; гласът ѝ беше изпълнен с резервирано одобрение към Бет. Когато приключи, за известно време настъпи неловко мълчание. Тогава мъжът отново се прокашля, размърда се неспокойно на дивана и погледна към Бет – някъде над главата ѝ.

– Елизабет ли те наричат? – Звучеше, сякаш в гърлото му имаше въздушен мехур. – Или Бети?

Тя го погледна.

– Бет. Казвам се Бет.

През следващите няколко седмици тя забрави за посещението в кабинета на госпожа Диърдорф и се потопи в училищните занимания и четенето. Беше намерила поредица книги за момичета и ги четеше, когато имаше възможност – в учебната зала, нощем в леглото, неделя следобед. Бяха за приключенията на най-голямата дъщеря в голямо, шантаво семейство. Шест месеца по-рано „Метуен“ се сдобил с телевизор в салона, който пускаха за час всяка вечер.

Бет обаче откри, че предпочита приключенията на Елън Форбс пред „Обичам Люси“¹⁰ и „Пушечен дим“.¹¹

Седеше в леглото си, сама в спалното помещение, и четеше, докато не изгасяха лампите. Никой не ѝ пречеше.

Една вечер в средата на септември пак четеше сама, когато влезе Фъргюсън.

– Няма ли да си стягаш багажа? – попита той.

Тя затвори книгата, като сложи палец между страниците.

¹⁰ Популярен комедиен сериал, излъчван от 1951-а до 1957 г. – Бел. ред.

¹¹ Сериал от 480 епизода, излъчван от 1955-а до 1975 г. – Бел. ред.

- Защо?
- Не ти ли казаха?
- Какво да ми кажат?
- Осиновиха те. Ще те вземат след закуска.

Тя остана така на ръба на леглото, зяпнала широката бяла тениска на Фъргюсън.

* * *

- Джолийн. Не мога да си намеря книгата.
- Каква книга? – попита Джолийн сънено. Беше точно преди да изгасят лампите.
- „Съвременни шахматни дебюти“, с червената корица. Беше в нощното шкафче. Джолийн поклати глава.
- Представа си нямам.

Бет не беше поглеждала книгата от седмици, но ясно си спомняше, че я сложи на дъното във второто чекмедже. На леглото до нея имаше малък кафяв куфар от полиестер – беше запълнен с трите ѝ рокли и четирите комплекта бельо, четката за зъби, гребена, един сапун, две шноли и няколко обикновени памучни кърпички. Нощното ѝ шкафче беше съвсем празно. Потърси книгата си в библиотеката, но я нямаше. Не остана къде другаде да търси. Вече цели три години не беше играла шах освен във въображението си, но „Съвременни шахматни дебюти“ беше единственото нещо, на което държеше.

Погледна Джолийн и присви очи.

- Случайно да си я виждала?

За момент Джолийн изглеждаше ядосана.

– Внимавай кого обвиняваш. Нямам полза от такава книга. – После продължи с по-мек глас: – Чух, че си тръгваш.

- Така е.

Джолийн се засмя:

- Какво има? Не ти ли се ходи?

- Не знам.

Джолийн се пхна под чаршафа и се зави през раменете.

– Само казвай „да, господине“ и „да, госпожо“ и ще се оправиш. Кажи им, че си благодарна да имаш християнски дом като техния и може би ще ти сложат телевизор в стаята.

Имаше нещо особено в начина, по който Джолийн говореше.

- Джолийн – каза Бет, – съжалявам.

- За какво съжаляваш?

- Че не те осиновиха.

Джолийн изсумтя.

- Абе, и тук не ми е зле.

Тя се обърна с гръб към Бет и се сви в леглото. Бет протегна ръка към нея, но точно тогава госпожица Фърт застана на вратата и каза:

- Гасим лампите, момичета!

Бет се върна в леглото си за последен път.

На следващия ден госпожа Диърдорф излезе с тях на паркинга и застана до колата, докато господин Уитли се качи на шофьорското място, а госпожа Уитли и Бет седнаха отзад.

– Бъди добро момиче, Елизабет – каза госпожа Диърдорф.

Бет кимна и тогава видя някого зад госпожа Диърдорф, на верандата на административната сграда. Беше господин Шайбел. Беше пхнал ръце в джобовете на гащеризона си и гледаше към колата. Искаше да слезе и да иде при него, но госпожа Диърдорф беше застанала на пътя ѝ, затова пак се отпусна на облегалката. Госпожа Уитли заговори, а господин Уитли запали колата.

Когато тръгнах, Бет се обърна на мястото си и му помаха през задното стъкло, но той не реагира. Не беше сигурна дали я е видял, или не.

* * *

– Да им беше видяла израженията – каза госпожа Уитли. Беше със същата синя жилетка, но този път под нея имаше избледняла сива рокля, а чорапите ѝ бяха навити до глезените. – Разгледаха всичките ми шкафове и дори провериха хладилника. Веднага видях, че са впечатлени от запасите ми. Вземи си още от макароните с риба тон. Много ми е приятно да гледам как някое дете се храни.

Бет си сипа още малко в чинията. Проблемът беше, че са прекалено солени, но не каза нищо. Това беше първото ѝ ядене у Уитли. Господин Уитли вече беше заминал за Денвър по работа и щеше да отсъства няколко седмици. Имаше една негова снимка на пианото в трапезарията, до прозореца с дебелите завеси. Телевизорът в хола говореше, без някой да го слуша – дълбок мъжки глас нареждаше нещо за хапчетата анацин¹².

Господин Уитли ги докара в Лексингтън, без да продума и след това веднага се качи горе. След няколко минути слезе с куфар в ръка, разсеяно целуна госпожа Уитли по бузата, кимна на Бет за довиждане и тръгна.

– Искане да научат всичко за нас. Колко пари изкарва Олстън на месец. Защо нямаме свои деца. Дори ни попитаха... – Госпожа Уитли се наведе над стъклената тава и заговори с престорен шепот: – Дори ни попитаха дали съм била настанявана за психиатрично лечение. – Тя се облегна и въздъхна. – Представяш ли си? Ама представяш ли си?

– Не, госпожо – каза Бет, когато в непрекъснатото бърборене се появи внезапната тишина.

Хапна още от рибата и отпи няколко глътки вода.

– Ама много са подробни – отбеляза госпожа Уитли. – Е, сигурно така трябва.

Тя не беше докоснала чинията си. През двата часа, откакто пристигнаха, госпожа Уитли само скачаше от някой стол, тичаше да провери фурната, изправяше някоя от репродукциите на Роза Боньор¹³ по стените или си изпразваше пепелника.

Бъбреше почти постоянно, докато Бет вмъкваше от време на време „да, госпожо“ или „не, госпожо“. Бет още не беше видяла стаята си; кафявият ѝ куфар стоеше при входната врата, до препълнената стойка за списания, където го беше оставила в десет и половина сутринта.

– Бога ми – каза госпожа Уитли, – прави са, че трябва много да внимават на кого поверяват децата. Не може никакви негодници да поемат отговорността за отглеждането на дете.

Бет внимателно остави вилицата си.

¹² Лекарство срещу главоболие и други леки до умерени болки, подобно на аналгин. – Бел. ред.

¹³ Роза Боньор (1822-1899) – френска художничка, автор на анималистични картини и скулптори. – Бел ред.

– Може ли да отида до тоалетната, моля?

– Ама разбира се. – Тя посочи с вилицата си към хола. Държеше я през целия обяд, въпреки че не хапна нищо. – Бялата врата отляво на дивана.

Бет стана, промуши се покрай пианото, което изпълваше малката трапезария, влезе в хола и започна да лавира през струпаните масички за кафе, с лампите върху тях. Основното място беше заето от огромен телевизор в палисандрова кутия, по който вървеше следобеден сериал. Тя мина внимателно по дебелия рошав килим и влезе в банята. Беше мъничка и изцяло издържана в синьо-зелено – същия нюанс като жилетката на госпожа Уитли. Имаше син килим, малки сини кърпи за гости и синя седалка. Дори тоалетната хартията беше синя. Бет вдигна дъската на чинията, повърна рибата тон и пусна водата.

* * *

Когато се качиха на горния етаж, госпожа Уитли се облегна на парапета за момент, за да си поеме дъх. След това направи няколко крачки по мокета в коридора и драматично бутна една врата.

– Ето това ще е твоята стая – каза тя.

Къщата беше малка и затова Бет си представяше нещо мъничко за себе си, но когато влезе, направо ахна. Изглеждаше ѝ огромна. Подът беше гол и боядисан в сиво, с овален розов килим до двойното легло. Никога не беше имала собствена стая. Стоеше, държеше куфара си и се оглеждаше. Имаше скрин и бюро от оранжево на вид дърво, което много му подходеше, с розова стъклена лампа отгоре и розова покривка от шенил върху огромното легло.

– Нямах си представа колко трудно се намират хубави мебели от явор – каза госпожа Уитли, – но нескромно бих казала, че се справих много добре.

Бет едва я чуваше. Тази стая беше нейна. Погледна дебело боядисаната бяла врата; под топката на бравата имаше ключ. Можеше да заключи вратата и никой нямаше да влезе.

Госпожа Уитли ѝ показва къде е банята в коридора и след това я остави да си разопакова багажа, като затвори вратата след себе си. Бет остави чантата и се разходи, като спря само за момент, за да погледне през всеки от прозорците към улицата долу и дърветата покрай нея. Имаше дрешник, по-голям от онзи на майка ѝ, и шкафче до леглото с малка нощна лампа. Стаята беше красива. Де да можеше Джолийн да я види. За миг ѝ се доплака за нея, искаше ѝ се да е тук, да обикаля стаята с нея, докато разглеждат всичките мебели и след това закачат дрехите на Бет в дрешника.

В колата госпожа Уитли каза колко се радват, че имат по-голямо дете. „Тогава защо не осиновиха Джолийн?“ помисли си Бет. Но не каза нищо. Тя погледна господин Уитли със строгата стегната челюст и двете бледи ръце на волана, а после госпожа Уитли и разбра, че никога не биха осиновили Джолийн.

Бет седна на леглото и прогони спомена. То беше приказно меко и миришеше на чисто и свежо. Тя се наведе, събу си обувките и легна назад, изпъна се върху просторната утешителна шир, щастливо завъртя глава и погледна затворената врата, която превърна цялата стая в само нейно абсолютно притежание.

Тази нощ лежа будна няколко часа, защото не искаше да заспива веднага. Пред прозореца ѝ имаше улична лампа, но тежките дебели пердета препречваха пътя на светлината. Преди да ѝ пожелае лека нощ, госпожа Уитли показва на Бет собствената си стая.

Беше в другия край на коридора и със същия размер като тази на Бет, но имаше телевизор, столове с калъфки и синя покривка на леглото.

– Всъщност е преустроено таванско помещение – каза госпожа Уитли.

Докато лежеше в постелята, Бет чуваше далечната кашлица на госпожа Уитли, а покъсно и тупкането на босите ѝ крака по коридора към банята. Но това не ѝ пречеше. Вратата ѝ беше затворена и заключена. Никой не можеше да я бутне, да я отвори и да пусне светлината да падне върху лицето ѝ. Госпожа Уитли беше сама в стаята си, така че нямаше да се чуват приказки или караници – само музика и приглушени синтетични гласове от телевизора. Щеше да е чудесно, ако Джолийн беше тук, но тогава нямаше цялата стая да е нейна, нямаше да може да лежи сама в огромното легло, да се опъне по средата, обгърната от хладните чаршафи и тишината.

* * *

В понеделник отиде на училище. Госпожа Уитли я заведе с такси, въпреки че беше близко.

Влезе в седми клас. Много приличаше на държавната гимназия в онзи друг град, където беше гастролът, и знаеше, че дрехите ѝ не бяха подходящи, но никой не ѝ обърна особено внимание. Няколко от учениците я гледаха около минута, когато учителката я представи на класа, но нищо повече. Дадох ѝ учебници и ѝ показаха класната стая. Като прелисти учебниците и чу какво говорят учителите в час, разбра, че ще е лесно. Малко се стряскаше от силните звуци по коридорите между часовете и няколко пъти се почувства неловко, когато други ученици я поглеждаха, но не беше непоносимо. Чувстваше, че може да се справи с всичко, което би могло да се появи в това слънчево, шумно училище.

На обяд се опита да седне сама в столовата със сандвича си с шунка и кутийката мляко, но друго момиче дойде и седна срещу нея. Известно време никой не проговори. Другото момиче беше обикновено на вид, също като Бет.

Когато изяде половината си сандвич, Бет я погледна.

– Училището има ли клуб по шах? – попита.

Момичето стреснато вдигна глава.

– Какво?

– Имат ли шахматен клуб? Искам да се включа.

– А – каза момичето. – Не мисля, че има такова нещо. Но може да се пробваш за мажоретка.

Бет си дояде сандвича.

* * *

– Виждам, че отделяш много време на ученето – каза госпожа Уитли. – Нямах ли си хоби?

Всъщност Бет не учеше; четеше един роман от училищната библиотека. Седеше в креслото в стаята си, до прозореца. Госпожа Уитли беше почукала, преди да влезе, облечена в розов халат от шенил и розови сатенени пантофи. Тя дойде до леглото и седна на ръба; усмихваше се разсеяно на Бет, сякаш мислеше за нещо друго. Бет живееше с нея от една седмица и забеляза, че госпожа Уитли често е такава.

– Преди играех шах – каза Бет.

Госпожа Уитли примигна.

– Шах?

– Много ми харесва.

Госпожа Уитли поклати глава, сякаш изтръскваше нещо от косата си.

– Ах, да, шахмат! – каза тя. – Играта на царете. Много хубаво.

– Вие играете ли? – попита Бет.

– О, бога ми, не! – каза госпожа Уитли със скромен смях. – Не е за моя ум. Но баща ми играеше. Той беше хирург и като цяло доста изискан човек; мисля, че навремето беше превъзходен шахматист.

– Може ли да играя с него?

– Няма как – каза госпожа Уитли. – Баща ми почина преди години.

– Има ли някого, с когото да мога да играя?

– Шах ли? Нямам представа. – Госпожа Уитли я погледна за момент. – Това не е ли по-скоро момчешка игра?

– И момичетата играят.

– Много хубаво!

Но госпожа Уитли явно беше някъде на километри оттук.

* * *

Госпожа Уитли прекара два дни в чистене на къщата, преди госпожица Фарли да дойде, а на сутринта три пъти изпрати Бет да се срещне.

Когато мис Фарли дойде, след нея вървеше висок мъж с футболно яке. Бет с изненада видя, че това е Фъргюсън. Изглеждаше леко притеснен.

– Здравей, Хармън – каза той. – Самопоканих се.

Той влезе в хола на госпожа Уитли и остана прав, с ръце в джобовете.

Госпожица Фарли носеше набор от формуляри и списък за проверка. Искаше да знае как Бет се храни, как върви училището и какви са плановите ѝ за лятото. През повечето време говореше госпожа Уитли. Бет виждаше как с всеки въпрос отговорите ѝ ставаха все по-дълги и подробни.

– Направо не можете да си представите – каза госпожа Уитли – колко чудесно се е приспособила Бет към училищната среда. Учителите са изключително впечатлени от работата ѝ...

Бет не помнеше никакви разговори между госпожа Уитли и учителите, но не каза нищо.

– Надявах се да се видим и с господин Уитли – каза госпожица Фарли. – Той скоро ли ще си дойде?

Госпожа Уитли ѝ се усмихна.

– Олстън се обади по-рано днес и каза, че ужасно съжалява, но няма да може да дойде. Толкова много работи напоследък. – Погледна към Бет, все още усмихната. – Олстън полага невероятни грижи за нас.

– Успява ли да прекара повече време с Бет? – попита госпожица Фарли.

– Ами че разбира се! – каза госпожа Уитли. – Олстън е прекрасен баща.

Бет изненадано сведе поглед в ръцете си. Дори Джолийн не можеше да лъже толкова добре. За момент тя сама повярва, направо видя образа на милия и грижовен Олстън, любящия баща и съпруг Олстън Уитли, който съществуваше само в думите на госпожа

Уитли. Тогава си спомни истинския – строг, дръпнат и мрачен. И въобще не се беше обаждал сутринта.

През целия час, който прекараха там, Фьргюсън почти не продума. Когато станаха да си тръгват, той протегна ръка към Бет и сърцето ѝ се сви.

– Радвам се, че се видяхме, Хармън – каза той.

Тя пое ръката му и я стисна; искаше ѝ се да може някак да остане, за да бъде с нея.

* * *

Няколко дни по-късно госпожа Уитли я заведе в центъра на пазар за дрехи. Когато автобусът спря на техния ъгъл, Бет се качи без колебание, въпреки че за първи път влизаше в автобус. Беше топла есенна събота и ѝ беше много неудобно с вълнената пола от „Метуен“ – нямаше търпение да си вземе нова. Започна да брои пресечките до центъра.

Слязоха на седемнайсетия ъгъл. Госпожа Уитли я хвана за ръката, макар че едва ли беше необходимо, и я поведе няколко метра по оживения тротоар до въртящите се врати на универсалния магазин „Бен Снайдер“. Беше десет сутринта и наоколо беше пълно с жени с големи тъмни дамски чанти и пазарски торби. Госпожа Уитли вървеше през тълната пътека с увереността на експерт. Бет я следваше.

Вместо да се насочат към дрехите, госпожа Уитли я завлече по широките стълби към подземния етаж, където прекара двацет минути на един щанд с надпис „Единични бройки постелки за маса“. Премина през цяла купчина разноцветни парцали, отхвърли няколко дузини, остави настрана шест сини. Бет наблюдаваше как госпожа Уитли като омагьосана събра комплекта си по метода „проба и грешка“, след което реши, че всъщност няма нужда от такива постелки. Отидоха на друг щанд с надпис „Намалени книги“. Госпожа Уитли прочете заглавията на множество книги от трийсет и девет цента, взе няколко и ги прелисти, но не си купи нито една.

Накрая се върнаха на партера с ескалатора. Там се спряха на щанд с парфюми, за да може госпожа Уитли да си пръсне „Вечер в Париж“ на едната китка и „Емерод“ на другата.

– Хайде, миличка – каза госпожа Уитли най-после, – сега ще се качим на четвъртия. – Тя се усмихна на Бет. – Готови дрехи за млади дами.

Между третия и четвъртия етаж Бет се обърна и видя надписа на един щанд, който гласеше „Книги и игри“, а точно до табелката, върху стъкления плот, имаше три шахматни комплекта.

– Шах! – каза тя и дръпна госпожа Уитли за ръкава.

– Какво има? – каза госпожа Уитли, очевидно раздразнена.

– Продават шахматни комплекти – каза Бет. – Може ли да се върнем?

– Не викай така – каза госпожа Уитли. – Ще се отбием после, като слизаме.

Но не се отбиха. През остатъка от сутринта госпожа Уитли караше Бет да пробва якета от стелажите с намаленията, да се върти, за да ѝ покаже подгъва, да иде по-близо до прозореца, за да види плата на „естествена светлина“, а накрая купи едно и настоя да слязат с асансьора.

– Няма ли да видим шахматните комплекти? – попита Бет, но госпожа Уитли не отговори.

Краката я боляха и се потеше. Якето, което носеше в картонената кутия, не ѝ харесваше. Беше в същия синьо-зелен цвят като вечната жилетка на госпожа Уитли и не ѝ

ставаше. Бет не разбираше много от дрехи, но виждаше, че в този магазин се продават евтини.

Когато асансьорът спря на третия етаж, Бет тръгна да ѝ напомня за шахматните комплекти, но вратата се затвори и слязоха на партера. Госпожа Уитли я хвана за ръка и я заведе до автобусната спирка в обратната посока, като се оплакваше колко е трудно да намериш каквото и да е тези дни.

– Но в края на краищата – каза тя философски, когато автобусът наближи – взехме това, за което дойдохме.

Следващата седмица в час по английски момичетата зад Бет си говореха, преди да влезе учителят.

– Тия обувки да не си ги взела от „Бен Снайър“? – запита една от тях.

– Там не бих стъпила, докато съм жива – каза другото момиче със смях.

* * *

Всяка сутрин Бет ходеше до училище по сенчести улички с тихи къщи с дървета в дворовете. Други ученици минаваха по същия път и Бет разпознаваше някои от тях, но винаги ходеше сама. Тя беше записана в училище две седмици след началото на есенния срок и месец по-късно междинните изпити вече бяха започнали. Във вторник сутринта нямаше контролни и трябваше да иде в класната стая. Вместо това тя взе тетрадката си и четирийсетте цента, които беше спестила от джобните си – по двайсет и пет на седмица – приготви си ги и се качи на автобуса за центъра.

Шахматните комплекти все още бяха на щанда, но отблизо видя, че не са много качествени. Когато вдигна бялата царица, се изненада колко е лека. Завъртя я в ръка. Беше куха и направена от пластмаса. Остави я обратно точно когато продавачката дойде и каза:

– Да помогна с нещо?

– Имате ли „Съвременни шахматни дебюти“?

– Имаме шах, шашки и табла – каза жената, – и различни детски игри.

– Това е книга – каза Бет, – за шаха.

– Отделът за книги е в другия край на пътеката.

Бет отиде до рафтовете с книги и започна да ги разглежда. Нямаше нищо за шах. Нямаше и продавачка, която да попита. Тя се върна при жената на щанда и почака доста дълго, докато ѝ обърне внимание.

– Опитвам се да намеря една книга за шах – каза ѝ Бет.

– В този раздел не продаваме книги – каза жената и тръгна пак да се обръща.

– Има ли книжарница наблизо? – попита бързо Бет.

– Пробвай в „Морис“

Тя отиде до една купчина кутии и започна да ги подрежда.

– Това къде е?

Жената не каза нищо.

– Госпожо, къде е „Морис“? – попита Бет по-високо.

Жената се обърна и я погледна разярена.

– На Ъпър Стрийт.

– Къде е Ъпър Стрийт?

За момент жената изглеждаше, все едно ще се разкрещи. После се отпусна и каза:

– На две пресечки нагоре по Мейн.

Бет слезе с ескалатора.

„Морис“ беше на ъгъла до една аптека. Бет бутна вратата и се озова в голямо помещение, пълно с повече книги, отколкото бе виждала през живота си. Един плешив човек седеше на столчето зад плота, пушеше цигара и четеше. Бет се приближи и каза:

– Имате ли „Съвременни шахматни дебюти“?

Мъжът се обърна към нея и я изгледа над очилата си.

– Рядко я търсят – каза той с приятен глас.

– Имате ли я?

– Мисля, че да.

Той стана и отиде в задната част на магазина. След минута се върна при Бет с книгата в ръка. Беше същата като нейната – дебела и с червена корица. Затаи дъх, когато я видя.

– Заповядайте – каза мъжът и ѝ я подаде.

Тя я взе и я разгърна на частта за *Сицилианската защита*. Стана ѝ приятно, че пак вижда имената на Вариантите; *Левенфиш*, *Аракон*, *Найдорф*. В главата ѝ звучаха като заклинания и имена на светци.

След известно време чу, че човекът ѝ говори.

– Имате сериозен интерес към шаха, а?

– Да, каза тя.

Той се усмихна.

– Мислех, че тази книга е само за grosмайстори.

Бет се поколеба.

– Какво е grosмайстор?

– Гениален шахматист – отвърна човекът. – Като Капабланка, само че той беше от-
давна. В днешно време има други, но не им знам имената.

Досега не беше виждала такъв човек. Беше много спокоен и разговаряше с нея като с възрастен. Фъргюсън беше най-близко до това, но понякога беше много официален.

– Колко струва книгата? – попита Бет.

– Скъпичка е. Пет деветдесет и пет.

Опасяваше се, че ще е нещо подобно. След двата билета за автобуса щяха да ѝ останат десет цента. Тя му подаде книгата и каза:

– Благодаря. Не мога да си я позволя.

– Съжалявам – каза той. – Оставете я на плота.

Тя я остави.

– Имате ли други книги за шах?

– Разбира се. При „Игри и спорт“. Идете и разгледайте.

В задната част на магазина имаше цял стелаж със заглавия като „Пол Морфи и златният век на шаха“; „Печеливши шахматни уловки“; „Как да станем по-добри шахматисти“; „Подобрена шахматна стратегия“. Тя свали една на име „Атака и контраатака в шахмата“ и започна да чете партиите, като си ги представяше наум, без да гледа диаграмите. Остана там дълго време, докато няколко клиенти влязоха и излязоха. Никой не я закачаше. Четеше партия след партия и в някои се изненада от смайващите ходове – жертвани дами и задушен мат. Имаше шейсет партии и всяка със заглавие в горната част на страницата като „В. Смилов – И. Рудаковский; Москва, 1945 г.“ или „А. Рубинщайн – О. Дурас; Виена, 1908 г.“ – в нея белите произвеждат пешка в дама на трийсет и шестия ход, като заплашват с открит шах.

Бет погледна корицата. Беше по-малка от „Съвременни шахматни дебюти“ и имаше лепенка с надпис „2,95“. Зачете я систематично. Часовникът на стената на книжарницата показваше десет и половина. Трябваше да тръгне след час, за да стигне до училище навреме за контролното по история. Продавачът отпред не ѝ обръщаше внимание, погълнат от собственото си четиво. Тя се съсредоточи и към единайсет и трийсет беше запаметила дванайсет партии.

На връщане в автобуса започна да ги преиграва наум. Зад някои от ходовете – не бляскавите като жертването на царицата, а понякога само в преместването на някоя пешка с едно поле – виждаше тънкости, от които косъмчетата на врата ѝ настръхваха.

Закъсня с пет минути за контролното, но това явно не смути никого, пък и така или иначе свърши преди всички останали. През двайсетте минути до края на часа играеше „П. Керес – А. Тарновски; Хелзинки, 1952 г.“ Беше *Испанска партия*, в която белите развиват офицера по начин, който подсказваше на Бет, че това е непряка атака срещу пешката на черния цар. На трийсет и петия ход белите изиграха топ на „b7“ така внезапно, че Бет едва не извика на глас.

* * *

В прогимназията „Феърфийлд“ имаше социални клубове, които се събираха за по един час след училище, а понякога и по време на часа на класния в петък. Имаше клубове „Пи Жама“, „Бъдещи дами“ и „Градски момичета“. Те бяха като сестринствата в колежа, трябваше да те поканят и да положиш клетва. Момичетата в „Пи Жама“ бяха от осми и девети клас; повечето носеха ярки кашмирени пуловери, модерно изтъркани оксфордски и чорапи на цветни ромбове. Някои от тях живееха в провинцията и притежаваха коне. Породисти. Такива момичета никога не те поглеждат в коридорите – винаги се усмихват на някой друг. Пуловерите им бяха яркожълти, наситено сини и пастелно зелени. Чорапите им стигаха точно под коленете и бяха направени от сто процента нова вълна от Англия.

Понякога, когато Бет се погледнеше в огледалото в дамската тоалетна, с правата си кестенява коса и тесните рамене, с кръглото лице, скучните кафяви очи и луничките по носа, усещаше стария вкус на оцет. Момичетата, които членуваха в клубовете, носеха червило и сенки за очи; Бет не се гримираше, а бретонът ѝ все още скриваше челото. Дори не ѝ хрумваше – нито на някой друг, – че ще я приемат в клуб.

* * *

– Тази седмица – каза госпожа Макартър – ще започнем да изучаваме двучлени. Някой знае ли какво е двучлен?

На последния ред Бет вдигна ръка. За пръв път го правеше.

– Да? – каза госпожа Макартър.

Бет се изправи и изведнъж се почувства неловко.

– Двучленът е математически израз, съдържащ два едночлена. – Бяха го учили тази година в „Метуен“. – X плюс Y е двучлен.

– Много добре – каза госпожа Макартър. Момичето пред Бет се казваше Маргарет; имаше сияйна руса коса и носеше кашмирден пуловер в бледо, скъпо лавандулово. Когато Бет седна, русата глава се обърна леко към нея.

– Зубър! – изсъска Маргарет. – Гаден зубър!

Бет винаги беше сама по коридорите; изобщо не ѝ хрумваше, че може да е другояче. Повечето момичета вървяха по двойки или тройки, но с нея не вървеше никой.

Един следобед, когато излизаше от библиотеката, се стресна от далечен смях и когато погледна нататък по коридора, видя гърба на високо чернокожо момиче, обгърнато от следобедна слънчева светлина. Стоеше до чешмата заедно с две по-ниски момичета, които гледаха лицето ѝ, докато се смееше. Нито едно от тях не се виждаше ясно, а и светлината зад тях заслепи Бет. По-високото момиче леко се обърна и сърцето на Бет почти спря, когато видя познатия наклон на главата. Бет направи десетина крачки по коридора към тях.

Но не беше Джолийн. Бет спря рязко и се обърна. Трите момичета тръгнаха и шумно бутнаха входната врата. Бет дълго време остана загледана след тях.

– Можеш ли да идеш до „Брадли“ да ми вземеш едни цигари? – попита госпожа Уитли. – Нещо съм понастинала.

– Да, госпожо – каза Бет. Беше събота следобед и Бет държеше един роман в скута си, но не го четеше. Вместо това преиграваше партия между Пол Морфи¹⁴ и някого, наречен просто „гросмайстор“.

Имаше нещо причудливо в осемнайсетия ход на Морфи – кон на „с5“. Беше добра атака, но Бет смяташе, че Морфи е можел да е по-разрушителен с топа си.

– Ще ти дам бележка, понеже си малка, за да пушиш.

– Да, госпожо – каза Бет.

– Три кутии „Честърфийлд“.

– Да, госпожо.

Преди това само веднъж беше влизала в „Брадли“, заедно с госпожа Уитли. Тя ѝ даде бележката, написана с молив, и долар и двайсет цента. Бет подаде бележката на господин Брадли на касата. Зад нея имаше дълга редица списания. Когато взе цигарите, тя се обърна и се загледа. Снимката на сенатор Кенеди беше на корицата на „Таим“ и „Нюзуик“ – кандидатират се за президент, но вероятно нямаше да го изберат, защото беше католик.

Имаше един рафт с женски списания – по всичките корици имаше лица като тези на Маргарет, Сю Ан и другите от „Пи Жама“. Косите им блестяха, устните им бяха пълни и червени.

Тъкмо реши да тръгва, когато нещо ѝ привлече погледа. В долния десен ъгъл – при изданията за фотография, слънчеви бани и „направи си сам“ – имаше списание със снимка на шахматна фигура на корицата. Отиде и го взе от стелажа. На корицата беше написано заглавието „Шахматен преглед“ и цената. Тя го разлисти. Беше пълно с партии и снимки на хора, които играят шах. Имаше статии със заглавия като „Нов поглед върху Царския гамбит“ и „Геният на Морфи“. Току-що преиграваше една от партиите на Морфи! Сърцето ѝ заби по-бързо. Продължаваше да разглежда страниците. Имаше

¹⁴ Пол Морфи (1837-1884) – гениален американски шахматист, един от най-добрите в света през XIX век. – Бел. ред.

статия за шаха в Русия. И една дума се появяваше отново и отново – „турнир“. Цял раздел беше наречен „Турнирен живот“. Не знаеше, че има такова нещо като турнир по шах. Смяташе, че шахът е просто занимание, както госпожа Уитли бродираше килимчета и сглобяваше пъзели.

– Госпожице – каза господин Брадли, – трябва да си купите списанието или да го оставите обратно. Тя се обърна стреснато.

– Не може ли само...

– Вижте какво пише – каза господин Брадли.

Пред нея имаше ръчно написана табелка: „АКО ЩЕ ЧЕТЕТЕ – КУПЕТЕ“. Бет имаше петнайсет цента, и толкова. Няколко дни по-рано госпожа Уитли ѝ беше казала, че известно време ще трябва да мине без джобни – парите не стигали, а господин Уитли щял да остане по-дълго на запад. Бет върна списанието и излезе от магазина.

След няколко крачки спря, замисли се за момент и се върна. Имаше купчина вестници на плот, до лакътя на господин Брадли. Тя му подаде десет цента и взе един. Господин Брадли беше зает с една жена, която плащаше за рецепта. Бет отиде до края на стелаж с списания с вестника под мишница и зачака.

След няколко минути господин Брадли каза: „Имаме три размера“. Чу как двамата отиват в задната част на магазина. Бет взе броя на „Шахматен преглед“ и го пъхна във вестника си.

Навън, на слънцето, тя вървя до следващата пряка. На ъгъла спря, извади списанието от вестника, мушна го в колана на полата си и го покри със синьо-зеления си пуловер от преработена вълна, купен от „Бен Снайдър“. Пусна пуловера свободно над списанието и хвърли вестника в кофата на ъгъла.

Докато вървеше към вкъщи със сгънатото списание, прибрано на сигурно до плоския ѝ корем, тя пак се замисли за онзи ход, който Морфи не беше направил. В списанието пишеше, че Морфи е „може би най-гениалният играч в историята на играта“. Топът може да дойде на „с7“ и черните по-добре да не го взимат с коня, защото... Тя спря между две пресечки. Някъде лаеше куче, а на отсрещната страна, в един спретнато окосен двор, две момченца си играеха на гоненица. След като втората пешка се премести на „g5“, тогава другият топ може да се плъзне натам и ако черните вземат пешката, офицерът вече може да открие, а ако не...

Тя затвори очи. Ако не я вземат, Морфи може да обяви мат в два хода, като започне с офицера, който се жертва с шах. Ако я вземат, бялата пешка се мести отново, а след това отива офицерът и черните нищо не могат да направят. Ето! Едно от момченцата отсреща се разплака. Черните не могат нищо да направят! Партията приключи на двадесет и деветия ход. Според описания начин на Пол Морфи са му трябвали трийсет и шест хода, за да спечели. Не е видял хода с топа. Но тя го видя.

Слънцето грееше в празното синьо небе. Кучето продължаваше да лае. Детето виеше. Бет се прибра бавно вкъщи и пак преигра партията. Умът ѝ беше бистър като съвършен, превъзходен диамант.

* * *

– Олстън трябваше да се върне преди седмици – каза госпожа Уитли. Седеше в леглото, до нея имаше списание с кръстословици, а на скрина отпред работеше телевизорче с намален звук. Бет току-що ѝ беше донесла чаша разтворимо кафе от кухнята. Госпожа Уитли беше с розовия си халат, а лицето ѝ беше покрито с пудра.

– Скоро ли ще си дойде? – попита Бет, Въпреки че нямаше никакво желание да започне разговор. Беше нетърпелива да се върне към „Шахматен преглед“.

– Нещо неотложно го е задържало – каза госпожа Уитли.

Бет кимна. После каза:

– Искам да си намеря работа след училище.

Госпожа Уитли примигна.

– Работа ли?

– Мога да помагам в някой магазин или да мия чинии някъде.

Госпожа Уитли я гледа дълго, преди да проговори.

– На тринайсет години? – каза тя накрая, тихичко си издуха носа в кърпичката и я сгъна. – Мислех си, че се грижа добре за теб.

– Искат ми се да спечеля някакви пари.

– Сигурно за да си купуваш дрехи.

Бет не каза нищо.

– Единствените момичета, които работят на тази възраст – каза госпожа Уитли, – са цветнокожите.

Заради начина, по който произнесе „цветнокожите“ Бет реши да не продължава разговора.

Входната такса в Американската шахматна федерация беше шест долара. Още четири долара струваше абонаментът за списанието. Имаше обаче нещо много интересно – в раздела „Турнирен живот“ изброяваха няколко града, по един в Охайо, Илинойс, Тенеси и Кентъки, а в полето по-долу пишеше следното: „Щатски шампионат Кентъки, уикенда след Деня на благодарността, в аудиторията в гимназия „Хенри Клей“, Лексингтън, пет., съб., нед.,“. Отдолу пишеше: „Награден фонд: 185 долара. Такса вход: 5 долара. Само за членове на АШФ“.

Трябваше шест долара за членство и пет долара, за да се включи в турнира. Автобусът по Мейн минаваше покрай „Хенри Клей“ – беше на единайсет пресечки от Джануел Драйв. А до Деня на благодарността оставаха пет седмици.

* * *

– Някой може ли да го каже дословно? – попита госпожа Макартър.

Бет вдигна ръка.

– Бет?

Тя се изправи.

– Във всеки правоъгълен триъгълник квадратът на хипотенузата е равен на сбора от квадратите на другите две страни.

Седна обратно.

Маргарет се изкикоти и се наведе към Гордън, който седеше до нея и понякога я държеше за ръка.

– Казах ти, че е зубърка! – прошепна тя с мек, момичешки глас, от който лъхаше презрение.

Гордън се засмя. Бет погледна през прозореца към есенните листа.

* * *

– Не знам къде отиват парите! – каза госпожа Уитли. – Този месец купувах само разни дреболии, а запасите ми се стопиха. Стопиха се. Тя се стовари в тапицирания с шинц фотьойл и за момент се загледа в тавана с широко отворени очи, сякаш очакваше някоя гилотина да падне върху нея. – Платих тока и телефона, купувах само основни и прости хранителни стоки. Лишавах се от сметаната в сутрешното си кафе, не съм си купувала каквото и да е за мен самата, не съм ходила нито на кино, нито на разпродажбите втора ръка в Първа методистка църква, но въпреки това са ми останали седем долара, а трябваше да имам поне двацет. – Беше извадила от чантата си смачканите банкноти от по един долар и ги нареди на масата. – Това ни е до края на октомври. Едва ще стигне за пилешки шийки и каша.

– От „Метуен“ не ви ли изпращат чек? – попита Бет.

Госпожа Уитли свали очи от тавана и я загледа.

– За първата година – каза тя равно. – Всичко отива за разходите по отглеждането ти.

Бет знаеше, че това не е вярно. Чекът беше за седемдесет долара, а госпожа Уитли не харчеше толкова много за нея.

– За да живеем спокойно до първо число на месеца, са ни необходими двацет долара – каза госпожа Уитли. – Не ми достигат тринайсет долара. – Пак отмести поглед към тавана за малко, а после отново се втренчи в Бет. – Ще трябва да си вода по-точен бюджет.

– Може би е заради инфлацията – каза Бет и донякъде беше права.

Беше взела само шест за членството.

– Може би – каза госпожа Уитли, вече по-спокойна.

Проблемът беше в петте долара за вход. В деня след речта на госпожа Уитли за парите Бет откъсна лист от тетрадката си и в часа на класния написан писмо „До господин Шайбел, чистач, дом „Метуен“, Маунт Стърлинг, Кентъки“. То гласеше:

Скъпи господин Шайбел,

Тук има турнир по шах с първа награда от сто долара и втора награда от петдесет долара. Има и други награди. Входът струва пет долара, а аз нямам толкова.

Ако ми изпратите парите, ще ви върна десет долара, ако спечеля която и да е награда.

*Искрено ваша,
Елизабет Хармън*

На следващата сутрин взе плик и марка от претрупаното бюро в хола, докато госпожа Уитли беше още в леглото. Пусна писмото в пощенската кутия на път за училище.

През ноември взе още един долар от чантата на госпожа Уитли. Беше минала една седмица, откакто писа на господин Шайбел, а нямаше отговор. Този път с част от парите си купи новия брой на „Шахматен преглед“. Намери няколко партии, с които можеше да подобри уменията си в играта – едната беше спечелена от млад grosмайстор на име Бени Уотс – шампиона на САЩ.

* * *

Госпожа Уитли като че ли доста често настиваше.

– Все се боря с разни вируси – казваше тя. – И все ме преборват.

Тя даде на Бет рецепта, която да занесе на Брамбли, и десет цента, с които да си купи кока-кола.

Господин Брамбли я погледна странно, когато влезе, но не каза нищо. Тя му подаде рецептата и той отиде в задната част на магазина. Бет внимаваше да не стои близо до списанията. Когато взе „Шахматен преглед“ преди месец, беше единственият брой. Може би го беше забелязал веднага.

Господин Брамбли се върна с пластмасово шишенце с отпечатан етикет. Той го остави на плот и се пресегна за бяла хартиена торбичка. Бет се вторачи в шишенцето. Хапчетата вътре бяха продълговати и яркозелени.

* * *

– Това е лекарството ми за успокоение – каза госпожа Уитли. – Макандрюс реши, че ми трябва спокойствие.

– Кой е Макандрюс? – попита Бет.

– Д-р Макандрюс – каза госпожа Уитли и развъртя капачката. – Лекарят ми. – Извади две хапчета. – Би ли ми донесла чаша вода, миличка?

– Да, госпожо – каза Бет.

Докато влизаше в банята за водата, госпожа Уитли въздъхна и каза:

– Защо пълнят тези шишенца само до половината?

* * *

В ноемврийския брой имаше двама и две партии от един турнир с покани в Москва. Имената на играчите – Ботвиник, Петросян и Лаев – звучаха като герои от приказка. Имаше една снимка, на която се виждаха двама от тях, прегърбени над дъската, с тъмни коси и сериозно присвити устни. Носеха черни костюми. На заден план, извън фокуса, се виждаше огромна публика.

В партията на полуфинала между Петросян и някой си на име Бенковиц Бет забеляза грешно решение на Петросян. Беше започнал атаката с пешки, а не е трябвало. Имаше коментар за играта от един американски гротмайстор, който смяташе, че ходовете с пешките са добри, но Бет виждаше по-надълбоко. Как може Петросян да греши толкова? И защо американецът не вижда къде е слабостта на неговата позиция? Шахматистите са имали достатъчно време да разсъждават върху ситуацията на дъската – в списанието пишеше, че играта е продължила цели пет часа.

* * *

След физическото Маргарет сложи катинарчето на шкафа си, но не го заключи. Бяха в две съседни душкабини и Бет виждаше гърдите ѝ – с приличен размер като твърди конуси. Гърдите на Бет бяха все още като на момче, а косъмчетата ѝ едва бяха започнали да растат. Маргарет не обръщаше внимание на Бет и си тананикаше, докато се сапунисваше. Бет излезе и се зави с хавлията. Върна се в съблекалнята все още мокра. Нямаше никого.

Бързо си изсуши ръцете и много тихо свали катинара от шкафчето, като го покри с хавлията си, за да не се чува. Косата ѝ капеше по ръцете, но нямаше значение – навсякъде беше мокро след физическото на момчетата. Бет отвори шкафчето бавно, за да не скръцне. Сърцето ѝ подскачаше в гърдите като някакво малко животно.

Беше изискано кафяво портмоне от истинска кожа. Бет пак си изсуши ръцете и го издърпа от рафта, като се заслушваше внимателно. Чувахе кикот и викове от момичетата при душовете, но нищо друго.

Беше се постарала днес да дойде първа, да заеме първото шкафче до вратата и бързо да излезе. Никой друг не беше свършил. Тя отвори портмонето.

Имаше цветни пощенски картички, ново на вид червило, гребен с цвят „черупка на костенурка“ и елегантна ленена кърпичка. Бет бръкна по-навътре. На дъното, в една малка сребърна щипка за пари, откри банкноти. Извади ги. Две по пет. Поколеба се за момент, след това взе и двете заедно с щипката. Върна портмонето и закачи катинара.

Беше оставила собственото си шкафче затворено, но отключено. Сега го отвори и пхна щипката с парите в учебника по математика. После заключи шкафчето си, върна се под душа и остана там да се мие, докато всички други момичета не си тръгнаха.

Когато и последното излезе, Бет все още се обличаше. Маргарет не беше отворила портмонето си. Бет въздъхна дълбоко като госпожа Уитли. Сърцето ѝ все още препускаше. Извади щипката от учебника и я пхна под шкафчето, което Маргарет беше използвала. Може би просто е паднала там от портмонето, а всеки може да е взел парите. Стъгна банкнотите и ги пхна в обувката си. После взе собственото си синьо пластмасово портмоне от рафта, отвори го и бръкна в малкото джобче, където беше огледалото. Извади две зелени хапчета, лапна ги, отиде до мивката и ги глътна с вода от пластмасова чашка.

Вечеряха спагети с кюфтета от консерва, а за десерт имаше желе. Докато Бет миеше чиниите, госпожа Уитли беше в хола и усиляше звука на телевизора, но изведнъж каза:

– А, забравих.

Бет продължи да търка тавата от спагетите и след минута госпожа Уитли се появи с пощенски плик в ръка.

– Това пристигна за теб – каза тя и се върна към „Репортажите на Хънтли-Бринкли“¹⁵.

Беше мръсен плик, надписан с молив. Тя си избърса ръцете и го отвори; вътре имаше пет банкноти от един долар, но нямаше писмо. Дълго време остана до мивката, хванала банкнотите в ръка.

* * *

Зелените хапчета струваха четири долара за флакон с петдесет броя. На етикета пишеше „три пълнения“. Бет плати с четири банкноти от един долар. Прибра се бързо вкъщи и върна рецептата в бюрото на госпожа Уитли.

¹⁵ Вечерна емисия новини, излъчвана по NBC от 1956-а до 1970 г. – Бел. ред.

Четвърта глава

На входа на физкултурния салон беше сложено бюро, а зад него седяха двама мъже в бели ризи. Зад тях имаше редици от дълги маси със зелено-бели шахматни дъски. Салонът беше пълен с хора, които разговаряха, а неколцина играеха; повечето бяха млади мъже или момчета. Бет видя жена, но нямаше нито един цветнокож. На бюрото до мъжа вляво беше закачена табелка с надпис ВХОДНА ТАКСА. Бет се приближи с петте си долара.

– Имате ли часовник? – попита мъжът.

– Не.

– Имаме система за споделяне на часовници – каза той. – Ако противникът ви също няма, върнете се тук. Играта започва след двацет минути. – Какъв е рейтингът ви?

– Нямам рейтинг.

– Някога играли ли сте в турнир?

– Не.

Мъжът посочи парите на Бет.

– Сигурна ли сте, че искате да участвате?

– Сигурна съм.

– Нямаме категория за жени.

Тя не каза нищо.

– Ще Ви запиша при любителите.

– Не – каза Бет, – не съм любител.

Другият младеж ги наблюдаваше и сега се включи.

– Ако нямате рейтинг, влизате при любителите, с хората под 1600.

Бет не беше обърнала много внимание на рейтингите в „Шахматен преглед“, но знаеше, че майсторите имаха поне 2200.

– Каква е наградата за любителите? – попита тя.

– Двацет.

– А за другата категория?

– Първата награда в отворената група е сто.

– Против правилата ли е да съм в нея?

Той поклати глава.

– Няма правило против това, но...

– Тогава ме запишете там.

Бет подаде банкнотите.

Мъжът сви рамене и ѝ даде да попълни картонче.

– Има три момчета с рейтинг над 1800. Белтик също може да дойде, а той е щатски шампион. Ще ви изядат с дрехите.

Тя взе химикалка и започна да попълва картончето с името и адреса си.

Там, където пишеше „рейтинг“, постави голяма нула. Подаде им го обратно.

Започнаха с двацет минути закъснение. Отне им известно време, за да публикуват двойките играчи.

Докато закачаха имената на таблото, Бет попита мъжа до нея дали разпределението се прави на случаен принцип.

– Ни най-малко – каза той. – За първия кръг ги подреждат по рейтинг. След това победителите играят срещу победители, а загубилите – срещу други загубили.

Когато най-после закачиха картончето ѝ, пишеше „Хармън – без р. – черни“. На тази над нея пишеше „Пакър – без р. – бели“. Двете бяха номер 27. Бяха последните.

Тя отиде до двайсет и седма дъска и седна зад черните фигури. Беше последната дъска на най-отдалечената маса.

До нея седеше жена на около трийсет години. След минута дойдоха още две. Едната беше на около двайсет, а другата, която щеше да играе с Бет, беше високо, едро момиче от гимназията. Бет погледна към ширналите се маси, където играчите се настаняваха или вече бяха седнали и започваха да играят – всички бяха мъже, повечето млади. На турнира имаше четири жени и всичките бяха събрани в далечния край да играят една срещу друга.

Съперничката на Бет седна някак неловко, сложи шахматния си часовник с два циферблата до дъската и протегна ръка.

– Аз съм Анет Пакър – каза.

Дланта ѝ беше едра и влажна.

– Аз съм Бет Хармън. Не разбирам шахматните часовници.

Анет изглежда изпиша облекчение, че може нещо да сподели и обясни.

– Циферблатът, който е откъм теб, измерва времето ти за игра. Всеки играч има деветдесет минути. След хода си натискаш бутона отгоре – той спира часовника ти и пуска този на съперника. И двата имат червени флагове над дванайсет – когато времето ти изтече, флагът ти пада. Тогава губиш.

Бет кимна. Струваше ѝ се, че е много време; никога не се беше случвало някоя партия да ѝ отнеме повече от двайсет минути. До всеки играч имаше лист хартия с редове, където да записва ходовете си.

– Сега можеш да стартираш часовника ми – каза Анет.

– Защо слагат всички момичета заедно? – попита Бет.

Анет повдигна вежди.

– Не би трябвало да го правят. Но ако спечелиш, ще те преместят нагоре.

Бет се пресегна, натисна бутона и часовникът на Анет започна да тиктака. Анет някак притеснено взе пешката на царя си и я премести на „e4“.

– А – каза тя, – и има правило „пиес“, да знаеш.

– Какво е това?

– Не докосвай фигура, ако няма да играеш с нея. Ако я пипнеш, трябва да я местиш.

– Добре – каза Бет. – Няма ли да си натиснеш копчето?

– Извинявай – каза Анет и го натисна.

Часовникът на Бет започна да тиктака. Тя се пресегна уверено и премести пешка на „c5“. *Сицилианската защита*. Натисна копчето и подпря лакти на масата от двете страни на дъската като руснаците на снимките.

Започна да напада на осмия ход. На десетия взе един от офицерите на Анет, а на седемнайсетия – дамата. Анет дори не беше направила рокада. Когато Бет взе царицата ѝ, тя се пресегна и сложи царя си легнал.

– Бързо беше – каза.

Гласът ѝ звучеше с облекчение, че е загубила. Бет погледна циферблатите. Анет беше използвала трийсет минути, а Бет – седем. Единственият проблем беше чакането, докато Анет мести.

Следващият кръг щеше да е чак в единайсет. Бет записа играта с Анет на бланката си и ограда името си отгоре като победител. Отиде до бюрото отпред и я сложи на постав-

ката с надпис ПОБЕДИТЕЛИ. Беше първата. Един млад мъж, който приличаше на студент, се приближи, докато тя се отдалечава, и също сложи бланката си. Бет вече беше забелязала, че повечето присъстващи не изглеждаха добре. Много от тях имаха мазна коса и грозна кожа; някои бяха дебели и сконфузени на вид. Но този беше висок, стегнат и спокоен, а лицето му беше открито и красиво. Той кимна приятелски на Бет – признаване към друг бърз играч – и тя кимна в отговор.

Тръгна да се разхожда тихо из салона и да разглежда някои от партиите. Друга двойка също свърши и победителят отиде отпред, за да предаде бланката. Не видя позиции, които да изглеждат интересни. На седма дъска, близо до предната част на салона, черните имаха възможност да вземат топ с комбинация от два хода и тя изчака човекът да премести съответния офицер. Но когато моментът дойде, той просто размени пешки в центъра. Не беше видял комбинацията.

Масите започваха от трета дъска вместо от първа. Тя огледа салона, редиците глави, сведени над дъските, и любителите в другия край. Разни играчи ставаха, когато партиите им приключваха. От другата страна на салона имаше врата, която не беше забелязала преди. Една картонена табела отгоре гласеше „Топ дъски“. Бет се приближи.

Беше по-малко помещение, горе-долу колкото хола на госпожа Уитли. Имаше две отделни маси и на двете се играеше. Те бяха поставени в средата, а едно черно кадифено въже върху дървени стълбчета спираше наблюдателите да не се приближават твърде близо до играчите. Имаше четирима-петима души, които наблюдаваха мълчаливо, като повечето от тях се бяха скупчили при лявата дъска – първата. Високият хубав състезател беше сред тях.

Двамата играчи изглеждаха потънали в пълна концентрация. Часовникът между тях беше различен от другите, които Бет видя – беше по-голям и по-здрав.

Единият беше дебел, с оредяваща коса и известна строгост в чертите като руснаците на снимките – носеше и тъмен костюм като тях. Другият беше много по-млад и носеше сив пуловер върху бяла риза. Той разкопча ръкавелите си и нави ръкавите си до лактите, един по един, без да откъсва поглед от дъската. Нещо в корема на Бет потрепери. Това беше истинският шах. Тя затаи дъх и се зае да анализира позицията на дъската. Отне ѝ няколко минути да я осмисли; беше балансирана и трудна като някои от турнирните партии в „Шахматен преглед“. Знаеше, че черните са на ход, защото неговият часовник се движеше, и точно когато видя, че нужният ход беше кон на „f4“, по-възрастният мъж се пресегна и премести коня си на „f4“.

Хубавият мъж се беше облегал на стената. Бет отиде при него и прошепна:

– Кои са тези?

– Белтик и Кълън. Белтик е щатски шампион.

– Кой кой е? – попита Бет.

Високият мъж вдигна пръст пред устните си. После каза тихо:

– Белтик е младият.

Това я изненада. Щатският шампион на Кентъки изглеждаше горе-долу на годините на Фъргюсън.

– Той grosмайстор ли е?

– Работи по въпроса. От години е майстор.

– Аха – каза Бет.

– За това е нужно време. Трябва да играеш с grosмайстори.

– Колко време? – попита Бет.

Един мъж пред тях при въжетата се обърна и я погледна ядосано. Високият мъж поклони глава и сви устни в знак за мълчание. Бет пак се обърна към въжетата и се загледа в играта. Влязоха още хора и стаята започна да се пълни. Бет остана на мястото си отпреди.

В центъра на дъската имаше голямо напрежение. Бет я анализираше от няколко минути, като се опитваше да реши какво би направила, ако тя беше на ход... но не беше сигурна. Кълън беше на ход. Стори ѝ се, че чака ужасно дълго. Той седеше със събрани колене под масата, подпрял чело на стиснатите си юмруци, неподвижен. Белтик се облегна на стола си и се прозя, загледан с любопитство в плешивата глава на Кълън пред себе си. Бет виждаше, че зъбите му бяха криви, имаха тъмни петна и няколко празнини, а вратът му не беше обръснат добре.

Кълън най-после мести. Размени коне в центъра. Последваха няколко бързи хода и напрежението спадна, като всеки играч се лиши от кон и офицер в размените. Когато пак беше на ход, Кълън вдигна поглед към Белтик и попита:

– Реми?

– Абсурд – каза Белтик.

Той анализира дъската нетърпеливо, изкриви лицето си някак смешно, удари юмрук в дланта си и премести топа си на седми хоризонтал. Ходът ѝ хареса; хареса ѝ и как Белтик уверено вдигаше фигурите си и ги оставяше с малък изящен размах.

След пет хода Кълън се предаде. Беше с две пешки по-малко, единственият му офицер беше блокиран на осми хоризонтал, а времето му според часовника почти беше изтекло. Той бутна царя си с известно елегантно презрение протегна ръка и набързо се здрависа с Белтик, след което се изправи, прекрачи въжето, мина покрай Бет и излезе. Белтик се изправи и се протегна. Бет го загледа, както беше застанал над дъската с поваления цар, и нещо в нея се изду от възмущение. Побиха я тръпки по ръцете и краката.

Следващата ѝ партия беше срещу един дребен и наежен човек на име Кук; рейтингът му беше 1520. Тя го записа в горната част на бланката за резултатите на тринайсетата маса: „Хармън – без р – Кук “ 1520“. Сега беше неин ред да играе с белите. Премести пешка на „d4“ и натисна часовника на Кук, а той моментално игра пешка на „d5“. Изглеждаше много напрегнат и очите му непрекъснато шареха из стаята. Само се наместваше на стола си.

Бет също заигра бързо, като прихвана част от нетърпението му. След пет минути и двамата бяха развили фигурите си и Кук започна атака по дамския фланг. Тя реши да я пренебрегне и игра с кон. Той набързо придвижи една пешка и тя с изненада видя, че не може да му я вземе, без да рискува неприятна двойна атака. Поколеба се. Кук беше доста добър. Все пак рейтинг над 1500 означаваше нещо. Беше по-добър от господин Шайбел или господин Ганц и изглеждаше малко страшен заради нетърпението си. Тя плъзна топа си до полето на офицера, точно под идващата пешка.

Кук я изненада. Той хвана белополия си офицер и взе една от пешките до царя ѝ, като ѝ даде шах и пожертва фигурата. Тя се вторачи в дъската – за миг изгуби увереността си. Какво беше замислил? Тогава го видя. Ако тя вземе офицера, той пак ще ѝ даде шах с коня и ще ѝ вземе офицер. Ще вземе пешката и ще изкара царя ѝ. За момент коремът ѝ се сви... не обичаше да я изненадват. Отне ѝ около минута да реши какво да направи. Премести царя си, но не взе офицера.

Кук все пак доведе коня. Бет размени пешките от другата страна и откри вертикала на топа си. Кук продължаваше да тормози царя ѝ с усложнения.

Сега виждаше, че все пак няма опасност, ако не се хване на блъфа му. Тя изкара топа и след това добави и дамата си. Тази подредба ѝ хареса – във въображението ѝ беше като две оръдия, наредени и готови за стрелба.

Успя да стреля с тях в три хода. Кук изглеждаше обсебен от маневрите, които гласеше срещу царя ѝ, и като че ли беше сляп за това, което Бет правеше всъщност. Ходовете му бяха интересни, но тя видя, че не са солидни, тъй като следеше цялата дъска. Ако тя играеше само за да избегне мат, щеше да я бие на четвъртия ход след първия шах с офицера. Но тя го разби на третия. Усети прилива на кръв в лицето си, когато прецени как да стреля с топа си. Взе дамата си и я постави на последния ред като дар за черния топ, който все още не беше помръдвал. За момент Кук спря да се гърчи и я погледна в лицето. Тя също го погледна. След това той се зае дълго време да изучава позицията. Накрая се пресегна и взе дамата ѝ с топа си.

Нещо в Бет искаше да скочи и да извика. Но тя се сдържа, протегна ръка, бутна офицера си с едно поле и тихо каза:

– Шах.

Кук тръгна да мести царя си и спря. Изведнъж видя какво ще се случи – щеше да загуби дамата си, както и онзи топ, с който беше взел нейната. Той я погледна. Тя си седеше невъзмутимо. Кук насочи вниманието си към дъската и я анализира в продължение на няколко минути, като пак се гърчеше на стола и се мръщеше. След това се обърна към Бет и каза:

– Реми?

Бет поклати глава.

Кук пак се намръщи.

– Хвана ме. Предавам се. – Той се изправи и протегна ръка. – Изобщо не го очаквах.

Усмивката му беше изненадващо топла.

– Благодаря – каза Бет и стисна ръката му.

Направиха почивка за обяд и Бет си взе сандвич и мляко от един магазин на съседната пряка. Нахрани се сама на крак и си тръгна.

Третата ѝ партия беше с по-възрастен мъж с елек. Казваше се Каплан и рейтингът му беше 1694. Тя имаше черните, използва *Защита Нимцович* и победи в трийсет и четири хода. Можеше да го направи по-бързо, но той беше умел в защитата – въпреки че играчът с белите би трябвало да напада. Когато той се предаде, тя вече беше разкрила царя му и един офицер, който щеше да вземе, а имаше и две проходни пешки. Той изглеждаше замаян. Някои други играчи се бяха събрали около тях да гледат.

Когато свършиха, беше станало три и половина. Каплан играеше влудяващо бавно и Бет на няколко пъти стана от масата, за да се разтъпче. Когато предаде бланката с оградено си име, повечето партии бяха приключили и започваше почивката за вечеря. По-късно, в осем, щеше да има още един кръг, а в събота – още три. Последният кръг щеше да е в неделя сутринта, в единайсет.

Бет отиде в дамската тоалетна и си изми лицето и ръцете – изненада се колко мръсна усещаше кожата си след три партии шах. Погледна се в огледалото на ярките лампи и видя това, което виждаше всеки път – кръглото безинтересно лице и безцветната коса. Но имаше нещо различно. Сега бузите ѝ бяха румени, а очите ѝ изглеждаха по-живи, отколкото някога ги беше виждала. За пръв път в живота си хареса това, което вижда в огледалото.

Отвън при бюрото в коридора двамата младежи, които я бяха регистрирали, окачваха някаква бележка на таблото. Няколко играчи се бяха събрали там, включително красивият. И тя отиде. Отгоре с флумастер беше написано НЕПОБЕДЕНИ. В списъка имаше четири имена. Най-отдолу пишеше ХАРМЪН – тя затаи дъх, когато го видя. А най-горе беше написано името БЕЛТИК.

– Ти си Хармън, нали? – попита красивият.

– Да.

– Продължавай в същия дух, хлапе – каза той с усмивка.

Точно тогава младежът, който се беше опитал да я вкара в категорията на любителите, извика от масата:

– Хармън!

Тя се обърна.

– Явно беше права, Хармън – каза той.

* * *

Госпожа Уитли беше направила полуготова замразена вечеря със задушено месо и картофено пюре. Гледаше „Бат Мастерсън“¹⁶ с много силен звук.

– Твоето е във фурната – каза госпожа Уитли. Седеше на тапицирания с шинц фотьойл и държеше алуминиева кутийка на подноса в скута си. Чорапите ѝ бяха навити до черните обувки с ток.

По време на рекламата, докато Бет ядеше морковите от порцията си, госпожа Уитли попита:

– Как мина, милинка?

– Спечелих три партии.

– Браво на теб – каза госпожа Уитли, без да откъсва поглед от възрастния господин, който възхваляваше някакво разслабително.

* * *

Вечерта Бет беше на шеста дъска срещу обикновен на вид младеж на име Клайн. Рейтингът му беше 1794. Някои от партиите, отпечатани в „Шахматен преглед“, бяха от играчи с по-нисък коефициент.

Бет беше с белите и игра „e4“ с надежда за *Сицилианската*. Познаваше я по-добре от всички други. Но Клайн игра с пешка на „e5“, последвано от фианкетто на чернополия си офицер, с което го постави над царя си след рокадата. Не беше съвсем сигурна, но мислеше, че такъв дебют се нарича „неправилен“.

В мителшпила стана по-сложно. Бет не беше сигурна какво да направи и реши да отстъпи с офицера си. Тя постави показалеца си върху фигурата и веднага видя, че беше по-добре да премести пешката си на „d4“. Пресегна се към пешката пред дамата си.

– Съжалявам – каза Клайн, – пипнато – местено.

Тя го погледна.

– Трябва да преместиш офицера – каза той.

По изражението му видя, че се радваше да го каже. Сигурно беше видял какво може да направи, ако премести пешката.

¹⁶ Американски сериал, излъчван от 1958-а до 1961 г., за живота на известния журналист Бат Мастерсън. – Бел. ред.

Тя сви рамене и се опита да изглежда равнодушна, но отвътре усещаше нещо, което досега не беше изпитвала по време на шахматна партия. Беше я страх. Тя премести офицера на „с4“, облегна се назад и събра ръце в скута си. Коремът ѝ беше на топка. Трябваше да премести пешката.

Тя погледна лицето на Клайн, докато той разглеждаше дъската. След миг видя една малка, злонамерена усмивка. Той бутна пешката „d“ до четвърти хоризонтал, сръчно чукна часовника и скръсти ръце на гърдите си.

Щеше да вземе един от офицерите ѝ. И страхът рязко отстъпи пред гнева.

Тя се наведе над дъската и я загледа съсредоточено, подпряла лице в дланите си.

Отне ѝ почти десет минути, но го откри. Премести и се облегна назад.

Клайн като че ли не забеляза. Взе офицера, както тя се надяваше. Бет напредна с пешка „a“ по другия фланг, а Клайн изсумтя леко, но пак бутна пешката на царицата си напред. Бет дойде с коня си и предпази следващото поле за пешката, и по-важното – заплаши топа на Клайн. Той го премести. Нещо в корема на Бет започна да се отпуска. Зрението ѝ се струваше изключително остро, сякаш можеше да прочете най-ситния шрифт в другия край на стаята. Тя премести коня, като отново атакува топа. Клайн я погледна раздразнен. Той разгледа дъската и премести топа точно на полето, за което Бет се беше сетила още преди два хода. Тя изведе дамата си на „g5“ точно над царя на Клайн след рокадата.

Клайн, който все още изглеждаше раздразнен и самоуверен, доведе един кон за защита. С пламнало лице Бет хвана дамата си и я жертва, за да плени пешката пред царя.

Той я изгледа и взе дамата. Нямаше какво друго да направи, за да се измъкне от шаха.

Бет изведе офицера си за втори шах. Клайн защити царя си с пешката, както тя вече знаеше, че ще направи.

– Мат в два хода – каза Бет тихо.

Клайн се облеци ядно.

– Какво искаш да кажеш? – попита той.

Гласът на Бет все още беше тих.

– Топът идва за следващия шах, след това конят матира.

Той се намръщи.

– Дамата ми...

– Дамата ви ще бъде в свръзка – каза тя, – след като царят се премести.

Той пак сведе очи към дъската и се загледа в позицията. После каза:

– Мамка му!

Не свали царя си, нито предложи да стисне ръката на Бет. Стана от масата и се отдалечи, заврял ръце в джобовете си.

Бет взе молива си и загради ХАРМЪН на листа си с резултати.

Когато си тръгна в десет часа, в списъка с НЕПОБЕДЕНИ имаше три имена. ХАРМЪН Все още беше най-долу. БЕЛТИК все още беше на първа позиция.

Вечерта не успя да заспи, защото партиите продължаваха да се преиграват в главата ѝ пак и пак, много след като беше спряла да им се радва. След като прекара така няколко часа, стана и със синята си пижама отиде до прозореца на капандурата. Дръпна пердето и погледна наскоро оголелите дървета на светлината на уличната лампа и тъмните къщи зад тях. Улицата беше тиха и празна. Имаше тъничък полумесец, частично скрит от облаците. Въздухът беше хладен.

В часовете по вероучение в „Метуен“ се беше научила да не вярва в Бог и никога не се молеше. Но сега каза едва чуто: „Боже, моля те, нека играя срещу Белтик и нека го матирам“.

В чекмеджето на бюрото ѝ, в кутийката на четката за зъби, имаше седемнайсет зелени хапчета, а в една друга кутия на рафта в дрешника имаше още. По-рано си помисли дали да не вземе две, за да се унесе по-лесно. Но не го направи. Върна се в леглото, вече изтощена и с избистрен ум, и заспа дълбоко.

* * *

В събота сутринта се надяваше да играе срещу някого с рейтинг над 1800. Човекът на бюрото беше казал, че има трима с такъв. Но при разпределението излезе, че ще играе с черните срещу човек на име Таунс с рейтинг 1724. Това беше по-ниско от последната ѝ партия предната вечер. Тя отиде до бюрото и попита за това.

– Така са нещата, Хармън – каза мъжът с бялата риза. – Приеми, че си късметлийка.
– Искам да играя срещу най-добрите – каза Бет.
– Преди това трябва да получиш рейтинг – каза младежът.
– Как се получава рейтинг?
– Трябва да изиграеш трийсет партии в турнири на Американската шахматна федерация и след това да изчакаш четири месеца. Така се получава.

– Прекалено дълго е.

Мъжът се наведе към нея.

– Хармън, на колко години си?

– На тринайсет.

– Ти си най-младият човек в залата. Можеш да изчакаш за рейтинг.

Бет побесня.

– Искам да играя срещу Белтик.

Другият мъж на масата се обади.

– Ако спечелиш следващите си три партии, драга. И ако Белтик направи същото.

– Ще ги спечеля – каза Бет.

– Не, Хармън, няма да ги спечелиш – каза първият. – Първо ще трябва да играеш срещу Сайзмор и Голдман и няма как да победиш и двамата.

– Сайзмор и Голдман, човече – каза другият. – Този, срещу когото ще играеш сега, е подценен. Играе на първа дъска за университетския отбор, а миналия месец се класира на пето място в Лас Вегас. Не се подвеждай по рейтинга му.

– Какво има в Лас Вегас? – попита Бет.

– Откритият турнир на САЩ.

* * *

Бет отиде на четвърта дъска. Мъжът зад белите фигури се усмихваше, когато тя се приближи. Беше онзи, високият и красивият. Бет леко се смути, когато го видя. Приличаше на някаква филмова звезда.

– Здравсти, Хармън – каза той и протегна ръка. – Най-после да се срещнем както подобава.

Тя неловко стисна едрата му ръка и седна. Настана тишина за една дълга минута и накрая той попита:

– Искаш ли да ми стартираш часовника?

– Съжалявам – каза тя, протегна ръка, за да го пусне, и за малко да го събори, но го хвана навреме. – Съжалявам – пак каза тя едва чуто.

Натисна копчето и часовникът му започна да тиктака. После сведе поглед към дъската, а бузите ѝ горяха.

Той игра пешка на „e4“, а тя отговори със *Сицилианската защита*. Той продължи със стандартни ходове, а тя използва вариант *Дракон*. Размениха си пешки в центъра. Тя постепенно си върна самообладанието, докато играеше тези механични ходове, и го погледна. Беше се загледал във фигурите и се мръщеше. Но дори намръщен и с леко разрошена коса, пак беше красив. Докато го гледаше с тези широки рамене, чистата коса и съсредоточеното сбръчкано чело, получи някакво странно усещане в корема.

Той я изненада, като изкара дамата си. Беше смел ход и тя го обмисли известно време, но не забеляза слабо място в него. Тя също изкара дамата си. Той премести кон на петия хоризонтал, а Бет премести своя на шестия. Даде ѝ шах с офицер, а тя се защити с пешка. Той върна офицера. Сега се чувстваше по-леко и пръстите ѝ пъргаво местеха фигурите. И двамата започнаха да се движат бързо, но лесно. Даде безобиден шах на царя му, а той деликатно отстъпи и започна да напредва с пешките си. Тя го спря ловко със свързка, а след това опита подвеждащ ход с левия си топ. Той не се заблуди и с усмивка премахна фигурата, причиняваща свързката, а със следващия си ход продължи настъпването с пешките. Тя се отдръпна и направи голяма рокада. Чувстваше се някак свободна и развеселена, но лицето ѝ остана сериозно. Продължиха танца си.

Донякъде ѝ стана тъжно, когато накрая видя как да го победи. Беше след деветнайсетия ход и когато се разкри в съзнанието ѝ, тя усети, че се съпротивлява – никак не искаше да се откаже от приятния балет, който танцуваха.

Но беше пред нея – след четири хода и той щеше да загуби топ или нещо по-важно. Тя се поколеба, но направи първия ход от поредицата.

Той видя какво се случва цели два хода по-късно, когато изведнъж се намръщи и каза:

– А така, Хармън, сега останах без топ!

Гласът му ѝ хареса, хареса ѝ и как го каза.

Той поклати глава в престолено недоумение... това много ѝ хареса.

Някои играчи, които бяха приключили партиите си по-рано, се бяха събрали около дъската и двама си шушукаха за маневрата, която Бет беше започнала.

Таунс продължи да играе още пет хода и Бет искрено го съжали, когато се предаде, събори царя си и каза:

– Дявол да го вземе!

Но се изправи, протегна се и ѝ се усмихна.

– Страхотен шахматист си, Хармън – каза той. – На колко години си?

– На тринайсет.

Той подсвирна.

– Къде учиш?

– Във „Феърфийлд“.

– Да – каза той. – Знам къде е.

Изглеждаше дори по-добре от филмова звезда.

Час по-късно се падна да играе срещу Голдман на трета дъска. Тя влезе в залата точно в единайсет и хората, които стояха прави, млъкнаха. Всички я погледнаха. Чу някой да шепне: „Тринайсет години бе, мамка му“, и в съзнанието ѝ веднага се появи една мисъл

и едно ликуващо усещане, породени от шепнещия глас: „Можех да го направя и на осем“.

Голдман беше як, мълчалив и бавен. Бе нисък и здрав и играеше с черните фигури като сърдит генерал, обучен в защита. През първия час се, измъкваше от всичко, което Бет пробваше. Всяка негова фигура се пазеше – все едно имаше двоен запас от пешки, с които да ги защитава.

Бет не я свърташе, докато го чакаше да играе; веднъж, след като тя премести офицера си напред, стана и отиде до банята. Нещо в корема я болеше и ѝ беше малко прималяло. Изми си лицето със студена вода и се изсуши със салфетка. На излизане срещна момичето, с което беше изиграла първата си игра. Пакър. Тя явно се зарадва да я види.

– Продължаваш нагоре, а? – попита тя.

– Засега да – каза Бет и усети поредния спазъм в корема.

– Чух, че играеш срещу Голдман.

– Да – каза Бет. – Трябва да се връщам.

– Разбира се – каза Пакър, – разбира се. Разбий го. Виж му сметката.

Изведнъж Бет се ухили.

– Добре – каза тя.

Когато се върна, видя, че Голдман е местил и часовникът ѝ тиктака. Седеше с тъмния си костюм и с отегчен вид. Тя се чувстваше освежена и готова. Седна и изтласка всичко друго от мислите си освен шейсет и четирите полета пред нея.

След минута видя, че ако атакува едновременно по двата фланга, както понякога правеше Морфи, на Голдман щеше да му е трудно да играе на сигурно. Игра пешка на „a4“.

Планът сработи. Пет хода по-късно беше открила царя му малко, а след още три го беше хванала за гърлото. Не обръщаше внимание нито на Голдман, нито на тълпата, нито на усещането в долната част на корема си, нито на потта, избила по челото ѝ. Играеше само срещу дъската, по силовите линии, гравирани в нея – малките упорити зони на пешките, огромната зона на кралицата, степените помежду им. Матира го точно преди времето му да изтече.

Когато огради името си в бланката, пак погледна рейтинга на Голдман. Беше 1997. Хората ръкопляскаха.

Тя отиде право в дамската тоалетна и откри, че е дошла първата ѝ менструация. Докато гледаше червеното във водата под себе си, за момент се почувства, сякаш беше станало нещо ужасно. Дали беше изцапала стола на трета дъска? Дали хората там се бяха вторачили в кървавите петна? Но с облекчение видя, че по памучните ѝ гащички имаше само капчица. Изведнъж си спомни за Джолийн. Ако не беше Джолийн, нямаше да има представа какво се случва. Никой друг не ѝ беше казал и дума за това... най-малкото госпожа Уитли. Изпълниха я топли чувства към Джолийн, когато си спомни, че ѝ беше казала и какво да прави „при спешни случаи“.

Бет разви дълга лента тоалетна хартия и я сгъна на дебел и плътен правоъгълник. Болката в корема ѝ беше отшумяла. Тя имаше менструация и току-що беше победила Голдман с неговия рейтинг от 1997. Постави сгънатата хартия в гащичките си, придърпа ги здраво, оправи полата си и уверено се върна в залата за игра.

* * *

И преди беше виждала Сайзмор; беше малък, грозен, със слабо лице и пушеше непрекъснато. Някой каза, че е бил щатски шампион преди Белтик. Бет щеше да играе на втора дъска в стаята с надпис „Топ дъски“.

Сайзмор още не беше дошъл, но на съседната първа маса Белтик седеше с лице към нея. Бет го погледна и после отмести очи. Оставаха няколко минути до три часа. Лампите в тази по-малка зала – голи крушки зад метална решетка – изглеждаха по-ярки от онези в голямата зала, по-ярки, отколкото бяха сутринта, и за момент блясъкът на лакирания под с червените линии я заслепи.

Сайзмор влезе. Решеше косата си нервно и прибързано. Една цигара висеше от тънките му устни. Когато дръпна стола си да седне, Бет усети как самата тя се напъня.

– Готова ли си? – остро попита Сайзмор и пхна гребена в джоба на ризата си.

– Да – каза тя и натисна часовника му.

Той игра пешка на „e4“, след което извади гребена си и започна да го гризе така, както някои хора гризат гумичката на молив. Бет игра пешка на „c5“.

В мителшпила Сайзмор вече решише косата си след всеки ход. Почти не поглеждаше Бет, а се беше съсредоточил върху дъската, като от време на време се въртеше на мястото си и се сресваше ту на едната, ту на другата посока. Играта беше балансирана и никоя от страните нямаше слаби пунктове. Бет нямаше какво да направи, освен да намери най-добрите полета за офицерите и конете си и да чака. Местеше, записваше хода в бланката и се отпускате на стола си. След известно време около възетата се събра тълпа. Тя ги поглеждаше от време на време. Повечето хора наблюдаваха нея, отколкото Белтик. Продължаваше да гледа дъската в очакване нещо да се открие. Веднъж, когато вдигна поглед, видя Анет Пакър, застанала по-назад. Пакър се усмихна и Бет ѝ кимна.

На дъската Сайзмор премести кон на „d4“ което беше най-доброто място за един кон. Бет се намръщи – не можеше да го помръдне оттам, фигурите в средата на дъската бяха нагъсто и тя за момент загуби връзките им. От време на време усещаше някой спазъм в корема. Усещаше дебелия хартия между бедрата си. Намести се на стола си и присви очи към дъската. Това не беше добре. Сайзмор бавно напредваше към нея. Тя погледна лицето му. Беше прибрал гребена си и гледаше доволно фигурите пред себе си.

Бет се наведе над масата, заби юмруци в бузите си и се опита да вникне в позицията. Някои хора в тълпата си шепнеха. Трябваше да положи усилие да се концентрира. Беше време да отвърне на удара. Ако премести левия кон... Не. Ако отвори дългия диагонал за белополия си офицер... Това беше! Тя бутна пешката нагоре и мощта на офицера се утрои. Картината започна да се прояснява. Тя се облегна назад и си пое дълбоко дъх.

В следващите пет хода Сайзмор продължаваше да вкарва фигури, но Бет, виждайки границите на това, което можеше да ѝ направи, беше съсредоточила вниманието си в далечния ляв ъгъл на дъската, където беше и дамата на Сайзмор; когато моментът настъпи, тя връза офицера си в средата на групата му и го постави на „g2“. Две от фигурите му можеха да го вземат там, но и в двата случая това щеше да му създаде проблеми.

Тя го погледна. Отново беше извадил гребена си и го прокараваше през косата си. Часовникът му тиктакаше.

Отне му петнайсет минути да изиграе хода си и когато го направи, беше изненадващ. Взе офицера с топа си. Не знаеше ли, че постъпва глупаво, като маха топа от първия хоризонтал? Не го ли виждаше? Тя пак погледна дъската, провери още веднъж позицията и изкара дамата си.

Той го видя чак два хода по-късно и стратегията му се разпадна. Все още държеше гребена си в ръка шест хода по-късно, когато проходната ѝ пешка „d“ стигна до трети

хоризонтал. Той премести топа си под пешката. Тя го нападна с офицера си. Сайзмор се изправи, пхна гребена в джоба си, посегна към дъската и сложи царя си легнал.

– Печелиш – каза сърдито.

Аплодисментите бяха оглушителни.

Бет предаде бланката си и изчака, докато младежът я провери. Той отбеляза нещо в протокола пред себе си, изправи се и отиде до таблото. Откачи картончето с надпис САЙЗМОР и го хвърли в едно зелено кошче. След това взе долното картонче и го забодде на мястото на Сайзмор. Списъкът с НЕПОБЕДЕНИ вече съдържаше само: БЕЛТИК, ХАРМЪН.

Докато Бет вървеше към дамската тоалетна, Белтик излезе от „Топ дъски“ с бързи крачки и особено доволен вид. Носеше бланката си към купчината на победителите. Като че ли не я забеляза.

Тя отиде до вратата на „Топ дъски“ и видя Таунс там. По лицето му имаше бръчки от умора – приличаше на актьора Рок Хъдсън¹⁷ ако не се брои изтощението.

– Добра работа, Хармън – каза той.

– Съжалявам, че загуби – отговори тя.

– Да – отвърна той. – Трябва ми нова стратегия. – След това кимна към Белтик, който стоеше пред бюрото отпред, с малка тълпа около себе си и каза: Убиец е, Хармън. Истински убиец.

Тя погледна лицето му.

– Трябва да си починеш.

Той ѝ се усмихна.

– По-скоро ми трябва част от таланта ти, Хармън.

Когато мина покрай бюрото, Белтик пристъпи към нея и каза:

– Утре.

* * *

Когато Бет влезе в хола точно преди вечеря, госпожа Уитли изглеждаше бледа и особена. Седеше във фотьойла и лицето ѝ беше подпухнало. В скута си държеше ярка шарена пощенска картичка.

– Дойде ми цикълът – каза Бет.

Госпожа Уитли примигна.

– А, хубаво – каза тя, сякаш беше някъде далеч оттук.

– Ще ми трябват превръзки или нещо такова – каза Бет.

За момент госпожа Уитли изглеждаше объркана. След това се усмихна.

– Това е много важен момент за теб. Защо не се качиш в стаята ми и не погледнеш в горното чекмедже на скрина? Вземи си колкото ти трябват.

– Благодаря – каза Бет и тръгна към стълбите.

– А, и, миличка, донеси ми шишенцето със зелените хапчета от нощното шкафче.

Когато Бет се върна, даде хапчетата на госпожа Уитли. Тя имаше половин чаша бира до себе си; извади две хапчета и ги изпи с бирата.

– Имам нужда да си възстановя спокойствието – каза тя.

– Нещо лошо ли е станало? – попита Бет.

¹⁷ Рок Хъдсън (1925-1985) – филмова звезда и първата американска знаменитост, покосена от СПИН. – Бел. ред.

– Не съм Аристотел – каза госпожа Уитли, – но мисля, че може да се тълкува като лошо. Получих съобщение от господин Уитли.

– Какво казва?

– Задържали са го за неопределено време на югозапад. Американския югозапад.

– Аха – каза Бет.

– Между Денвър и Бют.

Бет седна на дивана.

– Аристотел е бил философ – каза госпожа Уитли, – докато аз съм съпруга и домакиня. Или поне бях.

– Няма ли да ме вземат обратно, ако нямате съпруг?

– Точно това е. – Госпожа Уитли отпи от бирата си. – Няма да го направят, ако ги излъжем.

– Лесна работа – каза Бет.

– Добра душа си ти, Бет – отбеляза госпожа Уитли и допи бирата си. – Защо не стопиш двете порции пилешко от камерата? Сложи ги в печката на двеста.

Бет държеше две превръзки в дясната си ръка.

– Не знам как да си ги сложа.

Госпожа Уитли се поизправи във фотьойла си.

– Вече не съм съпруга – обяви тя – освен по някакви измислени документи. Вярвам, че мога да се науча да бъда майка. Ще ти покажа как, ако ми обещаеш да не се доближаваш до Денвър.

* * *

През нощта Бет се събуди и чу дъжда по покрива и неравномерното потропване по прозорците. Сънуваше вода. Сънуваше как плува спокойно в тих океан с неподвижна вода. Тя сложи възглавницата над главата си и се сви на една страна, за да заспи отново. Но не можеше. Валеше силно и под звуците на дъжда тъжният унес на съня ѝ беше изместен от образа на шахматна дъска, пълна с фигури, които търсеха вниманието ѝ, търсеха яснотата на разума ѝ.

Беше два през нощта и не успя да заспи до сутринта. Когато слезе долу в седем, все още валеше; през кухненския прозорец задният двор приличаше на блато, с хълмчета от почти мъртва трева, щръкнали като острови. Не беше сигурна как се пържат яйца, но реши, че може да свари няколко. Взе две от хладилника, напълни една тенджерка с вода и я сложи на котлона. Щеше да играе „e4“ и да се надява на *Сицилианската защита*. Вари яйцата пет минути и ги сложи в студена вода. Виждаше лицето на Белтик, младо, арогантно и умно. Очите му бяха малки и черни. Когато вчера пристъпи към нея, донякъде си помисли, че ще я удари.

Яйцата бяха идеални – тя ги отвори с ножа, сложи ги в чашка и ги изяде със сол и масло. Очите ѝ се усещаха сухи под клепачите. Последната партия щеше да започне в единайсет, а сега беше седем и дваисет. Искаше ѝ се „Съвременни шахматни дебюти“ да беше у нея, за да разгледа вариантите на *Сицилианската*. Някои от другите играчи в турнира носеха поомачкани бройки.

Когато излезе в десет, вече само ръмеше, а госпожа Уитли все още спеше горе. Преди да си тръгне, Бет влезе в банята и провери специалния колан за превръзки, който госпожа Уитли ѝ беше дала, и дебелото бяло парче плат. Всичко беше наред. Сложи си гумените обувки и синьото яке, взе чадъра на госпожа Уитли от гардероба и тръгна.

По-рано забеляза, че фигурите на първа дъска са различни. Бяха плътни и дървени, като на господин Ганц, а не кухи и пластмасови като на останалите дъски на турнира. Когато в десет и половина мина покрай масата в празната стая, се пресегна и взе белия цар. Беше задоволително тежък, с твърда оловна тежест и зелен филц отдолу. Върна го на полето му, прекрачи обратно през кадифеното въже и тръгна към дамската тоалетна. Изми лицето си за трети път през този ден, стегна колана с превръзката, среса си бретона и се върна във физкултурния салон. Бяха дошли още играчи. Пъхна ръце в джобовете на полата си, така че никой да не види, че треперят.

Когато стана единайсет часа, беше в готовност зад белите фигури на първа дъска. Партиите на втора и трета дъска вече бяха започнали. Сайзмор беше на втора. Останалите не ѝ бяха познати.

Минаха десет минути, а Белтик така и не се появи. Съдията с бялата риза прекрачи въжето и застана до Бет за малко.

– Още го няма, а? – каза той тихо.

Бет поклати глава.

– Изиграй хода си и натисни часовника – прошепна съдията. – Трябваше да го направиш в единайсет.

Това я подразни. Никой не ѝ беше казал, че може така. Тя премести пешката си на „e4“ и пусна часовника на Белтик.

Минаха още десет минути, преди Белтик да дойде. Коремът я болеше, а очите ѝ щипеха. Белтик изглеждаше непринуден и спокоен, облечен в яркочервена риза и бежови рипсени панталони.

– Извинявай – каза той с обикновен глас. – Пих второ кафе.

Другите играчи го изгледаха с раздразнение. Бет не каза нищо.

Белтик, все още прав, разкопча едно копче на ризата си и протегна ръка.

– Хари Белтик. Ти как се казваш?

Със сигурност знаеше името ѝ.

– Бет Хармън – каза тя и пое ръката му, но отбягна погледа му.

Той седна зад черните фигури, потри ръце енергично и премести пешката си на „e6“. Щракна часовника на Бет с прецизно движение.

Френската защита. Никога не я беше играла. Не ѝ харесваше как изглежда. В такива случаи се играеше пешка на „d4“. Но какво щеше да стане, ако той премести своята на „d5“? Дали да размени пешки с него, да премести едната напред, или да изкара коня си? Тя примижа и поклати глава; беше ѝ трудно да си представи как ще изглежда дъската след ходовете. Пак погледна, потърка очи и игра пешка на „d4“. Когато се пресегна да натисне часовника, се поколеба. Дали не беше сбъркала? Но вече беше късно. Тя бързо натисна копчето и щом то щракна, Белтик веднага взе пешката си, сложи я на „d5“ и плесна бутона.

Въпреки че ѝ беше трудно да вижда толкова ясно, колкото обикновено, не беше загубила усета си за това какво е нужно в един дебют. Тя изкара конете си и за известно време се бори за централните полета. Но Белтик с бързо движение плени една от пешките ѝ и тя видя, че няма с какво да вземе неговата. Опита се да не мисли за предимството, което му беше дала, и продължи да играе. Премести фигурите си от първия ред и рокира. Погледна над дъската към Белтик. Изглеждаше напълно спокоен – гледаше партията на съседната дъска. Бет усети тежест в корема си – не можеше да се седне удобно. За известно време тежкото струпване на фигури и пешки в центъра изглеждаше, сякаш няма логика, няма смисъл.

Часовникът ѝ тиктакаше. Наклони глава, за да види циферблата – бяха минали двайсет и пет минути, а тя все още беше с една пешка назад. А Белтик беше използвал само двайсет и две минути, включително времето, което беше загубил със закъснението си. Ушите ѝ пищяха, а очите я боляха от ярката светлина в стаята. Белтик се беше облегнал назад с протегнати ръце и така се прозяваше, че тя виждаше черните петна от долната страна на зъбите му.

Бет откри нещо, което изглеждаше като добър ход с коня ѝ, протегна ръка и се спря. Ходът щеше да е ужасен; трябваше да направи нещо за дамата му, преди той да я постави на вертикала на топа и да я заплаши с нея. Трябваше да се защитава и да атакува едновременно, но не виждаше как. фигурите просто си седяха. Трябваше да вземе едно зелено хапче снощи, за да заспи.

Тогава видя ход, който изглеждаше разумен, и бързо го направи. Върна един кон близо до царя си, за да се пази от дамата на Белтик.

Той едва видимо повдигна вежди и веднага взе пешка от другата страна на дъската. И изведнъж един диагонал се отвори за офицера му. Беше насочен към коня, който напразно върна, и сега беше с още една пешка по-малко. Видя малка, дяволита усмивка в крайчето на устата на Белтик. Бързо и уплашено извърна поглед от лицето му.

Трябваше да направи нещо. След четири-пет хода щеше да подгони царя ѝ. Трябваше да се съсредоточи, за да го види ясно. Но когато погледна дъската, всичко беше плътно, преплетено, сложно, опасно. Тогава се сети какво може да направи. Докато часовникът ѝ още отброяваше, тя стана, прекрачи въжето и мина през малката тълпа тихи зрители, през основната зала и стигна до дамската тоалетна. Нямаше никого. Отиде до чешмата, изми си лицето със студена вода, намокри няколко салфетки и ги сложи отзад на врата си за малко. След като ги изхвърли, влезе в една от кабинките, седна и провери превръзката си. Всичко беше наред. Остана така, отпусна се и остави ума си да се изпразни. Лактите ѝ бяха на коленете, главата – наведена.

С усилие на волята тя накара шахматната дъска с партията ѝ да се появи пред очите ѝ. Ето я. Веднага забеляза, че е трудно, но не толкова трудно, колкото някои партии, които беше запомнила от книгата в книжарницата „Морис“. Фигурите пред нея, във въображението ѝ, бяха ясни и на фокус.

Тя остана така, без да се притеснява за времето, докато вникне в ходовете и ги разбере. После стана, пак си изми лицето и се върна в салона. Беше открила хода си.

В „Топ дъски“ се бяха събрали повече хора от преди – бяха дошли да гледат финалите след края на собствените си партии. Тя си проправи път, прекрачи въжето и седна. Ръцете ѝ бяха напълно уверени, а стомахът и очите ѝ не я боляха. Тя се пресегна и игра. Натисна часовника твърдо.

Белтик обмисли хода ѝ няколко минути и взе коня с офицера си, както тя очакваше. Тя не му го взе, а вместо това атакува един от топовете му със своя офицер. Той премести топа, натисна бутона на часовника, облегна се назад и вдиша дълбоко.

– Не става – каза Бет. – Няма нужда да взимам дамата.

– Мести – каза Белтик.

– Първо ще дам шах с офицера...

– Мести!

Тя кимна и даде шах с офицера. Белтик бързо отмести царя си и натисна копчето на цъкащия си часовник. Тогава Бет изпълни плана си отпреди малко. Тя стовари дамата си точно до царя – жертва я. Белтик я погледна смаяно. Тя отвърна на погледа му. Той

сви рамене, грабна царицата и спря часовника си, като го удари с основата на пленената фигура.

Бет избута другия си офицер от задния ред към средата на дъската и каза:

– Шах. Мат в следващия ход.

Белтик го изгледа за момент.

– Мамка му! – възкликна и се изправи.

– Мат с топа – каза Бет.

– Мамка му!

Тълпата, която вече беше запълнила стаята, започна да ръкопляска. Белтик, все още намръщен, протегна ръка и Бет я стисна.

Пета глава

Докато стигне до касата, вече бяха тръгнали да затварят. Трябваше да изчака автобуса след училище и после другия по Мейн. А и това беше втората банка.

Цял ден носеше сгънатия чек в джоба на блузата си, под пуловера. Беше в ръката ѝ, когато мъжът пред нея вдигна ролките си с монети от пет цента, пхна ги в джоба на палтото си и освободи мястото на касата. Тя протегна ръката си на студения мрамор, застанала на пръсти, за да може да види лицето на касиера.

– Бих искала да си открия сметка – каза Бет.

Мъжът погледна чека.

– На колко години сте, госпожице?

– На тринайсет.

– Съжалявам – каза той. – Възможно е само с родител или настойник.

Бет прибра чека в джоба на блузата си и си тръгна.

Вкъщи видя четири празни бутилки от бира „Пабст Блу Рибън“ на малката масичка до госпожа Уитли. Телевизорът беше изключен. Бет беше взела следобедния вестник от верандата; влезе в хола и го разгъна.

– Как мина училището, миличка? – Гласът на госпожа Уитли беше слаб и далечен.

– Добре.

Когато Бет постави вестника върху зелената пластмасова табуретчица до дивана, с тихо учудване видя, че снимката ѝ беше отпечатана на първата страница, най-отдолу. Най-горе беше лицето на Никита Хрушчов, а долу, само в една колонка, беше нейното, намръщено, под заглавието: МЕСТНО ДЕТЕ ЧУДО ПЕЧЕЛИ ШАХМАТЕН ТУРНИР. Отдолу, с по-малки букви и удебелен шрифт: ДВАНАЙСЕТГОДИШНАТА СМАЯ ЕКСПЕРТИТЕ. Спомни си мъжа, който я снима, преди да ѝ дадат трофея и чека. Каза му, че е на тринайсет.

Бет се наведе и зачете:

„През уикенда светът на шаха в Кентъки остана изумен от играта на местно момиче, което възтържествува над опитни играчи и спечели щатското първенство в Кентъки. Седмокласничката във „Феърфийлд“ Елизабет Хармън показва „майсторство в играта, неவிжданo при друга жена“, каза Хари Белтик, когото госпожица Хармън победи за щатската корона.“

Бет се намуси – изобщо не се харесваше на снимката. Луничките и малкият ѝ нос се виждаха твърде ясно.

– Искам да си открия банкова сметка – каза тя.

– Банкова сметка?

– Ще трябва да дойдете с мен.

– Ама, милинка – каза госпожа Уитли, – с какво по-точно ще си я откриеш?

Бет бръкна в джоба на блузата си, извади чека и ѝ го подаде. Госпожа Уитли се изправи в стола си и хвана чека, все едно беше свитък от Мъртво море. Замълча за момент, докато го прочете. После каза тихо:

– Сто долара.

– Трябва да ида с родител или настойник. В банката.

– Сто долара – повтори госпожа Уитли. – Значи си спечелила?

– Да. На чека пише „Първо място“.

– Да, виждам – каза госпожа Уитли. – Нямах ни най-малка представа, че хората печелят пари от играта на шах.

– На някои турнири има и по-големи награди.

– Боже мили!

Госпожа Уитли все още зяпаше чека.

– Може да идем в банката утре след училище.

– Обезателно – каза госпожа Уитли.

На следващия ден, когато се прибраха след банката, на масичката до дивана в хола имаше брой на „Шахматен преглед“. Госпожа Уитли закачи палтото си в дрешника в коридора и взе списанието.

– Разгледах го, докато беше на училище – каза тя. – Виждам, че има голям турнир в Синсинати през втората седмица на декември. Първата награда е петстотин долара.

Бет я изгледа продължително.

– По това време съм на училище – каза тя. – А Синсинати е доста далече.

– С автобуса са само два часа – каза госпожа Уитли. – Позволих си да се обадя и да питам.

– Ами училището? – попита Бет.

– Мога да напиша извинителна бележка, че имаш моно.

– Моно ли?

– Мононуклеоза. Според журнала „Жена и дом“ това се среща често в твоята възрастова група.

Бет продължаваше да я гледа, като се стараеше удивлението ѝ да не си проличи. Изглежда, госпожа Уитли беше точно толкова непочтена, колкото и тя самата. Тогава попита:

– А къде ще спим там?

– В хотел „Гибсън“, в двойна стая за двацет и два долара на вечер. Билетите за автобуса са по единцет и осемдесет, а ще има и разходи за храна, разбира се. Пресметнах всичко. Дори да вземеш втора или трета награда, ще има печалба.

Бет имаше двацет долара в брой и тесне от десет чека в найлоновото си портмоне.

– Трябва да си купя няколко книги за шах – каза тя.

– Разбира се – каза госпожа Уитли с усмивка. – А ако напишеш чек за двацет и три долара и шейсет цента, утре ще взема билетите за автобуса.

След като си купи „Съвременни шахматни дебюти“ и една книга за ендшпила от „Морис“, Бет отиде в универсалния магазин „Пърсел“ на отсрещния тротоар. От разговорите на момичетата в училище знаеше, че „Пърсел“ е по-добър от „Бен Снайдър“. Намери каквото търсеше на четвъртия етаж – дървен комплект, почти еднакъв с този, който господин Ганц имаше, с ръчно изработени коне, големи, тежки пешки и дебели и твърди топове. Известно време не можеше да реши за дъската и щеше да си вземе дървена, но после избра една съгваема от лен, със зелени и бежови полета. Щеше да е по-лесна за носене.

Вкъщи изчисти бюрото си, постави дъската отгоре и нареди фигурите. От едната страна натрупа новите си шахматни книги, а от другата постави високия сребърен трофей във формата на шахматен цар. Включи настолната си лампа, седна на бюрото и се загледа във фигурите и как извивките им улавяха светлината. Стори ѝ се, че остана така дълго време, със спокоен ум. После взе „Съвременни шахматни дебюти“. Този път започна от самото начало.

За пръв път виждаше нещо като хотел „Гибсън“. Размерът на зданието и оживлението, ярките полилеи във фойето, плътните червени килими, цветята, дори трите въртящи се врати и униформеният портиер, който стоеше до тях, бяха поразителни. Двете с госпожа Уитли се приближиха до входа на хотела от автобусната спирка, понесли новия си багаж. Госпожа Уитли отказа да го даде на портиера. Домъкна куфара си до рецепцията и ги регистрира, без да се притеснява от погледа, който им хвърли жената на рецепцията.

По-късно в стаята Бет започна да се отпуска. Имаше два големи прозореца с изглед към Четвърта улица със задръстванията. Навън беше свеж, хладен ден. Вътре имаха стая с дебели килими и голяма бяла баня с пухкави червени кърпи и огромно стъклено огледало, покриващо едната стена. На тоалетката имаше цветен телевизор, а на всяко от леглата имаше яркочервена покривка.

Госпожа Уитли оглеждаше стаята, проверяваше чекмеджетата на шкафовете, включваше и изключваше телевизора, заглади една гънка на покривката.

– Е – каза тя, – помолих за приятна стая и смятам, че ми дадоха такава. – Тя се настани на викторианския стол с висока облегалка до леглото си, сякаш цял живот е живяла в хотел „Гибсън“.

Турнирът беше на мецанина в зала „Тафт“¹⁸ – Бет само трябваше да вземе асансьора.

Госпожа Уитли намери една закусвалня наблизо, където ядоха яйца с бекон, след което се върна в леглото с днешния брой на „Синсинати Инкуайърър“ и кутия цигари „Честърфийлд“, докато Бет слезе да се регистрира за турнира. Все още нямаше рейтинг, но този път един от администраторите на бюрото знаеше коя е и не се опитаха да я сложат при любителите. Щеше да има по две партии на ден, а контролното време е 120/40, което означава, че има два часа за четиресет хода.

Докато се записваше, чу дълбок глас, идващ от отворените двойни врати на зала „Тафт“, където щяха да играят. Тя погледна натам и видя част от голямата бална зала, с дълъг ред празни маси и няколко души, които обикаляха вътре.

Когато влезе, вниманието ѝ привлече особен мъж, отпуснат на дивана, и подпрял черните си ботуши върху масичката за кафе.

– ... и топът идва на седми хоризонтал – разказваше той. – Кост в гърлото, човече, с тоя топ там. Онзи само го погледна и ми плати. – Подпря се на облегалката на дивана и се засмя силно с дълбок баритон. – Двайсет долара.

Тъй като беше рано, в стаята имаше само петима-шестима души и никой не беше седнал на редиците от маси с хартиени шахматни дъски. Всички слушаха мъжа. Беше на около дваайсет и пет и приличаше на пират. Носеше мръсни дънки, черно поло и черна вълнена шапка, придърпана над дебелия му вежди. Имаше голям черен мустак и очевидна нужда да се обръсне. Ръцете му изглеждаха загрубели и имаха тен.

– *Защита Каро-Кан* – каза той с усмивка. – Хич не беше приятно.

– Какво ѝ е на *Каро-Кан*? – попита спретнат младеж с пуловер от камилска вълна.

– Много пешки, малко надежда. – Той си свали краката на пода и се изправи на стола. На масата имаше мръсна стара бежово-зелена шахматна дъска с очукани дървени фигури. Главата на черния цар, вероятно падала неведнъж, се държеше с дебело тиксо. – Ще ти покажа – каза мъжът и си дръпна дъската.

¹⁸ Уилям Тафт (1857 – 1930) – 27-ият американски президент, роден в Синсинати. – Бел. ред.

Бет вече стоеше до него. Тя беше единственото момиче в стаята. Мъжът се пресегна към дъската и с изненадваща изтънченост взе пешката пред белия цар и деликатно я остави на „e4“. След това взе черната пешка от „c7“ и я пусна на „c6“, премести бялата пешка от „d2“ с два реда напред и направи същото с черната на „d7“. Вдигна поглед към хората около себе си, които вече гледаха внимателно.

– *Каро-Кан*. Нали така?

Бет беше запозната с тези ходове, но никога не ги беше виждала на дъската. Сега очакваше мъжът да премести белия кон от „b1“ и така и направи. След това плени бялата пешка с черната, а нея взе с преместения кон. Игра с черния кон от „g8“ на „f6“ и изкара другия кон на белите. Бет си спомни хода. Като го гледаше сега, изглеждаше скромен. Обади се, без да усети.

– Бих взела коня – каза тихо.

Мъжът я погледна и повдигна вежди.

– Ти да не си онова хлапе от Кентъки? Кое то разби Хари Белтик?

– Да – каза Бет. – Ако му вземеш коня, ще вдвои пешките си...

– Голяма работа. Много пешки, малко надежда. Ето как да спечелиш с черните.

Той остави коня в центъра на дъската и игра черна пешка на „e5“. След това продължи да показва ходовете на партията, като разместваше фигурите на дъската с непринудена сръчност и от време на време посочваше някоя потенциална уловка. Играта прерасна до балансирана фуга в центъра. Беше като интервалната фотография по телевизията, където бледозелено стъбло се надига от почвата, расте, набъбва и избухва в божур или роза.

Още хора бяха влезли в стаята и наблюдаваха. Бет изпитваше нов вид възбуждане от тази демонстрация, от знанията, от яснотата и спокойствието на мъжа с черната шапка. Той започна да разменя фигури в центъра, като вдигаше уловените от дъската с върховете на пръстите си. Все едно са умрели мухи, и продължаваше да нарежда тихо, да показва форсирани ходове и уязвими места, клопки и силни страни.

Веднъж, когато му се наложи да се пресегне през дъската до задния хоризонтал и да премести топа, тя с учудване видя, че носи нож на кръста си. Дръжката от метал и кожа стърчеше над колана му. Толкова приличаше на герой от „Островът на съкровищата“, че ножът изглеждаше съвсем на място. Точно тогава спря за момент и каза:

– Гледайте сега – и с тих размах премести черния топ на „e4“. Скръсти ръце. – Какво ще направят белите сега? – попита той и се огледа.

Бет разгледа дъската. Навсякъде имаше уловки за белите. Един от гледащите се обади:

– Дамата взема пешката?

Мъжът с шапката поклати глава с усмивка.

– Топ на „e1“ и шах. И дамата пада.

Бет го беше видяла. Изглеждаше, че за белите няма надежда, и тя отвори уста да го каже, когато се включи друг наблюдател.

– Това е Мизес – Решевски. От трийсетте години.

Мъжът го погледна.

– Позна – каза той. – В Маргейт. 1935-а.

– Белите играят топ на „d1“ – каза първият.

– Точно – потвърди другият. – Какво друго може да направи?

Той изигра хода и продължи. Вече беше ясно, че белите губят. Имаше няколко бързи размени, последвани от ендшпил, който за момент изглеждаше, че ще се проточи, но

черните пожертваха една проходна пешка и вече топологията на произвеждането на пешка в дама показваше, че черните ще имат царица два хода преди белите. Беше блестяща партия, като някои от най-добрите, които Бет беше научила от книгите.

Мъжът се изправи, свали шапката си и се протегна. Погледна към Бет за момент.

– Решевски¹⁹ е играл така, когато е бил на твоята възраст, момиченце. Че и по-млад.

* * *

В стаята госпожа Уитли все още четеше вестника. Когато Бет влезе, тя я погледна над очилата си.

– Свърши ли вече? – попита тя.

– Да.

– Как мина?

– Спечелих.

Госпожа Уитли се усмихна топло.

– Ах, душичке. Истинско съкровище си ти.

* * *

Госпожа Уитли беше видяла обява за разпродажба в „Шилито“ – универсален магазин на няколко пресечки от „Гибсън“. Тъй като имаше четири часа до следващата партия на Бет, те излязоха в леко падащия сняг, отидоха и госпожа Уитли се разрови из сутерена. Бет каза:

– Искат ми се да разгледам пуловерите им.

– Какви пуловери, миличка?

– Кашмирените.

Госпожа Уитли вдигна вежди.

– Кашмирените, а? Сигурна ли си, че можем да си го позволим?

– Да.

Бет намери един бледосив пуловер, намален на двацет и четири долара, който ѝ беше точно по мярка. Гледаше се във високото огледало и опита да си се представи като член на „Пи Жама“, като Маргарет; но лицето все още беше нейното, закръглено и луничаво, с права кафява коса. Тя сви рамене и плати за пуловера с чек. Бяха минали покрай едно изискано магазинче за обувки с двуцветни оксфордски на витрината; на връщане заведе госпожа Уитли там и си купи един чифт. След това си купи шарени чорапи на цветни ромбове, които да носи с тях. На етикета пишеше „100% вълна. Произведено в Англия“. По пътя към хотела, през вятъра, който я засипваше с малки снежинки, Бет продължаваше да гледа надолу към новите си обувки и дългите чорапи. Харесваше ѝ как се усещаха по ходилата ѝ, харесваше ѝ как топло стягат прасците ѝ, харесваше ѝ и как изглеждаха – ярки, скъпи чорапи над ярки кафяво-бели обувки. Продължаваше да гледа надолу.

* * *

¹⁹ Самуел Решевски (1911-1992) – grosмайстор, който играе на шах от 4-годишен и е многократен шампион на САЩ. – Бел. ред.

Същия следобед се падна да играе срещу един охайовец на средна възраст с рейтинг 1910. Изигра *Сицилианската защита* и го принуди да се предаде след час и половина. Умът ѝ беше по-бистър от всякога и успя да използва някои от нещата, които беше научила през последните седмици от новата си книга от руския майстор Болеславски.

Когато предаде листа си, видя Сайзмор близо до бюрото. Видя и още няколко познати лица от онзи турнир и се зарадва, но всъщност искаше да види само един играч – Таунс. Огледа се няколко пъти, но не го откри.

Вечерта госпожа Уитли гледаше „Бевърли Хилбилис“ и „Шоуто на Дик Ван Дайк“²⁰ докато Бет се подготви и преигра двете си партии, за да потърси слаби моменти в играта си.

Нямаше такива. След това извади книгата на Рубен Файн за ендшпилите и започна да учи. Ендшпилът в шаха имаше свое собствено усещане – беше като съвсем различно състезание, когато останеш с по една-две фигури от всяка страна и въпросът вече е да произведеш пешка в дама. Понякога беше мъчително деликатно; нямаше възможност за онези жестоки атаки, които Бет обичаше.

Но Рубен Файн ѝ доскуча и след известно време затвори книгата и си легна. Имаше две малки зелени хапчета в джоба на пижамата си и ги взе, след като изгасиха лампите. Не искаше да рискува да не се наспи.

Вторият ден беше толкова лесен, колкото и първият, въпреки че ѝ се падна да играе срещу по-силни шахматисти. Отне ѝ известно време да се освободи от ефекта на хапчетата, но когато започна да играе, умът ѝ беше като бръснач. Дори взимаше самите фигури уверено и ги поставяше с апломб.

На този турнир нямаше зала за „Топ дъски“. Първа дъска беше просто първата в общия ред на масите. За втората игра Бет беше на шеста дъска и около нея вече се бяха събрали хора, когато принуди майстора да се предаде, след като взе един от топовете му. По време на аплодисментите погледна нагоре и близо до стената видя Алма Уитли с широка усмивка.

В последната си партия, на първа дъска, Бет игра срещу майстор на име Рудолф. Той започна да разменя фигури в центъра в мителшпила и Бет се разтревожи, че е притиснатата в ендшпил с топ, кон и три пешки. Рудолф имаше същото, но с офицер вместо нейния кон. Не ѝ харесваше, а офицерът му беше очевидно предимство. Но тя успя да го свърже и да размени коня си за него, а след това игра много внимателно в продължение на час и половина, докато Рудолф не допусна грешка и тя веднага се насочи към нея. Даде шах с пешка, размени топовете и подкрепи проходната си пешка с царя. Рудолф изглеждаше особено ядосан на себе си и се предаде.

Последваха бурни аплодисменти. Бет огледа тълпата около масата. Госпожа Уитли стоеше по-назад в синята си рокля и ръкопляскаше възторжено.

На връщане към стаята госпожа Уитли носеше тежкия трофей, а Бет носеше чека в джоба на блузата си. Госпожа Уитли беше описала всичко на лист с логото на хотела, оставен върху телевизора: 66 долара за три дни в Гибсън, плюс 3,30 данък; 23,60 за автобуса и цената на всяко хранене, с бакшиша.

– Заделих дванайсет долара за празничната ни вечеря тази вечер и два долара за малка закуска утре. Общите ни разходи възлизат на 172,30.

– Остават над триста долара – каза Бет.

²⁰ „Шоуто на Дик Ван Дайк“ е комедиен сериал, излъчван от 1961-а до 1966 г., спечелил 15 награди „Еми“. – Бел. ред.

Настъпи кратка тишина. Бет погледна листа, макар че го разбираше отлично. Чудеше се дали не трябва да предложи да раздели парите с госпожа Уитли. Не ѝ се искаше да го прави. Сама ги беше спечелила.

Госпожа Уитли наруши тишината.

– Можеш да ми предложиш десет процента – подсказа тя любезно. – Като хонорар на агент.

– Трийсет и два долара и седемдесет и седем цента.

– В „Метуен“ ми казаха, че си великолепна по математика.

Бет кимна и каза:

– Добре.

* * *

Ядоха нещо с телешко в един италиански ресторант. Госпожа Уитли си поръча гарафа с червено вино и цялата вечер го пиеше и пушеше „Честърфийлд“. На Бет ѝ харесваше хлябът и студеното, бледо масло. Харесваше ѝ малкото портокалово дръвче на бара, недалеч от масата им.

Госпожа Уитли избърса брадичката си с кърпичката, допи си виното и запали последна цигара.

– Бет, миличка, по празниците има турнир в Хюстън – започва на дваисет и шести. Доколкото знам, е много лесно да пътуваш по Коледа, тъй като повечето хора си седят вкъщи на празничната трапеза.

– Видях – каза Бет.

Беше прочела рекламата в „Шахматен преглед“ и много ѝ се искаше да иде. Но Хюстън изглеждаше ужасно далеч за наградата от шестстотин долара.

– Мисля, че можем да идем със самолет – рече госпожа Уитли ведро. – Можем да си направим една хубава зимна ваканция на слънце.

Бет дояждаше спумонито²¹ си.

– Добре – каза тя, сведе поглед към сладоледа си и добави: – Добре, мамо.

* * *

Коледната им вечеря беше пуйка на микровълнова фурна, сервирана в самолета, с безплатна чаша шампанско за госпожа Уитли и кутийка портокалов сок за Бет. Това беше най-хубавата ѝ Коледа до този момент. Самолетът прелетя над заснежения Кентъки, а в края на пътуването премина над Мексиканския залив. Кацнаха на топъл въздух и слънце. По пътя от летището подминаваха строеж след строеж, с големи жълти кранове и булдозери, стоящи неподвижно до купчини греди. Някой беше окачил коледен венец на един от тях.

Седмица преди да напуснат Лексингтън, по пощата дойде нов брой на „Шахматен преглед“. Когато Бет го разлисти, накрая намери малка снимка на себе си и Белтик, с надпис: УЧЕНИЧКА ПЕЧЕЛИ ЩАТСКАТА ТИТЛА ОТ МАЙСТОРА. Бяха отпечатали партията им и в коментара пиеше: „Зрителите бяха изумени от младежкото ѝ владение на фините елементи в стратегията. Показва увереността на двойно по-възрастни играчи“. Изчете го два пъти, преди да го покаже на госпожа Уитли. Тя беше във възторг.

²¹ *Sputone* (англ.) – формован сладолед, направен със слоеве от различни цветове и вкусове, които обикновено съдържат захаросани плодове и ядки. – Бел. ред.

Когато прочете статията на глас, възкликна „Прекрасно!“, а след второто четене, наум, каза: „Това е национално признание, милинка!“

Госпожа Уитли беше взела списанието със себе си и през част от времето в самолета набелязваха турнирите, в които Бет да участва през следващите няколко месеца. Решиха да е по един на месец – госпожа Уитли се опасяваше, че ще им свършат болестите и както тя каза, няма да е „достовърно“, ако пише повече бележки. Бет се чудеше дали не трябва направо да поискат разрешение – в крайна сметка на момчетата им беше позволено да пропускат уроци заради баскетбол и футбол, но беше достатъчно мъдра, за да не повдига въпроса. Госпожа Уитли като че ли изпитваше огромно удоволствие, че го правят по този начин. Беше като заговор.

Спечели в Хюстън без никакви проблеми. Както каза госпожа Уитли, вече „влизаше в ритъм“. Третата ѝ партия завърши с реми, но спечели четвъртата със смайваща комбинация, като победи четирийсетгодишния шампион на югозапада, все едно беше начинаещ. Останаха два дни „заради слънцето“ и посетиха Музея за изящни изкуства и зоологическата градина. В деня след турнира снимката на Бет беше във вестника и този път ѝ стана хубаво, когато я видя. В статията я наричаха „вундеркинд“. Госпожа Уитли купи три броя, като каза:

– Май ще взема да си направя албум с изрезки.

* * *

През януари госпожа Уитли се обади в училището на Бет, за да каже, че моноклеозата я е повторила и заминаха за Чарлстън. През февруари беше Атланта и настинка; през март – Маями и грип. Понякога госпожа Уитли разговаряше със заместник-директора, а понякога с декана на момичетата. Никой не оспорваше извиненията. Вероятно някои от учениците знаеха за нея от вестниците от другите градове или нещо подобно, но никой от учителите не каза нищо. Между турнирите Бет работеше по играта си по три часа всяка вечер. Загуби една партия в Атланта, но пак завърши първа, а в другите два града стигна до финала без загуба. Беше ѝ приятно да лети с госпожа Уитли, която понякога се развеселяваше от мартинито в самолета. Говореха и се кикотеха заедно. Госпожа Уитли разказваше забавни неща за стюардесите, прекрасно изгладените им сака и яркия им изкуствен грим или пък обясняваше колко глупави са някои от съседите ѝ в Лексингтън. Беше в добро настроение и забавна. Споделяше много, а Бет се смееше дълго, гледаше през прозореца към облаците под тях и се чувстваше по-добре от всякога, дори от онези вечери в „Метуен“, когато си пазеше зелените хапчета и изпиваше пет-шест наведнъж.

Обикна хотелите и ресторантите, вълнението да е в турнир и да го спечели, да се издига партия по партия и всяка победа да увеличава тълпата около масата ѝ. Хората по турнирите вече знаеха коя е. Тя винаги беше най-младата там, а понякога и единствената жена. Когато се връщаше в училище, нещата изглеждаха все по-сиви и скучни. Съучениците обсъждаха как след гимназията ще идат в колеж, а някои си бяха избрали и професии. Познаваше две момичета, които искаха да бъдат медицински сестри. Бет никога не участваше в тези разговори – вече беше станала това, което искаше да бъде. Но не разказваше на никого и за пътуванията си, нито за репутацията, която си изграждаше в турнирния шах.

Когато се върнаха от Маями през март в пощата ги чакаше писмо от Американската шахматна федерация. В него имаше нова членска карта с рейтинга ѝ: 1881. Казаха, че

ще отнеме време рейтингът да отрази истинската ѝ сила. Засега беше довольна, че най-накрая го има. Скоро щеше да вдигне числото. Следващата голяма стъпка беше майстор, с 2200. След 2000 те наричат експерт, но това не означаваше много. Голямата цел е „международен гросмайстор“ – това имаше тежест.

* * *

Това лято отидоха в Ню Йорк, където игра в хотел „Хенри Хъдсън“. Свикнаха с позисканата храна, макар че вкъщи ядяха предимно полуготови вечери, а в Ню Йорк ходеха във френски ресторанти, като взимаха автобуса до „Ле Бистро“ и „Кафе Аржантуй“ в другия край на града. Госпожа Уитли си беше купила „Пътеводител на Мобил“ от една бензиностанция в Лексингтън и избираше места с три или повече звезди, които после намираха на малката карта. Беше ужасно скъпо, но и двете не обелиха и дума за цената. Бет понякога ядеше пушена пъстърва, но никога прясна риба – помнеше онази от петъците в „Метуен“. Реши, че следващата година в училище ще се запише да учи френски.

Единственият проблем беше, че когато пътуваха, тя взимаше от хапчетата на госпожа Уитли, за да заспи по-лесно вечерта, и понякога сутрин ѝ трябваше около час, за да се избистри главата ѝ. Но турнирите никога не започваха преди девет и тя се стараеше да става навреме, за да изпие няколко чаши кафе от румсървиса. Госпожа Уитли не знаеше за хапчетата и не изглеждаше да се притеснява заради кафетата на Бет – държеше се с нея като с голям човек във всяко отношение. Понякога изглеждаше, сякаш Бет е по-възрастната от двете.

Бет обичаше Ню Йорк. Харесваше ѝ да се вози в автобуса, както и в мръсното и тракащо метро. Харесваше ѝ да зяпа витрините, когато имаше възможност, както и да слуша как хората по улицата си говорят на идиш или испански. Не я смущаваше усещането за опасност в града, нито арогантното шофиране на такситата, нито мръсния блясък на Таймс Скуеър. Последната вечер отидоха в Радио Сити Мюзик Хол и гледаха „Уестсайдска история“ и танцовата трупа „Рокетс“²².

Бет седеше развълнувана на кадифената седалка, високо в огромната амфитеатрална зала.

* * *

Очакваше репортерът от „Лайф“ да прилича на Дойд Нолан и да е вечно с цигара в устата, но се оказа дребна жена със стоманеносива коса и тъмна рокля. Мъжът с нея носеше фотоапарат. Тя се представи като Джийн Балки. Изглеждаше по-възрастна от госпожа Уитли и обикаляше хола с бързи ситни крачки; погледна книгите в библиотеката и някои от рисунките по стените. След това започна да задава въпроси. Изглеждаше пряма и приятна.

– Наистина се впечатлих – каза тя с усмивка, – макар че аз самата не играя шах. Казват, че си страшно добра.

Бет малко се притесни.

– Какво е усещането? Да си момиче сред всички тези мъже?

– Не ми пречи.

– Не е ли страшно?

²² *Rockettes* – легендарна танцова трупа, основана през 1925 г. – Бел. ред.

Седяха една срещу друга. Балки се наведе напред и прикова поглед в Бет.

Бет поклати глава, фотографът се приближи до дивана и започна да измерва нещо.

– Когато бях малка – каза репортерката, – не ми позволяваха да се състезавам в каквото и да е. Играех си с кукли.

Фотографът отстъпи и започна да оглежда Бет през фотоапарата си. Тя си спомни куклата, която господин Ганц ѝ подари.

– Шахът невинаги е състезание – каза тя.

– Но играеш, за да спечелиш.

Бет искаше да ѝ каже колко красив е шахът понякога, но погледна остро, любопитно лице на госпожица Балки и не можа да намери подходящите думи.

– Имаш ли си гадже?

– Не. На четиринайсет съм.

Фотографът започна да снима.

Госпожица Балки беше запалила цигара. Наведе се и изтръска пепелта в един от пепелниците на госпожа Уитли.

– Заглеждаш ли се по момчетата? – попита.

Бет се чувстваше все по-неспокойна. Искаше да говори за изучаването на шаха, за спечелените турнири и за хора като Морфи и Капабланка. Тази жена не ѝ харесваше – нито тя, нито въпросите ѝ.

– Заглеждам се най-вече в дъската.

Госпожица Балки се усмихна ведро.

– Разкажи ми. Разкажи ми как се научи да играеш и на колко години беше.

Бет ѝ разказа и тя си водеше бележки, но се виждаше, че това не я интересува. Докато говореше, установи, че всъщност нямаше какво толкова да каже.

Следващата седмица в училище, в час по математика, Бет видя как момчето пред нея подава новия брой на „Лайф“ на момичето до него и двамата се обърнаха и я погледнаха, сякаш я виждат за пръв път. След урока момчето, което никога преди това не беше говорило с нея, я спря и ѝ поиска автограф върху списанието. Бет се стъписа. Взе списанието и видя – материалът заемаше цяла страница. Имаше снимка, на която тя гледа сериозно към шахматната си дъска, и друга снимка на главната сграда в „Метуен“. Заглавието в горната част на страницата гласеше: „МОМИЧЕ МОЦАРТ ШАШКА СВЕТА НА ШАХА“ Тя подписа името си с химикалката на момчето и остави списанието на празния чин.

Когато се прибра, госпожа Уитли държеше списанието в скута си. Започна да чете на глас:

„При някои хора шахът е забавление, при други е нужда, дори пристрастяване. Но от време на време се появява човек, за когото това е дарба. От време на време се появява някое малко момче, което ни смайва с това колко бързо се е развило в може би най-трудната игра на света. Ами ако това момче е момиче – младо, сериозно момиче с кафяви очи, кестенява коса и тъмносиня рокля?

Това не се беше случвало... досега. В Лексингтън, Кентъки и в Синсинати. В Чарлстън, Атланта, Маями, а наскоро и в Ню Йорк. Едно четиринайсетгодишно дете с ярък, енергичен поглед, от осми клас във „Феърфийлд“, в Лексингтън, Кентъки, навлезе в предимно мъжкия свят на най-големите шахматни турнири в страната. Тя е тиха и възпитана. И надушва кръв...“

– Разкошно е! – каза госпожа Уитли. – Да чета ли нататък?

– Пише за сиропиталището. – Бет също си го беше купила. – Описана е и една от партията ми. Но става дума най-вече за това, че съм момиче.

– Ами такова си.

– Не би трябвало да е толкова важно – каза Бет. – Не са отпечатали половината от нещата, които им казах. Не пише за господин Шайбел. Нищо не пише за това как играя *Сицилианската защита*.

– Ама, Бет – каза госпожа Уитли, – сега вече си прочута!

Бет я погледна замислено:

– Най-вече с това, че съм момиче.

* * *

На следващия ден Маргарет я спря в коридора. Носеше палто от камилска вълна и русата ѝ коса падаше точно до раменете. Беше дори по-красива, отколкото миналата година, когато Бет взе десетте долара от портмонето ѝ.

– Другите от „Пи Жама“ ме помолиха да те поканя – каза Маргарет с уважение. – В петък вечерта организираме парти у нас.

„Пи Жама“. Почувства се много странно. Когато прие и попита за адреса, осъзна, че всъщност за пръв път разговаряше с Маргарет.

Следобеда прекара повече от час в пробване на рокли в „Пърсел“ и се спря на една тъмносиня, с обикновена бяла яка, от най-скъпата линия на магазина. Когато вечерта я показа на госпожа Уитли и ѝ каза, че отива в клуб „Пи Жама“, тя очевидно беше довольна.

– Изглеждаш съвсем като дебютантка! – каза тя, когато Бет облече роклята.

* * *

Бялата дограма в хола на Маргарет блестеше прекрасно, а по стените имаше истински маслени картини – най-вече на коне. Въпреки че беше приятна мартенска вечер, в бялата камина бумтеше голям огън. Четиринайсет момичета вече бяха насядали по белите дивани и шарените фотьойли, когато Бет пристигна с новата си рокля. Повечето от останалите бяха с пуловери и поли.

– Наистина не очаквах – каза една от тях – да видя някого от „Феърфийлд“ в „Лайф“ Направо подскочих!

Но когато Бет заговори за турнирите, момичетата я прекъснаха, за да питат за момчетата там. Дали са хубави? Излизала ли е с някого от тях? Бет каза:

– Няма много време за това. – И момичетата смениха темата.

В продължение на час или повече разговаряха за момчета, срещи и дрехи, като прескачаха рязко между спокойна изтънченост и кикот, докато Бет седеше неспокойно на края на един диван с кристална чаша с кока-кола и не можеше да измисли какво да каже.

След това, в девет часа, Маргарет включи огромния телевизор до камината и всички се умълчаха, с изключение на някой и друг кикот, докато започна „филмът на седмицата“.

Бет го изгледа, без да участва в клюкарстването и смеха по време на рекламите, докато не приключи в единайсет. Беше изумена колко отегчителна беше вечерта. Това беше елитният клуб „Пи Жама“, който изглеждаше толкова важен, когато тръгна на училище в Лексингтън, а ето какво правеха на изисканите си партита – гледаха филм с

Чарлс Бронсън. Единственият пробив в еднообразието беше, когато едно момиче на име Фелиша каза:

– Така като го гледате, дали му е голям?

Бет се засмя на това, но само на това.

Когато си тръгна след единайсет, никой не я караше да остане и никой не каза нищо за включване в клуба. С облекчение се качи в таксито и се прибра вкъщи, където прекара един час в стаята си с „Мителшпилът в шаха“ на Д. Лученко, преведена от руски.

* * *

Преди следващия турнир училището вече определено знаеше за нея и този път тя не използва някоя болест като извинение за отсъствието. Госпожа Уитли разговаря с директора и Бет беше освободена от часовете. Никой не каза нищо за болестите, за които беше излъгала.

В училищния вестник я хвалеха, а хората я сочеха по коридорите. Турнирът беше в Канзас Сити и след като тя спечели, съдията я заведе заедно с госпожа Уитли на вечеря с пържоли и ѝ каза, че за тях е чест, че е участвала. Беше сериозен млад мъж и се държеше учтиво и с двете.

– Бих искала да играя в Открития турнир на САЩ – каза Бет по време на десерта с кафето.

– Ами да – каза той. – Може и да го спечелите.

– Това ще доведе ли до игри в чужбина? – попита госпожа Уитли. – Имам предвид в Европа.

– Ами да, защо не – каза мъжът. Казваше се Нобайл. Носеше дебели очила и постоянно пиеше вода с лед. – За да ви поканят, трябва първо да знаят за вас.

– Ще разберат ли за мен, ако спечеля Открития турнир?

– Ами да. Бени Уотс редовно играе в Европа, след като получи международната си титла.

– Как е наградният фонд? – попита госпожа Уитли, като си запали цигара.

– Мисля, че е доста добър.

– Ами Русия? – попита Бет.

Нобайл я изгледа за малко, сякаш беше предложила нещо незаконно.

– В Русия са убийци – каза той накрая. – Там ядат американците за закуска.

– Е, чак пък... – каза госпожа Уитли.

– Наистина го правят – каза Нобайл. – Не мисля, че в последните два десет години е имало американец, който да има шанс срещу руснаците. Като в балета. Там плащат на хората да играят шах.

Бет се сети за онези снимки в „Шахматен преглед“ с мъжете с тъмни костюми и мрачни лица, смръщени, наведени над шахматни дъски – Боргов и Тал, Лаев и Шапкин. Шахът в Русия беше нещо различно от този в Америка. Накрая тя попита:

– Как да вляза в Открития турнир?

– Просто изпратете входна такса – каза Нобайл. – Като всеки друг турнир е, само конкуренцията е по-свирепа.

* * *

Тя изпрати входната си такса, но тази година не успя да участва. Госпожа Уитли разви вирус, който я държа в леглото в продължение на две седмици, а Бет, която току-що беше навършила петнайсет, не искаше да отиде сама. Направи всичко възможно да го скрие, но беше бясна на Алма Уитли, че е болна, и на себе си, че се страхува да пътува до Лос Анджелис. Откритият турнир не беше толкова важен, колкото Шампионатът на САЩ, но бе време да спре да играе само в събития, избрани единствено заради паричните награди. Имаше един малък сплотен свят от турнири като Шампионата на САЩ и този в Мериуедър, където трябваше да те поканят. Тя знаеше за тях от дочути разговори и от статии в „Шахматен преглед“; време беше да влезе в този свят, а след това и в международния шах. Понякога си се представяше такава, каквато иска да стане – истинска професионалистка и най-добрата шахматистка в света, която уверено пътува сама в първа класа в самолета, висока, перфектно облечена, с хубав външен вид и смела... нещо като бяла Джолийн. Често си казваше, че ще изпрати на Джолийн картичка или писмо, но така и не го направи. Вместо това се разглеждаше в огледалото в банята, търсейки нещо от онази смела и красива жена, която искаше да стане.

На шестнайсет вече беше по-висока и по-красива; беше се научила да се подстригва по начин, който по-добре очертава очите ѝ, но все още изглеждаше като ученичка. Играеше турнири горе-долу на всеки шест седмици – в щати като Илинойс и Тенеси, а понякога и в Ню Йорк. Все пак избираха такива, от които биха спечелили достатъчно, за да им остане печалба след разходите. Банковата ѝ сметка нарастваше и това беше особено приятно, но в известен смисъл кариерата ѝ като че ли не се развиваше. А вече беше твърде стара, за да я наричат дете чудо.

Шеста глава

Въпреки че Откритият турнир се провеждаше в Лас Вегас, хората в хотел „Маришка“ като че ли изобщо не знаеха за него. В основната зала хората при масите за крапс, ролетка и блекджек носеха ярки ризи и шарени вълнени пуловери и играеха мълчаливо. От другата страна на казиното се намираше кафенето на хотела. В деня преди турнира Бет тръгна по пътеката между масите за крапс, където основният звук беше тропотът на глинени жетони и зарове върху филц. В кафенето тя се плъзна на един стол до бара, обърна се да огледа по-скоро празното заведение и видя красив млад мъж, седнал сам, прегърбен над чаша кафе. Беше Таунс от Лексингтън.

Стана и отиде при него.

– Здравей – каза тя.

Той вдигна очи и примигна, като в началото не я позна. После възкликна:

– Хармън! Ти да видиш!

– Може ли да седна?

– Разбира се – каза той. – Как не те познах. Даже си в списъка.

– Какъв списък?

– Списъкът на турнира. Аз няма да играя. „Шахматен преглед“ ме изпратиха да напиша статия за него. – Той я погледна. – Мога да пиша и за теб. За „Хералд Лийдър“.

– В Лексингтън ли?

– Точно. Много си пораснала, Хармън. Видях статията в „Лайф“. – Погледна я внимателно. – Още по-хубава си станала.

Тя се развълнува и не знаеше какво да каже. Всичко в Лас Вегас беше странно. На масата във всяко сепаре имаше лампа със стъклена основа, пълна с лилава течност, която бълбукаше и се въртеше под ярко розовия си абажур. Сервитьорката, която ѝ подаде меню, беше облечена в черна минипола и мрежест чорапогашник, но лицето ѝ беше като на учителка по геометрия. Таунс беше красив, усмихнат, облечен в тъмен пуловер с раирана риза, разкопчана на врата. Тя си избра специалитет „Марипоза“ – палачинки, бъркани яйца и люти чушки, с „бездънна чаша“ кафе.

– Мога да напиша за теб половин страница за неделния брой – каза Таунс.

Палачинките и яйцата дойдоха и Бет ги изяде с две чаши кафе.

– Имам фотоапарат в стаята – каза Таунс. Той се поколеба. – Имам и шахматни дъски. Искаш ли да играем?

Тя сви рамене.

– Добре. Да се качим.

– Страхотно!

Усмивката му беше ослепителна.

Завесите бяха вдигнати и разкриваха изглед към паркинга. Леглото беше огромно и неоправено. Сякаш запълваше цялата стая. Имаше три наредени шахматни дъски – една на масата до прозореца, една на бюрото и още една в банята до мивката. Той я настани до прозореца и засне цяла лента, докато тя седеше на дъската и местеше фигурите. Не можеше да не го гледа, докато се разхождаше. Когато се приближи до нея и задържа един малък светломер близо до лицето ѝ, тя усети как затаява дъх от усещането за топлината от тялото му. Сърцето ѝ биеше бързо и когато протегна ръка да премести топа, видя, че пръстите ѝ треперят.

Той щракна последния кадър и започна да пренавива филма.

– Една от тези ще стане – каза той и остави камерата на нощното шкафче до леглото. – Хайде да играем.

Тя го погледна.

– Не знам първото ти име.

– Всички ми казват Таунс – каза той. – Може би затова ти викам Хармън. Вместо Елизабет.

Тя започна да подрежда фигурите на дъската.

– Предпочитам Бет.

– Пак ще те наричам Хармън.

– Да изиграем един блиц – каза тя. – Ти ще си с белите.

Блиц беше бърз шах и нямаше време за сложни ходове. Той взе шахматния си часовник от бюрото и го настрои на по пет минути.

– На теб и три ще ти стигнат – каза той.

– Давай – каза Бет, без да го поглежда.

Искаше ѝ се просто да дойде и да я докосне – може би по ръката или да опре длан на бузата ѝ. Изглеждаше ужасно изтънчен, а усмивката му беше лежерна. Със сигурност не си мислеше за нея така, както тя за него. Но Джолийн беше казала: „Всички мислят за това, душичке. Точно за това си мислят“ И бяха сами в стаята му, с голямото легло. В Лас Вегас.

Когато той постави часовника до дъската, тя видя, че и двамата имат еднакво време. Не искаше да играе шах с него. Искаше да прави любов. Тя натисна копчето и часовникът му започна да тиктака. Той игра пешка на „e4“ и щракна копчето. Тя затаи дъх за миг и започна да играе шах.

* * *

Когато Бет се върна в стаята, госпожа Уитли седеше в леглото, пушеше цигара и изглеждаше печално.

– Душичке, къде беше? – попита.

Гласът ѝ бе тих, с част от онова напрежение, което имаше, когато говореше за господин Уитли.

– Играх шах – каза Бет. – Упражнявам се.

Имаше брой на „Шахматен преглед“ Върху телевизора. Бет го взе и го отвори на страницата с имената на авторите. Името му не беше сред редакторите, но долу, в графа „Кореспонденти“, имаше три имена. Третото беше Д. А. Таунс. Все още не знаеше първото му име. След малко госпожа Уитли каза:

– Би ли ми подала една кутийка бира? На скрина са.

Бет се изправи. На една кафява табла от румсървиса имаше пет кутийки „Пабст“, както и полуизядено пликче чипс.

– Може и ти да си вземеш – каза госпожа Уитли.

Бет взе две кутийки; на допир бяха метални и студени.

– Добре. – Подаде ги на госпожа Уитли и си взе чиста чаша от банята.

Когато подаде и чашата, госпожа Уитли каза:

– Предполагам, че никога преди не си пила бира.

– На шестнайсет съм.

– Ами... – Госпожа Уитли се намръщи. Отвори бирата с тихо *пук* и наля майсторски в чашата на Бет, докато бялата яка се показва над ръба.

– Ето – каза тя, все едно ѝ даваше лекарство.

Бет отпи от бирата. Досега не беше пила, но на вкус беше много близо до това, което очакваше, сякаш винаги е знаела какъв ще е вкусът на бирата.

Опита се да не прави физиономии и изпи почти половината чаша. Госпожа Уитли се пресегна от леглото и ѝ досипа. Бет изпи още една глътка. Леко я боцкаше в гърлото, но след това усети топлина в корема си. Лицето ѝ се беше сгряло – все едно се е изчервила. Допи си чашата.

– Боже – каза госпожа Уитли, – не бива да пиеш толкова бързо.

– Може ли още една? – попита Бет.

Мислеше си за Таунс и как изглеждаше, след като приключиха играта и тя стана да си ходи. Усмихна се и ѝ стисна ръката. Дори само като задържа ръката му за толкова кратко време, бузите ѝ се усещаха така, както от бирата. Тя спечели седем бързи партии. Стискаше чашата си и за момент ѝ се прииска да я хвърли на пода с всичка сила и да гледа как се пръсва на парчета. Вместо това отиде, взе още една кутия бира, пхна пръст в халката и я отвори.

– По-добре недей... – каза госпожа Уитли.

Бет напълни чашата си.

– Е – каза госпожа Уитли, примирена, – щом ще пиеш, дай една и на мен. Просто не искам да ти стане лошо...

Бет си удари рамото в касата на вратата на банята и едва стигна до тоалетната навреме. Повърна и в носа ѝ щипеше много гадно. Когато свърши, остана до чинията известно време и се разплака. И все пак, дори и като плачеше, знаеше, че е открила нещо с трите кутии бира – нещо толкова важно, колкото онзи път, когато на осем години си запази зелените хапчета и после ги изпи наведнъж. С хапчетата чакаше дълго, преди отпускането да стигне до корема ѝ и да освободи напрежението. Бирата ѝ даваше същото усещане почти веднага.

– Стига ти толкова бира, миличка – каза госпожа Уитли, когато Бет се върна в спалнята. – Чак като станеш на осемнайсет.

* * *

Балната зала беше наредена за седемдесет шахматисти, а първата игра на Бет беше на девета дъска срещу един дребен мъж от Оклахома. Тя го победи като насън в двайсетина хода. Същия следобед на четвърта дъска разби защитата на сериозен младеж от Ню Йорк, като изигра *Царския гамбит* и жертва офицера си, както беше правил Пол Морфи.

Бени Уотс беше на двайсет и нещо, но изглеждаше почти на годините на Бет. Не беше и кой знае колко по-висок. Тя го видя на няколко пъти по време на турнира. Започна на първа дъска и остана там; хората казваха, че е най-добрият американски играч от Морфи насам. Веднъж Бет го засече при автомата за кока-кола, но не си говориха. Той си приказваше с друг играч и се усмихваше много; приятелски обсъждаха предимствата на *Полуславянската защита*. Бет я беше разучила преди няколко дни и имаше какво да каже за нея, но си замълча, взе си кока-кола и си тръгна. Докато ги слушаше, почувства нещо неприятно и познато – усещането, че шахът е мъжка работа, а тя е външен човек. Мразеше това чувство.

Уотс носеше бяла риза с разкопчана яка и навити ръкави. Лицето му беше едновременно весело и хитро. С тази права сламеноруса коса изглеждаше по американец и от Хъкълбери Фин, но нещо в погледа му не вдъхваше доверие. Освен че беше шампион,

той също бе дете чудо и това смущаваше Бет. Спомни си книгата за негова партия срещу Борстман, завършила с реми, озаглавена „Копенхаген: 1948 г.“. Това означаваше, че Бени е бил на осем години – колкото Бет, когато играеше с господин Шайбел в мазето. В средата на книгата имаше негова снимка на тринайсет години, застанал тържествено на една дълга маса пред група униформени мичмани, седнали зад шахматни дъски – беше играл срещу двама и тримата души в отбора на Анаполис, без да загуби нито една партия.

Когато се върна с празната си бутилка от кока-кола, той още беше при автомата. Погледна я.

– Хей – каза приветливо, – ти си Бет Хармън.

Тя сложи бутилката в касата.

– Да.

– Видях статията в „Лайф“ – Бяха отпечатали хубава партия. Беше онази, в която победи Белтик.

– Благодаря – каза тя.

– Аз съм Бени Уотс.

– Знам.

– Не трябваше да рокираш обаче – каза той с усмивка.

Тя го изгледа.

– Трябваше да изкарам топа.

– Можеше да загубиш царската пешка.

Не беше сигурна за какво говори. Тя добре си спомняше партията и я беше прегледала няколко пъти, но така и не откри нещо лошо в нея. Възможно ли е да е запомнил ходовете от „Лайф“ и да е намерил слабо място? Или просто се перчеше? Докато стоеше, си визуализира позицията след рокадата; пешката ѝ изглеждаше съвсем наред.

– Не съм съгласна.

– Той играе офицер на „с4“ и трябва да прекъснеш свързката.

– Чакай малко – каза тя.

– Не мога – каза Бени. – Имам партия за доиграване. Нареди си я и помисли. Проблемът ти е десният му кон.

Тя изведнъж се ядоса.

– Няма нужда да я нареждам, за да я осмисля.

– Леле, леле! – каза той и си тръгна.

Тя остана до автомата още няколко минути, прегледа партията и го проумя. На една близка маса имаше свободна дъска от турнира. Тя нареди позицията срещу Белтик преди рокадата, а да е сигурна, но усети топка в корема си. Белтик можеше да направи свързка и тогава десният му кон се превръщаше в заплаха. Трябваше да прекъсне свързката и да се предпази от вилица с проклетия кон, а след това той щеше да я заплаши с топа и хоп, пешката ѝ заминава. Можеше да е от решаващо значение. И по-лошо – не го беше видяла. А Бени Уотс, докато е чел за абсолютно непознат играч в „Лайф“, го беше забелязал. Гледаше дъската пред себе си; прехапа устна, пресегна се и свали царя. Толкова се гордееше, че в седми клас намери грешка в игра на Морфи. Сега направиха нещо такова с нея и това не ѝ харесваше. Въобще не ѝ харесваше.

Тя седеше зад белите фигури на първа дъска, когато Уотс влезе. Щом стисна ръката ѝ, каза тихо:

– Кон на „b5“. Нали?

– Да – каза тя през зъби.

Блесна светкавица на фотоапарат. Бет игра пешка на „d4“

Игра *Дамския гамбит* срещу него и в мителшпила с тревога усети, че е било грешка. *Дамският гамбит* може да доведе до сложни позиции, а тази беше чудовищно сложна. Имаше по пет-шест заплахи от всяка страна и това, което я изнервяше, което я караше да посяга към някоя фигура по няколко пъти, да спре и да си дръпне ръката, беше, че не си вярваше. Съмняваше се, че вижда позицията толкова ясно, колкото Бени Уотс. Той играеше със спокойна, приятна прецизност, вдигаше фигурите си леко и ги оставяше безшумно, при което понякога се усмихваше на себе си. Всеки негов ход изглеждаше солиден като скала. Голямата сила на Бет беше в бързата атака, а не можеше да намери начин да нападне. Към шестнайсетия ход беше бясна на себе си, че изигра гамбита.

Сигурно имаше четиресет души, струпани около голямата дървена маса. Зад тях висеше кафява кадифена завеса, където бяха забодени имената ХАРМЪН и УОТС.

Мъчителното усещане в дъното на гнева и страха беше, че тя е по-слабият играч – че Бени Уотс знае повече за шаха и може да играе по-добре. Беше ново за нея чувство пред шахматната дъска, оковаваше мислите ѝ и я ограничаваше; това ѝ се беше случило за последно, когато седеше в кабинета на госпожа Диърдорф. За момент погледна към тълпата около масата, потърси госпожа Уитли, но не я намери. След това се върна към дъската и погледна Бени за момент. Той ѝ се усмихна спокойно, сякаш ѝ предлагаше нещо за пиене, а не умопобъркваща шахматна позиция. Бет подпря лакти на масата, облегна бузи на свитите си юмруци и опита да се съсредоточи.

След миг ѝ хрумна простишка мисъл: „Не играя с Бени Уотс, играя с фигурите“. Тя го погледна отново. Сега очите му анализираха дъската. „Не може да играе, докато аз не направя хода си. Може да мести само по една фигура.“ Тя погледна обратно към дъската и започна да обмисля ефектите от размените, да си представя къде ще бъдат пешките, ако си разменят фигурите, запушили центъра. Ако вземе левия му кон с офицера, а той го вземе с пешката не става.

Можеше да изкара коня си и да го принуди да разменят. Така беше по-добре. Тя примигна и започна да се отпуска; създаваше и пресъздаваше връзките между пешките наум, търсеше как да си извоюва предимство. Пред нея вече нямаше нищо освен шейсет и четири полета и променящата се архитектура на пешките – назъбен фронт от въображаеми пешки, черни и бели, които се преливаха и разместваха, докато тя пробваше вариант след вариант, клон след клон от дървото на партията, което растеше от всеки ход. Единият клон започна да изглежда по-добре от другите. Тя го проследи в няколко полухода към възможностите, произтичащи от него, като в мислите си поддържаше целия набор от въображаеми позиции, докато не намери такава, която предлагаше това, което търсеше.

Въздъхна и се изправи в стола. Когато вдигна лице от юмруците си, бузите ѝ я боляха, а раменете ѝ се бяха схванали. Погледна часовника си. Бяха минали четиресет минути. Уотс се прозяваше. Тя протегна ръка и направи хода – придвижи коня си така, че да предизвика първата размяна. Изглеждаше съвсем безобидно. След това натисна часовника.

Уотс анализира дъската около половин минута и започна размяната. За момент тя усети паника в стомаха си – дали той виждаше какво планира? Толкова бързо? Опита се да отхвърли тази мисъл и взе предложената фигура. Той взе следващата точно както тя очакваше. Тя също взе. Уотс се пресегна да вземе отново, но се поколеба. „Направи го!“ – заповяда тя мълчаливо. Но той дръпна ръката си. Ако Уотс прозреше плана ѝ, все

още имаше време да се измъкне от него. Тя прехапа устни. Той изучаваше дъската напрегнато. Щеше да го види. Тиктакането на часовника звучеше много силно. Сърцето на Бет беше толкова здраво, че за момент се уплаши, че Уотс ще го чуе, ще разбере, че се е паникьосала, и...

Но не го направи. Той прие размяната точно както го беше планирала. Тя го погледна почти невярващо. Вече беше твърде късно за него. Той натисна копчето, което спря часовника му, и пусна нейния.

Тя бутна пешката на „h5“. Той веднага се стегна на стола си – едва забележимо, но Бет го видя. Зае се внимателно да анализира позицията. Но сигурно е видял, че щеше да се окаже със сдвоени пешки; след две-три минути той сви рамене и направи нужния ход, а Бет отвърна с продължението си и на следващия ход пешките бяха сдвоени и притеснението и гневът я бяха напуснали. Сега щеше да го бие. Щеше да се стовари върху слабия му пункт. Беше страхотно. Обичаше атаката.

Бени я погледна невъзмутимо. След това протегна ръка, вдигна дамата си и направи нещо изумително. Тихо плени централната ѝ пешка. Пазената ѝ пешка. Пешката, която държеше дамата в ъгъла ѝ през по-голямата част от партията. Той жертваше царицата си. Бет не можеше да повярва.

Това видя какво означава това и стомахът ѝ рязко се сви. Как го беше пропуснала? Без тази пешка беше открита за мат с топ и офицер заради офицера на открития диагонал. Можеше да защити, като оттегли коня си и премести един от топовете си, но защитата нямаше да трае дълго, защото – както сега виждаше ужасена – неговият невинно изглеждащ кон щеше да блокира бягството на царя ѝ. Беше ужасно. Това беше нещо, което тя правеше на другите. Нещо, което Пол Морфи е правил. А тя си мислеше за сдвоени пешки.

Не беше длъжна да взима дамата. Какво щеше да стане, ако я остави? Щеше да загуби пешката, която току-що ѝ беше взел. Царицата му щеше да остане там, в центъра на дъската. И по-лошо – можеше да дойде на „h“ и да притисне царя ѝ в рокадата. Колкото повече се вглеждаше, толкова по-лошо ставаше. И я беше хванал напълно неподготвена. Тя подпря лакти на масата и се загледа в позицията. Трябваше ѝ ответна заплаха, някакъв ход, който да го спре.

Нямаше такъв. Прекара половин час в разглеждане на дъската и установи само, че ходът на Бени е дори по-солиден, отколкото си мислеше.

Може би щеше да се измъкне от него с размени, ако той атакува твърде бързо. Откри ход с топа и го направи. Ако той придвижи дамата си сега, щеше да има възможност за размяна.

Той не го направи. Разви другия си офицер. Тя изкара топа на втория хоризонтал. След той това доведе дамата си, което я заплаши с мат в три хода. Трябваше да отвърне, като изтегли коня си в ъгъла. Той продължи да напада и с безсилен уплах тя видя как се оформя една загубена партия. Когато той жертва офицера си, за да вземе царската ѝ пешка, това беше краят и тя знаеше, че е краят. Нямаше какво да се направи. Искаше да изкрещи, но вместо това свали царя си и стана от масата. Краката и гърбът ѝ се бяха схванали и я боляха. Коремът ѝ беше на топка. Трябваше ѝ просто реми, а дори това не беше успяла да постигне. Бени вече имаше две ремита в турнира. Преди партията тя имаше отличен резултат и при реми щеше да спечели титлата. Но тя се опита да спечели.

– Трудна партия – каза Бени.

Беше протегнал ръка. Насили се да я приеме. Хората ръкопляскаха. Не за нея, а за Бени Уотс.

Вечерта все още го усещаше, но вече беше отслабнало. Госпожа Уитли се опита да я утеши. Паричната награда щеше да се раздели между двамата. И двамата с Бени щяха да са шампиони, като всеки получи по един малък трофей.

– Много често става така – каза госпожа Уитли. – Поразпитах и казват, че в този турнир често си делят първото място.

– Не видях какво прави – каза Бет, като си представяше хода, в който дамата му взе пешката ѝ. Беше като да опипваш болен зъб с език.

– Не можеш да нагласиш всичко, миличка. Никой не може.

Бет я погледна.

– Ти нищо не разбираш от шах.

– Но знам какво е чувството да загубиш.

– Не се и съмнявам – каза Бет възможно най-злобно. – Не се и съмнявам.

Госпожа Уитли я загледа умислено.

– А сега и ти знаеш – каза тихо.

* * *

Зимата в Лексингтън хората по улицата понякога я поглеждаха през рамо. Поканиха я в сутрешния блок на местната телевизия. Интервюиращата – жена с много лак в косата и очила с издължени рамки, попита Бет дали играе бридж; Бет каза „не“. Харесва ли ѝ да е шампион на САЩ по шах? Бет каза, че е един от шампионите. Настаниха я на режисьорски стол, а прожекторите ѝ светеха в лицето. Беше готова да говори за шах, но ѝ беше трудно заради маниера на жената и престорения ѝ интерес. Накрая я попитаха какво би казала на хората, според които шахът е загуба на време, а тя погледна жената на другия стол и каза: „Не повече от баскетбола“. Но преди тя да може да добави нещо, предаването приключи. Разговорът продължи шест минути.

Статията на една страница, която Таунс беше написал за нея, се появи в неделното приложение към „Хералд Лийдър“ с една от снимките, които ѝ беше направил пред прозореца на стаята си в Лае Вегас. Хареса се на снимката – с дясната ръка върху бялата дама, с ясно лице, сериозна и интелигентна. Госпожа Уитли купи пет броя на вестника за албума си.

Бет вече беше в гимназията и там имаше шахматен клуб, но мястото ѝ не беше в него. Момчетата бяха смаяни, че по коридорите се разхожда майстор, и я зяпаха някак смутени, когато минаваше. Веднъж едно момче от дванайсети клас я спря, за да попита притеснено дали някога ще проведе симултан сеанс в клуба. Щеше да играе с около трийсет ученици наведнъж. Тя си спомни онази друга гимназия, близо до „Метуен“, и как всички я зяпаха след това.

– Съжалявам – каза тя, – нямам време.

Момчето беше непривлекателно и с леко плашещ вид; това я караше и тя да се чувства непривлекателна и плашеща само от разговора с него.

Отделяше около час на вечер за домашните си и изкарваше шестици. Но за нея домашното нямаше значение. Животът ѝ се въртеше около онези пет-шест часа, в които изучаваше шах. Записаха я като специална студентка в университета за курс по руски език, като занятията се провеждаха вечер, веднъж седмично. Това бяха единствените училищни занимания, на които обръщаше сериозно внимание.

Седма глава

Бет дръпна, вдиша и задържа дима. Лесна работа. Подаде джойнта на младежа от-
дясно и той каза:

– Благодаря.

Досега беше говорил за Доналд Дък с Айлийн. Бяха в апартамента на Айлийн и Бар-
бара, на една пресечка на „Мейн“. Айлийн беше поканила Бет на купона след вечерния
курс.

– Със сигурност е Мел Бланк – отговори му Айлийн. – Той ги озвучава всичките.

Бет все още държеше дима с надеждата да я отпусне. От половин час седеше на пода
с тези колежани и не беше продумала.

– Озвучава Силвестър, но не и Доналд Дък – каза младежът твърдо и пак се обърна
към Бет: – Аз съм Тим – каза той. – Ти си шахматистката, нали?

Бет изпусна дима.

– Аз съм.

– И си шампион от женския шампионат.

– Един от шампионите. От Открития – каза Бет.

– Извинявай. Сигурно е страшно нещо.

Беше червенокос и слаб. Беше го виждала да седи в средата на аудиторията и помнеше
мекия му глас, когато рецитираха руски фрази в хор.

– Ти играеш ли шах?

Не харесваше напрежението в гласа си. И се чувстваше не на място. Трябваше да се
прибере или да се обади на госпожа Уитли.

Той поклати глава.

– Твърде интелектуално ми е. Искаш ли бира?

Не беше пила бира от миналата година в Лас Вегас.

– Добре – каза и тръгна да се изправя.

– Аз ще взема.

Той се избута и стана от мокета. Върна се с две кутийки и ѝ подаде едната. Тя отпи
дълга глътка. През първия час музиката беше толкова силна, че разговорът беше невъз-
можен, но когато последната плоча свърши, никой не я смени. Плочата в уредбата на
отсрещната стена още се въртеше и тя виждаше червените светлини на усилвателя.
Надяваше се никой да не забележи и да не пусне друга плоча.

Тим се отпусна с въздишка до нея.

– Но често играех на „Монополи“.

– Никога не съм го играла.

– Прави те роб на капитализма. Още си мечтая за големите пари.

Бет се засмя. Джойнтът пак беше стигнал при нея, тя го хвана с върховете на пръстите
си, дръпна каквото можа и го предаде на Тим.

– Защо си записал руски – попита го, – щом си роб на капитализма?

Отпи още една глътка от бирата си.

– Имаш хубави гърди – каза той и дръпна. – Трябва ни нов джойнт – заяви на групата
и пак се обърна към Бет: – Искях да чета Достоевски в оригинал.

Тя си допи бирата. Някой извади нов джойнт и го завъртя. В стаята имаше десетина
души. Днес беше първият им изпит във вечерния курс и Бет беше поканена на партито
след това. Покрай бирата, марихуаната и разговорите с Тим, с когото изглеждаше много

лесно да се говори, тя се почувства по-добре. Когато джойнтът се върна, тя пое една дълга дръпка, после още една. Някой пусна плоча. Музиката звучеше много по-добре и силата на звука вече не я притесняваше.

Изведнъж се изправи.

– Трябва да се обадя вкъщи – каза.

– През кухнята и в спалнята.

В кухнята започна нова бира. След една голяма глътка отвори вратата на спалнята и заопипва стената за ключ. Не можа да го намери. До тигана на печката имаше кибрит – тя го взе и се върна в спалнята. Още не можеше да открие ключа, но върху скрина имаше колекция от свещи с различни форми. Тя запали една и изгаси клечката. Загледа се в свещта за момент. Представляваше лавандулов восъчен пенис с чифт лъскави тестиси в основата, фитилът излизаше от главичката и почти се беше стопила. Някаква част от нея се възмути.

Телефонът беше на една масичка до неоправеното легло. Взе свещта със себе си, седна на ръба на леглото и набра номера.

Госпожа Уитли беше малко объркана – беше замаяна или от телевизията, или от бирата.

– Ти си лягай – каза Бет. – Имам ключ.

– Каза, че си на купон със студенти ли? – попита госпожа Уитли. – От университета?

– Да.

– Само внимавай какво пушиш, миличка.

Едно прелестно усещане я заля по раменете и тила. За момент ѝ се прииска да изтича вкъщи и силно да прегърне госпожа Уитли. Но само каза:

– Добре.

– Ще се видим сутринта – каза госпожа Уитли.

Бет остана на ръба на леглото, заслушана в музиката от хола, и си допи бирата. Много рядко слушаше музика и никога не беше ходила на училищни танци. Това беше първото ѝ парти от „Пи Жама“ насам. Песента в хола приключи. Миг по-късно Тим седна на леглото до нея. Изглеждаше напълно естествено, подобно на отговор на молба, която бе отправила.

– Ето ти още една бира – каза той.

Тя я взе и отпи. Усещаше движенията си бавни и сигурни.

– Божичко! – прошепна Тим с престорена тревога. – Какво е това лилавото, което си запалила?

– Ти ми кажи.

* * *

Тя се паникьоса за момент, когато той натисна в нея. Усещаше го плашещо голям и се почувства безпомощна, сякаш беше на зъболекарски стол. Но това не трая дълго. Беше внимателен и не болеше много. Обхвана гърба му с ръце и усети грапавия и дебел пуловер. Той започна да се движи. Започна да стиска гърдите ѝ под блузата. „Недей да ги стискаш“ – каза тя, а той отвърна: „Както кажеш“, и продължи да се движи напред-назад. Сега вече едва усещаше пениса му, но всичко беше наред. Тя бе на седемнайсет и бе време. Той си бе сложил презерватив. Най-хубавото беше, докато го гледа как го слага и се шегуваха с това. Наистина приятно и съвсем различно в сравнение с книгите и филмите. Чукане. А така. Де да беше Таунс.

След това тя заспа на леглото. Не в прегръдката на любовника си – дори не докосна мъжа, с когото току-що се беше любила, а се просна на леглото с дрехите си. Видя как Тим духна свещта и чу как вратата тихо се затвори зад него.

Когато се събуди сутринта, електронният будилник показваше, че вече е почти десет. Слънчевата светлина влизаше покрай щорите на прозореца. Беше задушно. Краката ѝ боцкаха от вълнената пола, а яката на пуловера притискаше изпотения ѝ врат. Беше гладна като вълк. Седна на ръба на леглото за малко и примигна. Стана и бутна вратата към кухнята.

Навсякъде имаше празни бутилки и кутийки от бира. Въздухът вонеше на застоял пушек. На вратата на хладилника имаше бележка, закачена с магнит във формата на главата на Мики Маус. Пишеше: „Всички отидоха в Синсинати да гледат филм. Остани колкото искаш“.

Банята беше до хола. Когато приключи с душа и се подсуши, уви кърпата около косата си, върна се в кухнята и отвори хладилника. Имаше кутия яйца, две кутийки „Будвайзер“ и малко кисели краставички. На рафта на вратата имаше пликче. Тя го взе. Вътре имаше един добре свит джойнт. Извади го, сложи го в устата си и го запали с клечка кибрит. Вдиша дълбоко. След това извади четири яйца и ги сложи да се сварят. Никога през живота си не беше изпитвала такъв глад. Почисти старателно апартамента, все едно играе шах. Взе четири големи пазарски плика, в които събра всичките бутилки и фасове, и ги подреди на задната веранда. Сред боклуците откри наполовина пълна бутилка евтино вино „Рипъл“ и четири неотворени кутии бира. Отвори си една и пусна прахосмукачка в хола.

На един стол в спалнята бяха проснати чифт дънки. Когато приключи с почистването, се преоблече в тях. Станаха ѝ идеално. Намери една бяла тениска в чекмеджето и я облече. После си допи бирата и си отвори нова. Някой беше оставил червило върху казанчето на тоалетната. Тя отиде в банята, разгледа се в огледалото и внимателно си начерви устните.

Никога преди не си беше слагала червило. Започваше да се чувства много добре.

* * *

Госпожа Уитли звучеше немощно и тревожно.

– Можеше да ми се обадиш.

– Съжалявам – каза Бет. – Не исках да те събудя.

– Нямахте да ти се сърдя...

– Както и да е, добре съм. И отивам в Синсинати да гледам филм. Довечера също няма да се прибера.

След думите ѝ в слушалката настана тишина.

– Ще се върна в понеделник след училище.

Накрая госпожа Уитли проговори.

– С някое момче ли си?

– Вчера бях.

– Аха. – Гласът на госпожа Уитли звучеше някак далечно: – Бет...

Бет се засмя.

– Е, стига – каза тя. – Добре съм.

– Ами... – Все още звучеше сериозно, но после гласът ѝ стана по-ведър. – Предполагам, че няма лошо. Просто...

Бет се усмихна.

– Няма да забременея – каза.

На обяд сложи останалите яйца да заврат и пусна уредбата. Преди така и не беше слушала музика, но сега се заслуша. Изтанцува няколко стъпки в средата на хола, докато чакаше яйцата. Нямахте да си позволи да повърне. Щеше да яде често и да пие по една бира – или по една чаша вино – на всеки час. Беше правила любов предишната вечер и сега бе време да научи за напиването. Беше сама и ѝ харесваше. Така бе научила всичко важно в живота си.

В четири следобед влезе в магазина за алкохол „При Дари“ на съседната пряка и купи бутилка „Рипъл“. Когато човекът я сложи в плика, тя попита:

– Имате ли друго такова, но да не е толкова сладко?

– Тези евтините са еднакви – каза мъжът.

– Какво ще кажете за бургундско?

Понякога госпожа Уитли си поръчваше бургундско с вечерята в ресторанта.

– Имам „Гало“, „Италиан Суис Колони“, „Пол Масон“...

– „Пол Масон“ – каза Бет. – Две бутилки.

Тази нощ в единайсет можа да се съблече,

като внимаваше. По-рано беше намерила нечия пижама – сега успя да я облече и да сложи дрехите си на купчина на един стол, преди да легне и да заспи на мига.

На сутринта още никой не се беше върнал. Тя направи бъркани яйца и ги изяде с две препечени филии, преди да изпие първата си чаша вино. Беше поредният слънчев ден. В хола намери „Четири годишни времена“ на Вивалди. Пусна ги на грамофона. След това започна да пие както си трябва.

* * *

В понеделник сутринта Бет хвана такси до гимназията „Хенри Клей“ и пристигна десет минути преди първия час. Беше оставила апартамента празен и чист – собствениците още не се бяха върнали от Синсинати. Пуловерът и полата ѝ вече не бяха толкова измачкани, а и си беше изпрала дългите чорапи. Изпи втората бутилка бургундско в неделя вечерта и спа дълбоко десет часа. Сега в таксито усещаше слаба болка в тила, а ръцете ѝ леко трепереха, но през прозореца виждаше изящната майска сутрин, с крехката и свежа зеленина на младите листа по дърветата. Когато плати и излезе, се почувства лека и пъргава, готова вече да завърши гимназията и да насочи енергията си към шаха. Имаше три хиляди долара в спестовната си сметка, вече не беше девствена и знаеше как да пие.

Настъпи неловко мълчание, когато се прибра след училище. Госпожа Уитли, облечена в синя домашна рокля, миеше пода в кухнята. Бет се настани на дивана и хвана книгата на Рубен Файн за ендшпила. Мразеше тази книга. Видя кутийка „Пабст“ до мивката, но не ѝ се пиеше. Щеше да е по-добре изобщо да не пие още дълго време. Достатъчно беше пила.

Когато госпожа Уитли приключи, подпря парцала на хладилника и влезе в хола.

– Върнала си се, виждам – започна тя. Гласът ѝ беше внимателно неутрален.

Бет я погледна.

– Прекарах си добре.

Госпожа Уитли изглеждаше несигурна какво отношение да покаже. Накрая си позволи малка усмивка. Беше изненадващо срамежлива, като на момиченце.

– Е, шахът не е единственото нещо в живота.

Бет завърши гимназията през юни и госпожа Уитли ѝ подари часовник „Булова“. На гърба беше гравирано „С любов, от мама“. Това ѝ хареса, но още повече ѝ хареса рейтингът, който пристигна по пощата: 2243. На училищното парти няколко от съучениците тайно ѝ предложиха алкохол, но тя отказа. Пи само плодов сок и се прибра рано. Трябваше да учи – след две седмици щеше да играе в първия си международен турнир, в Мексико Сити, а след това беше Шампионатът на САЩ. Поканиха я на Реми-Валон в Париж, в края на лятото. Нещата започваха да се случват.

Осма глава

Час след като самолетът прекоси границата, Бет се беше потопила в анализи на пешечна структура, а госпожа Уитли пиеше третата си бутилка „Сервеса Корона“.

– Бет – каза госпожа Уитли, – трябва да ти призная нещо.

Бет с неохота остави книгата.

Госпожа Уитли изглеждаше притеснена.

– Знаеш ли какво е пощенски приятел, милинка?

– Някой, с когото си пишете писма.

– Точно така! Когато бях в гимназията, по испански ни дадоха списък с момчета в Мексико, които учат английски. Избрах един и му изпратих писмо за себе си. – Госпожа Уитли се засмя тихичко. – Казваше се Мануел. Кореспондирахме си дълго време, дори докато бях омъжена за Олстън. Разменихме си снимки.

Тя отвори чантата си, разрови се из нея, извади една огъната снимка и я подаде на Бет. На нея имаше мъж със слабо лице, изненадващо бледа кожа и особено тънки мустаци. Поколеба се и добави:

– Мануел ще ни посрещне на летището.

Бет нямаше възражения – може би щеше да е хубаво да имат приятел в Мексико. Но държанието на госпожа Уитли я притесняваше.

– Срещали ли сте се преди?

– Никога. – Тя се наведе в седалката си и стисна Бет за предмишницата.

– Да ти кажа, много се развълнувах.

Бет виждаше, че е малко пияна.

– Затова ли искаше да дойдем по-рано? Госпожа Уитли се дръпна и оправи ръкавите на синята си жилетка.

– Може би – каза.

* * *

– *Si como no?*²³ – каза госпожа Уитли. – И се облича много добре, и ми отваря вратата, и поръчва прекрасни вечери.

Докато говореше, си обуваше чорапогащника, като дърпаше свиреп, за да го вдигне над широките си бедра.

Сигурно се чукаха – госпожа Уитли и Мануел Кордоба Серано. Бет не си позволи да си го представи. Госпожа Уитли се прибра в хотела около три сутринта тази нощ и в два и половина предишната вечер. Бет се преструваше на заспала и надуши богатата смесица от парфюм и джин, докато госпожа Уитли се суетеше из стаята, събличаше се и въздишаше.

– В началото си помислих, че е от надморската височина, цели две хиляди двеста и петдесет метра – каза госпожа Уитли, седна на месинговото столче, подпря се с единия лакът на тоалетката и започна да си слага руж. – На човек му се замайва главата. Но вече си мисля, че е от културата. – Тя спря и се обърна към Бет. – В Мексико няма и помен от протестантска етика. Всички са латино католици и всички живеят тук и сега. –

²³ Да, защо не? (исп.). – Бел ред.

Госпожа Уитли четеше Алън Уотс²⁴ – Мисля, че ще изпия само една маргарита, преди да изляза. Би ли ми поръчала, миличка?

Когато бяха в Лексингтън, гласът на госпожа Уитли понякога звучеше някак отдалеч, сякаш говореше от самите дълбини на самотното детство, скрито в душата ѝ. Тук в Мексико Сити гласът ѝ беше далечен, но тонът беше театрално весел, сякаш Алма Уитли се наслаждаваше на неописуема лична радост. На Бет ѝ ставаше неудобно от това. За момент ѝ се прииска да спомене колко е скъп румсървисът, дори в песо, но не го направи. Тя вдигна телефона и набра шестица. Мъжът отговори на английски. Каза му да изпрати маргарита и голяма кока-кола в 713-а.

– Може да дойдеш във „Фолклори“ – каза госпожа Уитли. – Доколкото чувам, дори само костюмите си струват цената на входа.

– Турнирът започва утре. Трябва да работя върху ендшпилите.

Госпожа Уитли седеше на ръба на леглото и се любуваше на краката си.

– Бет, миличка – каза тя замечтано, – може би трябва да поработиш върху себе си. Има и други неща на света освен шаха.

– Това е, което знам.

Госпожа Уитли въздъхна продължително.

– Опитът ме научи, че това, което ти е познато, невинаги е важното.

– А кое е важното?

– Да живееш и да се развиваш – каза госпожа Уитли решително. – Да си живееш живота.

„И да тръгнеш с някой мазен мексикански търгащ?“ – идеше ѝ да отвърне. Но си замълча. Не ѝ харесваше тази ревност, която изпитваше.

– Бет – продължи госпожа Уитли с глас, пълен с благовидност. – Не си била в Белас Артес, нито дори в парка Чапултепек. Зоопаркът там е превъзходен. Ядеш само в стаята и прекарваш времето си, забила нос в книги за шах. Не е ли по-добре да си починеш в деня преди турнира и да мислиш за нещо друго?

Идеше ѝ да я удари. Ако беше отишла на тези места, щеше да е с Мануел и трябваше да слуша безкрайните му разкази. Постоянно докосваше рамото или гърба на госпожа Уитли, стоеше твърде близо до нея, усмихваше се твърде жадно.

– Мамо – каза тя, – утре в десет ще играя с черните фигури срещу Октавио Маренко, шампиона на Бразилия. Това означава, че първият ход е негов. Той е на трийсет и четири години и е международен гротмайстор. Ако загубя, ще платим за това пътуване – и за това приключение – от спестяванията ми. Ако спечеля, следобед ще играя срещу някого, който е още по-добър от Маренко. Трябва да работя върху ендшпила си.

– Миличка, ти си това, което се нарича „интуитивен“ играч, нали?

Госпожа Уитли никога не беше обсъждала играенето на шах с нея.

– Наричали са ме такава. Понякога ходовете просто ми хрумват.

– Забелязах, че ходовете, които получават най-много аплодисменти, са тези, които правиш бързо. И имаш едно особено изражение.

Бет се стресна.

– Може би си права – каза тя.

– Интуицията не идва от книгите. Мисля, че е защото не харесваш Мануел.

– Нямам нищо против Мануел – каза Бет, – но той не идва да види мен.

²⁴ Алън Уотс (1915-1973) – философ, популяризирайл източната философия в САЩ, който предлага будизмът да се разглежда като форма на психотерапия. – Бел. Ред.

– Това няма значение – каза госпожа Уитли. – Трябва да си починеш. Няма друг играч на света, който да е толкова надарен като теб. Нямам ни най-малка представа какви умствени способности използва човек, за да играе добре шах, но съм сигурна, че една почивка може само да ги подсили.

Бет не каза нищо. От няколко дни беше бясна. Не харесваше Мексико Сити, нито този огромен бетонен хотел с напукани плочки и течащи кранове. Не харесваше храната в хотела, но не искаше да ходи сама в ресторантите. Госпожа Уитли излизаше на обяд и вечеря с Мануел всеки ден. Той караше зелен додж и като че ли вечно беше на нейно разположение.

– Защо не обядваш с нас? – попита госпожа Уитли. – След това може да те оставим в хотела и да си учиш.

Бет тръгна да отговаря, когато на вратата се почука. Беше румсървисът с маргаритата на госпожа Уитли. Бет се подписа за нея, докато госпожа Уитли отпи няколко глътки и се загледа през прозореца към слънчевата светлина.

– Напоследък наистина не ми е добре – каза госпожа Уитли, като присви очи.

Бет я изгледа хладно. Госпожа Уитли беше бледа и очевидно с наднормено тегло. Държеше чашата за столчето в едната си ръка, докато другата потрепваше на дебелия ѝ талия. В нея имаше нещо крайно жалко и Бет смекчи тона си.

– Не ми се обядва – каза Бет, – но може да ме оставите в зоопарка. Ще се върна с такси.

Госпожа Уитли като че ли не я чу, но след секунда се обърна към Бет, все още хванала чашата по същия начин, и се усмихна неясно.

– Много бих се радвала, миличка – каза тя.

* * *

Бет прекара дълго време при слонските костенурки – големи, тромави същества, вечно на забавен каданс. Един от гледачите беше изсипал куп мокри на вид марули и презрели домати в оградението им и петте забутаха купчината заедно, гризяха и тъпчеха; краката им бяха като прашни слонски стъпала, а глупавите им невинни лица бяха съсредоточени в нещо отвъд храната и света около тях.

Докато стоеше до оградата, мина продавач с количка с ледена бира и без да се замисля, му каза *Cerveza Corona, por favor*²⁵, и подаде банкнота от пет песо.

Мъжът отбори капачката на бутилката и изсипа напитката в пластмасова чаша с логото на ацтекски орел. *Muchisimas gracias*²⁶, отвърна тя.

Това беше първата ѝ бира след гимназията... под горещото мексиканско слънце. Вкусът беше прекрасен. Изпи я бързо. Няколко минути по-късно видя друг продавач, засанал до кръгла градинка с червени цветя. Купи си още една бира. Знаеше, че не бива да го прави... турнирът започваше утре. Нямаше нужда от алкохол. Нито от успокоителни. Вече няколко месеца не беше пила зелени хапчета. Но изпи бирата. Беше три следобед и слънцето прежуряше. Зоологическата градина бе пълна с жени, повечето от които носеха тъмни ребозота²⁷, с малки тъмнооки деца.

Малкото мъже, които видя, ѝ хвърляха многозначителни погледи, но тя не им обърна внимание и никой не се опита да я заговори. Въпреки че мексиканците се славеха с весел

²⁵ Корона бира, моля (исп.). – Бел. ред.

²⁶ Благодаря много (исп.) – Бел. ред.

²⁷ Традиционен правоъгълен мексикански шал. – Бел. ред.

и необуздан нрав, тук беше тихо и хората изглеждаха по-скоро като посетители в музей. Навсякъде имаше цветя.

Тя си допи бирата, купи си друга и продължи да се разхожда. Вече се почувства развеселена. Мина покрай още дървета, още цветя, клетки със заспали шимпанзета. Зад един ъгъл се оказа лице в лице със семейство горили. В клетката огромният мъжки и бебето спяха глава до глава, а черните им тела се притискаха към решетките отпред. В средата на клетката женската се беше облегнала философски на една огромна гума от камион, мръщеше се и си гризеше пръста. На асфалта пред клетката стоеше човешко семейство, също майка, баща и дете, и наблюдаваха горилите с интерес. Не бяха мексиканци. Мъжът привлече вниманието на Бет и тя разпозна лицето му.

Беше нисък и пълен, малко подобен на горила, с изпъкнало чело, гъсти вежди, груба черна коса и невъзмутим поглед. Бет се скова, хванала пластмасовата си чаша бира. Усети как бузите ѝ се изчервиха. Това беше Василий Боргов, световният шампион по шах. Не можеше да обърка суровото руско лице, авторитарното мръщене. Няколко пъти го беше виждала на корицата на „Шахматен преглед“, Веднъж със същия черен костюм и ярка зеленозлатиста вратовръзка.

Бет го гледа цяла минута. Не знаеше, че Боргов ще е на турнира. Вече беше получила номера на дъската си по пощата – беше на девета. Боргов щеше да е на първа. Усети внезапна хладна тръпка по врата и погледна бирата в ръката си. Вдигна я до устните си и я допи, като си обеща, че ще е последната ѝ преди края на турнира. Пак погледна руснака и се паникьоса – дали той щеше да я познае? Не трябва да я вижда как пие. Гледаше в клетката, сякаш чакаше горилата да премести някоя пешка. Горилата очевидно беше потънала в собствените си мисли и не обръщаше внимание на никого. Бет ѝ завиждаше.

Не пи повече бира този ден и си легна рано, но се събуди посред нощ, когато госпожа Уитли влезе. Доста кашляше, докато се събличаше в притъмнената стая.

– Можеш да запалиш лампата – каза Бет. – Не спя.

– Извинявай – успя да каже госпожа Уитли между кашлиците. – Май съм хванала някакъв вирус.

Тя запали лампата в банята и притвори вратата. Бет погледна малкия японски часовник на нощното шкафче. Беше четири и десет. Звучите, които издаваше, докато се съблича – шумоленето и частично сподавените кашлици, – я вбесяваха. Първата ѝ партия започваше след шест часа. Лежеше в леглото бясна и напрегната и чакаше госпожа Уитли да спре.

* * *

Маренко беше дребен, навъсен и мургав, с ослепителна светложълта риза. Говореше много малко английски, а Бет не знаеше португалски. Започнаха да играят без предварителен разговор. Така или иначе на Бет не ѝ се приказваше. Очите я сърбяха и изобщо не можеше да застане удобно. Като цяло се чувстваше неприятно от момента, в който самолетът им кацна в Мексико – сякаш беше на косъм да се разболее, но не се случи, а предната вечер така и не заспа отново. Госпожа Уитли кашляше насън, мърмореше и хрипаше, докато Бет се опитваше да се насили да се отпусне и да не ѝ обръща внимание. Не си беше взела зелени хапчета. Имаше три, но бяха в Кентъки. Лежеше по гръб, отпуснала ръце до тялото си, както когато беше на осем и се опитваше да заспи до вратата към коридора в „Метуен“. Сега, когато седеше на равен дървен стол пред дълга маса с

шахматни дъски в балната зала на мексикански хотел, се чувстваше раздразнена и малко замаяна. Маренко току-що беше започнал с пешка на „e4“. Часовникът ѝ тиктакаше. Тя сви рамене и игра пешка на „c5“, като остави формалните маневри на *Сицилианската защита* да я водят, докато влезе в играта. Маренко изкара десния си кон като по учебник. Тя избута пешка на „d5“, а той размени пешките. Започна да се отпуска, а съзнанието ѝ се откъсваше от тялото ѝ и навлизаше в живата картина на силите пред нея.

Към единайсет и половина му беше оставила само две пешки и малко след дванайсет той се предаде. Бяха много далече от ендшпил – когато Маренко се изправи и ѝ подаде ръката си, дъската все още беше осеяна с невзети фигури.

Първите дъски бяха в отделна зала точно срещу основния салон. Бет я зърна сутринта, докато тичаше с пет минути закъснение към мястото, където трябваше да играе, но не спря да погледне. Сега тръгна към нея, покрай редиците играчи, наведени над дъските си – състезатели от Филипините и Западна Германия, от Исландия и Норвегия, от Чили... повечето млади, почти всички – мъже. Имаше още две жени: племенница на някакъв мексикански дипломат на двайсет и втора дъска и една енергична млада госпожа от Буенос Айрес на седемнайсети. Бет не спря да погледне позициите им.

Няколко души стояха в коридора пред по-малката зала. Тя си пробви път през тях, а в далечния край на помещението, на първа дъска, със същия тъмен костюм и все така сурово смръщен, седеше Василий Боргов и гледаше дъската си с безизразни очи. Почтително мълчалива тълпа я делеше от него, но играчите седяха на голям дървен подиум и тя го виждаше ясно. Зад него на стената имаше демонстрационна дъска с картонени фигури и мексиканец тъкмо преместваше единия бял кон на новата му позиция, когато Бет влезе. Тя разгледа дъската за момент. Всичко беше много стегнато, но Боргов като че ли имаше предимство.

Тя го погледна и бързо отмести поглед. Изглеждаше плашещо съсредоточен. Обърна се и си тръгна по коридора с бавни крачки. Госпожа Уитли беше в леглото, но не спеше. Тя примигна към Бет и дръпна завивката до брадичката си.

– Здравей, миличка.

– Чудех се дали искаш да обядваме – каза Бет. – Чак утре ще играя пак.

– Обяд. Леле – каза госпожа Уитли и добави: – Как мина?

– Предаде се след трийсет хода.

– Ти си истинско чудо – каза госпожа Уитли. Тя внимателно се избута в леглото и седна. – Малко ме свива, но сигурно имам нужда да хапна нещо. С Мануел вечеряхме кабрито. Май ще ме довърши. – Изглеждаше много бледа. Бавно стана от леглото и тръгна към банята. – Предполагам, че мога да си взема сандвич или някое не толкова подлютено тако.

* * *

Противниците в турнира бяха по-последователни, енергични и професионални от всички, които Бет беше виждала, но след като премина през първата игра след почти безсънна нощ, това не я безпокоеше кой знае колко. Организацията беше добра, а съобщенията се правеха на испански и на английски. Навсякъде цареше тишина. В партията си на следващия ден изигра отказан *Дамски гамбит* срещу един млад австриец на име Дидрих – бледен естет с елек – и го принуди да се предаде в мителшпила с неумолим натиск в центъра на дъската. Направи го най-вече с пешки и дори самата тя мълчаливо

се учудваше на сложните комбинации, които сякаш се стичаха от върховете на пръстите ѝ, когато превзе центъра на дъската и започна да разбива позицията му, все едно бели яйца. Играеше добре, не допускаше гафове, нито каквото и да е, което може да се нарече грешка, но Бет се движеше с такава смъртоносна точност, такъв премерен контрол, че на двайсет и третия ход позицията му беше безнадеждна.

* * *

По-рано госпожа Уитли я покани да вечеря с нея и Мануел; Бет отказа. Въпреки че в Мексико всички вечеряха чак след десет часа, тя не очакваше да заvari госпожа Уитли в стаята, когато се върна от пазар в седем.

Беше облечена, но в леглото, подпряла глава на възглавницата. На нощното шкафче до нея имаше недопита чаша. Госпожа Уитли беше на около четиресет и пет, но бледостта на лицето и бръчките от притеснение по челото ѝ я правеха да изглежда много по-възрастна.

– Здравей, миличка – каза тя тихо.

– Да не си болна?

– Нещо не ми е добре.

– Мога да извикам лекар.

Думата „лекар“ сякаш увисна във въздуха между тях, докато госпожа Уитли не каза:

– Не съм толкова зле. Само трябва да си почина малко.

Бет кимна и влезе в банята, за да се измие. Външният вид и държанието на госпожа Уитли бяха обезпокоителни. Но когато Бет се върна в стаята, тя беше станала и оправяше леглото, като изглеждаше прилично жизнена. Имаше кисела усмивка.

– Мануел няма да дойде.

Бет я погледна въпросително.

– Имал работа в Оахака.

Бет се поколеба за момент.

– Колко време ще отсъства?

Госпожа Уитли Въздъхна.

– Поне докато си тръгнем.

– Съжалявам.

– Е – каза госпожа Уитли, – никога не съм била в Оахака, но подозирам, че прилича на Денвър.

Бет я погледна и се засмя.

– Може да вечеряме заедно – каза тя. – Може да ме заведеш на някое от местата, които знаеш.

– Разбира се – каза госпожа Уитли и се усмихна печално. – Все пак ми беше хубаво. Наистина имаше приятно чувство за хумор.

– Това е добре – каза Бет. – Господин Уитли не изглеждаше много забавен.

– О, боже – каза госпожа Уитли, – Олсън никога не се смееше на нищо освен може би на Елинон Рузвелт.

* * *

В този турнир всеки играеше по една партия на ден. Щеше да продължи шест дни. Първите ѝ две партии бяха доста прости, но третата много я изненада.

Тя пристигна пет минути по-рано и вече беше на дъската, когато противникът ѝ дойде леко притеснен. Изглеждаше на около дванайсет години. Бет го беше виждала в балната зала, бе минавала покрай дъски, на които играеше, но беше разсеяна и не бе обърнала внимание колко е млад. Имаше къдрава черна коса и носеше старомодна бяла спортна риза, толкова добре изгладена, че ръбовете ѝ стърчаха като колосани на тънките му ръце. Беше много странно и Бет се почувства неудобно. Тя трябваше да е вундеркиндът. Изглеждаше адски, адски сериозен.

Тя протегна ръка.

– Аз съм Бет Хармън.

Той се поклони леко, хвана здраво ръката ѝ и я стисна веднъж.

– Аз съм Георги Петрович Гирев – каза. После се усмихна срамежливо с малка, плаха усмивка. – За мен е чест.

Тя усети леко вълнение.

– Благодаря.

Двамата седнаха и той натисна копчето на часовника ѝ. Тя игра „d4“ и се радваше, че е с белите срещу това обезпокоително дете.

Започна като стандартен *Приет дамски гамбит*; той взе предложената пешка „с“ и двамата се развиха към центъра. Но когато влязоха в мителшпила, стана по-сложно от обикновено и тя разбра, че той играе много сложна защита. Движеше се бързо – влудяващо бързо – и сякаш знаеше точно какво ще прави. Тя опита с няколко заплахи, но това не го притесни. Мина час, минаха два. Номерата на ходовете вече започваха с трийсет, а дъската беше пълна с фигури. Тя го погледна, докато местеше – погледна кльощавата ръчичка, подаваща се от нелепата риза, – и го намрази. Все едно беше машина. „Ах, ти, гадинке малка“, помисли си тя и изведнъж осъзна, че възрастните, с които играеше като дете, сигурно са си мислели същото и за нея.

Вече беше следобед и повечето партии бяха приключили. Те бяха на трийсет и четвърти ход. Искаше да приключва и да се върне при госпожа Уитли. Притесняваше се за нея. Чувстваше се стара и изтощена, докато играе срещу това неуморно дете, с тези ярки тъмни очи и бързи, къси движения; знаеше, че ако направи дори малка грешка, той щеше да ѝ се нахвърли. Погледна часовника си. Оставаха двайсет и пет минути. Трябваше да забърза и да направи четиресет хода, преди флагчето ѝ да падне. Ако не внимаваше, той щеше да я вкара в цайтнот. Това беше нещо, което тя правеше с другите хора, и сега ѝ стана неспокойно. Никога не беше изоставала с времето.

През последните няколко хода обмисляше поредица от размени в центъра – кон и офицер за кон и офицер и размяна на топове няколко хода по-късно. Това много би опростило нещата, но проблемът беше, че водеше до ендшпил, а тя се опитваше да избягва ендшпилите.

Сега, когато виждаше, че изостава от него с четиресет и пет минути, се чувстваше неудобно. Трябваше да се справи с тази навалица. Хвана коня си и взе чернополия му офицер. Той отвърна незабавно, дори не я погледна и взе нейния черен офицер. Продължиха с ходовете, сякаш бяха предварително решени, а когато свършиха, дъската беше пълна с празни полета. Всеки играч имаше топ, кон, четири пешки и цар. Тя изкара царя си от първия хоризонтал и той направи същото. На този етап силата на царя като нападател се проявяваше рязко – вече не беше необходимо да го крият. Сега въпросът беше да доведеш пешка до отсрещния хоризонтал и да я произведеш. Бяха в ендшпила.

Тя си пое дъх, поклати глава, за да прогони всичко, което я разсейва, и започна да се съсредоточава върху позицията. Важното беше да има план.

– Може би вече трябва да отложим.

Беше гласът на Гирев – почти шепот. Тя погледна лицето му, бледо и сериозно, после пак към часовника. И двете флагчета бяха паднали. Това ѝ се случваше за пръв път. Тя се стресна и остана слисана на стола си за момент.

– Трябва да запечатате хода си – каза Гирев.

Изглеждаше неловко, когато вдигна ръка да извика съдията. Той се приближи бавно. Беше мъж на средна възраст с дебели очила.

– Госпожица Хармън трябва да запечата хода си – каза Гирев.

Съдията погледна часовника.

– Ще взема плик.

Тя отново погледна дъската. Изглеждаше достатъчно ясно. Вече беше избрала пешката „а“ – трябваше да я премести на четвъртия хоризонтал. Съдията ѝ подаде плик и дискретно отстъпи няколко крачки. Гирев стана и се обърна учтиво. Бет написа „а4“ на бланката си, сгъна я, постави я в плика и я предаде на съдията.

Изправи се сковано и се огледа. Никой друг не играеше, въпреки че няколко играчи още бяха наоколо – някои седнали, други прави – и разглеждаха позициите на дъските. Няколко се бяха прегърбили над други дъски и анализираха приключилите партии.

Гирев се беше върнал на масата. Лицето му беше много сериозно.

– Може ли да попитам нещо?

– Да.

– Казват, че в Америка хората гледат филми в колите си. Наистина ли става така?

– Автокино ли? – каза тя. – Имаш предвид автокино?

– Да. филми с Елвис Пресли, които се гледат от колата. С Деби Рейнолдс и Елизабет Тейлър. Има ли такова нещо?

– О, разбира се.

Той я погледна и изведнъж на сериозното му лице изгря широка усмивка.

– Много яко – каза той. – Много би ми харесало.

* * *

Госпожа Уитли спа дълбоко през нощта и когато Бет стана, все още спеше. Бет се чувстваше бодро и освежена – преди да заспи, се тревожеше за отложената игра с Гирев, но сутринта се чувстваше добре. Ходът с пешката беше достатъчно силен. Отиде боса от дивана, където беше спала, до леглото, където лежеше госпожа Уитли, и сложи ръка на челото ѝ. Беше хладно. Бет я целуна леко по бузата, влезе в банята и се изкъпа. Когато излезе за закуска, госпожа Уитли все още спеше.

Сутрешната ѝ игра беше с един мексиканец на двајсет и нещо. Бет имаше черните фигури, изигра *Сицилианската защита* и го хвана неподготвен на деветнайсетия ход. Тогава започна да го изтощава. Мислите ѝ бяха много ясни и толкова умело го принуди да отразява заплахите ѝ, че накрая успя да вземе един офицер в замяна на две пешки и да изкара царя му на открита позиция чрез шах с коня. Когато изкара и кралицата си, мексиканецът се изправи, усмихна ѝ се хладно и каза:

– Стига. Стига толкова. – Поклати глава ядосано. – Предавам се.

Тя за момент побесня – искаше да довърши, да разкара царя му из дъската и да го матира.

– Начинът ви на игра е... страховит – каза мексиканецът. – Пред него човек се чувства безпомощен.

Той се поклони леко, обърна се и напусна масата.

Когато следобед поднови партията си с Гирев, откри, че самата тя се движи с изумителна скорост и сила. Този път Гирев беше облечен със светлосиня риза, която се опъваше от лактите му като детско хвърчило. Седеше нетърпеливо, докато съдията отвори плика и направи хода с пешката, запечатан от предния ден. Докато чакаше Гирев да мести, стана и тръгна да се разхожда през почти празната бална зала, където се доиграваха още две отложени партии. На няколко пъти погледна към него от другия край на залата и го видя прегърбен над дъската, забил малки юмруци в бледите си бузи, докато синята му риза все едно светеше под лампите. Мразеше го... мразеше сериозността му и младостта му. Искаше да го смаже.

Чу щракването на копчето от средата на залата и тръгна право към масата. Не седна на мястото си, а остана права и разгледа позицията. Беше преместил топа си на вертикала „с“, както тя предположи. Беше готова за това и отново бутна пешката си, обърна се и пак тръгна из стаята. Там имаше маса с кана с вода и няколко картонени чаши. Сипа си и с изненада видя, че ръката ѝ трепереше. Когато се върна при дъската, Гирев пак беше местил. Тя игра незабавно, като не доведе топа за защита, ами изостави пешката и вместо това премести царя си. Хвана фигурата с върховете на пръстите си така, както правеше онзи, подобен на пират, мъж в Синсинати преди години, остави я на обърната се и пак се отдалечи.

Продължи така, без изобщо да сяда. След четирдесет и пет минути ѝ падна в ръцете. Беше много просто... почти твърде лесно. Въпросът беше да размени топовете в точния момент. При размяната царят му се върна едно поле назад, за да вземе – точно колкото да позволи на пешката ѝ да достигне полето на произвеждане. Но Гирев не дочака това, а се предаде веднага след шаха с топа и последвалата размяна. Той пристъпи към нея, сякаш да каже нещо, но когато видя изражението ѝ, се спря. За момент тя се успокои, като си спомни какво дете беше само преди няколко години и как всяка загубена партия я съсипваше.

Протегна ръка и когато той я стисна, тя се насили да се усмихне и каза:

– И аз никога не съм била на автокино.

Той поклати глава.

– Не трябваше да ви позволявам да направите онова с топа.

– Да – каза тя. – На колко години беше, когато започна да играеш шах?

– На четири. На седем станах областен шампион. Надявам се някой ден да стана световен шампион.

– Кога?

– След три години.

– След три години ще си на шестнайсет.

Той кимна сериозно.

– Ако спечелиш, какво ще правиш след това?

Изглеждаше озадачен.

– Не разбирам.

– Ако станеш световен шампион на шестнайсет, какво ще правиш с остатъка от живота си?

Все още изглеждаше озадачен.

– Не разбирам – повтори.

* * *

Госпожа Уитли си легна рано и на следващата сутрин изглеждаше по-добре. Стана преди Бет и когато слязоха заедно да закусят в „Камера де Торерос“, госпожа Уитли поръча испански омлет с две чаши кафе и си изяде всичко. Бет си отдыхна.

* * *

На таблото до регистрацията имаше списък с играчите. Бет не го беше поглеждала от няколко дни. Беше пристигнала десет минути преди началото и се спря, за да разгледа резултатите. Бяха изброени според международния им рейтинг и Боргов беше най-отгоре с 2715. Хармън беше на седемнайсети място с 2370. След името на всеки играч имаше редица от полета с резултатите им от кръговете. „О“ означаваше загуба, „1/2“ реми и „1“ победа. Имаше много „1/2“. Три имена имаха непрекъснат низ от „1“ – две от тях бяха Боргов и Хармън.

Разпределенията бяха отстрани. Най-отгоре пишеше БОРГОВ – РАНД, а под него ХАРМЪН – СОЛОМОН. Ако и двамата с Боргов спечелят днес, не беше сигурно, че ще играят помежду си на финала утре. Не знаеше дали иска да играе срещу него. Партията с Гирев я беше смутила. Изпитваше някакво неясно безпокойство за госпожа Уитли въпреки очевидното ѝ подобрене... бледата кожа, начервените бузи и насилениите усмивки я тревожеха. В залата се вдигна шум от гласове, докато играчите намираха дъските си, настройваха часовниците си и започваха подготовката си за партиите. Бет се отърси от безпокойството си, доколкото можа, и намери четвърта дъска – първа в голямата зала – и зачака Соломон.

Той в никакъв случай не беше лесен съперник и играта продължи четири часа, преди да го принуди да се предаде. И все пак в нито един момент тя не загуби преимуществото си – мъничкото преимущество, което първият ход дава на играча с белите фигури. Соломон не каза нищо, но от начина, по който се изниза след това, разбра, че е бесен, че го е била жена. Достатъчно пъти беше виждала тази реакция и я познаваше. Обикновено това я ядосваше, но в момента нямаше значение. Нещо друго ѝ беше на главата.

Когато той си тръгна, тя отиде да погледне в по-малката зала, където играеше Боргов, но беше празна. Демонстрационната дъска на стената още показваше печелившата позиция – тази на Боргов... беше толкова опустошителна, колкото победата на Бет над Соломон.

Погледна таблото в голямата зала. Някои от утрешните двойки вече бяха закачени. Това я изненада. Тя пристъпи по-близо и сякаш нещо я стисна за гърлото... най-отгоре в списъка за финала с черни печатни букви пишеше БОРГОВ – ХАРМЪН. Тя примигна и го прочете отново със затаен дъх.

Бет си беше взела три книги. С госпожа Уитли вечеряха в стаята си, а след това Бет извади „Партии на grosмайстори“; вътре имаше пет на Боргов. Тя отвори на първата и започна да я играе с дъската и фигурите си. Рядко го правеше, защото разчиташе на способността си да си представя партията, която разиграва, но искаше Боргов да е пред нея възможно най-осезаемо. Госпожа Уитли легнеше в леглото и четеше, докато Бет търсеше слаби пунктове. Не намери нито един. Изигра ги още веднъж, като спираше на определени позиции, където възможностите изглеждаха почти безкрайни, и пробваше всичките. Седеше вторачена в дъската, която заличаваше сега вниманието ѝ към всичко

друго в живота, докато разиграваше комбинациите в главата си. От време на време някой звук от госпожа Уитли или помръдване на въздуха в стаята я изкарваше от концентрация и тя се оглеждаше замаяна, усещайки болезнено скованите си мускули и тънкото, натрапчиво острие на страха в корема си.

През изминалата година няколко пъти се почувства така – не просто със замъглено съзнание, а почти в ужас от безкрая на шаха. Към полунощ госпожа Уитли остави книгата си и тихо заспа. Бет седеше в зеления фотьойл в продължение на часове... Не чуваше нежното хъркане на госпожа Уитли, не усещаше странната миризма на мексиканския хотел в ноздрите си, но имаше чувството, че ще падне в някаква пропаст, и като седеше над шахматната дъска, купена в „Пърсел“ в Кентъки, сякаш висеше над бездната и се крепеше само със странните си мисловни умения, които ѝ позволяваха да се присъедини към тази елегантна и смъртоносна игра. Навсякъде по дъската дебнеше опасност. Човек не можеше да си почине.

Легна си чак след четири и сънува, че потъва и се дави.

* * *

В балната зала вече се бяха събрали няколко души. Разпозна Маренко, сега облечен в костюм и с вратовръзка – когато влезе, той ѝ махна и тя се насили да му се усмихне. Беше страшно да види дори този играч, когото вече бе победила. Беше нервна, осъзнаваше го, и не знаеше как да се пребори с това. Беше се изкъпала в седем сутринта, без да може да се освободи от напрежението, с което се събуди. Едва беше преглътнала сутрешното си кафе в почти празното кафене и след това внимателно изми лицето си, като се опитваше да се съсредоточи. Сега прекоси червения килим в балната зала, отиде в дамската тоалетна и отново си изми лицето. Подсуши се внимателно със салфетките и се среса пред голямото огледало. Движенията ѝ даваха вид на насилени, а тялото ѝ изглеждаше невъзможно крехко. Скъпата блуза и полата ѝ стояха добре. Страхът ѝ беше остър като зъбобол.

Докато вървеше по коридора, го видя. Стоеше като скала с двама мъже, които не ѝ бяха познати. И тримата бяха облечени в тъмни костюми. Стояха близо един до друг, разговаряха тихо, потайно. Тя сведе очи, мина покрай тях и влезе в малката зала. Там чакаха някакви хора с фотоапарати. Репортери. Тя се пхна зад черните фигури на първа дъска. Вгледа се в дъската за момент, чу гласа на съдията, който каза: „Играта *ще* започне след три минути“, и вдигна очи.

Боргов вървеше към нея. Костюмът му стоеше добре, а крачолиите на панталона се спускаха изрядно върху излъсканите му черни обувки. Бет върна погледа си към дъската. Чувстваше се неудобно, неловко. Боргов беше седнал. Сякаш отдалеч чу гласа на съдията да казва: „Можете да пуснете часовника на противника си“, протегна ръка, натисна копчето и вдигна поглед.

Той седеше отсреща като скала, тъмен и тежък, фиксира поглед в дъската, а тя гледаше като в сън как той се пресегна с широките си пръсти, вдигна пешка пред царя си и я постави на четвъртия хоризонтал. Пешка на „e4“.

Тя я погледна. Винаги играеше *Сицилианската* след този ход – най-често срещания дебют за белите. Но се поколеба. В някакво списание някъде бяха нарекли Боргов „майстор на *Сицилианската защита*“. Сякаш импулсивно тя премести пешката си на „e5“, като се надяваше да играят на нов терен и за двамата, който няма да даде предимство на по-дълбокото му познание. Той изкара десния си кон на „f3“, тя също изкара своя на

„сб“, откъдето да пази пешката. Тогава той без колебание изигра офицер на „b5“ и сърцето ѝ се сви. *Испанската партия*. Беше я играла често, но сега я плашеше. Беше толкова сложна, толкова задълбочено анализирана, колкото и *Сицилианската*, и имаше десетки записи на партии, които тя почти не познаваше, само ги беше запаметила от книгите.

Още една светкавица проблесна за снимка и тя чу гневния шепот на съдията да не се пречи на играчите. Избута пешката си на „аb“ и нападна офицера. Боргов го изтегли на „а4“. Тя се насили да се съсредоточи, изкара другия си кон, а Боргов рокира. Всичко това ѝ беше познато, но не ѝ олекна. Сега трябваше да реши да играе или отворения вариант, или затворения. Вдигна поглед към лицето на Боргов и пак го сведе към дъската. Взе пешката му с коня си, с което започна отворения. Той изигра пешка на „d4“, както тя беше сигурна, че ще направи, а тя игра пешка на „b5“, защото трябваше, за да бъде готова, когато той премести топа. Полилеят над тях светеше прекалено силно. И сега започна да се обезсърчава, все едно че останалата част от играта беше неизбежна – сякаш е в плен на някаква хореография от уловки и контра заплахи, в която по необходимост трябваше да загуби, – като някоя партия от книгите, където знаеш резултата и я играеш само за да видиш как се е случило.

Тя поклати глава, за да избистри мислите си. Партията не беше стигнала толкова далеч. Играеха стари, познати ходове и единственото преимущество на белите беше вечното им предимство – първият ход. Някой беше казал, че когато компютрите наистина се научат да играят шах и заиграят един срещу друг, белите винаги ще печелят заради първия ход. Също като в морския шах. Но не бяха стигнали дотам. Тя не играеше срещу свършена машина.

Боргов отстъпи, като върна офицера си на „b3“. Тя изигра пешка на „d5“. Той я взе, а тя изкара офицера си на „еb“. Това го знаеше още в „Метуен“, от записите, които запаметяваше в час, докато четеше „Съвременни шахматни дебюти“. Но партията вече беше готова да навлезе в откритата фаза, където можеше да има неочаквани обрати. Вдигна поглед точно когато Боргов, с гладко и безизразно лице, взе дамата си и я постави на „e2“. Тя мигаше над дъската. Какво правеше той? Искаше коня ѝ на „e4“ ли? Спокойно можеше с топа да свърже пешката при коня. Но ходът изглеждаше някак подозрително. Отново я сви коремът и леко се замая.

Скръсти ръце на гърдите си и започна да анализира позицията. С крайчеца на окото си видя младежа, който движеше фигурите на демонстрационната дъска – постави голямата картонена бяла дама на „e2“. Хвърли поглед към залата. Десетина души стояха и гледаха. Върна се към дъската. Трябваше да се отърве от офицера му. Кон на „a5“ изглеждаше добра възможност за това. Можеше и с кон на „с5“ или офицер на „e2“, но беше много сложно. Разгледа възможностите за момент и отхвърли идеята. Нямаше си доверие срещу Боргов с тези усложнения. Да поставиш кон на „а“ или „h“, означаваше да намалиш обхвата му наполовина... но тя го направи. Трябваше да се отърве от офицера. Този офицер не ѝ мислеше доброто.

Боргов посегна без колебание и изигра кон на „d4“. Тя го погледна – очакваше да премести топа си. И все пак не изглеждаше опасно. Да избута пешката си на „с5“, ѝ изглеждаше добър вариант. Това щеше да принуди коня на Боргов да вземе офицера ѝ, а след това тя би могла да вземе неговия офицер със своя кон и да спре досадния натиск върху другия си кон – този, който седеше прекалено напред, на „e4“, и нямаше достатъчно полета за бягство, че да е спокойна. Загубата на кон срещу Боргов би била смъртоносна.

Тя изигра пешката „с“, като я задържа в пръстите си за момент, преди да я пусне. След това седна малко по-назад в стола си и вдиша дълбоко. Позицията изглеждаше добра.

Без колебание Боргов взе офицера с коня си, а Бет го взе с пешката си. След това той игра пешка на „с3“, както тя очакваше, с което отвори място, където неприятният офицер да се скрие. Тя взе офицера с облекчение – едновременно се отърва от него и махна коня си от срамния вертикал „а“. Боргов остана безизразен, като взе коня с пешката си. Очите му се стрелнаха за миг към нейните и се върнаха към позицията.

Тя сведе поглед притеснено. Преди няколко хода изглеждаше добре; сега не изглеждаше толкова добре. Проблемът беше конят ѝ на „e4“. Той можеше да премести дамата си на „g4“, като заплаши да вземе пешката ѝ на „e“ и да ѝ даде шах, а когато тя се защити от това, той можеше да атакува коня с пешката си на „f“ и нямаше да има как да го измъкне. Дамата на Боргов щеше да го вземе. Имаше още един дразнител по дамското крило – той можеше да вземе пешка с топ, като жертва топа си пред нейния, който след това да вземе с дамата си и пак да даде шах – накрая щеше да е с една пешка напред и с по-добра позиция. Не. Две пешки напред. Тя щеше да премести дамата си и на „b3“. Дама на „d2“ не ставаше заради проклетата му пешка „f“, която можеше да атакува коня ѝ. Не ѝ харесваше да играе толкова отбранително и дълго време анализираше дъската, преди да мести, като се опитваше да намери нещо, с което да контраатакува. Нямаше такова нещо. Тя трябваше да премести дамата и да защити коня. Усещаше, че бузите ѝ са пламнали и пак разгледа позицията. Нищо. Премести дамата си на „b6“ и не погледна Боргов.

Без никакво колебание Боргов премести офицера си на „e3“, за да предпази царя си. Защо не го беше видяла? Толкова дълго гледаше. Сега, ако преместеше пешката, която планираше да премести, щеше да загуби дамата си. Как можа да го пропусне? Планираше заплаха с открит шах с новата позиция на дамата си, а той веднага я парира с ход, който беше смразяващо очевиден. Тя го погледна – добре обръснато, невъзмутимо руско лице, с толкова изискано вързана вратовръзка под тежката брадичка – и страхът, който почувства, почти скова мускулите ѝ.

Зае се да анализира дъската с всичката сила, която успя да събере, като в продължение на двайсет минути седя неподвижно, загледана в позицията. Стомахът ѝ се сви още повече, докато пробваше и отхвърляше дузина продължения. Не можеше да спаси коня. Накрая изигра офицер на „e7“ и Боргов очаквано постави дамата си на „g4“, като отново заплаши, че ще вземе коня, ако премести пешката „f“. Сега тя имаше избор между цар на „d7“ или рокада. Така или иначе губеше коня. Избра да рокира.

Боргов незабавно премести пешката „f“, за да нападне коня ѝ. Идеше ѝ да изкрещи. Всичко, което той правеше, беше очевидно, без въображение, бюрократично. Почувства се задушена и изигра пешка на „d4“, като нападна офицера му, а след това гледа неизбежния му ход с офицера на „h6“ и заплахата за мат. Трябваше да премести топа си, за да се защити. Той щеше да вземе коня с дамата си, а ако тя му вземе офицера, дамата щеше да вземе топа в ъгъла с шах и всичко щеше да се разпадне. Трябваше да доведе топа, за да го защити. Междувременно беше с един кон по-малко. Срещу световен шампион, чиято риза беше безупречно бяла, чиято вратовръзка беше красиво вързана, чието тъмно руско лице не допускаше никакво съмнение или слабост.

Тя видя как ръката ѝ се протегна, хвана черния цар за главата и го повали на дъската. Остана така за момент и чу аплодисментите. След това си тръгна, без да поглежда никого.

Девета глава

– Една текила сънрайз – каза тя.

Часовникът над бара показваше дванайсет и половина, а на една от масите в далечния край на стаята имаше група от четири американки, които обядваха. Бет не беше закусвала, но не искаше и обяд.

– *Con mucho gusto*²⁸ – каза барманът.

Церемонията по награждаването беше в два и половина. През цялото време пи в бара. Щеше да е четвърта или може би пета. Двамата grosмайстори, които завършиха с реми, щяха да са пред нея с по пет и половина точки. Боргов имаше шест. Нейният резултат беше пет. Изпи три текили, изяде две твърдо сварени яйца и мина на бира. „Дос Екуис“. Чак с четвъртата успя да прогони болката в корема си, да замъгли яростта и срама. Дори когато започна да се отпуска, още виждаше тъмното и едро лице на Боргов и усещаше разочарованието, което изпита по време на партията им. Беше играла като новак, като пасивна, засрамена глупачка.

Пи много, но не се замая и не заваляше думите си, когато поръчваше. Като че ли имаше някаква изолация около себе си, която държеше всичко на нужното разстояние. Седеше на масата в единия край на коктейлния салон с чашата си бира и не се напи.

В три часа двама играчи от турнира влязоха в бара и си приказваха тихо.

Бет стана и директно се прибра в стаята си.

Госпожа Уитли лежеше в леглото. Държеше се с една ръка за главата, все едно я боли, вплепа пръсти в косата си. Бет отиде до леглото. Не изглеждаше добре. Бет се пресегна и я хвана за ръката. Беше мъртва.

Сякаш не почувства нищо, но минаха пет минути, преди да успее да пусне студената ръка на госпожа Уитли и да вдигне телефона.

Управителят знаеше точно какво да направи. Бет седеше в креслото и пиеше *café con leche*²⁹ от румсървиса, докато двама мъже с носилка дойдоха и управителят им даде инструкции.

Тя го чу, но не гледаше. Не откъсваше очи от прозореца. По-късно се обърна и видя жена на средна възраст в сив костюм, допряла стетоскоп на гърдите на госпожа Уитли. Госпожа Уитли беше на леглото, а носилката беше под нея. Двамата мъже в зелени униформи стояха до леглото и явно им беше неудобно. Жената свали стетоскопа си, кимна на управителя и се приближи до Бет. Лицето ѝ беше напрегнато.

– Моите съболезнования – каза тя.

Бет отклони поглед.

– Каква е причината?

– Вероятно хепатит. Утре ще знаем

– Утре – каза Бет. – Може ли да ми дадеш успокоително?

– Имам приспивателни...

– Не искам приспивателни – каза Бет. – Можете ли да ми дадете рецепта за либриум? Лекарят я изгледа за момент и сви рамене.

²⁸ С удоволствие (исп.). – Бел. Ред.

²⁹ Кафе с мляко (исп.). – Бел. ред.

– В Мексико либриум се продава свободно. Препоръчвам ви мепробамат. Има *farmacia*³⁰ в хотела.

* * *

С помощта на картата в началото на „Пътеводителят на Мобил“ Бет записа имената на градовете между Денвър, Колорадо и Бют, Монтана. Управителят ѝ беше казал, че асистентът му ще ѝ помогне с всичко, от което се нуждае – телефонни обаждания, официални процедури и подписване на документи. Десет минути след като си тръгнаха с госпожа Уитли, Бет се обади на асистента, прочете му списъка с градове и му даде името. Той каза, че ще ѝ се обади. Тя си поръча кока-кола гранде и още кафе от румсървиса. След това бързо се съблече и си взе душ. В банята имаше телефон, но той не звънна. Все още не чувстваше нищо.

Облече си чисти дънки и бяла тениска. На масичка до леглото видя кутията от „Честърфийлд“ на госпожа Уитли, празна и смачкана. Пепелникът до нея беше пълен с фасове. Една цигара, последната ѝ, седеше на ръба с дълга студена пепел. Бет остана загледана в нея за минута и после влезе в банята да си изсуши косата.

Момчето, което донесе голямата бутилка кока-кола и каната с кафе, беше много учтиво и отхвърли опита ѝ да подпише сметката. Телефонът иззвъня. Беше управителят.

– Свързахме се с човека – каза той. – От Денвър.

Чу поредица прещраквания в слушалката, а след това мъжки глас, изненадващо силен и ясен.

– Олстън Уитли на телефона.

– Обажда се Бет, господин Уитли.

Последва мълчание.

– Бет?

– Дъщеря ви. Елизабет Хармън.

– В Мексико ли си? Обаждаш се чак от Мексико?

– Става въпрос за госпожа Уитли.

Тя гледаше недопушената цигара в пепелника.

– Как е Алма? – попита гласът. – И тя ли е там с теб? В Мексико?

Интересът му звучеше насилен. Представяше си го така, както го видя в „Метуен“ – иска му се да е някъде другаде, всичко в него показва, че не иска да създава връзки, а винаги е искал да бъде някъде другаде.

– Тя умря, господин Уитли. Почина сутринта.

След думите ѝ в слушалката настана тишина. Накрая каза:

– Господин Уитли...

– Не можеш ли ти да се справиш с това? – попита той. – Не мога да се разкарвам до Мексико.

– Утре ще направят аутопсия, а аз трябва да взема нови самолетни билети. Така де, да взема нов билет за себе си... – Гласът ѝ изведнъж стана слаб и безцелен. Взе чашата с кафе и отпи. – Не знам къде да я погребя.

Гласът на господин Уитли отговори изненадващо ясно.

– Обади се на „Братя Дърджин“ в Лексингтън. Има семеен парцел на моминското ѝ име. Бенсън.

– А къщата?

³⁰ Аптека (исп.). – Бел. ред.

– Виж – гласът вече беше по-силен, – не искам да имам нищо общо с това. Имам си достатъчно проблеми в Денвър. Докарай я в Кентъки, погребей я и къщата е твоя. Само плащай ипотеката. Трябват ли ти пари?

– Не знам. Не знам колко струва.

– Чух, че живееш добре. Нали си някакъв вундеркинд? Има ли как да ти платят за това?

– Мога да говоря с управителя на хотела.

– Добре. Направи го. В момента съм го закъсал малко, но може да вземеш къщата и платения дял от ипотеката. Обади се във втора национална банка и питай за господин Ерлик. Ерлик. Кажи му, че искам да ти дам къщата. Той знае как да се свърже с мен.

Отново настъпи тишина. Тогава тя каза възможно най-твърдо:

– Не искате ли да знаете от какво е умряла?

– От какво?

– Хепатит. Може би. Утре ще разберат.

– Ех – каза господин Уитли. – Много боледуваше.

* * *

Управителят и лекарят се погрижиха за всичко – дори за възстановяването на сумата за самолетния билет на госпожа Уитли. Бет трябваше да подпише някои официални документи, да освободи хотела от отговорност и да попълни едни правителствени формуляри. Единият беше със заглавие „Митници САЩ – Транспорт на тленни останки“. Управителят се свърза с „Братя Дърджин“ в Лексингтън. Асистентът му откара Бет до летището на следващия ден, като катафалката дискретно ги последва по улиците на Мексико Сити и по магистралата. Тя видя металния ковчег само веднъж, през прозореца на чакалнята на летището в САЩ. Катафалката беше спряла до самолета и сега я разтоварваха на блестящата слънчева светлина. Преместваха ковчега с мотокар и тя чу тънкото скърцане на двигателя през стъклото, когато го вдигаше до нивото на товарното отделение. Мотокарът потрепери за секунда под слънчевите лъчи и тя изведнъж си представи ужасяващата сцена как пада и се разбива на асфалта, изсипвайки балсамирания труп на средна възраст върху горещия сив асфалт. Но това не се случи. Ковчегът беше сърчно издърпан в товарното отделение.

На борда Бет отказа напитка от стюардесата. Когато тя продължи нататък по пътеката, Бет отвори чантата си и извади едно от новите си шишенца със зелени хапчета. Предния ден, след като подписа документите, прекара три часа в обикаляне от *farmacia* на *farmacia* и във всяка купи максимума от сто хапчета.

* * *

Погребението беше просто и кратко. Бет изпи четири хапчета преди началото. Седеше в църквата сама, умълчана и замаяна, докато свещеникът изричаше нещата, които свещениците казват. На олтара имаше цветя и тя малко се изненада, когато видя как двама мъже от погребалния дом отидоха и ги отнесоха веднага след като свещеникът приключи. Бяха дошли още шестима души, но Бет не ги познаваше. Една старица я прегърна накрая и каза: „Ох, горкичката“.

Следобед приключи с разопаковането на багажа и слезе в кухнята да направи кафе. Докато водата завираше, тя влезе в малката баня на долния етаж да си измие лицето и там, заобиколена от синьо, от синята изтривалка за баня на госпожа Уитли и сините ѝ кърпи, и синия сапун, и сините хавлии, нещо горещо избухна в нея и лицето ѝ се обля в сълзи. Тя взе една кърпа от рафта, притисна лице в нея, каза „Ох, божичко“, облегна се на мивката и плака дълго.

Още сушеше лицето си, когато телефонът иззвъня. Чу мъжки глас.

– Бет Хармън?

– Да.

– Хари Белтик е. От щатския турнир.

– Помня те.

– Да. Чух, че си паднала срещу Боргов. Искях да изкажа съболезнования.

Когато остави кърпата на облегалката на големия диван, забеляза полупразна кутия от цигарите на госпожа Уитли на подлакътника.

– Благодаря – каза тя, взе кутията и я хвана здраво.

– Ти с кои беше? С белите?

– Черни.

– Да.

Последва мълчание.

– Нещо лошо ли е станало?

– Не.

– Така е по-добре.

– Как е по-добре?

– Ако ще губиш, по-добре е да си с черните.

– Предполагам, че си прав.

– Какво изигра? *Сицилианската* ?

Тя внимателно върна кутията цигари на подлакътника.

– *Испанска партия*. Оставих се да ми я причини.

– Грешка – каза Белтик. – Виж, през лятото ще съм в Лексингтън. Искаш ли да тренираме?

– Да тренираме?

– Да, знам. По-добра си от мен. Но ако ще играеш срещу руснаци, ще ти трябва помощ.

– Къде си?

– В хотел „Феникс“. От четвъртък ще съм под наем в един апартамент.

Тя огледа за момент стаята с купчината женски списания на госпожа Уитли на масичката, бледосините завеси на прозорците, огромните керамични лампи, чиито абажури все още бяха увити в целофан. Пое си дълбоко дъх и издиша безшумно.

– Идвай – каза тя.

Той пристигна двамайсет минути по-късно с шевролета си от 1955 година, с червено-черни пламъци, изрисувани на калниците, и ступен фар. Спря до бордюра в края на павираната пътека. Тя го видя през прозореца и се показа на верандата, когато слезе от колата. Той ѝ махна и отиде до багажника. Носеше яркочервена риза, сиви рипсени панталони и маратонки, които си отиваха с ризата. В него имаше нещо тъмно и енергично. Бет си спомни кривите му зъби и как яростно играеше и усети, че се стяга, когато го гледа.

Той се наведе над багажника, извади един очевидно тежък кашон, отметна косата от очите си и дойде по пътеката. На кашона с червени букви пишеше „КЕТЧУП ХАЙНЦ“. Отгоре беше отворен и пълен с книги.

Остави го на килима в хола, след което безцеремонно взе списанията на госпожа Уитли от масичката за кафе и ги пхна в стойката за списания. Започна да вади книга по книга, да ѝ чете заглавията и да ги трупва на масата. „Стратегия в мителшпила“ от А. А. Дайнкопф; „Моята шахматна кариера“ от Х. Р. Капабланка; „Партиите на Алехин, 1938-1945“ от Форно; „Ендшпили с топ и пешка“ от Майер.

Някои от тях беше виждала и преди, дори притежаваше няколко. Но повечето ѝ бяха непознати, тежки на вид и депресиращи. Знаеше, че има много неща, които трябва да научи. Но Капабланка почти никога не беше учил, а е играел с интуицията и дарбата си, докато по-слаби играчи като Боголюбов и Грюнфелд са запаметявали записи на партии с немска педантичност. По турнирите беше виждала играчи, седнали неподвижно на неудобните столове след края на партиите си, забравили за света, анализираха варианти на дебюти, стратегии за мителшпила или теории за ендшпила. Нямаше край. Докато гледаше как Белтик методично вади тухла след тухла, се почувства изморена и дезориентирана. Хвърли поглед към телевизора – част от нея искаше да го пусне и да забрави шаха завинаги.

– Малко литература за лятото – каза Белтик.

Тя поклати глава подразнена.

– Чета книгите. Но винаги съм се опитвала да импровизирам на място.

Той спря с три броя на „Шахматний бюлетин“ в ръцете, измачкани от четене. Погледна я сериозно.

– Като Морфи? И Капабланка?

Тя се засрами.

– Да.

Той кимна сериозно и остави бюлетините на пода до масичката за кафе.

– Капабланка щеше да бие Боргов.

– Не във всяка партия.

– Във всяка важна партия – каза Белтик.

Тя се вгледа в лицето му. Беше по-млад, отколкото си го спомняше. Но и тя беше по-възрастна сега. Той беше безкомпромисен младеж; всяка част от него беше безкомпромисна.

– Мислиш, че съм примадона, нали?

Той си позволи лека усмивка.

– Всички сме примадони – каза той. – В шаха е така.

Когато вечерта тя сложи полуготовите вечери във фурната, имаха две дъски с наредени позиции в ендшпил – неговия комплект със зелени и кремави полета и тежки пластмасови фигури и нейната дървена дъска с фигури от палисандър и явор. И двата комплекта бяха по модела на Стаунтон³¹, който всички сериозни играчи използваша, и царете бяха по десет сантиметра.

Не го беше поканила да остане за обяд и вечеря – подразбра се. Той отиде до близкия магазин за храна, докато тя седеше и размишляваше над набор от възможни ходове с топа, като се опитваше да избегне реми в една теоретична партия. Докато тя приготвяше

³¹ Моделът на фигурите, наречен на името на шахматиста Хауърд Стаунтон, е използван за първи път в Лондон през 1848 г. и бързо се налага като класически. – Бел. ред.

обяда, той ѝ изнесе лекция как трябва да се поддържа добра физическа форма и да се спи достатъчно. Пак той купи двете замразени вечери.

– Не трябва да се закотвяш така – каза Белтик. – Ако се заключиш в някоя идея, като с тази пешка на „g“ например, това е смърт. Гледай...

Тя се обърна към дъската му на кухненската маса. Той държеше чаша кафе, стоеше и се мръщеше на дъската.

– Какво да гледам? – каза тя подразнена.

Той се наведе, взе белия топ и го премести през дъската към „h8“ – долния десен ъгъл.

– Сега пешката му „g“ е свързана.

– И какво от това?

– Трябва да премести царя сега, защото по-късно няма да може.

– Това го виждам – каза тя, а гласът ѝ поомекна. – Но не виждам ...

– Погледни пешките на дамския фланг, ей там.

Той посочи другата страна на дъската, към трите бели пешки във верига. Тя отиде до масата, за да види по-добре.

– Може да направи така – каза тя и премести черния топ с две полета.

Белтик вдигна поглед към нея.

– Пробвай.

– Добре. Тя седна зад фигурите.

След шест хода Белтик беше довел пешката си на „c7“ и щеше да я произведе в дама. За да го спре, тя трябваше да изгуби и топа, и партията. Оказа се прав – царят трябваше да се премести, когато топът беше прекосил дъската.

– Прав беше – каза тя. – Ти ли го измисли?

– Алехин го беше играл някъде. Научих го от книгата.

Белтик се върна в хотела си след полунощ, а Бет остана още няколко часа да чете книгата за мителшпила, но не нареждаше позициите на дъската, а ги разглеждаше във въображението си. Едно нещо я притесняваше, но тя не си позволи да мисли твърде дълго за това. Не можеше да си представи фигурите толкова лесно, колкото когато беше на осем или девет. Все още можеше да го прави, но ставаше малко по-трудно и понякога не беше сигурна къде е дадена пешка или офицер и трябваше да проследи ходовете наум, за да провери. Упорито продължи да играе през нощта, като използваше само ума си и книгата, докато седеше в стария фотьойл на госпожа Уитли пред телевизора, с тениска и сини дънки. От време на време примигваше и се оглеждаше, все едно очакваше да я види, седнала наблизо с навити чорапи и черни обувки с ток, оставени на пода до стола ѝ.

Белтик се върна в девет сутринта с още пет-шест книги. Пиха кафе и изиграха няколко блицпартии на кухненската маса. Бет решително спечели всичките и когато приключиха петата, Белтик я погледна и поклати глава.

– Хармън – каза той, – наистина имаш талант. Но е импровизация.

Тя го погледна с недоумение.

– Ти пък. Пет пъти те размазах.

Той ѝ хвърли хладен поглед през масата и отпи от кафето си.

– Аз съм майстор и никога през живота си не съм играл по-добре. Но не съм това, срещу което ще се изправиш, ако идеш в Париж.

– Мога да бия Боргов с малко повече работа.

– Можеш да го биеш с много повече работа. Години работа. Честно, за какъв го мислиш? Някой бивш шампион на Кентъки като мен?

– Той е световен шампион. Обаче...

– Оф, млъкни! – каза Белтик. – Боргов е можел да ни победи още като е бил на десет. Запозната ли си с кариерата му?

Бет го изглежда.

– Не, не съм.

Белтик стана от масата и устремено влезе в хола. Извади една книга със зелена обложка от купчината до шахматната дъска на Бет, донесе я в кухнята и я хвърли на масата пред нея. „Василий Боргов: Животът ми в шаха“.

– Прочети я още тази вечер – каза той. – Прочети партиите от Ленинград през година и виж как играе ендшпилите с топ и пешка. Виж партиите с Лученко и Спаски. – Той взе почти празната си чаша с кафе. – Може да научиш нещо.

* * *

Беше първата седмица на юни и японската вишна пламтеше в ярко коралови тонове пред прозореца на кухнята. Азалиите на госпожа Уитли бяха започнали да цъфтят и тревата имаше нужда да се окоси. Имаше птици. Беше красива седмица през една от най-хубавите пролети в Кентъки. Понякога късно през нощта, след като Белтик си тръгваше, Бет излизаше в задния двор, за да усети топлината по бузите си и да поеме няколко дълбоки глътки чист топъл въздух, но през останалото време не обръщаше внимание на света отвън. Беше запленена от шаха по нов начин. Шишенцата с мексиканските успокоителни си стояха непокътнати в нощното шкафче; кутийките с бира си бяха в хладилника. След няколко минути в задния двор се връщаше в къщата и часове наред четеше шахматната литература на Белтик, след което се качваше горе и падаше в леглото изтощена. В четвъртък следобед Белтик каза:

– Утре трябва да се нанесе в апартамента. Сметката за хотела ме убива.

Разиграваха *Защита Бенони*. Тя току-що беше преместила пешка от „e4“ на „e5“, както той я беше научил, в осми ход. Белтик каза, че идвало от играч на име Микенас. Тя вдигна поглед от позицията.

– Къде е? Апартаментът.

– На Съркъл Роуд. Няма да идвам толкова често.

– Не е толкова далеч.

– Може и да не е. Но ще ходя на курсове. Трябва да си намеря някаква почасова работа.

– Може да се нанесеш тук – каза тя. – Безплатно.

Той я погледна за момент и се усмихна. Всъщност зъбите му не бяха чак толкова криви.

– Вече си мислех, че няма да ме поканиш – каза той.

* * *

От малка не се беше потапяла толкова дълбоко в шаха. Белтик беше на курсове три пъти следобед и два пъти сутрин всяка седмица, а тя прекарваше това време в изучаване на книгите му. Разиграваше мислено партия след партия, учеше нови варианти, виждаше стилови разлики в атаката и защитата, хапеше устни, понякога от възмущение при

някой ослепителен ход или изящност на позицията, а понякога от умора и усещане за безнадеждната дълбочина на шаха, за безкрайността му, ход след ход, заплаха след заплаха, усложнение след усложнение. Беше чувала за генетичния код, който можеше да оформи око или ръка от протеини. Дезоксирибонуклеинова киселина. Тя съдържаше целия набор от инструкции за изграждане на дихателната и храносмилателната система, както и дланта на бебето. Шахът беше такъв. Геометрията на дадена позиция може да се чете и препрочита, и пак да не се изчерпят възможностите ѝ. Проникваш дълбоко в някой неин слой, но отвъд него има още един и още един.

Сексът, със славата си на нещо сложно, беше освежаващо прост. Поне за Бет и Хари. Легнаха си заедно на втората му вечер в къщата. Отне им десет минути и имаше по няколко резки вдишвания. Тя не получи оргазъм, а неговият беше сдържан. След това той отиде в леглото си в старата ѝ стая, а тя заспа спокойно, с мисли не за любов, а за дървени фигури върху дървена дъска. На следващата сутрин играха на закуска и комбинациите покръляваха от пръстите ѝ и разцъфваха на дъската като красиви цветя. Тя го победи в четири блиц партии, като всеки път му даваше да играе с белите фигури и почти не поглеждаше дъската.

Докато тя миеше чиниите, той говореше за Филидор³² един от героите му. Филидор бил френски музикант, който давал сеанси на сляпо³³ в Париж и Лондон.

– Понякога чета за тези стари играчи и всичко изглежда толкова странно – каза тя. – Не мога да повярвам, че наистина е било шах.

– Не се чуди – каза Белтик. – Бент Ларсен играе *Защита Филидор*.

– Твърде нагъсто е. Царският офицер се блокира.

– Солидна е – каза той. – Това, което исках да ти кажа за Филидор, е, че Дидро му написал писмо. Знаеш ли кой е Дидро?

– Френската революция?

– Да. Филидор правел демонстрации със завързани очи и изгарял мозъка си или там каквото са смятали, че прави през осемнайсети век. Дидро му написал: „Глупаво е да рискуваш да полудееш заради едната суета“. Мисля си за това понякога, когато се скъсвам от анализи над шахматната дъска. – Той я погледна тихо за момент. – Снощи беше приятно.

Тя усети, че не му се искаше да говори за това, а и нейните чувства бяха смесени.

– Нали Колтановски³⁴ най-редовно играе блинд? – каза тя. – И не е луд.

– Знам. Но Морфи се е побъркал. Щайниц – също. Морфи мислел, че хората се опитват да му откраднат обувките.

– Може би си е мислел, че обувките са офицери.

– Да – каза той. – Хайде да играем.

* * *

³² Франсоа-Андре Даникан Филидор (1726-1795) – един от най-силните шахматисти през XVIII в., автор на класиката „Анализ на шахматната игра“, а също и талантлив музикант, композирал 33 комични опери. – Бел. ред.

³³ През 1783 г. Филидор демонстрира с голям успех уменията си в три блиндпартии с черните фигури. При блиндсеансите играчът не поглежда дъската, ходът на противника се обявява на глас и посредник премества фигурите. – Бел. ред.

³⁴ Джордж Колтановски (1904-2000) – легендарен американски гротмайстор от белгийски произход, който през 1937 г. в Единбург поставя световен рекорд, като играе със завързани очи едновременно срещу 34-ма противници и не губи нито една партия. – Бел. ред.

В края на третата седмица беше изчала четири броя на „Шахматний бюлетин“ и повечето други книги. Един ден, след сутрешния му курс по инженерство, двамата седяха и заедно изучаваха позиция. Опитваше се да му покаже защо един конкретен ход с коня е по-силен, отколкото изглежда.

– Гледай – каза тя и започна бързо да движи фигурите. – Конят взима и тогава тази пешка се мести напред. Ако не я премести, офицерът е блокиран. Когато я премести, другата пешка пада. Хоп! – каза и свали пешката.

– Ами другият офицер? Ей тук.

– Ох, боже – отвърна тя. – Ще даде шах след преместването на пешката и размяната на коня. Не го ли виждаш?

Той изведнъж застина и я изгледа ядно.

– Не, не го виждам. Не мога да ги намирам толкова бързо.

Тя също го погледна.

– Искане ми се да можеше – каза тя равно.

– Прекалено си умна за мен.

Тя видя болката под гнева му и затова отстъпи.

– Понякога и аз не ги виждам – отговори тя. Той поклати глава.

– Глупости – каза той. – Вече ги виждаш.

* * *

В събота тя започна да му дава кон в аванс. Той се опита да го скрие, но тя виждаше, че това изобщо не му е приятно. Нямаше друг начин да изиграят истинска партия. Въпреки че имаше един кон повече и беше с белите фигури, тя го победи в първите две и завършиха третата партия с реми.

Тази нощ той не дойде в леглото ѝ, на следващата – също. Не ѝ липсваше сексът – за нея означаваше много малко, – но нещо ѝ липсваше. Втората вечер ѝ беше малко трудно да заспи и накрая стана в два сутринта. Отиде до хладилника и извади една от кутиите бира на госпожа Уитли. После седна на шахматната дъска и започна да мести фигурите насам-натам, докато отпиваше от кутията. Изигра няколко партии с *Дамски гамбит*: Алехин – Йейтс, Тараш – Фон Шеве, Ласкер – Тараш. Първата я беше запомнила преди години в книжарницата „Морис“; другите две беше анализирала с Белтик през първата им седмица заедно. В последната имаше красив петнайсети ход, пешка на „a4“ – толкова сладко смъртоносен, че нямаше накъде повече. Тя остави позицията на дъската за две бири време и просто я гледаше. Нощта беше топла и прозорецът в кухнята беше отворен; нощните пеперуди се блъскаха в мрежата, а някъде в далечината лаеше куче. Тя седеше на масата в розовия халат от шенил на госпожа Уитли и пиеше бирата ѝ. Чувстваше се отпусната и вътрешно спокойна. Радваше се, че е сама. В хладилника имаше още три бири и тя ги изпи. След това се върна в леглото и спа непробудно до девет сутринта.

* * *

В понеделник на закуска той каза:

– Виж, научих те на всичко, което знам.

Тя понечи да отговори нещо, но замълча.

– Трябва да започна да уча. Трябва да съм електроинженер, а не мързелив шахматист.

– Добре – каза тя. – Научих много от теб.

Помълчаха няколко минути. Тя си дояде яйцата и отнесе чинията при мивката.

– Ще се преместя в апартамента – обясни Белтик. – По-близо е до университета.

– Добре – каза Бет, без да се обръща от мивката.

На обяд вече го нямаше. Тя извади полуготовата вечеря от камерата за обяд, но не пусна фурната. Беше сама вкъщи, коремът ѝ беше на топка и не знаеше къде да отиде. Нямаше филми, които да ѝ се гледат, нито хора, на които да иска да се обади; нямаше нищо, което да ѝ се чете. Тя се качи по стълбите и се разходи в двете спални. Роклите на госпожа Уитли все още висяха в дрешниците, а половин шишенце от успокоителните ѝ все още стоеше върху нощното шкафче до неоправеното легло. Напрежението, което усещаше, отказваше да изчезне. Госпожа Уитли я нямаше, тялото ѝ беше погребано в гробище в края на града, а Хари Белтик си взе дъската и книгите и дори не ѝ махна за сбогом, когато си тръгна. За миг ѝ се беше приискало да му извика да остане с нея, но не каза нищо, а само гледа как той слезе по стълбите и се качи в колата си. Тя взе шишенцето от нощното шкафче и изсипа три зелени хапчета в шепата си, а после и четвърто. Мразеше да е сама. Глътна четирите хапчета без вода, както правеше като малка.

Следобед си купи пържола и голям картоф от „Крогер“. Преди да избути количката до касата, отиде до стелажа за вино и бира и извади бутилка бургундско. Вечерта си пусна телевизора и се напи. Заспа на дивана, след като едва успя да се пресегне и да изключи телевизора.

По някое време се събуди с усещането, че стаята се върти. Трябваше да повърне. След това, когато се качи и си легна, откри, че е напълно будна и с много бистър ум. Усещаше парене в корема си и се беше ококорила в тъмната стая, сякаш търсеше светлина. Изпитваше силна болка в тила. Пресегна се, намери шишенцето и изпи още няколко успокоителни. Накрая успя да заспи отново. На следващата сутрин се събуди със смазващо главоболие и решителност да продължи кариерата си.

Госпожа Уитли беше мъртва. Хари Белтик го нямаше. Шампионатът на САЩ беше след три седмици; бяха я поканили, преди да отиде в Мексико, и за да го спечели, трябваше да победи Бени Уотс. Докато кафето ѝ бълбукаше в кухнята, тя изля останалото вино от снощи, изхвърли празната бутилка и намери две книги, които беше поръчала от „Морис“ в деня, в който получи поканата. Едната съдържаеше партиите от последния шампионат, а другата се казваше „Бени Уотс: Моите петдесет най-добри партии“. Върху обложката беше лицето на Бени в близък план – приличаше на Хъкълбери Фин. Когато го видя, потръпна при спомена за загубата, за малоумния ѝ опит да сдвои пешките му. Сипа си чаша кафе, отвори книгата и забрави за махмурлука си.

Към обяд вече беше анализирала шест от игрите и огладня. На две пресечки имаше ресторантче – от онези, които имат черен дроб с лук в менюто и продават запалки на касата. Взе книгата със себе си и разучи още две игри, докато ядеше хамбургера и домашните пържени картофи. Когато дойде лимоновият крем, той ѝ беше прекалено тежък и сладък за ядене и усети внезапна тръпка на копнеж по госпожа Уитли и френските десерти, които споделяха в Синсинати или Хюстън. Окопоти се, поръча си една последна чаша кафе и довърши партията, която разглеждаше: *Староиндийска защита*, като офицерът на черните беше развит във фианкетто в горния десен ъгъл на дъската и се прицелваше по дългия диагонал за шанс да нападне. Черните работеха по крилото на царя, докато белите работеха по дамския фланг, след като офицерът отиде в ъгъла. Много цивилизовано. Бени, който беше с черните, спечели с лекота.

Тя плати и си тръгна. През останалата част от деня, чак до един през нощта, изигра всички партии в книгата. Когато приключи, знаеше много повече от преди за Бени Уотс и за прецизния шах. Изпи две от мексиканските си успокоителни, легна си и заспа на мига. Събуди се приятно в девет и половина на следващата сутрин. Докато яйцата ѝ за закуска се варяха, тя избра книга за сутрешното учене: „Пол Морфи и златният век на шаха“ Книгата беше доста остаряла. Диаграмите бяха сивкави и претрупани и беше трудно да се различат черните фигури от белите. Но нещо в Бет все още се вълнуваше от името Пол Морфи и идеята за онзи странен вундеркинд в Ню Орлиънс, адвокат, от виден род, син на съдия от Висшия съд. Като млад смаял света с шахмата си, а по-късно изобщо се отказал да играе, развил параноя, бълнувал и починал твърде рано. Когато Морфи играел *Царския гамбит*, жертвал коне и офицери наляво и надясно, след това се нахвърлял върху черния цар с шеметна скорост. Никога преди или след него не е имало подобен играч. Полазиха я тръпки по гърба само като отвори книгата и видя списъка с партиите: Морфи – Льовентал, Морфи – Харвиц, Морфи – Андерсен, с дати от средата на деветнайсети век. В Париж Морфи не спал цялата нощ преди партиите си, пиел по кафенета и разговарял с непознати, а на следващия ден играел като акула – Възпитан, добре облечен, усмихнат, местел големите фигури с малките си женствени ръце със сини вени и разбивал европейските майстори един след друг. Някой го нарекъл „гордостта и скръбта на шаха“. Ах, само ако с Капабланка бяха живели по едно и също време и бяха играли един срещу друг! Тя започна да разглежда партия между Морфи и някого на име Паулсен, играна през 1957 година. Шампионатът на САЩ беше след три седмици... Време беше да го спечели жена. Време беше да го спечели тя.

Десета глава

Когато влезе, тя видя слаб млад мъж с изтъркани сини дънки и дънкова риза, седнал на една от масите. Русата му коса стигаше почти до раменете му. Чак когато се изправи и каза „Здравей, Бет“, видя, че е Бени Уотс. Снимката на корицата на „Шахматен преглед“ отпреди няколко месеца го показваше с дълга коса, но не чак толкова дълга. Изглеждаше блед, слаб и много спокоен. И все пак Бени винаги е бил спокоен.

– Здравей.

– Четох за партията срещу Боргов – каза Бени с усмивка. – Сигурно е било адски неприятно.

Тя го погледна с подозрение, но лицето му беше открито и съчувствено. И вече не го мразеше, че я би – вече мразеше само един играч, а той беше в Русия.

– Почувствах се като глупачка – каза тя.

– Знам. – Той поклати глава. – Чувстваш се безпомощен. Всичко си заминава и хапваш дръвцето.

Тя го зяпна. Шахматистите не говореха толкова свободно за унижения, не признаваха слабост. Тя понечи да каже нещо, когато съдията заговори силно.

– Играта ще започне след пет минути.

Тя кимна на Бени, опита се да се усмихне и намери масата си. Нямаше лице над шахматните дъски, което да не познава от балните зали на хотелите, където се играеха турнирите, или от снимките в „Шахматен преглед“. Самата тя беше на корицата шест месеца, след като Таунс я снима в Лас Вегас. Половината други играчи тук, в малкото градче в Охайо, са били на корицата в един или друг момент. Мъжът, срещу когото играеше в първата партия, беше майстор на средна възраст на име Филип Рене и беше на корицата на последния брой. Имаше четиринайсет играчи, много от които – гросмайстори. Тя беше единствената жена.

Играеха в някаква студентска аудитория с тъмнозелени дъски на едната стена и флуоресцентни лампи, вградени в тавана. На друга стена имаше редица големи прозорци, през които се виждаха храсти, дървета и голяма част от кампуса. В единия край на залата имаше пет реда сгъваеми столове, а в коридора имаше табела, че таксата за посетители е четири долара на сесия. По време на първата ѝ партия гледаха около дваисет и петима души. Над всяка от седемте маси висеше демонстрационен панел и двама съдии се движеха безшумно между масите и местеха картонените фигури върху него след ходовете върху истинските дъски. Зрителите седяха на дървен подиум, за да виждат по-добре партиите.

Но всичко беше второкласно, дори университетът, в който играеха. Играчите с най-висок рейтинг в страната се бяха събрали в една зала, но се усещаше като гимназиален турнир. Ако беше голф или тенис, с Бени Уотс щяха да са заобиколени от репортери и нямаше да играят под тези флуоресцентни лампи, на пластмасови дъски с евтини пластмасови фигури, наблюдавани от шепа вежливи хора на средна възраст, които нямат какво друго да правят.

Филип Рене като че ли приемаше всичко това сериозно, но на нея ѝ се искаше да си тръгне. Все пак не го направи. Когато той откри с „e4“, тя отговори с „c5“ и започна *Сицилианската защита*. Сега тя беше в средата на атаката *Росолимо-Нимцович* и постигна равенство на единайсети ход с пешка на „d6“. Беше разглеждала този ход с Белтик и сработи точно както той каза.

На четиринайсетия ход вече атакуваше и на двайсетия всичко беше предрешено. Той се предаде на двайсет и шестия. Тя се огледа, видя, че останалите партии продължаваха, и се почувства по-добре като цяло. Щеше да е хубаво да стане шампион на САЩ. Ако можеше да победи Бени Уотс.

* * *

Тя имаше малка самостоятелна стая в общежитието, с обща тоалетна за етаж. Беше скромно обзаведена, но нямаше усещането, че някой друг е живял в нея, и това ѝ харесваше. През първите няколко дни се хранеше сама в столовата и прекарваше вечерите или на бюрото в стаята си, или в леглото и учеше. Беше си взела цял куфар с книги за шахмата. Беше ги наредила изрядно в задната част на бюрото. Беше си взела и успокоителни, за всеки случай, но през първата седмица дори не отвори шишенцето. Играеше по една партия на ден и те минаваха гладко. Някои продължаваха по три-четири часа и бяха изтощителни, но никога нямаше опасност да загуби. С течение на времето останалите играчи я гледаха с все по-голямо уважение. Чувстваше се сериозна, професионална, достатъчна.

Бени Уотс се справяше също толкова добре. Всяка вечер партиите се печатаха в библиотеката на колежа и копията се раздаваха на играчи и зрители. Тя ги преглеждаше вечер и сутрин, като разиграваше някои на дъската си, но повечето възпроизвеждаше наум. Винаги си правеше труда да нареди партията на Бени на дъската и физически да мести фигурите, като внимателно анализираше начина, по който я беше изиграл. Шампионатът се провеждаше по кръгова система, където състезателите играеха с всеки друг по веднъж – тя щеше да се срещне с Бени в единайсетия кръг.

Понеже кръговете бяха тринайсет, а турнирът продължаваше две седмици, имаше един почивен ден – първата неделя. Тази сутрин тя спа до късно, остана под душа дълго време и след това си направи голяма разходка из кампуса. Беше много спокойно, с брястове и добре окосени тревни площи, а тук-там и цветна леха – тиха сутрин в Средния запад, но състезанието ѝ липсваше. За момент се зачуди дали да не иде в града, където беше чула, че има сума ти места за пиене на бира, но размисли. Не искаше да си разяжда още мозъчни клетки. Погледна си часовника – беше единайсет. Тръгна към сградата на Студентския съвет, където беше столовата. Щеше да си вземе кафе.

На партера имаше приятен салон с ламперия. Когато влезе, Бени Уотс седеше на един бежов рипсен диван при отсрещната стена, с шахматна дъска и часовник на масата. Наблизо стояха двама други играчи и той им се усмихваше и обясняваше нещо за партията на дъската.

Тя тръгна да слиза към столовата, но чу гласа на Бени:

– Ела при нас.

Бет се поколеба, обърна се и отиде. Веднага разпозна другите двама играчи – беше победила единия два дни по-рано с *Дамски гамбит*.

– Бет, погледни сега – каза Бени, сочейки дъската. – Белите са на ход. Ти какво би направила?

Тя погледна за момент.

– *Испанска?*

– Точно така.

Тя се подразни. Искаше чаша кафе. Позицията беше деликатна и трябваше да се съсредоточи. Другите двама мълчаха. Накрая видя какво е нужно. Наведе се безмълвно, взе коня от „e3“ и го постави на „d5“.

– Видяхте ли! – каза Вени на останалите и се засмя.

– Може би си прав – кимна единият.

– Знам, че съм прав. И Бет очевидно е съгласна с мен. Ходът с пешката е твърде слаб.

– С пешката би станало само ако играе с офицера – каза Бет и се почувства по-добре.

– Точно така! – отговори Бени. Беше с дънки и някаква широка бяла блуза. – Бет, играе ли ти се блиц?

– Щях да си взимам кафе – каза тя.

– Барне ще ти донесе кафе. Нали, Барне?

Едрият, добродушен на вид младеж и grosмайстор кимна.

– Захар и сметана?

– Да.

Бени извади един долар от джоба на дънките си. Подаде го на Барне.

– Донеси ми ябълков сок. Ама не в пластмасова чаша. Искам висока стъклена.

Бени постави часовника до дъската. Подаде юмруците си с две скрити в тях пешки и Бет докосна единия – получи бялата. След като наредиха фигурите, Бени каза:

– Искаш ли да се обзаложим?

– На какво?

– Може да играем за пет долара на партия.

– Още не съм си изпила кафето.

– Ето го, идва.

Бет видя как Барне бърза към тях със сока и една бяла стиропорена чашка.

– Добре – съгласи се. – Пет долара.

– Пийни си от кафето – каза Бени – и ще пусна часовника.

Тя го пое от Барне, отпи голяма глътка и остави полупразната чаша на масичката.

– Давай – каза на Бени.

Чувстваше се много добре. Пролетната утрин отвън беше хубава, но това тук беше любовта ѝ.

Когато я победи, бяха минали три минути на часовника му. Тя играеше добре, но той играеше гениално, всеки път местеше почти веднага и виждаше каквото му е намислила. Тя му подаде банкнота от пет долара от портфейла си и пак нареди фигурите, като този път за себе си взе черните. Вече ги наблюдаваха четирима други играчи.

Тя опита *Сицилианската* срещу пешката му на „e4“, но той я помете с пешечен гамбит и я вкара в неправилен дебют. Беше невероятно бърз. Тя го затрудни в мителшпила със сдвоени топове на открита линия, но той не им обърна внимание и атакува в центъра, като ѝ позволи да му даде два шаха с топовете, което откри царя му. Но когато тя се опита да вкара кон в пролуката за мат, той се хвърли в действие и скоро нападна дамата, а после и царя ѝ и го вкара в капан за мат. Тя се предаде, преди да я матира. Този път му даде десет, а той ѝ върна петте. Имаше шейсет долара в джоба си и още пари в стаята.

Към обяд ги гледаха поне четиресет души. Дойдоха още играчи от турнира, както и някои от зрителите, които редовно присъстваха на игрите, студенти и група мъже, които може би бяха професори. Двамата с Бени продължиха да играят, като вече дори не си говореха между партиите. Бет спечели третата с красиво спасяване точно преди флагчето ѝ да падне, но загуби следващите четири, с равен резултат на петата. Някои от

позициите бяха гениално сложни, но нямаше време за анализ. Беше вълнуващо, но обезсърчаващо. Никога през живота си не я бяха побеждавали така последователно и макар че това беше само петминутен шах, а не сериозна игра, беше и едно потапяне в мълчаливо унижение. Никога досега не се бе чувствала така. Тя играеше прекрасно, следеше играта внимателно и отразяваше точно всяка заплаха, сама отправяше силни заплахи, но това не ѝ помогна. Бени като че ли имаше някакъв ресурс отвъд нейното разбиране и печелеше партия след партия срещу нея. Чувстваше се безпомощна и в нея се зараждаше едно тихо, гневно възмущение.

Накрая му даде последните си пет долара. Беше пет и половина следобед. До дъската седяха редица празни стиропорени чаши. Когато стана да си ходи, започнаха да ръкопляска и Бени ѝ стисна ръката. Тя искаше да го удари, но не каза нищо. Чуваха се спорадични аплодисменти от тълпата.

Докато си тръгваше, Филип Рене, срещу когото игра първата седмица, я спря.

– Да не те притеснява – каза той. – Бени е сред най-добрите играчи на блиц в света. Така че това не е голяма работа.

Тя кимна леко и му благодари. Когато излезе под късното следобедно слънце, се почувства като глупачка.

Вечерта остана в стаята си и пи успокоителни. Четири броя.

Сутринта се чувстваше отпочинала, но глупава. Веднъж госпожа Уитли каза, че нещата ѝ изглеждали „някак накриво“ – така изглеждаха и на Бет, когато се събуди от дълбокия си спокоен сън. Но вече не чувстваше унижението, което изпитваше след загубите от Бени. Взе шишенцето от шкафчето и здраво затегна капачката. Не биваше да взима повече. Поне докато турнирът приключи. Изведнъж се сети за четвъртъка, когато щеше да играе срещу Бени, и се напрегна. Но прибра хапчетата обратно в чекмеджето и се облече. Закуси рано и изпи три чаши силно кафе. След това си направи бърза разходка из основната част на кампуса, като си разиграваше една от партиите в книгата на Бени Уотс. „Той е гениален – каза си, – но не и непобедим.“ Както и да е, щяха да играят чак след три дни.

Партиите започваха в един и продължаваха до четири-пет следобед. Отложените се доиграваха вечерта или на следващата сутрин. Към обяд умът ѝ беше бистър и когато започна партията си срещу един висок, мълчалив калифорниец с тениска с *Black Power*³⁵, беше готова за него.

Въпреки че имаше афроприческа, беше бял – както всички останали. Тя отговори на неговото *Английско начало* с двата си коня, което доведе до система на четирите коня, и се отказа от обичайната си стратегия да прави размени до ендшпила. Сработи прекрасно и беше доволна как боравеше с пешките си – когато той се предаде, тя имаше една на третия и една на втория хоризонтал. Беше по-лесно, отколкото очакваше – изучаването на ендшпила с Белтик много ѝ помогна.

Същата вечер Бени Уотс дойде при нея на масата в столовата, където си ядеше десерта.

– Бет – каза той, – накрая ще съм или аз, или ти.

Тя вдигна поглед от оризовия си пудинг.

– Искаш да ме наплашиш преди това ли?

Той се засмя.

– Не. Мога да те победя и без такива работи.

³⁵ Черна сила (англ.) – наименованието на социално движение в защита на правата на афроамериканците, основано в Америка през 1960 г. – Бел. ред.

Тя продължи да яде и не отвърна нищо.

– Виж – каза той, – извинявай за вчера. Не се опитвах да ти взема парите.

Тя отпи от кафето.

– Нима?

– Просто исках да играя.

– И да вземеш едни пари. Макар че работата не беше в това.

– Ти си най-добрият играч тук – каза той. – Разглеждах партиите ти. Атакуваш като Алехин.

– Вчера се защити доста добре.

– Това не се брои. Играя блиц по-добре от теб. Често го правя в Ню Йорк.

– Победи ме в Лас Вегас.

– Това беше отдавна. Прекадено много се беше увлякла в това да ми вдвоиш пешките. Няма да ми се получи втори път.

Тя си допи кафето мълчаливо, докато той се навечеря и си изпи млякото. Когато приключи, го попита:

– Разиграваш ли партии наум, когато си сам? Имам предвид от начало до край?

Той се усмихна.

– Мисля, че всички го правят.

* * *

Тази вечер си позволи да гледа телевизия в салона на сградата на Студентския съвет. Бени не беше там, но имаше други играчи. После се прибра в стаята си. Чувстваше се самотна. Това беше първият ѝ турнир, след като госпожа Уитли почина, и сега ѝ липсваше. Взе книгата за ендшпилите от колекцията на бюрото и започна да учи. Бени не беше лош. Беше мило, че говори с нея така. А и вече беше свикнала с косата му – харесваше ѝ такава, дълга. Наистина имаше много хубава коса.

Спечели партиите си във вторник и в сряда. Бени все още играеше, когато тя приключи в сряда, затова отиде до масата му и веднага видя, че беше на косъм да спечели. Той вдигна поглед към нея и се усмихна. След това ѝ каза без глас, само с устни: „Утре“.

В края на кампуса имаше детска площадка. На лунната светлина тя отиде до нея и седна на една от люлките. Това, което наистина искаше, беше нещо за пиене, но дума не можеше да става. Бутилка червено вино с малко сирене. След това няколко хапчета и си ляга. Но не можеше. Сутринта трябваше да е с бистра глава, трябваше да е готова за партията срещу Бени Уотс в един час. Може би ще изпие едно хапче и ще си легне. Или две. Щеше да изпие две. Полюля се напред-назад няколко пъти, заслушана в скърцащата верига на люлката, след това се устреми към общежитието. Изпи двете хапчета, но пак мина повече от час, преди да успее да заспи.

* * *

Нещо в почтителното поведение на съдиите и в погледите на останалите играчи ѝ подсказваше, че вниманието на турнира е насочено към тази партия. Тя и Бени бяха единствените играчи, стигнали дотук дори без реми. Тук нямаше „Топ дъски“. Щяха да играят на третата маса откъм входа на аудиторията. Но вниманието беше съсредоточено върху тях и зрителите, които вече бяха запълнили местата (дори имаше десетина право-стоящи), утихнаха, когато тя седна. Бени дойде минута след нея... чу шепот, когато той

стигна до масата и седна. Тя погледна към тълпата и една мисъл, която се въртеше в ума ѝ, изведнъж изкристализира – двамата с него бяха най-добрите играчи в Америка.

Бени беше облечен в изтърканата си дънкова риза и имаше сребърен медальон на верижка. Ръкавите му бяха навити като на работник. Не се усмихваше и изглеждаше доста по-възрастен от двайсет и четири. Той хвърли бърз поглед към тълпата, кимна на Бет едва доловимо и се взря в дъската, когато съдията даде знак партиите да започнат. Бени беше с белите. Бет стартира часовника му.

Той игра „e4“ и тя не се поколеба, а отговори с „c5“ – *Сицилианската защита*. Той изкара десния си кон, а тя игра пешка на „e6“. Нямаше смисъл да използва някакъв нечуван дебют срещу Бени. Той ги познаваше по-добре от нея. Шансът ѝ беше в мител-шпила, ако успееше да атакува преди него. Но първо трябваше да постигне равенство.

Почувства нещо, което беше изпитвала само веднъж, в Мексико Сити срещу Боргов – почувства се като дете, което се опитва да надхитри възрастен. Когато направи втория си ход, погледна Бени и видя тихата сериозност на лицето му. Почувства, че не е готова за тази партия с него. Но не беше така. Някаква част от нея знаеше, че не е така, че в Мексико Сити беше надвила редица професионалисти, преди да посърне в партията срещу Боргов, че победи гросмайстор след гросмайстор в този турнир, че дори когато играеше с чистача в „Метуен“ на осем години, играеше със сигурност, която беше абсолютно забележителна, напълно професионална. И все пак сега, колкото и да е нелогично, се чувстваше неопитна.

Бени помисли няколко минути и направи необичаен ход. Вместо да изиграе пешката „d“, той бутна съседната на „c4“. Точно пред нейната незащитена пешка. Тя погледа позицията известно време и се чудеше какво е намислил. Може би щеше да пробва система *Мароци*, но не го правеше в нормалната последователност. Беше нещо ново – вероятно планирано специално за тази партия. Изведнъж се засрами, защото осъзна, че макар да беше прегледала книгата с партиите на Бени, не беше подготвила нищо специално за днес и бе подходила както винаги в шаха – готова да играе по интуиция и в атака.

Тогава малко по малко видя, че в хода на Бени няма нищо зловещо, нищо, с което да не може да се справи. Разбра, че не е нужно да играе според него. Можеше да откаже поканата. Ако играе с кон на „c6“, ходът му може би щеше да е напразен. Може би си търсеше само бързо преимущество – като в блицпартия. Тя изкара коня. „Какво пък“, както би казала Алма Уитли.

Бени изигра пешка на „d4“; тя я взе със своята, която той взе с коня си. Тя изкара другия кон и изчака той също да изкара своя. Тогава щеше да го свърже, след това щеше да го вземе и да получи сдвоени пешки. Този негов ход с пешката „c“ щеше да му струва скъпо и въпреки че преимущество не беше голямо, беше сигурно.

Но той не изкара коня. Вместо това взе нейния. Явно не искаше сдвоената пешка. Тя помисли за това за момент, преди да отмъсти за коня. Беше изумително – той вече се отбраняваше. Няколко минути по-рано се беше почувствала като любител, а ето че Бени Уотс се опита да я обърка с третия си ход и си беше създал проблеми.

Очевидното беше да вземе коня му с пешката си от „b“, пленявайки към центъра. Ако вместо това го вземеше с пешката от „d“, той щеше да размени дамите. Това щеше да ѝ попречи да рокира и щеше да ѝ отнеме дамата, която обичаше да използва за бърза атака. Тя протегна ръка да вземе коня с дясната пешка, но се дръпна. Някак си идеята да открие линията на дамите, макар и стряскаща, изглеждаше привлекателна. Тя се зае да я анализира. И постепенно започна да я разбира. След ранна размяна на цариците

рокадата нямаше значение. Можеше да изкара царя така, както се изкарва в ендшпила. Отново погледна Бени и видя, че се чуди защо тя толкова се бави с простото взимане на коня му. Сега ѝ изглеждаше някак по-дребен. „Е, какво пък“, пак си каза тя, взе коня с пешката „d“ и откри дамата си.

Бени не се поколеба – взе дамата ѝ със своята и прецизно щракна часовника. Дори не каза „шах“. Тя взе с царя си – нямаше избор, – а той избута пешката „f“, за да пази тази на „e“. Беше обикновен отбранителен ход, но нещо в нея ликуваше, когато той го игра. Чувстваше се гола без дамата толкова рано, но и започваше да се чувства силна без нея. Инициативата вече беше нейна и тя го знаеше. Бутна пешката си на „e5“. На този етап това не беше очевиден ход и солидността му я стопли. С него отвори диагонала за белополия си офицер и задържа пешката на Бени на „e4“. Тя вдигна поглед от дъската и се огледа. Всички останали партии продължаваха напрегнато – зрителите бяха притихнали и гледаха. Имаше още правостоящи и стояха така, че да виждат партията ѝ с Бени. Съдията дойде и направи хода на демонстрационната дъска пред тяхната маса, като премести пешката ѝ на „e5“. Зрителите започнаха да го осмислят. Погледна на другата страна и през прозореца. Беше прекрасен ден, със свежи листа по дърветата и безупречно синьо небе. Усети как самата тя се разширява, отпуска, разтваря. Щеше да го бие. Щеше да го бие със сигурност.

Продължението, което откри на деветнайсетия ход, беше едно красиво и деликатно чудо. Изникна в съзнанието ѝ напълно разцъфнало, в шест толкова ясни хода, сякаш се прожектираха на екран пред нея – топът, офицерът и конят ѝ танцуват заедно в неговата част на царското крило. И все пак в него нямаше мат, нито дори материално преимущество. На двайсет и петия ход конят ѝ дойде на „d4“ и Бени беше принуден просто да избута една пешка, тъй като не можеше да направи нищо, за да се защити, тя размени топ и кон за топ и кон и премести царя си на „d6“. Въпреки че фигурите и пешките бяха поравно, въпросът беше само в броенето на ходове. Щяха да му трябват дванайсет, за да доведе пешка до осмия хоризонтал и да я произведе дама, докато тя можеше да го направи за десет.

Бени направи няколко хода, като изкара царя си в безнадежден опит да вземе пешките ѝ, преди тя да вземе неговите, но дори движенията на ръката му, докато местеше, бяха апатични. И когато тя взе пешката му на „c“, той се пресегна и повали царя си. Настана тишина, последвана от тихи аплодисменти. Беше спечелила в трийсет хода.

На излизане от стаята Бени ѝ каза:

- Не мислех, че ще ми позволиш да разменя дамите.
- Нито пък аз – отговори тя.

Единайсета глава

В събота вечерта, след церемонията, Бени я заведе в един бар в града. Седнаха в се-
паре, където Бет изпи първата си бира и си поръча още една. И двете бяха страшно
вкусни.

– Ей – каза Бени, – карай по-полека.

Той още си допиваше първата.

– Прав си – каза тя и забави темпото.

Вече се чувстваше достатъчно отпусната.

Без загуби, без ремита. Последните ѝ двама противници предложиха ремита в ми-
телшпила, но тя отказа.

– Отличен резултат – каза Бени.

– Истинско удоволствие – каза тя. Имаше предвид победата, но и бирата беше при-
ятна. Погледна го по-внимателно. – Оценявам, че го приемаш толкова добре.

– Това е маска – каза той. – Вътрешно съм бесен.

– Не си личи.

– Не трябваше да я играя тази проклета пешка „с“.

Постояха умълчани известно време. Той отпи глътка бира замислено и попита:

– Какво ще правиш с Боргов?

– Когато отида в Париж? Дори нямам паспорт.

– Когато отидеш в Москва.

– За каква Москва говориш?

– В Кентъки нямате ли поща?

– Имаме, разбира се.

– Турнира с покани в Москва. Победителят в САЩ получава покана.

– Искam още една бира – каза тя.

– Не знаеше ли?

Бени изглеждаше особено изненадан.

– Сама ще си взема бирата.

– Давай.

Тя отиде на бара и поръча още една бутилка. Беше чувала за турнира в Москва, но не
знаеше нищо конкретно. Барманът ѝ донесе бирата и тя му поиска още една. Когато се
върна на масата, Бени каза:

– Това е твърде много бира.

– Сигурно. – Тя изчака пияната да се уталожи и отпи. – Как да стигна до Москва, ако
реша?

– Когато аз ходих, федерацията ми плати билета, а една църковна група покри оста-
налото.

– Имаше ли секундант?

– Барне.

– Барне, сериозно? – Тя се изненада.

– Щеше да е трудно да съм сам в Русия. – Той се намръщи. – Не бива да пиеш толкова.
Ще се пенсионираш на двайсет и една.

Тя остави чашата.

– Кой друг ще играе в Москва?

– Четири други държави и четиримата най-добри руснаци.

Което значеше Лученко и Боргов. Вероятно Шапкин. Не ѝ се мислеше за това. Тя го погледа мълчаливо.

– Бени, имаш много хубава коса.

Той се втренчи в нея.

– Щом казваш. Та за Русия?

Тя пак отпи. Наистина харесваше косата на Бени и сините му очи. Преди не се беше замисляла за него по този начин, но сега определено имаше такива помисли.

– Четирима руски шахматисти – рече тя – са много руски шахматисти.

– Смъртоносно много. – Той вдигна чашата и си допи бирата – първата и единствена. – Бет, ти си единствената американка, която може и да успее.

– Паднах с гръм и трясък от Боргов в Мексико Сити...

– Кога ще ходиш в Париж? – попита Бени.

– След пет седмици.

– Тогава си организирай живота около това и учи. Намери си инструктор.

– Ти свободен ли си?

Той се замисли за момент.

– Можеш ли да дойдеш в Ню Йорк?

– Не знам.

– Можеш да спиш в хола ми и после направо ще заминеш за Париж.

Идеята я изплаши.

– Имам къща в Кентъки, за която трябва да се грижа.

– Ако ще и да се срути тая къща.

– Не съм готова...

– Кога ще бъдеш? Догодина? След десет години?

– Не знам.

Той се наведе и каза бавно:

– Ако не го направиш, ще си пропиеш таланта. Ще го изхвърлиш в канала.

– Боргов ме направи на глупачка.

– Не беше готова.

– Не знам колко добра съм всъщност.

– Аз обаче знам – каза той. – Ти си най-добрата.

Тя си пое дълбоко въздух.

– Добре. Ще дойда в Ню Йорк.

– Може да пътуваме заедно – каза той. – Аз ще карам.

– Кога?

Ставаше прекалено бързо. Беше я страх.

– Утре следобед, когато всичко тук приключи. Веднага щом успеем да се измъкнем. – Той стана. – А колкото до секса...

Тя вдигна очи към него.

– Забрави – каза той.

* * *

– Пролетта – каза Бени – е първокласна. Абсолютно първокласна.

– Откъде знаеш? – попита Бет.

Караха по сив, пращен асфалтов участък на магистралата в Пенсилвания, наред с камиони и други автомобили.

– Разлива се във въздуха, там е някъде. Горе по хълмовете. Дори в Ню Йорк.

– В Охайо беше приятно – каза Бет.

Но този разговор не ѝ харесваше. Времето не я интересуваше. Не беше предприела нищо за къщата в Лексингтън – не беше успяла да се свърже с адвоката и не знаеше какво да очаква в Ню Йорк. Не ѝ харесваше безгрижието му пред нейната несигурност – тази ведро безметежна пустота, която от време на време обливаше лицето му. Изглеждаше по същия начин и на награждаването, докато тя даваше интервюта, раздаваше автографи и благодареше на организаторите и на хората от федерацията, които бяха дошли от Северен Ню Йорк, за да говорят колко е важен шахматът. Сега лицето му беше безизразно. Тя се обърна да гледа пътя.

След известно време той проговори.

– Искам да дойда с теб, когато отидеш в Русия.

Това я изненада. Откакто се качиха в колата, не бяха говорили нито за Русия, нито за шах.

– Като секундант?

– Като каквото и да е. Не мога да си плащам разноските.

– И искаш аз да ги платя?

– Все ще излезе нещо. Докато даваше интервю за онова списание, разговарях с Йохансен. Каза, че федерацията няма пари за секунданти.

– Мисля си само за Париж – каза тя. – Още не съм решила дали ще ходя в Москва.

– Ще идеш.

– Дори не знам дали ще остана у вас повече от няколко дни. Трябва да си изкарам паспорт.

– Това можем да го направим и в Ню Йорк.

Тя понечи да каже нещо, но се спря. Погледна Бени. Сега, когато пустотата беше изчезнала от лицето му, го гледаше с по-топли чувства. През дивота си беше спала с двама мъже и не би казала, че е „правила любов“ с тях. Ако с Бени си легнеха заедно, щеше да е нещо повече. Искаше да провери. Щяха да стигнат преди полунощ – може би щеше да стане нещо. Може би когато си е у дома, щеше да размисли.

– Хайде да играем шах – каза Бени. – Аз ще съм с белите. Пешка на „e4“.

Тя сви рамене.

– Пешка на „c5“

– Кон на „f3“.

– Пешка на „d6“.

Това май не ѝ харесваше. Никога досега не беше споделяла вътрешната си шахматна дъска и я почувства осквернена, като я отвори за ходовете на Бени.

– Пешка на „d4“ – каза Бени.

– Пешката взима пешка.

– Конят взима.

– Кон на „f6“.

Всъщност беше лесно. Можеше да гледа пътя отпред и в същото време да вижда въображаемата шахматна дъска и фигурите върху нея без никакви проблеми.

– Кон на „c3“ – каза Бени.

– Пешка на „g6“.

– Пешка на „f4“

– Пешка на „f5“.

– *Левенфиш* – каза Бени сухо. – Никога не съм го харесвал.

– Играй с коня си.

Изведнъж гласът му стана леден:

– Не ми казвай какво да местя.

Тя се дръпна като ужилена.

Продължиха умълчани няколко километра. Бет наблюдаваше сивата стоманена мантинела, която ги делеше от насрещните ленти. Тогава, когато наближиха един тунел, Бени каза:

– Права си за коня на „b3“. Слагам го там.

Тя се поколеба за момент, преди да проговори.

– Добре. Ще взема коня.

– Пешка взима.

– Пешка на „e4“.

– Пешка взима отново. Знаеш ли какво казва Шарц за това? В бележката под линия?

– Не чета бележки под линия – каза Бет.

– Време е да започнеш.

– Не харесвам Шарц.

– Аз също. Но го изчетох. Какъв е ходът ти?

– Дама взима дама. Шах.

Бет чу сърдитата нотка в гласа си.

– Царят взима – каза Бени и хвана волана по-спокойно.

Пенсилвания мина и замина. Бет го принуди да се предаде на двајсет и седмия ход и се почувства малко по-добре от това. Харесваше си *Сицилианската*.

* * *

Във входа на Бени имаше чували с боклук, а лампата отгоре беше само една мръсна гола крушка. Коридорът беше с бели плочки и в полунощ беше също толкова депресиращ като тоалетна на автогара. Входната врата имаше три ключалки и беше боядисана в червено, с някаква неразгадаема дума – нещо като Безбо, – надраскана с черен спрей.

Вътре имаше малък, разхвърлян хол, с купчини книги навсякъде. Но когато пусна лампите, осветлението беше приятно. В единия край на стаята имаше кухненски бокс, а близо до него беше вратата към спалнята. Имаше килим от изкуствена трева и никакви дивани и столове – само черни възглавници за сядане с лампи до тях.

Банята беше горе-долу стандартна, с под от черни и бели плочки и счупена дръжка на кранчето за топла вода. Имаше вана и душ с черна мушамена завеса. Тя си изми ръцете и лицето и се върна в хола. Бени беше влязъл в спалнята да си разопакова багажа. Нейният куфар все още беше на пода до библиотеката в хола. Тя отиде до нея и погледна книгите с отегчение. Всички бяха за шах – цели пет рафта. Някои бяха на руски и немски, но всичките бяха за шах. Тя мина по твърдия малък килим до другия край на стаята, където имаше друга библиотека, състояща се от дъски, подпрени на тухли. Още шах. Един цял рафт беше изпълнен с „Шахматний бюлетин“, с броеве още от петдесетте години.

– Има още място в дрешника – извика Бени от спалнята. – Можеш да си закачиш дрехите, когато искаш.

– Добре.

Докато бяха на магистралата, си помисли, че може да правят любов, когато пристигнат. Сега просто ѝ се спеше. А на какво щеше да спи?

– Мислех, че ще спя на диван – каза тя.

Той се подаде на вратата.

– Казах „в хола“.

Пак влезе в спалнята и се върна с нещо обемисто и някаква помпа. Стовари го в средата на пода и започна да натиска помпата с крак, след известно време нещото се наду и се превърна в дюшек.

– Ще ти дам чаршафи – каза Бени и ги донесе от спалнята.

– Аз ще си ги сложа – каза тя и му ги взе от ръцете.

Дюшекът не ѝ харесваше, но знаеше къде са ѝ хапчетата. При нужда можеше да си вземе, след като той заспи. В този апартамент нямаше нищо за пиене. Бени не ѝ го беше казал, но тя се досещаше.

Сигурно беше заспала преди него, защото забрави за хапчетата в багажа си. Събуди се от звука на сирена отвън – линейка или пожарна кола. Когато се опита да седне, не успя – нямаше ръб на леглото, от който да си спусне краката. Тя се избута, изправи се и се огледа. Още беше по пижама, а Бени стоеше до плота с мивката, беше с гръб към нея. Знаеше къде се намира, но на дневна светлина изглеждаше различно. Сирената заглъхна и остана само обикновеният шум на нюйоркските автомобили. Едната щора беше вдигната и видя голям камион – толкова близо до нея, колкото и Бени, – а зад него се разминаваха таксито. Някакво куче излайваше от време на време.

Бени се обърна и се приближи до нея. Подаде ѝ голяма пластмасова чаша. На нея пишеше „Ядки на корем“. В това имаше нещо много странно. Никой никога не ѝ беше давал нещо сутрин – най-малкото госпожа Уитли, която винаги ставаше, след като Бет вече беше закусила. Свали пластмасовата капачка и опита кафето. – Благодаря – каза тя.

– Облечи се в спалнята – отвърна Бени.

– Трябва да си взема душ.

– Свободен е.

* * *

Бени беше сложил една зелена и бежова шахматна дъска на сгъваема масичка за карти. Подреждаше фигурите, когато тя влезе в хола.

– Така – каза той, – ще започнем с тези.

Той ѝ подаде ролка книжлета и списания, прихванати с ластик. Отгоре имаше малка брошура с евтина хартиена корица с надпис „Коледен шахматен конгрес в Хейстингс, зала Фалейс, Уайт Рок Гардънс“ и под него „Запис на партиите“. Страниците бяха отпечатани с гъст и размазан шрифт. Имаше по две партии на страница, с удебелени заглавия: Лученко – Улман; Боргов – Пенроуз. Той ѝ подаде друга, озаглавена просто „Гросмайсторски шах“. Много приличаше на брошурата от Хейстингс. Три от списанията бяха от Германия, а едно беше руско.

– Ще разиграем партиите от Хейстингс – каза Бени. Той влезе в спалнята и се върна с два обикновени дървени стола, които постави от двете страни на масичката близо до прозореца. Камионът още беше паркиран отпред, а улицата беше пълна с бавно движещи се коли. – Ти си с белите, аз съм с черните.

– Не съм закусила ...

– Има яйца в хладилника – каза Бени. – Най-напред ще изиграем партиите на Боргов.

– Ама всичките ли?

– Той ще те чака в Париж.

Тя погледна списанието в ръката си, после отново масичката до прозореца, после часовника си. Беше осем и десет.

– Първо ще хапна яйцата – каза тя.

За обяд си взеха сандвичи от една бакалница и ги изядоха над дъската. Вечерята беше китайско от Първо авеню. Бени не ѝ позволяваше да играе бързо в дебютите – спираше я, когато даден ход не беше съвсем ясен и я питаше защо го е изиграла. Караше я да анализира всичко необичайно. Понякога физически спираше ръката ѝ, преди да премести, за да задава въпроси: „Защо не местиш коня?“ „Защо той не се защитава от топа?“ или „Какво ще стане с изостаналата пешка?“ Беше щателен, напрегнат и непреклонен. Тя от години си задаваше такива въпроси, но не беше търсила отговорите толкова вмяниачено. Често в ума ѝ препускаха възможностите за атака, заложили в позициите, които се развиваха пред нея – искаше да впусне Лученко, Мекинг или Черняк в мълние-носни атаки срещу Боргов, когато Бени я спираше с въпрос за защита или за откриване на светлите или тъмните полета, или за борбата за някой вертикал с топа. Понякога това я вбесяваше, но въпреки това виждаше, че въпросите му са правилни. Тя разиграваше grosмайсторски партии наум, откакто откри „Шахматен преглед“, но ѝ липсваше дисциплина в това. Играеше ги, за да се наслади на победата – да почувства пронизващото възмущение при някоя жертва или форсиран мат, особено в партиите, които бяха отпечатани точно, защото съдържат такава драма – както книгите на Фред Райнфелд, които бяха пълни с жертвани дами и мелодрама. От опита си по турнирите знаеше, че не можеш да разчиташ съперникът ти сам да се приготви за жертвана дама или изненадващ мат с кон и топ; и все пак обичаше тръпката от подобни игри. Тъкмо това толкова ѝ харесваше при Морфи, а не рутинните му партии и определено не загубените – Морфи, както всички останали, имаше загубени партии. Но обикновеният шах винаги я отегчаваше, дори когато го играят grosмайстори... отегчаваше я точно както анализите на ендшпила на Рубен Файн и контра анализите в издания като „Шахматен преглед“, които посочваха грешките на Файн. Никога не беше правила нещо подобно на това, което Бени я караше да прави сега.

Партиите, които играеше, бяха сериозни – изпипан шах, игран от най-добрите шахматисти в света, а количеството умствена енергия, залегнала във всеки ход, беше зашеметяващо. И все пак резултатите често бяха покъртително скучни и неубедителни. Можеше да има огромна сила на мисълта, скрита в един-едничък ход с бяла пешка, например в откриването на далечна заплаха, която може да се прояви само след пет-шест хода; но черните предвиждаха заплахата, намираха хода, с който да я отблъснат, и цялата гениалност беше осуетена. Беше разочароващо и далеч от очакванията, но именно защото Бени я принуждаваше да спира и да види какво става – пленително. Продължиха така шест дни, като напускаха апартамента само когато се налагаше и веднъж в сряда вечерта, когато отидоха на кино. Бени нямаше телевизор, нито радио; апартаментът му беше за ядене, спане и шах.

Изиграха книжлето от Хейстингс, руското също, без да пропускат партии освен ремитата на grosмайсторите.

Във вторник се обади по телефона на адвокатата си в Кентъки и го помоли да види дали всичко в къщата е наред. Отиде в най-близкия клон на Кемикал Банк и си откри сметка с чека от победата в Охайо. Щеше да отнеме пет дни. Имаше достатъчно чекове, за да плати своята част от разходите дотогава.

През първата седмица говореха изненадващо малко. Нямаше и намек за секс. Бет не беше забравила за това, но бе твърде заета да анализира шахматните партии. Когато

приключеа, понякога в полунощ, тя седеше за известно време на някоя възглавница на пода или се разхождаше до Второ или Трето авеню, след което си взимаше сладолед или вафла от някое квартално магазинче. Не влезе в нито един бар и рядко оставаше навън за дълго. Ню Йорк можеше да бъде мрачен и страшен през нощта, но не това беше причината. Беше твърде уморена, за да направи нещо повече от това да се върне в апартамента, да напомпа дюшека и да заспи.

Понякога да си с Бени, беше все едно да си сам. Часове наред беше напълно безличен. Нещо в нея реагираше на това и тя също стана безлична и хладна, общуваше само с шах.

Но понякога това се променяше. Веднъж, когато изучаваше една особено сложна позиция между двама руснаци, която завършваше с реми, видя друг вариант, последва го и извика: „Бени, ела да видиш! – и започна да мести фигурите. – Пропуснал е нещо. Черните могат да играят така с коня...“ и му показва как черните печелят. А Бени дойде при нея с широка усмивка и я прегърна през раменете.

През повечето време шахът беше единственият език между тях. Един следобед, когато бяха прекарвали три или четири часа в анализ на ендшпили, тя попита отегчено:

– Никога ли не ти доскучава?

Той я изглежда.

– Че какво друго да правя?

* * *

Разиграваха ендшпили с топ и пешка, когато на вратата се почука. Бени стана и отвори – влязоха трима души, двама мъже и една жена. Бет разпозна единия мъж – няколко месеца по-рано имаше статия за него в „Шахматен преглед“, а другият ѝ изглеждаше познат, но не можеше да се сети. Жената беше поразителна. Беше на около двацет и пет, с черна коса и бледа кожа. Носеше много къса сива пола и някаква военна риза с еполети.

– Това е Бет Хармън – каза Бени. – Хилтън Уекслър, grosмайстор Артър Левертов и Джени Бейнс.

– Новият ни шампион – каза Левертов с лек поклон. Беше на трийсет и нещо и оплешивяваше.

– Здравсти – отговори Бет и се изправи.

– Честито! – каза Уекслър. – Имаше нужда някой да научи Бени на скромност.

– Че от мен по-скромнен има ли? – отвърна Бени.

Жената подаде ръка.

– Приятно ми е.

Бет се почувства странно с толкова хора в малкия хол на Бени. Сякаш беше изживяла половината си живот в този апартамент, където анализираха заедно – струваше ѝ се немислимо някой друг да влезе. Беше в Ню Йорк от девет дни. Не знаеше какво точно да направи и пак седна пред дъската. Уекслър се приближи и застана срещу нея.

– Етюди ли разглеждаш?

– Не.

Беше пробвала няколко като дете, но не ѝ бяха интересни. Позициите не изглеждаха естествени. „Белите на ход и мат в два хода.“ Както би казала госпожа Уитли, ненужни работи.

– Позволи ми да ти покажа един – каза Уекслър. Гласът му беше спокоен и дружелюбен. – Може ли да ги разместя?

– Давай.

– Хилтън – каза Джени, като се приближи до тях, – тя не е като твоите етюдни маниаци. Тя е шампион на САЩ.

– Няма проблеми – отвърна Бет. Но ѝ стана приятно от думите на Джени.

Уекслър нареди фигурите на дъската, докато не се получи странна на вид позиция с двете дами в ъглите и четири топа на един и същи вертикал. Царете бяха почти в центъра, което би било малко вероятно в реална партия. Когато свърши, скръсти ръце.

– Този ми е любимият – уточни той. – Белите печелят в три хода.

Бет го погледна подражена. Струваше ѝ се глупаво да се занимава с нещо такова. Никога нямаше да се случи наистина. Местиш пешката, шах с коня, царят отива в ъгъла. Но след това пешката се произвежда в дама и става пат. Може би пешката става кон, за да даде следващия шах. Така става. Тогава, ако царят не се премести там след първия шах... Тя се върна към това за момент и видя какво да направи. Беше като математическа задача, а нея я биваше в математиката. Вдигна поглед към Уекслър.

– Пешка на „d7“.

Той изглеждаше изумен.

– Боже – каза. – Толкова бързо.

Джени се усмихваше.

– Видя ли, Хилтън – каза тя.

Бени наблюдаваше всичко това мълчаливо.

– Хайде да направим един симултан сеанс – предложи изведнъж на Бет. – И ти да играеш срещу всички нас.

– Без мен – каза Джени. – Дори не знам правилата.

– Имаме ли достатъчно дъски и фигури? – попита Бет.

– На рафта в дрешника.

Бени влезе в спалнята и се върна с един кашон.

– Ще ги наредим на пода.

– Контрол на времето? – запита Левертов.

Изведнъж Бет се сети за нещо.

– Хайде да играем блиц.

– Това ще ни даде предимство – каза Бени. – Ще можем да мислим в твоето време.

– Искам да опитам.

– Не става. – Тонът на Бени беше суров. – И без това не си много добра в блиц партиите. Забрави ли?

Нещо в нея реагира остро на това, което той не казваше.

– На бас на десет долара, че ще те бия.

– Ами ако зарежеш другите игри и използваш цялото си време срещу мен?

Идеше ѝ да го изрита.

– Да се обзаложим на по десет за всяка.

Изненада се от твърдостта в гласа си. Прозвуча като госпожа Диърдорф.

Бени сви рамене.

– Добре. Парите са си твои.

– Да сложим и трите дъски на пода. Аз ще седна по средата.

Направиха го и сложиха три часовника. Умът ѝ беше особено остър през последните няколко дни и играеше с непоколебима прецизност, като атакуваше на всички дъски едновременно. Победи ги и тримата и дори ѝ остана време.

Когато всичко свърши, Бени не каза нищо. Отиде в спалнята, взе портфейла си, извади три по десет и ги подаде на Бет.

– Да го направим пак – предложи Бет.

Имаше известна горчивина в гласа ѝ – когато чу думите, усети, че можеше да означава и секс: „Да го направим пак“. Щом Бени искаше това, това щеше и да получи. Тя започна да подрежда фигурите.

Настаниха се на пода, а Бет пак играеше с белите и на трите дъски. Дъските бяха една до друга, обърнати към нея, за да не трябва да се върти, когато играе, но така или иначе тя почти не ги поглеждаше – само за ходовете си. Играеше на шахматните дъски в главата си. Дори механичните движения за местенето и превключването на часовниците не изискваха никакво усилие. Позицията на Бени беше безнадеждна, когато флагчето на часовника му падна; на нея ѝ оставаше време. Подаде ѝ още трийсет и когато тя предложи да пробват още веднъж, той каза „Не“.

В стаята имаше напрежение и никой не знаеше как да се справи с него. Джени се опита да се пошегува и каза: „Това е просто мъжки шовинизъм“, но това не помогна. Бет беше бясна на Бени – бясна, защото беше лесен противник, и бясна на държанието му, докато се преструваше, че не го е подразнило и че нищо не го жегва.

Тогава Бени направи нещо изненадващо. Седеше с изправен гръб. Изведнъж се облегна на стената, протегна крака на пода и се отпусна.

– Да ти кажа, хлапе – каза той, – мисля, че ти се удава.

И всички се засмяха. Бет погледна Джени, която седеше на пода до Уекслър. Джени, която беше красива и интелигентна, я гледаше с възхищение.

* * *

Бет и Бени прекараха следващите няколко дни в анализи на „Шахматний бюлетин“ назад до петдесетте години. От време на време играеха по някоя партия и Бет винаги печелеше. Усещаше как задминава Бени почти физически. Беше поразително и за двамата. В една партия тя откри атака срещу дамата му на тринайсетия ход и на шестнайсетия го накара да свали царя си.

– Е – тихо каза той, – никой не ме е подреждал така от петнайсет години.

– Дори Боргов ли?

– Дори Боргов.

Понякога не можеше да заспи с часове заради шаха. Беше като в „Метуен“, само че бе по-спокойна и не се страхуваше от безсъние. Лежеше на дюшека си на пода след полунощ, под шума на улицата в Ню Йорк, идващ от отворения прозорец, и анализираше позиции наум. Бяха по-ясни от всякога. Не пиеше успокоителни и това ѝ помагаше да мисли по-ясно. Вече не бяха цели партии, а конкретни ситуации – позиции, наречени „теоретично важни“ и „заслужаващи внимателно изследване“. Лежеше и слушаше пиянските крясъци отвън и овладяваше тънкостите на шахматните позиции, които бяха класически с трудността си. Веднъж по време на кавга между млада двойка, докато жената крещеше: „Не мога повече, мамка му. Не мога, разбираш ли!“, а мъжът повтаряше: „Сестра ти е същата идиотка“, Бет лежеше и откри начин да произведе пешка в царица, който преди не беше виждала. Беше красиво. Щеше да сработи. Можеше да го използва. „Шибаняк!“ крещеше жената, а Бет се потопи във възхищението си и заспа сладко.

* * *

През третата седмица повтаряха партиите на Боргов и завършиха последната след полунощ в четвъртък. След като Бет анализира загубата, като посочи как Боргов е успял да избегне реми, вдигна очи и видя, че Бени се прозява. Нощта беше гореща и прозорците бяха отворени.

– Шапкин е сбъркал в мителшпила – каза Бет. – Трябвало е да защити дамата си.

Бени я погледна сънен.

– Дори и аз понякога се изморявам от шаха.

Тя се изправи.

– Време е за сън.

– Не бързай толкова – каза Бени. Той я погледна за момент и се усмихна. – Още ли смяташ, че имам хубава коса?

– Уча се как да победа Василий Боргов – каза Бет. – Косата ти няма нищо общо.

– Искам да си легнеш с мен.

Бяха заедно вече три седмици и почти беше забравила за секса.

– Изморена съм – каза тя подразнена.

– Аз също. Но бих искал да преспиш с мен.

Изглеждаше много отпуснат и приятен. Изведнъж изпита по-топли чувства към него.

– Добре – каза тя.

Сутринта се стресна, когато се събуди и видя, че не е сама в леглото. Бени се беше обърнал настрани и виждаше единствено бледния му гол гръб и част от косата му. Отначало се почувства неловко и се опасяваше да не го събуди. Изправи се внимателно и се облегна на стената. Да си в едно легло с мъж, не беше толкова страшно. Правенето на любов също не беше лошо, макар и не толкова вълнуващо, колкото се надяваше. Бени не беше говорил много. Беше нежен и мил, но все още се усещаше онази негова дръпнатост. Спомни си един израз от първия мъж, с когото беше правила любов – „твърде интелектуално“. Обърна се към Бени. Кожата му изглеждаше добре на светло – направо светеше. За миг ѝ се прииска да го прегърне и да притисне голото си тяло към него, но се сдържа.

След време Бени се събуди, обърна се по гръб и примигна. Тя беше дръпнала чаршафа, за да покрие гърдите си. След малко му каза:

– Добро утро.

Той пак примигна.

– Не трябва да пробваш *Сицилианската* срещу Боргов – каза той. – Твърде е добър в нея.

Прекараха сутринта с две игри на Лученко – Бени наблегна на стратегията вместо на тактиката. Той беше в добро настроение, но Бет му беше малко сърдита. Тя искаше нещо повече в леглото или поне повече интимност, а Бени ѝ изнасяше лекции. „Ти си роден тактик – каза ѝ той, – но планираш напосоки.“ Тя не отговори нищо и сама се пребори с раздразнението си, доколкото можа. Това, което ѝ казваше, си беше вярно, но удоволствието, което той изпитваше, докато ѝ го обяснява, я нервираше.

На обяд ѝ заяви:

– Трябва да ходя на покер.

Тя вдигна поглед от позицията, която анализираше.

– Какъв покер?

– Трябва да платя наема.

Това беше изумително. Не мислеше, че е комарджия. Когато го попита, той ѝ обясни, че печели повече пари от покер и табла, отколкото от шах.

– Трябва да се научиш – отвърна той с усмивка. – Бива те в игрите.

– Ами вземи ме тогава.

– Това е само за мъже.

Тя се намръщи.

– Това съм го чувала и за шаха.

– Сигурен съм. Може да дойдеш и да гледаш, ако искаш. Но ще трябва да мълчиш.

– Колко време ще продължи?

– Може би цяла нощ.

Тя тръгна да го пита от колко време е знаел за днешната игра, но се отказа. Очевидно знаеше поне от вчера. Дватама взеха автобуса по Пето авеню до 44-та улица и продължиха пеша до хотел „Алгонкин“. Бени като че ли си мислеше за нещо, за което не му се говореше, и двамата вървяха умълчани. Тя пак усети, че се ядосва – не беше дошла в Ню Йорк за това, и се дразнеше на Бени, че не обясняваше и не предупреждаваше. Поведението му беше като партиите му – на повърхността кротко и спокойно, а отдолу – сложно и вбесяващо. Не ѝ харесваше да се влачи след него, но не искаше да се върне в апартамента и да учи сама.

Играта беше в един малък апартамент на шестия етаж и както ѝ каза, имаше само мъже. Четирима седяха около една маса с чаши за кафе, жетони и карти. Климатикът бучеше. Имаше още двама мъже, които като че ли нищо не правеха. Играчите вдигнаха очи, когато Бени влезе, и го поздравиха весело. Той беше готин и приятен. „Бет Хармън“ – каза той и мъжете кимнаха, без да я познаят. Беше извадил портфейла си, измъкна няколко банкноти, постави ги пред едно празно място на масата и седна, без да обръща повече внимание на Бет. Тя не знаеше каква е ролята ѝ във всичко това и влезе в спалнята, където беше видяла кана с кафе и чаши. Сипа си и се върна в другата стая. Бени имаше купчина жетони пред себе си и държеше карти в ръката си. Човекът отляво каза „Качвам“ с равен глас и хвърли един син жетон в средата на масата. Останалите последваха примера му, Бени също.

Тя наблюдаваше от разстояние. Спомни си как стоеше в мазето, гледаше господин Шайбел и колко силен беше интересът ѝ към това, което той правеше, но сега не усещаше нищо такова. Знаеше, че ще се справи добре, но въпреки това не я интересуваше как се играе покер. Беше бясна на Бени. Той продължи да играе, без да я поглежда. Боравеше с картите сръчно и хвърляше жетоните с тих апломб, като понякога казваше неща като „кол“ или „качвам“. Накрая, докато един от мъжете раздаваше, тя потупа Бени по рамото и тихо каза: „Тръгвам си“. Той кимна, каза „Добре“ и отново насочи вниманието си към картите. Докато слизаше с асансьора, ѝ идеше да го халоса по главата с някое дърво. Готин нещастник. Един бърз секс с нея и хайде при момчетата. Сигурно го беше планирал от миналата седмица. Тактика и стратегия. Идеше ѝ да го убие.

Но разходката в града смекчи гнева ѝ и когато се качи на автобуса по Трето авеню, за да се върне в апартамента на 78-а, вече се беше успокоила. Дори ѝ беше приятно да остане сама за известно време. Прекара остатъка от вечерта с „Шахматен информатор“ – нова поредица от Югославия, като разиграваше партии в главата си.

Бени влезе някъде посред нощ и тя се събуди, когато той си легна. Зарадва му се, но не ѝ беше до секс. За щастие, и той не се интересува. Попита го как с минало.

– Почти шестстотин – каза той доволно.

Тя се обърна и пак заспа.

На сутринта правиха любов, но не ѝ хареса особено. Знаеше, че все още му е ядосана заради покера – не заради самата игра, а да това как отиде да играе точно когато бяха станали любовници. Когато приключиха, той седна в леглото и я погледа да малко.

– Сърдита си ми. нали?

– Да.

– Заради покера?

– Защото не ми каза за играта.

Той кимна.

– Извинявай. Знам, че съм малко дръпнат.

Тя се успокои, че все пак го каза.

– Сигурно и аз – отвърна му.

– Забелязах.

След закуска тя предложи да изиграят една партия и той неохотно се съгласи. Настроиха часовника за по половин час, за да е кратка, и тя сръчно го победи с атака *Левен-фиш*, като с лекота отразяваше заплахите му и безмилостно гонеше царя му. Когато всичко свърши, той поклати глава кисело и каза:

– Тези шестстотин ми трябваха.

– И така да е – каза тя, избра лош момент.

– Ще знам да не те ядосвам друг път.

– Още една партия?

Бени сви рамене и се обърна.

– Пази си силите за Боргов.

Но тя видя, че щеше да приеме, ако смяташе, че има шанс да спечели. Почувства се много по-добре.

* * *

Продължиха да живеят като любовници и не играеха повече партии освен онези от книгите. Няколко дни по-късно той излезе за друга игра на покер и се върна с двеста долара печалба. Прекараха най-добрата си вечер в леглото, с парите на нощното шкафче. Харесваше го, но това беше всичко. А в последната седмица преди Париж тя започваше да усеща, че вече няма на какво толкова да я научи.

Дванайсета глава

Когато пътуваха, госпожа Уитли винаги носеше документите за осиновяване на Бет и свидетелството за раждане. Бет продължи да го прави, макар че досега така и не ѝ бяха потрябвали. През първата седмица в Ню Йорк Бени я заведе в Рокфелер център и тя ги използва, когато кандидатства за паспорт. За Мексико ѝ трябваше само туристическа карта и тогава госпожа Уитли се погрижи. Две седмици по-късно получи малка книжка със зелена корица и нейна снимка със стиснати устни. Въпреки че не беше сигурна дали ще иде, беше изпратила потвърждението си за Париж няколко дни преди да замине от Кентъки за Охайо.

Когато времето дойде, Бени я закара до летище „Кенеди“ и я остави на терминала на Ер Франс.

– Не е невъзможен – каза Бени. – Можеш да го биеш.

– Ще видим – каза тя. – Благодаря за помощта!

Тя беше извадила куфара си от колата и стоеше до прозореца му. Тук паркирането беше забранено и не можеше да остави колата, за да я изпрати.

– Ще се видим другата седмица – каза Бени.

За миг ѝ се прииска да се пхне в отворения прозорец и да го целуне, но се сдържа.

– До тогава.

Тя взе куфара си и влезе в терминала.

* * *

Този път беше готова, че при вида на набития мъж в черен костюм ще я обхване изгаряща омраза, но това не помогна – дъхът ѝ рязко спря, щом влезе във фоайето. Той стоеше с гръб към нея и говореше с репортери. Тя притеснено отвърна поглед, както беше направила първия път в зоопарка в Мексико Сити. Той е просто поредният мъж в тъмен костюм, поредният руснак, който играе шах, каза си тя. Единият от мъжете го снимаше, докато другият говореше с него. Бет ги гледа известно време и напрежението ѝ намаля. Можеше да го победи. Обърна се и отиде до бюрото да се регистрира. Партиите започваха след двацет минути.

Това беше най-малкият турнир, който някога беше виждала, в една изискана стара сграда, близо до военното училище. Имаше шестима играчи и пет кръга – по една партия на ден. Ако тя или Боргов загубе в по-ранен кръг, нямаше да играят един срещу друг, а конкуренцията беше силна. Въпреки това тя не смяташе, че някой от останалите ще успее да ги победи.

Влезе през вратата в турнирната зала без никакво безпокойство нито за партията, която щеше да играе тази сутрин, нито за следващите няколко дни. Щеше да играе срещу Боргов чак в един от финалните кръгове. След десет минути щеше да се срещне с някакъв холандски гротмайстор и да играе срещу него с черните, но нямаше никакви опасения.

Франция не беше прочута с шаха си, но залата, в която играеха, беше красива. Под високия син таван висяха два кристални полилея, а синият килим с цветя беше дебел и плътен. Имаше три маси от полиран орех, всяка с розов карамфил във вазичка до дъската. Старинните столове бяха тапицирани със синьо кадифе, което си отиваше с пода и тавана. Беше като в скъп ресторант, а съдиите бяха като добре обучени сервитьори в

смокинги. Всичко беше тихо и красиво. Тя беше долетяла от Ню Йорк предната вечер, не беше видяла почти нищо от Париж, но тук се чувстваше спокойна. Беше се наспала в самолета, а след това отново спа в хотела. Преди това беше тренирала пет плътни седмици. Никога не се беше чувствала по-подготвена.

Холандецът изигра Дебют *Pети* и тя подходи по същия начин, както когато го играеше с Бени, и постигна равенство на деветия ход. Започна да атакува, преди той да има шанс да направи рокада – първо с жертван офицер, а след това като го принуди да се откаже от кон и две пешки, за да защити царя си. Към шестнайсетия ход го заплашваше с комбинации по цялата дъска и въпреки че не успяваше да реализира някоя, заплахата беше достатъчна. Беше принуден да отстъпва пред нея малко по малко, докато накрая, запушен и безвъзвратно изостанал, не се отказа. По обяд се разхождаше щастлива по улица „Риволи“ и се наслаждаваше на слънцето. Разглеждаше блузи и обувки на витрините и макар да не си купи нищо, ѝ беше приятно. Париж беше малко като Ню Йорк, но по-цивилизован. Улиците бяха чисти, а витрините на магазините светеха; имаше истински кафенета по тротоарите и хората, които седяха в тях, се забавляваха и разговаряха на френски. Дотолкова се беше потопила в шаха, че едва сега осъзна – намираше се в Париж! Това беше Париж, тази улица, по която сега вървеше... тези красиво облечени жени край нея бяха французойки, парижанки, а самата тя беше на осемнайсет години и шампион на САЩ по шах. За момент усети радостна тръпка в гърдите си и забави крачка. Двама мъже минаха покрай нея, свели глави в разговор, и тя чу единият да казва: ... *avec deux parties seulement*³⁶.

Французи, и тя разбра думите! Спря да върви за малко и застана там, поглъщайки красивите сиви сгради от другата страна на пътя, светлината, която играеше в листата на дърветата, и странните миризми в този град. Някой ден може да има апартамент тук, на булевард „Распай“ или на улица „Капуцини“. На двайсет години може вече да е световен шампион и да живее, където пожелае. Може да си вземе *pied a terre*³⁷ в Париж.

Да ходи на концерти и да гледа пиеси, всеки ден да обядва в различно кафене и да се облича като онези жени, с които се разминаваше, толкова самоуверени, толкова добре издокарани в качествените си дрехи, с високо вдигнати глави и безупречно оформени прически. Тя имаше нещо, което никоя от тях нямаше, и това можеше да ѝ даде живот, на който всеки би завидял. Бени беше прав, като я убеждаваше да играе тук и после, следващото лято, в Москва. Нямаше какво да я задържи в къщата ѝ в Кентъки... имаше безкрайни възможности.

С часове се скиташе по булевардите, но не спираше, за да си купи нещо, а само гледаше хора и сгради, магазини и ресторанти, дървета и цветя. Докато пресичаше „Рю де ла Пе“, случайно се блъсна във възрастна дама и без да се Замисля, каза *Excusez-moi, madame*³⁸ толкова лесно, сякаш цял живот беше говорила френски.

В четири и половина щеше да има прием в сградата на турнира... беше ѝ трудно да намери пътя дотам и пристигна задъхана, с десет минути закъснение. Всички маси за игра бяха избутани в единия край на залата, а столовете бяха наредени около стените. Доведоха я до едно място до вратата и ѝ подадоха чашка *café filtre*³⁹.

Покрай нея мина количка със сладки – най-красивите сладки, които някога беше виждала. За момент се натъжи, защото ѝ се прииска Алма Уитли да беше тук, за да ги види.

³⁶ Само с две части (фр.). – Бел ред.

³⁷ Временно жилище; „пристан“, закупен далеч от основния дом (фр.). – Бел. ред.

³⁸ Извинете, госпожо (фр.). – Бел. ред.

³⁹ “филтър кафе“(фр.). – Бел.ред.

Точно когато си взе една паста „Наполеон“ от количката, чу силен смях от другия край на залата и вдигна поглед. Видя Василий Боргов, с чаша кафе в ръка. Хората от двете му страни се бяха навели към него очаквателно и споделяха веселието му. Лицето му беше изкривено от огромна радост. Бет усети как коремът ѝ се вледени.

Вечерта се върна в хотела си и с пълна сериозност разигра десетина партии на Боргов – партии, които беше анализирала подробно с Бени – и си легна в единайсет... не пи хапчета и спа прекрасно. Боргов беше международен гротмайстор от единайсет години и световен шампион от пет, но този път нямаше да играе пасивно срещу него. Каквото и да се случи, той нямаше да я унижи. Щеше да има и едно ясно предимство – той нямаше да е толкова подготвен за нея, колкото тя за него.

* * *

Победите ѝ продължаваха – французин на следващия ден и англичанин след него. Боргов също спечели партиите си. Предпоследния ден, когато Бет играеше срещу друг холандец – по-възрастен и по-опитен, – тя се падна на съседната маса до Боргов. Близостта му я разсея за няколко минути, но успя да се съвземе. Холандецът беше силен играч и тя се съсредоточи в партията. Когато го накара да се предаде след близо четири часа, вдигна поглед и видя, че на съседната маса вече няма фигури, а Боргов си беше тръгнал.

На излизане спря до бюрото и попита срещу кого ще играе сутринта. Съдията разлисти документите и се усмихна леко.

– Гротмайстор Боргов, мадмоазел.

Очакваше го, но се сепна, когато го чу.

Вечерта изпи три успокоителни и си легна рано... не знаеше дали ще успее да се отпусне достатъчно, за да заспи. Но се наспа добре и се събуди в осем, освежена, уверена, умна и готова.

* * *

Когато влезе и го видя на масата, не изглеждаше толкова труден за преодоляване. Носеше обичайния си тъмен костюм, а грубата му черна коса беше сресана изрядно назад от челото му. Както винаги лицето му беше невъзмутимо, но не изглеждаше заплашително. Той се изправи любезно и когато тя подаде ръка, той я стисна, но не се усмихна. Тя щеше да играе с белите фигури и когато седнаха, той натисна копчето на часовника ѝ.

Вече беше решила какво да прави. Въпреки съвета на Бени щеше да играе „e4“ и да се надява на *Сицилианската*. Беше разиграла всички публикувани партии на Боргов със *Сицилианска защита*.

Направи го – вдигна пешката и я постави на четвъртия хоризонтал, а когато той премести своята пешка „с“, тя усети приятна тръпка. Беше готова за него. Тя игра кон на „f3“, а той премести на „с6“ и на шестия ход бяха във вариант *Болеславски*. Знаеше осем партии, ход по ход, в които Боргов беше играл този вариант – с Бени разгледаха всяка от тях и ги анализираха безпощадно. Той започна варианта с пешка на „e5“ на шестия ход; тя изигра кон на „b3“ с увереност, защото знаеше, че е права, и след това го погледна над дъската. Беше подпрял буза на юмрука си и гледаше дъската като всеки друг шахматист. Боргов беше силен, невъзмутимо спокоен и коварен, но в играта му

нямаше магьосничество. Той игра офицер на „e7“, без да я погледне. Тя рокира. Той – също. Бет огледа светлата, красиво обзаведена зала с другите две дъски и тихите партии на тях.

Към петнайсетия ход тя започна да вижда комбинации, които се откриваха по двата фланга, а на двайсетия се стресна колко ясни бяха мислите ѝ. Умът ѝ се движеше с лекота и изящно избираше пътя си сред комбинацията от ходове. Тя започна да го притиска по вертикала „с“, заплашвайки с двойна атака. Той я избегна и тя подсили централните си пешки. Позицията ѝ се откриваше все повече и възможностите за атака се увеличаваха, въпреки че Боргов като че ли ги избягваше точно навреме. Знаеше, че може да стане така, но това не я смущаваше – усещаше в себе си неизчерпаема способност да намира силни, заплашителни ходове. Никога не беше играла по-добре. С поредица от заплахи щеше да го принуди да влоши позицията си, а след това щеше да отправя заплахи, двойни и тройни, от които нямаше да може да избяга. Белополият му офицер вече беше блокиран от форсирани ходове и дамата му беше заета да пази единия топ. Нейните фигури се освобождаваха все повече с всеки ход. Способността ѝ да намира заплахи като че ли беше безкрайна.

Пак се огледа. Останалите партии бяха приключили. Това я изненада. Погледна часовника си. Един часът минаваше. Играеха вече над три часа. Тя отново насочи вниманието си към дъската, анализира я няколко минути и премести дамата си в центъра. Време беше да засили натиска. Погледна към Боргов.

Беше невъзмутим както винаги. Не срещна погледа ѝ, а продължаваше да гледа дъската и да оценява хода ѝ с дамата. После едва доловимо сви рамене и нападна дамата с топ. Знаеше, че може да го направи, и беше подготвила отговора си. Тя я прикри с коня си така, че заплаши с шах, при който щеше да вземе топа. Сега той трябваше да премести царя, а тя щеше да доведе дамата на крайния вертикал. Оттам виждаше поне шест начина да го притисне, като заплашите бяха по-сериозни от тези, които отправяше досега.

Боргов игра незабавно, но не премести царя си. Просто придвижи една топовна пешка. Тя анализира хода пет минути, докато види какво е замислил. Ако му даде шах, той щеше да ѝ позволи да вземе топа, след което щеше да постави офицера си пред пешката, която току-що беше придвижил, и тя ще трябва да премести дамата си. Затаи дъх разтревожена. Топът ѝ на задния хоризонтал щеше да падне, а с него и две пешки. Това щеше да е пагубно. Трябваше да върне дамата си на място, откъдето можеше да избяга. Стисна зъби и я премести.

Боргов все пак изкара офицера на поле, където пешката го пазеше. Тя загледа хода за момент, преди да осъзнае смисъла – всеки от няколкото хода, които би могла да направи, за да махне офицера, щяха да ѝ струват скъпо, но докато стоеше там, той подсилваше всичко в позицията си. Тя погледна Боргов. Сега и той я гледаше със съвсем лека усмивка. Тя бързо сведе очи към дъската.

Опита се да отвърне с един от собствените си офицери, но той го неутрализира с ход с пешка, който блокира диагонала. Тя игра прекрасно, все още играеше прекрасно, но той я надвиваше. Трябваше да натисне по-силно.

И натисна по-силно, като намираше отлични ходове, най-хубавите, които някога е намирала, но не бяха достатъчни. Към трийсет и петия гърлото ѝ беше пресъхнало и това, което виждаше пред себе си на дъската, беше безпорядъкът в позицията ѝ и нарастващата сила на неговата. Не можеше да повярва. Надмина себе си, но той я побеждаваше.

На трийсет и осмия ход той спусна топа си до втория хоризонтал за първата заплаха за мат. Тя виждаше достатъчно ясно как да я отрази, но зад нея имаше все повече и повече заплахи, които или щяха да я матират, или да вземат дамата ѝ, или да му дадат втора дама. Гадеше ѝ се. За момент ѝ се зави свят само като гледаше дъската, възплъщение на собственото ѝ безсилие.

Тя не повали царя си. Изправи се, погледна безизразното му лице и каза:

– Предавам се.

Боргов кимна. Тя се обърна и излезе от залата. Наистина ѝ беше лошо.

* * *

Самолетът до Ню Йорк беше като капан – тя седеше до прозореца и не можеше да избяга от спомена за партията, не можеше да спре да я разиграва наум. Стюардесата на няколко пъти ѝ предложи питие, но тя се насили да откаже. Беше толкова нетърпимо жадна, че чак се плашеше от това. Пи успокоителни, но коремът ѝ още беше на топка. Не допусна грешки. Игра изключително добре. Накрая позицията ѝ беше разбита, а Боргов изглеждаше така, сякаш нищо особено не се е случило.

Не искаше да се вижда с Бени. Бяха се уговорили да му се обади, за да я вземе, но не искаше да се връща в апартамента му. Бяха минали осем седмици, откакто напусна къщата си в Лексингтън – щеше да се върне и да си ближе раните известно време. Парите ѝ от третата награда в Париж бяха изненадващо добри – можеше да си позволи бързо двупосочно пътуване до Лексингтън. А и трябваше да подписва документи при адвоката си. Щеше да остане една седмица, а след това да се върне и да продължи да учи с Бени. Но какво повече имаше да научи от него? Спомни си за момент целия труд по подготовката за Париж и отново ѝ прилоша. С усилие прогони чувството. Основното беше да се подготви за Москва. Все още имаше време.

Тя се обади на Бени от летище „Кенеди“ и му каза, че е загубила последната партия – Боргов я надвил. Бени ѝ съчувстваше, но пак звучеше дръпнато, а когато му каза, че отива в Кентъки за известно време, той изведнъж се ядоса.

– Не се отказвай – каза ѝ. – Една загубена партия не доказва нищо.

– Не се отказвам – отвърна тя.

* * *

В купчината поща, която я чакаше у дома, имаше няколко писма от Майкъл Шено – адвоката, който беше изготвил договора за къщата. Имало някакъв проблем – все още нямала правомощия или нещо такова. Олстън Уитли създавал проблеми. Без да отвори останалата част от писмата, отиде при телефона и се обади в кантората на Шено.

Първото нещо, което ѝ каза, беше:

– Вчера звънях три пъти. Къде бяхте?

– В Париж – каза Бет, – играех шах.

– Представям си колко е било приятно. – Замълча за кратко. – Уитли не иска да подпише.

– Какво да подпише?

– Прехвърлянето – каза Шено. – Можете ли да дойдете? Трябва да се договорим.

– Не разбирам защо съм ви нужна – заяви Бет. – Вие сте адвокатът. Той ми каза, че ще подпише каквото трябва.

– Размислил е. Може би ще поговорите с него.
– Той там ли е?
– Не е в кабинета ми. Но е в града. Мисля, че ако го погледнете в очите и му напомните, че сте негова законна дъщеря...

– Защо не иска да подпише?
– Заради пари – обясни адвокатът. – Искане да продаде къщата.
– Може ли двамата да дойдете тук утре?
– Ще видя какво мога да направя – каза адвокатът.

Тя затвори и огледа хола. Къщата все още принадлежеше на Уитли. Това силно я изненада. Почти не го беше виждала и въпреки това беше негова. Не искаше да му я даде.

Въпреки че беше горещ юлски следобед, Олстън Уитли беше облечен с тъмносив костюм от туид с черни и бели петънца и когато седна на дивана, дръпна крачолията на панталона си, разкривайки белотата на слабите си пищали над тъмночервените чорапи. Беше живял в къщата шестнайсет години, но сега не проявяваше интерес към каквото и да е в нея. Влезе като непознат, с поглед, който може би беше гняв или извинение, седна на края на дивана, дръпна си крачолията с два сантиметра и не каза нищо.

Имаше нещо в него, от което на Бет ѝ се повдигаше. Изглеждаше по същия начин, както когато го видя за първи път – когато с госпожа Уитли дойдоха в кабинета на госпожа Диърдорф, за да я огледат.

– Бет, господин Уитли има предложение – Започна адвокатът.

Тя погледна лицето на Уитли, който гледаше леко встрани.

– Може да живееш тук – каза адвокатът, – докато намериш нещо постоянно.

Защо сам той не го каза? Неудобството на Уитли се усещаше и Бет неволно се размърда на стола, сякаш тя беше смутена, а не той.

– Мислех, че мога да задържа къщата, ако плащам ипотеката – каза тя.

– Господин Уитли казва, че си го разбрала погрешно.

Защо нейният адвокат говореше от негово име? Защо не можеше да си намери собствен адвокат, за бога? Тя го изгледа и видя, че пали цигара, а лицето му все още беше извърнато, с болезнено изражение.

– Той твърди, че е имал предвид да останеш в къщата, докато си намериш дом.

– Не е вярно. Каза, че е моя. – Изведнъж нещо я удари с пълна сила и тя се обърна към Уитли: – Аз съм ти дъщеря. Ти ме осинови. Защо не говориш с мен?

Той я погледна като стреснат заек.

– Алма – каза той, – Алма искаше дете...

– Ти подписа документите – напомни Бет. – Пое отговорност. Не можеш ли поне да ме погледнеш?

Олстън Уитли се изправи и отиде до прозореца. Когато се обърна, беше успял да се стегне и изглеждаше бесен.

– Алма искаше да те осинови. Не аз. Не можеш да се разпореждаш с всичко, което притежавам, само защото подписах някакви проклети документи, за да я накарам да млъкне. – Пак се обърна към прозореца. – Не че млъкна.

– Ти ме осинови. Не съм те молила да го правиш. – Почувства как нещо я стяга за гърлото. – Ти си ми законен баща.

Когато той се обърна и я погледна, тя се стресна от това колко изкривено беше лицето му.

– Парите за тази къща са мои и няма да позволя на някакво хитро сираче да ми ги вземе.

– Не съм сираче – отвърна Бет. – Аз съм ти дъщеря.
– За мен не си. Не ми пука какво казва проклетият ти адвокат. Не ми пука и Алма какво е казвала. Тази жена не можеше да си затвори устата.
Известно време никой не проговори. Накрая Шено попита тихо:
– Какво искате от Бет, господин Уитли?
– Искам да се махне оттук. Ще продам къщата.
Бет го погледна за момент, преди да проговори.
– Продай я на мен – каза тя.
– Как така? – попита господин Уитли.
– Ще я купя. Ще ти платя дела, който вече си изплатил по ипотеката.
– Вече струва повече от това.
– Колко повече?
– Трябват ми седем хиляди.
Тя знаеше, че неговият дял е по-малко от пет.
– Добре – съгласи се тя.
– Имаш ли толкова?
– Да – каза тя. – Но ще приспадна сумата, която платих за погребението на майка ми.
Ще ти покажа касовите бележки.
Олсън Уитли въздъхна като мъченик.
– Добре – отговори той. – Вие двамата можете да съставите документите. Аз се връщам в хотела. – Той отиде до вратата. – Тук е прекалено горещо.
– Можеше да се съблечеш – каза Бет.

* * *

В банковата ѝ сметка останаха две хиляди. Не ѝ харесваше, че има толкова малко, но всичко беше наред. Сред писмата имаше покани за участие в два силни турнира с добри парични награди: хиляда и петстотин в единия и две хиляди в другия. Имаше и един тежък плик от Русия, с поканата ѝ за Москва през юли.

Когато се върна с копието си от подписаните документи, тя обиколи хола няколко пъти, като леко прокараваше ръка по мебелите. Уитли не беше казал нищо за тях, но си бяха нейни. Беше питала адвоката. Уитли дори не дойде и Шено занесе документите в хотел „Финикс“, за да ги подпише, докато тя чакаше в кантората му и четеше „Нешънъл Джиографик“. Къщата се усещаше различно сега, когато беше нейна. Щеше да вземе някои нови неща – хубав, нисък диван и два малки модерни фотьойла. Представяше си ги с бледосиня ленена тапицерна и по-тъмни акценти. Не синьото на госпожа Уитли, а нейно собствено. Синьото на Бет. Искаше цветовете в хола да са по-светли, по-весели. Щеше да заличи полуреалното присъствие на госпожа Уитли тук. Трябва да вземе ярък килим за пода и да измие прозорците. Ще купи стереоуредба и няколко плочи, нова покривка за леглото и калъфки за възглавниците. От „Пърсел“. Госпожа Уитли беше добра майка – не беше планирала да умре и да я изостави.

* * *

Бет спа добре, но се събуди ядосана. Облече халата от шенил, слезе долу по чехли – чехлите на госпожа Уитли – и без да иска, се замисли гневно за седемте хиляди долара, които плати на Олсън Уитли.

Обичаше парите си – двете с госпожа Уитли с голямо удоволствие ги увеличаваха турнир след турнир и гледаха как трупат лихва. Винаги отваряха банковите извлечения на Бет заедно, за да видят колко нова лихва е начислена по сметката. След смъртта на госпожа Уитли намери утеха в мисълта, че може да продължи да живее в къщата, да си купува храна от супермаркета и да ходи на кино, когато пожелае, без да се притеснява за пари, да се налага да си търси работа, да ходи в колежа или да подбира турнири, които да спечели.

Беше взела три от шахматните книжлета на Бени от Ню Йорк – докато яйцата завираха, тя нареди дъската си на кухненската маса и извади онази с партиите от последния турнир в Москва. Руските книжки бяха отпечатани на скъпа хартия с хубав и ясен шрифт. Не беше научила руски кой знае колко добре от вечерния курс в университета, но успяваше да прочете имената и нотацията. Все пак кирилицата я дразнеше. Ядосваше я това, че съветското правителство налива толкова много пари в шаха и че даже използва различна азбука от нейната. Когато яйцата станаха, тя си ги обели, сложи ги в купа с малко масло и започна да разиграва една партия между Петросян и Тал. *Защита Грюнфелд. Полуславянски вариант*. Стигна до осми ход, с левия кон на черните на „d7“, и ѝ писна. Движеше фигурите прекалено бързо за анализ – не се спираше, както Бени правеше, за да я накара да проследи всичко, което става.

Дояде си яйцата и излезе през задната врата в градината.

Беше гореща сутрин. Тревата в двора беше обрасла и почти покриваше малката павирана пътека, която водеше до едни пооклюмали чаени рози. Тя влезе обратно, изигра белия топ на „d1“ и го изгледа. Загуби всякакво желание за шах. Това обаче беше плашещо – чакаше я огромно количество материал за учене, ако искаше да избегне унижението в Москва. Тя потисна страха и се качи горе да си вземе душ. Докато сушеше косата си, с някакво облекчение забеляза, че трябва да я подстриже. Можеше да го свърши днес. След това ще отиде в „Пърсел“ и ще разгледа дивани за хола. Но не беше разумно да ги купува – не и докато не събере повече пари. А кой щеше да окоси тревата в двора? Госпожа Уитли викаше едно момче, но тя не знаеше нито телефона, нито адреса му.

Трябваше да поразтреби. Имаше паяжини, разхвърляни чаршафи и калъфки за възглавници. Трябваша ѝ нови. Както и нови дрехи. Хари Белтик си беше забравил бръснарката в банята – дали не трябва да му я прати по пощата? Млякото се беше вкиснало, а маслото беше гранясало. Камерата беше пълна с лед и купчина стари замразени полуготови вечери с пиле. Килимът в спалнята беше прашен, по прозорците имаше отпечатъци от пръсти, а по первазите – прахоляк.

Бет се отърси от объркването си, доколкото можа, и си записа час за подстригване при „Роберта“ в два следобед. Трябваше да пита къде може да намери чистачка за няколко седмици. Щеше да иде до „Морис“, да поръча няколко книги за шахмат и да обядва в „Тоби“

Но този ден обичайният продавач в „Морис“ го нямаше, а жената, която го заместваше, не знаеше как да поръча книги за шах. Бет успя да я накара да намери каталог и си поръча три за *Сицилианската защита*. Трябваша ѝ книги с партии от гротмайсторски мачове и броеве на „Шахматен информатор“. Не знаеше обаче кое югославско издателство публикува „Шахматен информатор“ – новата продавачка също. Беше вбесяващо. Трябваше ѝ библиотека като тази на Бени. И по-добра. Докато размишляваше за това, накрая осъзна с гняв, че може да се върне в Ню Йорк, да забрави цялото това объркване и да продължи с Бени оттам, докдето беше стигнала. Но на какво можеше да я научи Бени сега? На какво можеше да я научи който и да е американец? Беше ги задминала

всичките. Беше сама. Трябваше сама да преодолее пропастта, която разделяше американския шах от руския.

Главният сервитьор в „Тоби“ я познаваше и я настави на хубава маса в предната част. Поръча си аспержи с винегрет за предястие и каза на сервитьора, че след това ще си поръча основно.

– Желаете ли коктейл? – попита той приятно.

Тя огледа тихия ресторант, обядващите хора, масата с десерти близо до кадифеното въже пред кухнята.

– Един „Гибсън“ – каза. – С лед.

Дойде почти веднага. Беше прекрасен на вид. Чашката беше прозрачна и чиста... джинът вътре беше на кристали... маринованите лукчета бяха като две перли. Когато го опита, усети щипещия вкус по горната си устна, а след това и паренето в гърлото със сладката нотка, докато продължаваше надолу. Ефектът върху напрегнатия ѝ стомах беше забележителен – цялото усещане беше възхитително. Тя го допи бавно и дълбоката ярост в нея започна да отшумява. Поръча си втори. В сянката на далечния тъгъл някой свиреше на пиано. Бет погледна часовника си. Беше дванайсет без петнайсет. Хубаво беше да си жив.

Така и не стигна до основното. Излезе от „Тоби“ в два, примижа на слънцето, пресече наскрѐд улицата към магазина за вино „Дейвид Манли“. С два от чековете от Охайо си купи кашон с дванайсет бутилки бургундско „Пол Масон“, четири бутилки джин „Гордънс“ и бутилка вермут „Мартини и Роси“ и помоли господин Манли да ѝ извика такси. Говореше ясно и разбираемо, ходеше уверено. Беше изяла шест стръка аспержи и беше изпила четири гибсъна. От години флиртуваше с алкохола. Време беше да консумира връзката.

Когато се прибра, телефонът звънеше, но тя не вдигна. Шофьорът ѝ помогна с виното и тя му даде един долар бакшиш. Когато той си тръгна, извади бутилките една по една и ги нареди в шкафа над тостера, пред старите консерви със спагети и чили на госпожа Уитли. След това отвори бутилката джин и отвъртя капачката на вермута. Никога не беше правила коктейл. Сипа джин в чашката и добави малко вермут, като го разбърка с една от лъжиците на госпожа Уитли. Занесе го внимателно в хола, седна и отпи голяма глътка.

Сутрините бяха ужасни, но се справяше. На третия ден отиде в „Крогер“ и си купи три кутии яйца и голям брой полуготови вечери. След това винаги изяждаше две яйца преди първата си чаша вино. По обяд обикновено беше вече в несвяст. Събуждаше се на дивана или на някой стол със сковани крайници, а тилът ѝ беше влажен от горещата пот. По време на световъртежа усещаше дълбоко в корема си силен гняв, подобен на болката при пукване на абсцес в челюстта – зъбобол, който беше толкова силен, че нищо друго освен чашката не можеше да го облекчи. Понякога трябваше да се насили да погълне нещо, което тялото ѝ отхвърляше, но го правеше. Преглъщаше, изчакваше и чувствата донякъде отшумяваха. Все едно намаляваше силата на звука.

В събота сутринта разля вино върху шахматната дъска в кухнята, а в понеделник бутна масата, без да иска, и фигурите се разпиляха по пода. Остави ги така и ги вдигна чак в четвъртък, когато момчето дойде да окоси тревата. Тя лежеше на дивана, пиеше от последната бутилка вино, слушаше ръмженето на косачката и вдишваше миризмата на тревата. След като му плати, излезе навън, вдиша дълбоко и погледна двора с купчините изрязана трева. Трогна се, когато го видя толкова променен, толкова различен от това, което беше. Върна се, взе си портмонето и извика такси. Законът не позволяваше

доставки на вино или твърд алкохол. Трябваше сама да си вземе следващия кашон. Или по-добре два. И щеше да пробва „Алмаден“ Някой беше казал, че бургундското на „Алмаден“ е по-добро от „Пол Масон“. Искаше да го опита. Може би и няколко бутилки бяло вино. Трябваше ѝ и храна.

Обедите ѝ бяха в консерви. Чилито беше доста добро, ако му добавиш пипер и го изядеш с чаша бургундско. „Алмаден“ беше по-добро от „Пол Масон“ – не щипеше толкова по езика. Гибсъните обаче я удряха като с бухалка и започна да внимава с тях – пазеше ги за точно преди да загуби съзнание или понякога като първа чаша сутрин. На третата седмица си взимаше един гибсън в спалнята... в нощите, когато стигаше до спалнята. Слагаше го на нощното шкафче и го захлупваше с брой на „Шахматен информатор“, за да не се изпарява алкохолът, и го изпиваше, когато се събуждаше посред нощ. Или ако не тогава, то сутринта, преди да слезе долу.

Понякога телефонът звънеше, но тя вдигаше само когато главата и гласът ѝ бяха ясни. Преди да вдигне слушалката, винаги говореше малко на глас, за да провери колко е трезва. Казваше: „Пели, пели пет петлета върху плета пет куплета“, и ако не сбъркаше, вдигаше телефона. Обади се една жена от Ню Йорк, която я покани да участва във Вечерното шоу. Отказа ѝ.

Чак през третата седмица на пиене прегледа купчината списания, които бяха пристигнали, докато беше в Ню Йорк, и откри броя на „Нюзуик“, в който имаше нейна снимка. Бяха ѝ посветили цяла страница в спортната рубрика. На снимката играеше срещу Бени и си спомни момента, в който е направена – в дебюта. Позицията на дъската влизаше в кадъра и тя видя, че паметта ѝ не я е подвела – тук тъкмо беше направила четвъртия си ход. Бени изглеждаше замислен и далечен както обикновено. В статията пишеше, че е най-талантливата жена от Вера Менчик насам. Бет четеше полупияна и се подразни от мястото, заделено за Менчик, където обясняваха как умряла при бомбардировките над Лондон през 1944 година, преди да кажат, че Бет е по-добрият играч. И какво значение имаше, че са жени? Тя беше по-добра от всеки шахматист в Америка. Спомни си за интервюиращата от „Лайф“ и въпросите за това, че е жена в свят на мъже. Да върви по дяволите. Бет щеше да се погрижи вече да не бъде свят на мъже. Стана време за обяд и тя сложи спагетите от консервата да се стоплят, преди да дочете статията. Последният параграф беше най-силен.

„На осемнайсет години Бет Хармън се утвърди като царица на американския шах.

Тя е може би най-талантливият играч след Морфи или Капабланка. Никой не знае точно колко голяма е дарбата ѝ, колко силен потенциал се крие в смайващия мозък на това младо момиче. За да разберем и за да види светът дали Америка вече е силна в световния шах, тя ще трябва да отиде и да играе с големите момчета. Ще трябва да отиде в Съветския съюз.“

Бет затвори списанието и си наля чаша „Алмаден Маунтин Шабли“ за спагетите. Беше три следобед и горещо като в пещ. Виното също намаляваше – на рафта над тостера бяха останали само две бутилки.

* * *

В четвъртък сутринта, една седмица след като прочете статията в „Нюзуик“, се събуди и ѝ беше толкова лошо, че не можеше да стане. Когато се опита да седне, не можа. Главата и коремът ѝ туптяха. Все още беше с дънките и тениската си от предната вечер и усещаше, че я задушават. Но не можа да ги съблече. Тениската беше залепнала за нея

и нямаше сили да я вдигне през главата си. На нощното шкафче имаше един гибсън. Успя да се завърти и да го вземе с две ръце... успя да изгълта половината, преди да се закашля. За момент си помисли, че се дави, но скоро успя да си поеме дъх и допи коктейла.

Обхвана я ужас. Беше сама в тази стая като в пещ и се уплаши, че ще умре. Стомахът ѝ пареше, а всички органи я боляха. Дали се беше отровила с вино и джин? Пробва пак да седне на леглото и този път се получи – очевидно джинът помогна. Остана седнала за няколко минути, за да се успокои, преди да стигне до банята с неуверени стъпки и да повърне. Това като че ли я прочисти. Успя да си съблече дрехите и понеже се страхуваше да не се хлъзне под душа и да не си счупи бедрото като някоя едва кретаща стария, напълни ваната с хладка вода и се изкъпа. Трябваше да се обади на Макандрюс, стария лекар на госпожа Уитли, и да си запише час за обяд. Ако можеше да стигне до кабинета му. Не беше просто махмурлук – беше болна.

Но след като се изкъпа и слезе долу, беше по-стабилна и изяде две яйца без проблем. Мисълта да вдигне телефона и да се обади на някого сега ѝ изглеждаше толкова далечна. Имаше преграда между нея и света, с който телефонът можеше да я свърже... и не можеше да премине през преградата. Щеше да се оправи. Щеше постепенно да започне да пие по-малко. Може би след една чаша ще има сили да се обади на Макандрюс. Сипа си едно шабли и го започна на малки глътки – беше наистина вълшебно лекарство.

* * *

На следващата сутрин, докато закусваше, телефонът звънна и тя вдигна, без да се замисля. Търсеше я някой си Ед Спенсър... трябваше ѝ известно време да си спомни, че това беше съдията на местния турнир.

– Обаждам се за утре – каза той.

– Какво за утре?

– Турнирът. Чудехме се дали ще можете да дойдете един час по-рано. Луисвилският вестник ще изпрати фотограф, а мислим, че ще дойдат и от лексингтънския. Дали може да дойдете в девет?

Сърцето ѝ се сви. Той говореше за щатския шампионат в Кентъки – съвсем го беше забравила. Трябваше да защити титлата си. Трябваше да иде в гимназията „Хенри Клей“ утре сутринта и да започне двудневен турнир като настоящ шампион. Главата ѝ туптеше, а ръката с чашата кафе трепереше.

– Не знам – каза. – Може ли да ми звъннете след един час?

– Разбира се, госпожице Хармън.

– Благодаря. Ще ви кажа след час.

Страхуваше се и не искаше да играе шах. Откакто купи къщата от Олстън Уитли, не беше поглеждала книга за шах и не беше докосвала фигурите си. Не искаше дори да си мисли за шах. Снощната бутилка още седеше на плота до тостера. Тя си сипа половин чаша, но когато я изпи, имаше неприятен вкус и пареше.

Остави недопитата чаша в мивката и извади портокалов сок от хладилника. Ако не си избистри главата и не играе на турнира, утре просто щеше да е по-пияна и по-болна. Изпи портокаловия сок и се качи горе, като си мислеше за цялото вино, което беше изпила – споменът тежеше в стомаха ѝ. Вътрешностите ѝ се усещаха замърсени и поругани. Трябваша ѝ горещ душ и чисти дрехи.

Щеше да е глупаво да не иде. Белтик нямаше да участва, а нямаше по-добри от него. Кентъки беше слаба работа в шахмата. Докато стоеше гола в банята, започна да разиграват вариант *Левенфиш* на *Сицилианската*, като присви очи и си представи фигурите на въображаема дъска. Направи десетина хода без грешка, въпреки че фигурите не бяха толкова ясни, както преди година. След осемнайсетия ход се поколеба – когато черните играят пешка на „g5“ и постигат равенство. Смеслов – Ботвиник, 1958-а. Опита се да я доиграе, но главата я болеше и след като прекъсна, за да пие два аспирина, не беше сигурна къде трябваше да са пешките. Но изигра първите осемнайсет хода без затруднения. Днес нямаше да пие и утре щеше да играе. Когато преди две години спечели щатския турнир за втори път, беше лесна работа. В Кентъки нямаше наистина силни играчи освен нея и може би Хари. Голдман и Сайзмор не бяха проблем.

Когато телефонът звънна за втори път, тя каза на Ед Спенсър, че ще дойде в девет и половина. Половин час щеше да е достатъчно време за снимки.

* * *

Тайничко се надяваше Таунс да се появи с фотоапарата, но от него нямаше и следа. Човекът от Луисвил също го нямаше. Позира на първа дъска за една фотографка от „Хералд Лийдър“, даде триминутно интервю за мъж от местната телевизия и излезе да се разходи из квартала преди началото на турнира. Успя да изкара предния ден, без да пие и се наспа хубаво с помощта на три зелени хапчета, но стомахът ѝ се бунтуваше. Все още беше сутрин, но слънцето бе прекалено ярко... след десетина минути вече се потеше. Краката я боляха. На осемнайсет години, а се чувстваше като на четиресет. Трябваше да спре да пие. Първият ѝ противник беше някой си Фостър с рейтинг малко над 1800. Тя щеше да играе с черните, но щеше да е лесно – особено ако той пробва пешка на „e4“ и ѝ позволи да използва *Сицилианската*.

Фостър изглеждаше спокоен, като се има предвид, че в първия си кръг играе срещу шампиона на САЩ. Постъпи разумно, като не започна с царската пешка срещу нея. Игра „d4“, а тя реши да избегне *Дамския гамбит* и да се опита да го вкара в непозната територия с *Холандска Защита*. Това означаваше пешка на „f5“. Продължиха със стандартните ходове известно време, докато тя не осъзна, че някак си навлиза във формация *Стоунуол* с пешките. Тази позиция не ѝ харесваше особено и след като започна да осмисля как изглежда дъската, започна да се дразни на себе си. Трябваше да разбие позицията и да нападне Фостър директно. Досега само си играеше с него и вече искаше да се приключва. Главата все още я болеше и въпреки хубавия въртящ се стол пак ѝ беше неудобно. В залата имаше твърде много зрители, Фостър беше блед и рус, на двайсет и нещо. Играеше ходовете си с някакво позьорско внимание, което я побъркваше. След дванайсетия ход тя погледна стегнатата позиция на дъската и бързо избута една централна пешка за жертва – с това щеше да отвори играта и да започне да заплашва. Сигурно имаше поне шестстотин точки над този мазник – щеше да го размаже, да си почине с хубав обяд и малко кафе и да е готова за Голдман или Сайзмор следобед.

Някак си жертвата на пешката се оказа прибързана. След като Фостър я взе с кон вместо с пешката, на която Бет разчиташе, тя откри, че трябва или да се защитава, или да се лиши от още една пешка. Тя прехапа устни подразнена и потърси нещо, с което да го стресне. Но не намери нищо. И умът ѝ работеше на адски бавни обороти. Отстъпи с един офицер, за да защити пешката.

Фостър леко повдигна вежди при този ход и доведе топа си на „d“ – вертикала, който тя беше отворила с жертвата на пешката. Тя примигна. Не ѝ харесваше как се развиват нещата.

Главоболието ѝ се влошаваше. Стана от дъската, отиде при съдията и го помоли за аспирин. Той намери отнякъде, тя изпи три с чашка вода и се върна при Фостър. Докато вървеше през главната зала на турнира, хората вдигаха поглед от дъските си, загледани в нея. Изведнъж се ядоса, че се беше съгласила да играе в този треторазреден турнир; ядоса се, че трябва да се върне и да се бори с Фостър. Положението беше отвратително – ако го бие, за нея е все едно, а ако той я бие, тя щеше да изглежда много зле. Но нямаше да я бие. Бени Уотс не можеше да я победи, така че и някакъв позъор от Луисвил нямаше да я притисне в ъгъла. Щеше да намери комбинация някъде и да го разкъса с нея.

Но не се намери комбинация. Бет продължаваше да се взира в позицията, докато тя постепенно се променяше от ход на ход и нищо не ѝ се откриваше. Фостър беше добър – очевидно по-добър, отколкото рейтингът му предполага, – но не беше чак толкова добър. Хората, които бяха изпълнили малката зала, мълчаливо наблюдаваха как тя все повече и повече преминава в защита, докато се стараеше тревогата, която вече преобладаваше в движенията ѝ, да не се изпише на лицето ѝ. И какво ставаше с мозъка ѝ? Не беше пила от един ден и две нощи. Какво му ставаше? Усещаше как ужасът се заражда някъде в корема ѝ. Ако някак си беше увредила таланта си ...

И тогава, на двайсет и третия ход, Фостър започна поредица от размени в центъра на дъската и тя се оказа неспособна да го спре – гледаше как фигурите ѝ изчезват, с гадна тежест в стомаха, гледаше как позицията ѝ се влошаваше все по-изразено. Осъзна, че играе губеща партия, смазана от играч с преимущество от две пешки и с рейтинг 1800. Нищо не можеше да направи по въпроса. Той щеше да произведе дама и щеше да я съсипе с нея.

Вдигна царя си от дъската, преди той да успее да го направи, и излезе от стаята, без да го погледне... проби си път през тълпата, като отбягваше погледите на хората, почти не дишаше, докато излезе през основната зала и стигна до бюрото.

– Лошо ми е – каза на съдията. – Трябва да прекратя участието си.

Тръгна по Мейн с натежали крака и неприятно вълнение, като се опитваше да не мисли за играта. Беше ужасно. Позволи си този турнир да бъде като проверка – от онези нагласени проверки, които алкохолиците си правят – и въпреки това се провали. Когато се прибере, не трябва да пие. Трябва да чете, да играе шах и да се стегне. Но мисълта да се върне в празната къща беше плашеща. Какво друго можеше да направи? Нищо не ѝ се правеше и нямаше на кого да се обади. Партията, която загуби, нямаше значение, турнирът не беше важен, но унижението беше смазващо. Тя не искаше да слуша дискусии за това как е загубила от Фостър... изобщо не искаше да го вижда повече. Не трябва да пие. Чакаше я истински турнир в Калифорния след пет месеца. Ами ако вече си го беше причинила? Ами ако беше остъргала от повърхността на мозъка си онези синаптични връзки, които образуваха дарбата ѝ? Спомни си как чете някъде, че някакъв художник купил оригинална рисунка на Микеланджело... и хванал гумата и я изтрил, докато останала само гола хартия. Такова прахосничество я шокира. Сега изпита подобен шок, когато си представи повърхността на собствения си мозък, от който е изтрит талантът за шах.

Вкъщи се пробва с една руска книга с партии, но не можа да се съсредоточи. Започна да преиграва партията си с Фостър, като нареди дъската в кухнята, но ходовете бяха твърде болезнени. Проклетата *Стоунуол* и прибързаната пешка. Любителски ход. Лоша

игра. Игра с махмурлук. Телефонът звънна, но тя не вдигна. Седеше пред дъската и за момент болезнено ѝ се прииска да има на кого да се обади. Хари Белтик вече се е върнал в Луисвил. А и не искаше да му казва за партията с Фостър. Скоро щеше сам да разбере. Можеше да се обади на Бени. Но Бени се държа хладно след Париж и не искаше да говори с него. Нямаше никой друг. Тя се изправи уморено, отвори шкафа до хладилника, извади бутилка бяло вино и си наля чаша. Един вътрешен глас изкрещя с възмущение, но тя не му обърна внимание. Изпи половината на дълга глътка и зачака да го усети. След това допи чашата и си наля втора. Можеше да се живее без шах. Повечето хора така правеха.

Когато на следващата сутрин се събуди на дивана, все още в парижките дрехи, с които беше, когато загуби от Фостър, изпита нов вид страх. Усещаше как мозъкът ѝ физически се замъглява от алкохола – все по-тромаво осмисляше позициите, които изглеждаха все по-мътни. Но след закуска се изкъпа, преоблече се и си наля чаша вино. Беше почти механично – беше научила да отхвърля мисълта за действието, докато го извършва. Важното беше първо да хапне препечен хляб, така че виното да не ѝ пари в корема.

Продължи да пие дни наред, но споменът за загубената партия и страхът от това, което причинява на дарбата си, как я притъпяваше – тези неща не изчезваха, освен когато беше толкова пияна, че дори не можеше да мисли. В неделния вестник имаше статия за нея, с една от снимките, направени онази сутрин в гимназията, и заглавие „Шампион по шах си тръгва от турнира“. Изхвърли вестника, без да я прочете.

Тогава една сутрин, след нощ на тъмни и объркващи сънища, тя се събуди с неприлична яснота – ако не спре да пие незабавно, ще съсипе това, което има. Беше се оставила да потъне в този плашещ мрак. Трябва да намери на какво да стъпи, за да се оттласне и да изплува от него. Трябва да потърси помощ. Със силно чувство на облекчение изведнъж се сети от кого иска да получи помощ.

Тринайсета глава

Не намери Джолийн в телефонния указател на Лексингтън. Потърси информация в Луисвил и Франкфорт. Нямаше Джолийн ДеУит. Може да се омъжила и да е сменила името си. По тази логика можеше да е в Чикаго или Клондайк – двете не се бяха виждали, нито чували, откакто Бет напусна „Метуен“. Оставаше ѝ само една възможност, ако искаше да преодолее това. Документите ѝ за осиновяване бяха в едно чекмедже на бюрото на госпожа Уитли. Тя извади папката и намери писмо с името и девиза на „Метуен“. Имаше и телефонен номер. Поддържа хартията притеснено известно време. Най-отдолу беше подписано със ситен, равен почерк: Хелън Диърдорф, директор.

Беше почти обяд и още не беше пила. За миг си помисли да изпие един гибсън за кураж, но не можа да скрие от себе си колко глупава е тази идея. Гибсънът щеше да сложи край на решителността ѝ. Може да е алкохоличка, но не е глупачка. Качи се горе, взе шишенцето с мексиканския либриум и изпи два. Докато чакаше напрежението да утихне, излезе на двора, който момчето беше окосило предишния ден. Чаените рози най-накрая бяха разцъфнали. Листенцата на повечето бяха паднали и в края на някои от стъблата, на мястото на цветовете, имаше сферични, издути пъпки. Не ги беше забелязала, когато цъфтяха през юни и юли.

Когато се върна в кухнята, вече се чувстваше по-спокойна. Успокоителните работеха. Колко ли мозъчни клетки убиваха и те с всеки милиграм? Надали е толкова зле, колкото с алкохола. Влезе в хола и набра дома „Метуен“.

Телефонистката ѝ каза да почака. Бет посегна към шишенцето, изтръска едно зелено хапче и го глътна. Накрая в слушалката чу стряскащо ясен глас.

– Хелън Диърдорф на телефона.

За момент не успя да пророни нито дума и ѝ се прииска да затвори, но си пое дъх и каза:

– Госпожо Диърдорф, Бет Хармън е.

– Наистина ли?

Гласът звучеше изненадано.

– Да.

– Аха.

В последвалата пауза на Бет ѝ хрумна, че госпожа Диърдорф може би нямаше какво да каже. Може би на нея ѝ беше също толкова трудно да говори с Бет.

– Да – каза госпожа Диърдорф. – Четохме за теб.

– Как е господин Шайбел? – попита Бет.

– Господин Шайбел все още е при нас. Затова ли се обади?

– Обадох се във връзка с Джолийн ДеУит. Трябва да се свържа с нея.

– Съжалявам – отсече госпожа Диърдорф. – „Метуен“ не може да предоставя адреси или телефонни номера на децата си.

– Госпожо Диърдорф – каза Бет, а гласът ѝ изведнъж се изпълни с емоция: – Госпожо Диърдорф, направете го за мен. Трябва да говоря с Джолийн.

– Има си закони...

– Госпожо Диърдорф – каза Бет, – моля ви...

Тонът на госпожа Диърдорф се промени.

– Добре, Елизабет. ДеУит живее в Лексингтън. Ето телефонния ѝ номер.

– Леле, жива да не бях! – каза Джолийн по телефона. – Жива да не бях!

– Как си, Джолийн?

На Бет ѝ се плачеше, но не позволи гласът ѝ да се разтрепери.

– Боже, дечко – засмя се Джолийн. – Много се радвам да ти чуя гласа. Още ли си грозна?

– А ти още ли си черна.

– Аз съм яка чернокожа дама – отвърна Джолийн. – А и ти си се разхубавила. Виждам те в повече списания от Барбра Стрейзънд. Прочутата ми приятелка.

– Защо не ми се обади?

– Завиждах.

– Джолийн – каза Бет, – осиновиха ли те?

– Друг път! Сама си завърших. Защо не ми изпрати някоя картичка или кутия бисквити, дявол да го вземе?

– Ще те почерпя на вечеря. Можеш ли да стигнеш до „Тоби“ на Мейн в седем?

– Да, ще си пропусна последния час – каза Джолийн. – Ей, мамка му! Шампион на САЩ по историческата игра на шах. Истински победител.

– За това исках да говоря с теб – каза Бет.

Когато се срещнаха в „Тоби“, спонтанността вече я нямаше. Бет цял ден не пи, подстрига се при „Роберта“ и почисти кухнята... вълнението от това, че отново ще говори с Джолийн, не я напускаше. Пристигна в „Тоби“ петнайсет минути по-рано и притеснено отказа, когато сервитьорът ѝ предложи коктейл. Пиеше си кока-колата, когато Джолийн пристигна.

В началото Бет не я позна. Жената, която дойде до масата ѝ с нещо, което приличаше на костюм на Коко Шанел, и плътна, гъста афроприческа, беше толкова висока, че Бет не можеше да повярва, че това е Джолийн. Приличаше на филмова звезда или на рокендрол принцеса – по-едра от Даяна Рос и готина като Лена Хорн. Но когато Бет видя, че наистина е тя, че в усмивката и очите беше онази Джолийн, която си спомняше, тя се изправи неловко и се прегърнаха. Парфюмът на Джолийн беше силен. На Бет ѝ стана неудобно. Джолийн я потупа по гърба, докато се прегръщаха, и каза:

– Бет Хармън. Старата Бет.

Седнаха и се погледнаха неловко. Бет реши, че трябва да изпие нещо, за да издържи до края на срещата. Но когато сервитьорът дойде и за радост, наруши тишината, Джолийн си поръча газирана вода, а Бет поиска още една кола.

Джолийн носеше нещо в кафяв хартиен плик и го остави на масата пред Бет. Бет го вдигна. Беше книга и тя веднага се сети коя е. Измъкна я от плика. „Съвременни шахматни дебюти“. Старото ѝ, почти изгъркано издание.

– Аз бях, още тогава – каза Джолийн. – Ядосах ти се, че те осиновиха.

Бет се намуси и отвори книгата на първата страница, където с детски почерк пишеше „Елизабет Хармън, Дом „Метуен“.

– А за това, че съм бяла?

– Най-вече за това – каза Джолийн.

Бет погледна доброто, красиво лице на Джолийн с цялата тази забележителна коса, дългите черни мигли и пълните устни и онова неудобство се стопи в нея, заменено от облекчение. Тя се усмихна широко.

– Радвам се да те видя.

Всъщност искаше да каже: „Обичам те“.

През първата половина на вечерята Джолийн говореше за „Метуен“ – за това как спала по вероучение, за гадната храна, за господин Шел, мис Грeъм и съботните християнски филми. Беше особено весела по темата за госпожа Диърдорф, като имитираше напрегнатия ѝ глас и резките движения с главата. Ядеше бавно и се смееше много, а Бет се смееше с нея. Отдавна не се бе смяла и никога не се беше чувствала толкова спокойна с когото и да било – дори с госпожа Уитли. Джолийн си поръча чаша бяло вино с телешкото. Бет се поколеба, но помоли сервитьора за вода с лед.

– Да не би да си малка още? – попита Джолийн.

– Не е това. На осемнайсет съм.

Джолийн вдигна вежди и се върна към телешкото. След малко пак заговори.

– След като ти замина за щастливия си нов дом, аз се захванах по-сериозно с волейбола. На осемнайсет завърших и взех спортна стипендия в университета.

– Харесва ли ти?

– Не е лошо – каза Джолийн малко твърде бързо и продължи: – Абе, лошо си е. Малоумна работа е. Не искам да стана треньор в някой фитнес.

– Можеш да се захванеш с нещо друго.

Джолийн поклати глава.

– Осъзнах го чак след като станах бакалавър миналата година. – Говореше с пълна уста. Сега преглътна и се наведе напред с лакти на масата. – Трябваше да се захвана с право или политика. Сега е идеалното време за това, което имам, а аз го пропилях, докато уча упражнения а загарявка и имената на основните мускули на корема. – Гласът ѝ стана по-нисък и по-силен. – Аз съм чернокожа жена. И съм сирак. Би трябвало да съм в „Харвард“. Би трябвало да ме снимат а „Таймс“ като теб.

– И Барбара Уолтърс да те интервюира – каза Бет. – Може да говорите за емоционалните лишения на сираците.

– И ще говоря с дни – продължи Джолийн. – Ще разкажа за Хелън Диърдорф и проклетите ѝ успокоителни.

Бет се поколеба за момент. После каза:

– Още ли пиеш успокоителни?

– Не – каза Джолийн и се засмя. – Абсурд! Не съм забравила как ти помъкна целия буркан. В общата стая, пред цялото шибано сиропиталище – старата Хелън само дете не се превърна в стълб от сол, а на останалите ни паднаха ченетата. – Тя пак се засмя. – Ти стана истински герой. След като си тръгна, разправях на новите за тоя случай.

Джолийн си дояде вечерята, отпусна се в стола и бутна чинията към центъра на масата. После се облегна, извади от джоба на самото си кутия „Кент“ и я загледа за момент.

– Когато публикувах снимката в „Лайф“, я закачих на таблото за обяви в библиотеката. Доколкото знам, още си е там. Тя си запали цигара с една малка черна запалка и вдиша дълбоко. – „Момиче Моцарт шашва света на шаха“. Мале, мале.

– А още пия успокоителни – каза Бет. – И то много.

– Горкичката тя – отвърна иронично Джолийн, заглеждана в цигарата си.

Бет се умълча. Тишината между двете беше осезаема. Тогава предложи:

– Да си поръчаме десерт, а?

– Шоколадов мус – отговори Джолийн.

По време на десерта тя спря да яде и я погледна.

– Не изглеждаш добре, Бет. Подпухнала си.

Бет кимна и си дояде муса.

Джолийн я откара до дома ѝ със сребристия си фолксваген. Когато приближиха, Бет каза:

– Джолийн, може ли да влезеш за малко? Искам да видиш къщата ми.

– Разбира се – съгласи се Джолийн.

Бет ѝ показа къде да спре и когато слязоха от колата, Джолийн попита:

– Цялата тази къща е твоя?

– Да.

Джолийн се засмя.

– Не си сирак – каза тя. – Беше, ама вече не си.

Но когато влязоха в малкото антре, застоялата, плодова миризма я стресна. Бет не я беше забелязвала преди. Настана засрамено мълчание, докато тя запали лампите в хола и се огледа. Не беше видяла праха на телевизора или петната по масичката. В ъгъла на тавана на хола близо до стълбите имаше дебела паяжина. Цялото място беше тъмно и плесенясало.

Джолийн се разходи из стаята и разгледа.

– Май не пиеш само хапчетата, а?

– Пия и вино.

– Вярвам ти.

Бет направи кафе в кухнята. Там поне подът беше чист. Тя отвори прозореца към двора, за да влезе чист въздух.

Шахматната ѝ дъска все още беше наредена на масата. Джолийн взе бялата царица и я задържа за момент.

– Играта ми омръзва – каза Бет.

– Аз така и не се научих.

– Искаш ли да те науча?

Джолийн се засмя.

– За да разправам на внуците ли? – Тя върна царицата на дъската. – Инструктираха ме по хандбал, ракетбол и скуош. Мога да играя тенис, голф, народна топка, както и да се боря. Не ми трябва шах. По-скоро искам да ми разкажеш а виното.

Бет ѝ подаде чашата с кафе.

Джолийн я остави и извади цигара. Когато седна в мрачната кухня с яркия си тъмно-син костюм и афроприческата, тя се превърна в нов център на стаята.

– С хапчетата ли започна? – попита Джолийн.

– Много ги харесвах – каза Бет. – Направо ги обичах.

Джолийн поклати глава два пъти.

– Днес не съм пила нищо – произнесе Бет изведнъж. – Догодина трябва да играя в Русия.

– Лученко – каза Джолийн. – Боргов.

Бет се изненада, че им знае имената.

– Това ме плаши.

– Ами не ходи.

– Ако не ида, няма какво друго да правя. Ще седя и ще пия.

– Като те гледам, така или иначе това правиш.

– Просто трябва да спра да пия, да спра хапчетата и да пооправя къщата. Само погледни мазнината по печката – каза тя и посочи. – Трябва да уча шах по осем часа на ден

и да участвам в няколко турнира. Канят ме да играя в Сан Франциско. Канят ме и да участвам във Вечерното шоу. Трябва да направя всичко това.

Джолийн я гледаше.

– А само искам да пия – каза Бет. – Ако не беше тук, щях да изпия една бутилка вино.

Джолийн се намръщи и каза:

– Звучиш като Сюън Хейуърд в онези филми.

– Ама не е филм – отвърна Бет.

– Тогава спри да говориш като актриса. Слушай сега какво ще направиш. Утре в десет сутринта ще дойдеш в студентския фитнес на Юклид авеню. Тогава тренирам. Донеси си спортни обувки и къси панталони. Трябва да оправим тази подпухналост, преди да си правиш други планове.

Бет я гледаше с ужас.

– Мразех физическото...

– Спомням си – каза Джолийн.

Бет се замисли. В шкафа зад нея имаше бутилки червено и бяло вино и за момент ѝ се прииска Джолийн да си тръгне веднага, за да може да извади една, да забие тирбушона и да си сипе пълна чаша. Вече предвкушаваше познатото усещане в гърлото.

– Не е толкова страшно – каза Джолийн. – Ще ти донеса чисти кърпи, а после можеш да ползваш сешоара ми.

– Не знам как да стигна дотам.

– Хвани си такси. Или иди пеша, дявол го взел.

Бет я погледна разтревожена.

– Раздвижи го това дупе бе, момиче – каза Джолийн. – Вместо да седиш тук и да се мариноваш в собствен сос.

– Добре – обеща Бет. – Ще дойда.

Когато Джолийн си тръгна, Бет изпи чаша вино, но не и втора. Отвори всички прозорци в къщата и пи в задния двор, под почти пълната луна, огряла точно над барачката отзад. Задуха хладен вятър. Пиеше много бавно... остави вятъра да влезе през прозореца на кухнята, да развява пердетата, да духа през кухнята и хола, да проветри всичко вътре.

* * *

Фитнес залата имаше висок таван и бели стени. Светлината влизаше през огромните прозорци отстрани, където бяха наредени едни странни на вид уреди. Джолийн беше облечена в жълти чорапогачи и спортни обувки. Сутринта беше топла и Бет си беше сложила късите панталони още преди да извика таксито. В далечния край на залата за тренировки млад мъж със сив анцуг лежеше по гръб, буташе тежести и пухтеше. Иначе бяха сами.

Започнаха с два велоергометра. Джолийн зададе съпротивление десет на Бет и шейсет при себе си. След като повъртяха педалите десет минути, Бет вече беше плувнала в пот, а прасците я боляха.

– И по-лошо ще стане – каза Джолийн.

Бет стисна зъби и продължи да върти.

Не успя да влезе в ритъм на машината за задни бедра, а дупето ѝ се пързеляше по подложката от изкуствена кожа, на която трябваше да лежи, докато буташе тежестите с крака. Джолийн я беше нагласила на двацет кила, но дори това ѝ се струваше твърде много. После се захвана с уреда, където изправяше тежестта с глезените си, от което

мускулите в бедрата ѝ изпъкваха и боляха. След това трябваше да седне на нещо, което ѝ приличаше за електрически стол, и да събира тежестите с лакти пред гърдите си.

– Да стегнеш пекторалисите – каза Джолийн.

– Това някакви риби ли са.

Джолийн се засмя.

– Довери ми се, миличка. Това ти трябва.

Бет направи всичко... ядосана и ужасно задъхана. Ядът ѝ се засили още повече, когато видя, че Джолийн използва много по-големи тежести от нея. Но пък Джолийн имаше перфектно тяло.

Душът после беше разкошен. Имаше силни водни струи и Бет се напръска обилно, за да отмие цялата пот. Сапуниса се старателно и после гледаше как пяната се върти върху белите плочки в краката ѝ, докато се изплакваше с болезнено горещата струя.

Жената в стола подаваше на Бет чиния с пържола и сос, когато Джолийн бутна подноса си до нея.

– Никакви такива – отсече Джолийн. – Тя взе чинията и я върна. – Никакъв сос и никакви картофи.

– Не съм дебела – каза Бет. – Нищо няма да ми стане от картофи.

Джолийн не каза нищо. Когато стигнаха с подносите до желетата и пая с баварски крем, Джолийн поклати глава.

– Ти снощи яде шоколадов мус – каза Бет.

– Снощи беше специален случай – отвърна Джолийн. – Днес си е за днес.

Обядваха в единайсет и половина, защото Джолийн имаше час в дванайсет. Когато Бет я попита по какво, Джолийн каза:

– „Източна Европа през двайсети век“.

– И това е по физическо ? – попита Бет.

– Вчера не ти доразказах. Записах магистратура по политология.

Бет я зяпна.

– *Honi soit qui mal y pense*⁴⁰ – каза Джолийн.

Когато Бет стана на следващата сутрин, гърбът и прасците ѝ я боляха и реши да не ходи на фитнес. Но когато отвори хладилника, за да си намери нещо за закуска, видя купчините полуготови вечери и веднага си спомни как изглеждаха бледите крака на госпожа Уитли, когато си навиеше чорапите до глезените. Поклати глава с отвращение и започна да къса кутиите. Повдигаше ѝ се при мисълта за замразено пържено пилешко, печено говеждо или пуешко – изхвърли ги всичките в найлонова пазарска торбичка. Когато отвори шкафа, за да разгледа консервите, пред тях видя три бутилки „Алмаден Маунтин Райн“. Поколеба се и затвори вратичката. После щеше да мисли за това. Закуси препечена филия и черно кафе. На път за фитнеса пусна торбата със замразени вечери в боклука.

На обяд Джолийн ѝ каза за таблото за обяви в Студентския съюз, където студенти предлагат неквалифициран труд за два долара на час. Показа ѝ го, преди да влезе в аудиторията, и Бет си записа два номера. Същия следобед един студент по бизнес администрация тупаше килимите ѝ в задния двор, а студент по история на изкуството миеше хладилника и кухненските шкафове; Бет не ги наблюдаваше – прекара времето си в разиграване на варианти на *Защита Нимцович*.

Следващия понеделник вече използва всичките седем уреда във фитнеса и накрая прави коремни преси. В сряда Джолийн ѝ добави по пет килограма на всичко и я накара

⁴⁰ Злочест да бъде онзи, който мисли лошо за това (фр.) – девиз на Ордена на жартиерата. – Бел. ред.

да държи тежест от пет кила на гърдите си за коремните преси. Следващата седмица започнаха да играят хандбал. На Бет ѝ беше неприятно и бързо се задъхваше. Джолийн я победи с много. Бет продължи упорито, пъшкаше и се потеше, а понякога ожулваше дланта си на малката черна топка. След десет дни и няколко късметлийски удара спечели първата си игра.

– Знаех си, че съвсем скоро ще започнеш да побеждаваш – каза Джолийн.

Стояха потни в средата на корта.

– Мразя да губя – каза Бет.

Същия ден получи писмо от някаква организация, наречена „Християнски поход“. На хартията бяха отпечатани към двайсет имена под релефен кръст. Самото писмо гласеше:

Уважаема госпожице Хармън,

Тъй като не успяхме да се свържем с Вас по телефона, Ви пишем, за да се информираме дали се интересувате от подкрепата на „Християнски поход“ за предстоящото Ви състезание в СССР.

„Християнски поход“ е организация с нестопанска цел, посветена на отварянето на затворени врати за Христовото слово. Намираме кариерата Ви като възпитаник на християнска институция, дома „Метуен“, за забележителна. Бихме искали да помогнем в предстоящата Ви борба, тъй като споделяме Вашите християнски идеали и стремежи.

Ако се интересувате от подкрепата ни, моля свържете се с нас в офисите ни в Хюстън.

С Любовта Христова, Крофорд Уокър, Директор „Чуждестранен отдел“, „Християнски поход“

Щеше да изхвърли писмото, но си спомни думите на Бени за християнската група, която му дала пари за неговото пътуване до Съветския съюз. Пазеше номера му на сгънатото листче в кутията на шахматния си часовник. Извади го и го набра. Бени вдигна след третото позвъняване.

– Здравсти – каза тя. – Бет е.

Бени беше малко хладен, но когато му каза за писмото, той веднага отговори:

– Приеми. Онези са въшливи с пари.

– Ще ми платят ли билета за Русия?

– И не само. Ако ги помолиш, ще ме пратят с теб. В отделни стаи де, като знаеш вижданията им.

– Защо биха платили толкова много пари?

– Искат да победим комунистите в името на Исус.

Точно те ми платиха част от пътуването преди две години. – Той млъкна за момент. – Ще се върнеш ли в Ню Йорк? – Гласът му беше внимателно неутрален.

– Трябва да остана в Кентъки още малко. Тренирам в един фитнес и се записах за турнир в Калифорния.

– Разбира се – каза Бени. – Звучи ми добре.

Същия следобед написа писмо на „Християнски поход“, за да им каже, че се интересува от предложението им и би искала Бенджамин Уотс да дойде с нея като секундант. Тя използва бледосинята хартия, като задраска напечатаното „Госпожа Олстън Уитли“ в горната част и написа „Елизабет Хармън“. Когато отиде до ъгъла, за да пусне писмото, реши да продължи до центъра и да купи нови чаршафи и калъфки за леглото и нова покривка за кухнята.

* * *

Зимната светлина в Сан Франциско беше забележителна – никога досега не беше виждала нещо подобно. Правеше очертанията на сградите свръхестествено чисти и когато Бет се изкачи на върха на Телеграф Хил и погледна назад, ахна от ясната гледка към къщите и хотелите по дългата стръмна улица и безупречното синьо на залива под тях. На ъгъла имаше сергия за цветя и тя си купи китка невенчета. Когато погледна назад към залива, видя млада двойка, която се изкачваше към нея. Явно се бяха задъхали и спряха да си починат. Бет с изненада осъзна, че изкачването ѝ беше лесно. Реши да си прави дълги разходки през седмицата, в която беше там. Може би щеше да намери и някой фитнес.

Когато сутринта се изкачи по хълма за турнира, въздухът все още беше прекрасен и цветовете – ярки, но тя беше напрегната.

Асансьорът в големия хотел беше претъпкан. Няколко души вътре я загледаха и тя притеснено отклони поглед. Когато се приближи до бюрото за регистрация, мъжът там моментално спря работата си и вдигна поглед.

– Тук ли трябва да се регистрирам? – попита.

– Няма нужда, госпожице Хармън. Заповядайте.

– На коя дъска?

Той вдигна вежди.

– На първа.

Първа дъска беше в отделна зала. Беше издигната на еднометров подиум, а зад нея имаше демонстрационна дъска, голяма колкото екран за домашно кино. От двете страни имаше по един голям въртящ се стол от кафява кожа и хром. Оставаха пет минути до началото и салонът беше пълен с хора – трябваше да си пробие път през тях до мястото си. Докато вървеше, шумът от разговорите затихна. Всички я гледаха. Когато се изкачи по стълбите на подиума, започнаха да ръкопляскаат. Опита се да не го показва с изражението си, но я беше страх. За последно игра шах с противник преди пет месеца... и загуби.

Дори не знаеше кой ще е опонентът ѝ – не се беше сетила да попита. Поседя така известно време, без да мисли за нищо и тогава един надменен на вид младеж мина с бодри крачки през тълпата и се качи по стълбите. Имаше дълга черна коса и широк, увиснал мустак. Беше ѝ познат от някъде и когато се представи като Анди Левит, тя си спомни името от „Шахматен преглед“. Той седна сковано. Един съдия дойде до масата и тихо каза на Левит:

– Можете да пуснете часовника.

Левит не изглеждаше притеснен. Пресегна се и натисна копчето на часовника на Бет. Тя се стегна и премести пешката „e“, като не откъсваше поглед от дъската.

Когато стигнаха до мителшпила, на вратата вече се бяха скупчили хора, а някой шъткаше на тълпата и се опитваше да я укроти. Никога не беше виждала толкова много зрители на партия. Тя отново насочи вниманието си към дъската и внимателно премести топа си на един открит вертикал. Ако Левит не намери начин да го предотврати, можеше да пробва с атака в три хода. И ако не пропускаше нещо в позицията. Започна внимателно да напредва към него, като откъсваше пешките от рокадата му. Тогава си пое дълбоко дъх и премести топа на седмия хоризонтал. Спомни си за шахматиста в Синсинати, с краката на масата, който каза: „Топ на седмия хоризонтал е като кост в гърлото“. Тя погледна над дъската към Левит. Изглеждаше, все едно наистина беше кост, и то забита надълбоко. Нещо в нея ликуваше, докато го гледаше как се опитва да скрие объркването

си. И когато тя последва топа с дамата си, която на седмия хоризонтал изглеждаше брутално, той веднага се предаде. Аплодисментите в стаята бяха бурни и ентусиазирани.

Когато слезе от подиума, тя се усмихваше. Имаше хора, които чакаха със стари броеве на „Шахматен преглед“ в ръка и искаха да им даде автограф върху корицата с нейната снимка. Други ѝ подаваха да им се разпише върху програмите или на обикновен лист.

Докато подписваше едно списание, за момент се загледа в черно-бялата снимка, на която държи големия трофей в Охайо, а Бени, Барне и няколко други стояха зад нея, извън фокус. Лицето ѝ изглеждаше обикновено и уморено и тя изведнъж си спомни със срам, че списанието седя цял месец в кафявия си плик на купчината на масичката, преди да го отвори и да види снимката си. Някой ѝ бутна друго списание за подпис и тя прогони спомена. Автограф след автограф успя да излезе от претъпканата зала и през другата тълпа, която чакаше пред вратата, изпълнила пространството между мястото за нейната партия и балната зала, където турнирът все още продължаваше. Двама съдии се опитваха да успокоят зрителите, за да не пречат на останалите играчи, докато тя минаваше. Някои от играещите ядосано вдигнаха очи от дъските си и я гледаха намръщено. Беше вълнуващо и плашещо как всички тези хора се скупчваха около нея, как се бутаха до нея с възхищение. Една от жените, на които даде автограф, рече: „Не знам нищо а шаха, мила, но страшно се радвам 3за теб“, а мъж на средна възраст настоя да ѝ стисне ръката и каза:

– Ти си най-доброто нещо за тази игра от Капабланка насам.

– Благодаря – отвърна тя. – Иска ми се и за мен да беше толкова лесно.

„А може би е“, помисли си. Изглеждаше, че мозъкът ѝ е наред. Може би не го беше съсипала.

Тръгна уверено по улицата към хотела си под ярко слънце. След шест месеца щеше да замине за Русия. „Християнски поход“ се съгласиха да купят билети за „Аерофлот“ за нея и Бени, а една жена от Американската шахматна федерация щеше да плати сметките им в хотела. Турнирът в Москва осигуряваше храната. Учеше шах по шест часа на ден и можеше да продължи така. Спря да си купи още цветя, този път карамфили. Жената на рецепцията ѝ беше поискала автограф предния ден, когато се върна от вечеря – с удоволствие щеше да ѝ намери втора ваза. Преди да замине за Калифорния, Бет изпрати по пощата чекове за абонаменти за всички списания, които Бени получаваше. Абонира се за „Дойче Шахцайтунг“ – най-старото списание за шах, „Бритиш Чес Мегъзин“ и руското „Шахмати в СССР“. Както и „Ешек Юръп“ и „Американски шахматен бюлетин“. Планираше да изиграе всяка grosмайсторска партия в тях и когато намери важни партии, да ги запомня и да анализира всяко движение, което е имало значение или е развило някаква непозната за нея идея. Напролет можеше да иде в Ню Йорк, да играе в Открития турнир и да прекара няколко седмици с Бени.

Цветята в ръката ѝ грееха в тъмноръчно, новите ѝ дънки и памучен пуловер се усещаха свежи на допир в хладния въздух на Сан Франциско, а в края на улицата синият океан се простираше като мечта, изпълнена с възможности. Душата ѝ тихо пееше в тон с него и се протягаше към Тихия океан.

* * *

Когато се прибра вкъщи с трофея и чека с първа награда, в купчината с пощата намери два бизнес плика – единият беше от Шахматната федерация с чек за четиристотин долара и кратко извинение, че не могат да изпратят повече. Вторият беше от „Християнски поход“. В него имаше писмо от три страници, в което се говореше за необходимостта от насърчаване на международното разбирателство чрез християнски ценности и за унищожаване на комунизма с цел разпространение на същите тези ценности. Думата „Негов“ беше написана с главна буква по начин, който тревожеше Бет. Писмото беше подписано „С Любовта Христова“ от четирима души. Вътре имаше сгънат чек за четири хиляди долара. Дълго време държеше чека в ръката си. Паричната ѝ награда в Сан Франциско беше две хиляди и трябваше да извади пътните си разходи. През последните шест месеца банковата ѝ сметка беше понамаляла. Надяваше се най-много на две хиляди от хората в Тексас. Каквито и шантави идеи да имат, парите бяха дар от небето. Обади се на Бени да му съобщи добрата новина.

* * *

Когато в сряда се прибра от играта на скуош, телефонът звънеше. Тя бързо свали дъждобрана си, хвърли го на дивана и вдигна. Чу женски глас.

– С Елизабет Хармън ли разговарям?

– Да.

– Обажда се Хелън Диърдорф, от „Метуен“.

Беше твърде учудена, за да отговори.

– Елизабет, трябва да ти кажа нещо. Господин Шайбел почина снощи. Реших, че ще искаш да знаеш.

Изведнъж си представи дебелия стар чистач, приведен над шахматната си дъска в мазето, сам до пещта, с голата крушка отгоре, докато тя стоеше до него, загледана в преднамерените му движения и причудливия му вид там.

– Снощи? – попита тя.

– Инфаркт. Беше над шейсет години.

Тогава Бет каза нещо, което изненада и нея самата. Изрече го почти без съзнателна мисъл.

– Бих искала да дойда на погребението.

– На погребението? – каза госпожа Диърдорф. – Не знам кога... има неомъжена сестра, Хилда Шайбел. Може да ѝ се обадиш.

* * *

Когато шест години по-рано Уитли я взеха в Лексингтън, караха по тесни асфалтови пътища през градчета, а тя зяпаше през стъклата към светофарите, докато хора с ярки дрехи пресичаха улиците и вървяха по претъпканите тротоари пред магазините. Сега, докато пътуваха обратно с Джолийн, по-голямата част от пътя беше бетон с четири ленти, а градчетата се виждаха само като имена върху зелени табели.

– Изглеждаше ми като гадно копеле – каза Джолийн.

– И не беше лесно да се играе шах с него. Мисля, че ме беше страх.

– Мен ме беше страх от всичките – каза Джолийн. – Мизерници.

Това изненада Бет. Представяше си Джолийн като безстрашна.

– Ами Фъргюсън?

– Фъргюсън беше оазис в пустинята – каза Джолийн, – но и той ме плашеше в началото, когато се появи. Но се оказа готин. – Усмихна се. – Старият Фъргюсън.

Бет се поколеба за момент.

– Имаше ли нещо между вас двамата?

Спомни си онези допълнителни зелени хапчета.

Джолийн се засмя.

– Искан ми се.

– Ти на колко години беше, когато дойде в „Метуен“?

– На шест.

– Знаеш ли нещо за родителите си?

– Само за баба ми, а тя е мъртва. Някъде близо до Луисвил. Нищо не искам да знам за тях. Не ме интересува дали съм копеле, нито защо са искали да ме оставят при баба ми, нито защо тя е искала да ме захвърли в „Метуен“. Радвам се, че съм свободна от всичко това. През август ще си завърша магистратурата и напускам този щат завинаги.

– Аз още помня майка си – каза Бет. – Татко – само смъртно.

– Най-добре ги забрави – каза Джолийн. – Ако можеш.

Тя мина в съседната лента и задмина камион с въглища и две каравани. Една зелена табела над тях показваше колко остава до Маунт Стърлинг. Беше пролет, почти една година, откакто Бет за последно се вози в кола – с Бени. Сети се колко мрачна беше магистралата в Пенсилвания. Този бял бетонен път беше свеж и нов, а от двете страни бяха нивите на Кентъки и къщите с бели огради.

След известно време Джолийн запали цигара и Бет каза:

– Къде ще отидеш, когато завършиш?

Започна да си мисли, че не я е чула, когато

Джолийн заговори.

– Получих предложение от една бяла адвокатска кантора в Атланта и изглежда обещаващо. – Пак замълча. – Искат да си доведат някой негър, че да са в крак с времето.

Бет я погледна.

– Аз не бих отишла по на юг, ако бях чернокожа.

– Със сигурност не си – каза Джолийн. – Тези в Атланта ще ми платят два пъти повече, отколкото бих изкарвала в Ню Йорк. Ще се занимавам с връзки с обществеността – тези глупости ги разбирам до мозъка на костите си, а още в началото ще имам офис с два прозореца и бяло момиче, което да ми печата писмата.

– Но не си учила право.

Джолийн се засмя.

– Май така ми е по-добре, Файн, Слокъм и Ливингстън не искат никаква чернокожа жена да разглежда правонарушения. Искат чиста чернокожа жена с хубав задник и добър речник. На интервюто вкарах дълги думи като „неблагоприятно“ и „противопоставяне“ и те веднага се усетиха.

– Джолийн – каза Бет, – прекалено си умна за това. Можеш да преподаваш в университета. И си добра спортистка...

– Знам какво правя – каза Джолийн. – Играя добре тенис и голф и съм амбицирана. – Тя дръпна силно от цигарата си. – Май нямаш представа колко съм амбицирана. Положих много усилия в спорта и трениорите ми обещаваха, че ще стана професионалист, ако продължавам така.

– Това не звучи като нещо лошо.

Джолийн бавно издиша дима.

– Бет – каза тя, – искам това, което ти имаш. Не искам две години да работя по бекхенда си, за да стана професионалист в някоя провинциална лига. Вече толкова дълго си най-добрата в това, което правиш, че не знаеш на останалите какво ни е.

– Искан ми се да имам поне половината от твоята красота...

– Я стига с тия глупости – каза Джолийн. – Животът не преминава пред огледалото. Така или иначе вече не си грозна. Говоря за таланта ти. Задника си давам да мога да играя тенис така, както ти играеш шах.

Джолийн звучеше смайващо уверена. Бет погледна лицето ѝ в профил, с афроприческата, която докосваше тавана на колата, погледна гладките ѝ кафяви ръце и здравите ѝ длани, хванали волана, погледна гнева, засенчил лицето ѝ, и не отговори нищо.

Минута по-късно Джолийн каза:

– А така. Ето го.

Малко над километър пред тях и вдясно имаше три тъмни тухлени сгради с черни покриви и черни капаци на прозорците. Домът за осиротели деца „Метуен“.

* * *

В края на бетонната пътека имаше боядисани в жълто стълби, водещи към сградата. Навремето тези стъпала ѝ се струваха широки и внушителни, а потъмнялата месингова плоча изглеждаше като строго предупреждение. Сега просто приличаше на входа на занемарено провинциално сиропиталище. Боята по стъпалата се лющеше. Храстите от двете им страни бяха мръсни, а листата им – покрити с прах. Джолийн беше на детската площадка и гледаше ръждясалите люлки и старата пързалка – не им беше позволено да ги използват, освен когато Фъргюсън е там да ги наблюдава. Бет стоеше на пътеката на слънцето, загледана в дървените врати. Вътре беше големият кабинет на госпожа Диърдорф, както и другите кабинети, и едно цяло крило с библиотеката и параклиса за Вероучение. В другото крило имаше две класни стаи, а след тях, в края на коридора, беше вратата за мазето.

Беше приела шаха в неделя сутрин за своя привилегия. До онзи ден. Още я свиваше гърлото, когато си спомнеше тихата картинка след крясък на госпожа Диърдорф: „Елизабет!“. И водопада от хапчета и натрошено стъкло. И никакъв шах повече. Вместо това стоеше през целия час и половина Вероучение, помагаше на госпожа Лонсдейл със столовете и я слушаше, докато изнасяше беседите си. След събирането на столовете ѝ трябваше още един час, за да напише есето, което госпожа Диърдорф искаше от нея. Пишеше го всяка неделя в продължение на една година и госпожа Диърдорф го връщаше всеки понеделник с червени забележки и някакъв неумолим призив като „Да се пренапише. Неправилна структура“. Трябваше да търси „комунизъм“ в библиотеката за първото есе. Някъде в себе си Бет усещаше, че в християнството трябва да има нещо повече.

Джолийн беше дошла и стоеше до нея, присвила очи на слънцето.

– Тук ли се научи да играеш?

– В мазето.

– Леле – каза Джолийн. – Трябваше да те насърчават. Да те пращат на още гастролни след онзи. Обичат публичността също като всички други.

– Публичност ли? – Главата ѝ се замая.

– Носи пари.

Никога не си беше представяла, че някой тук можеше да я насърчава. Но сега, докато стоеше отпред, мисълта започна да прониква в мозъка ѝ. Можеше да участва в турнири

на девет или десет, като Бени. Беше умна и надъхана, а умът ѝ имаше ненаситен апетит за шах. Можеше да играе срещу гросмайстори и да научи неща, които хора като Шайбел и Ганц никога не биха могли да я научат. На тринайсет Гирев планираше да стане световен шампион. Ако беше получила и половината от неговите шансове, и тя щеше да е толкова добра на десет. За миг цялата автократична институция на руския шах се сля в съзнанието ѝ с автокрацията на мястото, където стоеше сега. Институции. В шаха нямаше никакви нарушения на християнството, както нямаше и нарушения на марксизма. Не беше идеологически. Какво ѝ пречеше на Диърдорф да я остави да играе... да я насърчава да играе. Щеше да е нещо, с което „Метуен“ можеше да се хвали. Представи си лицето на Диърдорф – слабите бузи с руж, тънката, осъдителна усмивка, малкия садистичен блясък в очите ѝ. Беше ѝ доставило удоволствие да откъсне Бет от играта, която обича. Истинско удоволствие.

– Искаш да влезем ли? – попита Джолийн. – Не. Дай да намерим мотела.

Мотелът имаше малък басейн само на няколко метра от пътя, а отстрани имаше няколко изтощени на вид клена. Вечерта беше достатъчно топла за едно бързо плуване след вечеря. Джолийн се оказа превъзходен плувец, като правеше дължини в басейна почти без вълни, докато Бет махаше с крака под трамплина, колкото да не потъне. Джолийн спря до нея.

– Големи шубета сме – каза тя. – Трябваше да влезем в административната сграда. Трябваше да влезем в кабинета ѝ.

Погребението беше сутринта, в лутеранската църква. Имаше десетина души, а ковчегът беше затворен. Имаше нормални размери и за момент Бет се зачуди как са успели да поместят човек с размерите на Шайбел вътре. Въпреки че църквата беше по-малка, погребението много приличаше на това на госпожа Уитли в Лексингтън. След първите пет минути вече беше отегчена и неспокойна, а Джолийн дремеше. След церемонията те последваха малката процесия до гроба.

– Спомням си как веднъж ми изкара акъла – каза Джолийн, – като ми изкрещя да не стъпвам в библиотеката. Тъкмо беше измил пода, а пък господин Шел ме прати за една книга. Онова копеле мразеше децата.

– Госпожа Диърдорф не дойде в църквата.

– Никой от тях не дойде.

Самото погребение беше разочароващо. Спуснаха ковчега и свещеникът отправи молитва. Никой не плака. Приличаха на хора, които чакат на опашка пред гишето в банката. Бет и Джолийн бяха единствените млади там и никой от останалите не ги заговори. Веднага след това си тръгнаха по тясната пътека в старото гробище, покрай избледнелите надгробни плочи и туфите глухарчета. Бет не скърбеше за мъртвеца, не тъжеше, че го няма. Единственото, което изпитваше, беше вина, че така и не му даде онези десет долара... трябваше да му прати чек още преди години.

На връщане към Лексингтън трябваше да минат покрай „Метуен“. Точно преди разклонението Бет каза:

– Хайде да влезем. Има нещо, което искам да видя.

Завиха по алеята към сиропиталището.

Джолийн остана в колата. Бет слезе и бутна страничната врата на административната сграда. Вътре беше тъмно и хладно. Точно пред нея имаше врата с надпис ХЕЛЪН ДИЪРДОРФ – ДИРЕКТОР. Тръгна по празния коридор до вратата в края.

Когато я отвори, долу светеше. Тя бавно слезе по стълбите.

Шахматната дъска и фигурите ги нямаше, но масата, на която играеха, все още бе до пешта, а небоядисаният му стол още беше на мястото си. Голата крушка беше включена. Тя стоеше и гледаше надолу към масата. После седна замислено на стола на господин Шайбел, вдигна глава и видя нещо, което не беше виждала преди.

Зад мястото, където тя седеше, за да играе, имаше някаква груба преграда, направена от нерендосани дъски, заковани на две греди. Навремето там висеше календар с пейзажи от Бавария над листата с датите. Сега календарът го нямаше и цялата дъска беше покрита със снимки, изрезки и корици от „Шахматен преглед“, всяка прилежно залепена за дървото и покрита с целофан, за да е чиста и да не се праши... те бяха единственото чисто нещо в това мазе. Снимките бяха нейни. Имаше отпечатани партии от „Шахматен преглед“, броеве на „Хералд Лийдър“ и „Ню Йорк Таймс“ и от някои списания на немски. Старата статия от „Лайф“ беше там, а до нея беше корицата на „Шахматен преглед“, на която държи трофея на Шампионата на САЩ. По-малките пространства бяха запълнени със снимки от вестниците, като някои се повтаряха. Сигурно имаше два-сет снимки.

* * *

– Намери ли каквото търсеше? – попита Джолийн, когато се върна в колата.

– И повече – отвърна Бет.

Тръгна да казва още нещо, но се спря. Джолийн даде на задна, излезе от паркинга и продължи по пътя към магистралата.

Когато се качиха по рампата и излязоха на междущатската магистрала, Джолийн даде газ на фолксвагена и се изстреляха напред. Нито една от двете не погледна назад. Бет вече беше спряла да плаче и бършеше лицето си с кърпичка.

– Май ти дойде в повече, а? – попита Джолийн.

– Не. – Бет си издуха носа. – Добре съм.

* * *

По-високата от двете жени приличаше на Хелън Диърдорф. Не точно приличаше на нея, а по-скоро показваше всички признаци на духовно сестринство. Носеше бежов костюм и обувки с ток и често се усмихваше, но усмивката ѝ беше лишена от всякакво чувство. Казваше се госпожа Блокър. Другата беше пълничка и малко сконфузена; носеше тъмна блуза на цветя и семпли обувки. Казваше се госпожица Додж. Пътували от Хюстън за Синсинати и се отбили за разговор. Те седяха рамо до рамо на дивана на Бет и разправяха за балета в Хюстън и как културата в града се разраства. Очевидно искаха Бет да знае, че „Християнски поход“ не е просто тесногръда, фундаменталистка организация.

И също толкова очевидно бяха дошли да я огледат. Бяха ѝ писали, че ще дойдат.

Бет слушаше учтиво, докато разговаряха за Хюстън и как помагали за създаването на една агенция в Синсинати, която щяла да защитава християнската среда. Разговорът замря за момент и госпожица Додж се обади.

– Елизабет, много бихме искали да направим изявление.

– Изявление?

Бет седеше във фотьойла на госпожа Уитли срещу дивана.

Госпожа Блокър продължи.

– „Християнски поход“ желае да изразиш позицията си публично. В свят, в който мнозина мълчат...

Тя не довърши.

– Каква позиция? – попита Бет.

– Както знаем – каза госпожа Додж, – разпространението на комунизма е и разпространение на атеизъм.

– Щом казвате – каза Бет.

– Не го казваме ние – бързо рече госпожа Блокър. – Показват го фактите. Марксистко-ленинските факти. Свещеното слово е анатема за Кремъл и една от основните цели на „Християнски поход“ е да се опълчи на Кремъл и на атеистите, които управляват там.

– Нямам възражения срещу това – каза Бет.

– Добре. Искаме изявление.

Начинът, по който госпожа Блокър каза това, силно наподобяваше нещо, което Бет долавяше в гласа на госпожа Диърдорф навремето. Това беше тонът на изпечен побойник. Чувстваше се така, когато някой играч изведе дамата си срещу нея твърде рано.

– Искате да направя изявление за пресата?

– Точно така! – каза госпожа Блокър. – Ако „Християнски поход“ ти помогне... – Тя спря и хвана кафявия плик в скута си, сякаш преценяваше колко тежи. – Вече подготвихме нещо.

Бет я погледна, намрази я и не каза нищо.

Госпожа Блокър отвори плика и извади плътно напечатан лист хартия. Подаде го на Бет.

Беше от същите готови листа, на които бе и първоначалното писмо, със списъка с имена отстрани. Бет хвърли поглед на списъка и видя „Телса Р. Блокър, изпълнителна секретарка“, малко над половин дужина имена на мъже със съкращението „преп.“ отпред. След това бързо прочете изявлението. Някои фрази бяха подчертани, например „атеистично-комунистическото гнездо“ и „борба за християнските ценности“. Тя вдигна поглед към госпожа Блокър, която седеше с притиснати колене и оглеждаше стаята с прикрита неприязън.

– Аз съм шахматистка – тихо каза Бет.

– Разбира се, мила – кимна госпожа Блокър. – И си християнка.

– Не съм сигурна.

Госпожа Блокър се втренчи в нея.

– Вижте – каза Бет, – нямам намерение да казвам подобни неща.

Госпожа Блокър се наведе и взе изявлението.

– „Християнски поход“ вече инвестира доста пари...

В очите ѝ имаше блясък, който Бет беше виждала и преди. Тя се изправи и каза:

– Ще ги върна.

Отиде до бюрото и намери чековата си книжка. За момент се почувства като самодоволна глупачка. Това бяха пари за самолетните билети – за нея, за Бени и за жената от федерацията, която щеше да ги придружи. Щяха да покрият сметката в хотела и непредвидени разходи по пътуването. Но най-долу на чека, който ѝ бяха изпратили преди месец, където обикновено пише „наем“ или „сметка за ток“ и се посочва за какво са парите, някой – вероятно госпожа Блокър – беше написал „За християнски услуги“. Бет написа чек за четири хиляди долара на „Християнски поход“, а в полето отдолу отбеляза „Възстановяване на средства“.

Гласът на госпожица Додж беше изненадващо нежен.

– Надявам се, че знаеш какво правиш, мила.
Изглеждаше искрено загрижена.
– Аз също – каза Бет.
Самолетът ѝ за Москва излиташе след пет седмици.

* * *

Свърза се с Бени още при първия опит. – Ти луда ли си? – каза той.
– Както и да е, направих го – отвърна Бет. – Твърде късно е да размислям.
– Билетите платени ли са?
– Не. Нищо не е платено.
– Трябва предварително да платиш на „Интурист“ за хотела.
– Да, знам. – Не ѝ харесваше тонът му. – Имам две хиляди в сметката. Можеше да са повече, но поддържам къщата. Ще ми трябват още три хиляди, за да стане. Поне толкова.
– Нямам толкова – каза Бени.
– Как така? Имаш пари.
– Нямам толкова. – Последва дълго мълчание. – Може да се обадиш във федерацията. Или в Държавния департамент.
– Федерацията не ме харесва – каза Бет. – Смятат, че не съм направила достатъчно за шаха.
– Трябваше да идеш във Вечерното шоу и при Фил Донахю⁴¹.
– Мамка му, Бени! Остави ме.
– Ти си луда – каза Бени. – Какво те интересува в какво вярват онези тиквеници? Какво се опитваш да докажеш?
– Бени. Не искам да ходя сама в Русия.
Гласът на Бени изведнъж стана силен.
– Патко такава – извика той. – Тъпа патко застреляна!
– Бени...
– Първо не се върна в Ню Йорк, а сега свърши тая простотия. Ами сама ще си ходиш.
– Ох, трябваше да приема. – Започна да усеща хлад в гърдите си. – Трябваше да взема парите.
– Само губещите казват „трябваше“. – Гласът на Бени беше като лед.
– Бени, съжалявам.
– Ще затварям – каза Бени. – Създаваше проблеми, когато те срещнах, създаваш проблеми и сега. Повече не искам да говоря с теб.
Слушалката в ръката ѝ каза „щрак“. Тя я остави обратно. Провали се. Загуби Бени. Обади се на федерацията и трябваше да чака десет минути, докато се свърже с ръководителя. Беше любезен и ѝ съчувстваше, пожела ѝ успех в Москва, но каза, че нямат никакви пари.
– Приходите ни са най-вече от списанието. Можем да заделим най-много четиристотин долара.

⁴¹ Фил Донахю (р. 1935) – известен американски журналист, приема се за основател на токшоуто по телевизията. – Бел ред.

От Вашингтон ѝ върнаха обаждането чак на следващата сутрин. Говори с някой си О'Мали от „Културни въпроси“. Когато тя му обясни проблема, той ѝ разказа как целият департамент се радва, че ще „нарича руснаците в собствената им игра“. Попита я с какво може да помогне.

– Спешно ми трябва три хиляди долара.

– Ще видя какво мога да направя – каза О'Мали. – Ще се свържа с вас след час.

Но се обади чак след четири часа. Обикаляше в кухнята и градината и набързо звънна на Ан Риърдън – придружителката, за която настояваха от „Християнски поход“. Ан имаше рейтинг от около 1900 в женската лига и поне знаеше как се играе. Бет я беше разбила веднъж някъде на запад – направо изхвърли фигурите ѝ от дъската. Никой не вдигна телефона. Бет си направи кафе и разгледа няколко броя на „Дойче Шахцайтунг“ в очакване на обаждането. Направо ѝ се гадеше от това как се отказа от парите на „Християнски поход“. Четири хиляди долара... за един жест. Най-после телефонът иззвъня.

Пак беше О'Мали. Не става. Ужасно съжалявал, но нямало как да ѝ предоставят държавни средства без повече време и одобрение.

– Обаче ще изпратим един от нашите хора с теб.

– Нямате ли някакви дребни пари, или нещо такова? – попита Бет. – Не ми трябва финансиране да свалям правителството в Москва. Просто искам да взема някого, който да ми помага.

– Съжалявам – каза О'Мали. – Наистина съжалявам...

След като затвори, се върна в градината. Сутринта щеше да изпрати чека до офиса на „Интурист“ във Вашингтон. Щеше да иде сама или с когото изпратят от Държавния департамент. Беше учила руски и нямаше да ѝ е толкова трудно да се оправи там. Руските играчи така или иначе щяха да знаят английски. Можеше сама да тренира. Правеше го от месеци. Допи последното си кафе. През по-голямата част от живота си беше тренирала сама.

Четиринайсета глава

Седяха в чакалнята на летище „Орли“ от седем часа и когато дойде време да се качат в самолета на „Аерофлот“, Бет и господин Бут трябваше още час да висят на опашката, докато млада жена в маслинозелена униформа разглеждаше всички паспорти и подпечатваше билетите. Но се развесели, когато най-накрая стигна отпред и жената каза: „Шампионката по шах!“ и ѝ се усмихна широко с неочаквано ведро изражение. А когато Бет ѝ се усмихна в отговор, жената каза: „Успех!“, и като че ли беше искрена. Беше рускиня, разбира се. Никой служител в Америка нямаше да разпознае името на Бет.

Седалката ѝ беше в задния край до прозореца. Имаше тежка кафява изкуствена тапицерия и малки бели кърпички на подлакътниците. Господин Бут седна до нея. Погледна през прозореца към сивото парижко небе, към широките локви по пистите и мрачните отблясъци на самолетите във влажната вечер. Имаше чувството, че е вече в Москва. След няколко минути стюардът започна да раздава чаши вода.

Господин Бут изпи половината и бръкна в джоба на самото си. След като порови малко, извади плоска сребърна бутилчица и дръпна капачката със зъби. Допълни си чашата с уиски, запуши шишето и го върна в джоба си. Небрежно подаде чашата към Бет, но тя поклати глава. Не ѝ беше лесно да го направи. Щеше да ѝ дойде добре. Не ѝ харесваше как изглежда самолетът, не ѝ харесваше и човекът, седнал до нея.

Не го хареса още когато се срещнаха на летище „Кенеди“ и ѝ се представи. Помощник на държавния секретар. „Културни въпроси“. Щял да я напътства в Москва. Тя не искаше някой да я напътства... особено този старец с дрезгав глас и тъмен костюм, с извити вежди и чест престорен смях. Когато сподели, че е играл шах в „Йейл“ през четиресетте, тя не каза нищо; той говореше за това, сякаш беше някакво извращение, което ги обединяваше. Искаше ѝ се да пътува с Бени Уотс. Предната вечер дори не успя да се свърже с него – първите два пъти даваше заето, а след това не вдигаше. Получи писмо от ръководителя на федерацията с добри пожелания и нищо друго.

Тя се облегна, затвори очи, опита да се отпусне и да се изолира от руските, немските и френските гласове, които я заобикаляха. В джоба на ръчния ѝ багаж имаше шишенце с трийсет зелени хапчета; не беше пила от тях повече от шест месеца, но ако се налагаше, щеше да изпие едно в самолета. Със сигурност беше за предпочитане пред алкохола. Трябваше да си почине. Дългото чакане на летището ѝ опъна нервите. На два пъти се опита да се свърже с Джолийн по телефона, но тя не вдигна.

Това, от което наистина се нуждаеше, беше Бени Уотс да е тук с нея. Ако не беше такава глупачка, че да върне онези пари заради нещо, което всъщност не я интересуваше. Това не беше вярно. Не беше глупост да откажеш да те тормозят, да се опълчиш на онази жена. Но имаше нужда от Бени. За момент си позволи да си представи, че пътува с Д. Л. Таунс и двамата са заедно в Москва. Но нямаше смисъл. Липсваше ѝ Бени, а не Таунс. Липсваше ѝ бързият му и трезв ум, преценката и упоритостта му, познанията му по шах и познанията му за нея. Щеше да е на седалката до нея и щяха да си говорят за шах, а в Москва след всяка партия щяха да я анализират и после да планират за следващия противник. Щяха да ядат заедно в хотела, така както правеха двете с госпожа Уитли. Щяха да разгледат Москва, а когато пожелаеха, можеха да правят любов в хотела си. Но Бени беше в Ню Йорк, а тя беше в тъмен самолет, летящ към Източна Европа.

Когато се спуснаха през гъстите облаци и тя за пръв път видя Русия, която отвисоко беше същата като Кентъки, вече беше изпила три хапчета, беше поспала спокойно няколко часа и сега усещаше замаяност и онова оцъклено изтръпване като след дълго пътуване в междуградските автобуси. Спомни си как изпи хапчетата посред нощ. Мина по пътеката покрай всичките спящи хора, до тоалетната, където си наля вода в смешна на вид пластмасова чашка.

Господин Бут беше много полезен на митницата. Говореше руски добре и я заведе в точната кабина за проверка. Изненада я колко лесно стана всичко – един приятен възрастен мъж в униформа небрежно прегледа багажа ѝ, отбори двата ѝ сака, порови се вътре и ги затвори. Толкова.

Когато излязоха, ги чакаше лимузина от посолството. Преминаха през ниви, където мъже и жени се трудеха под първите слънчеви лъчи, а на едно място до пътя видя три огромни трактора – много по-големи от всичко, което бе виждала в Америка, – които бавно караха през едно поле, което се простираше, докдето погледът ѝ стигаше. По пътя имаше много малко други коли. Минаваха между редици от шест- и осеметажни сгради с мънички прозорци и тъй като беше топла юнска сутрин дори под сивото небе, някои хора седяха на входовете. После пътят се разшири и минаха покрай малък зелен парк и един друг по-голям, и покрай огромни, по-нови сгради, които изглеждаха, сякаш са построени така, че да издържат цяла вечност. Трафикът беше по-оживен. Вече имаше колоездачи от едната страна на пътя и страшно много пешеходци по тротоарите.

Господин Бут се беше облегал назад със смачкания си костюм и с полузатворени очи. Бет седеше сковано на задната седалка на дългата кола и гледаше през страничния прозорец. Нямаше нищо заплашително във външния вид на Москва – все едно влизаше в който и да е по-голям град. Но не успяваше да се отпусне. Турнирът щеше да започне следващата сутрин. Чувстваше се съвсем сама и уплашена.

* * *

Преподавателят в езиковия курс в университета разправяше как руснаците пиели чай от стъклени чаши, като го прецеждали през бучка захар, хваната между зъбите, но чаят, който сервираха в този голям тъмен салон, беше в тънки порцеланови чаши с гръцки мотиви от позлата. Тя седеше на високия викториански стол с притиснати колене, държеше чинийката с чашата и някакъв твърд бонбон и се опитваше внимателно да слуша директора на турнира. Той каза няколко изречения първо на английски, а после и на френски. След това пак на английски: гостите са добре дошли в Съветския съюз; партиите ще започват точно в десет часа всяка сутрин; на всяка дъска ще има съдия и трябва да се обръщат към него в случай на нередности. По време на игра е забранено да се пуши или яде. Ако се наложи играчът да иде до тоалетната, ще има придружител. В такъв случай трябва да вдигне дясната си ръка.

Столовете бяха наредени в кръг, а съдията беше отдясно на Бет. Срещу нея седяха Димитри Лученко, Виктор Лаев и Леонид Шапкин, до един в добре скроени костюми, с бели ризи и тъмни вратовръзки. Господин Бут ѝ каза, че руснаците се обличали така, сякаш дрехите им идват от каталога на „Монтгомъри Уорд“ от трийсетте, но тези тук бяха отрезвяващо елегантни, със скъп сив габардин и други вълнени платове. Само тези тримата – Лученко, Лаев и Шапкин – бяха един малък пантеон, пред който целият американски шах можеше само да заеква унижено. Вляво от нея седеше Василий Боргов. Не можа да се насили да го погледне, но усещаше одеколона му. Между него и другите

трима руснаци имаше един съвсем малко по-скромен пантеон – Хорхе Фленто от Бразилия, Бернт Хелстрьом от Финландия и Жан-Пол Дюамел от Белгия, които също бяха с официални костюми. Тя отпи от чая си и се опита да изглежда спокойна. На високите прозорци имаше дебели завеси в тъмно бордо, а столовете бяха тапицирани с кадифе в същия цвят и златни ръбове. Беше девет и половина сутринта, а летният ден навън бе прекрасен, но завесите бяха плътно затворени. Ориенталският килим на пода изглеждаше, сякаш е взет от някой музей. Стените бяха покрити с палисандрова ламперия.

Две жени я придружиха от хотела преди половин час. Тя се ръкува с останалите играчи и седна тук. Предната вечер почти не мигна в огромната си странна стая, защото някъде капеше някаква чешма. Още в седем и половина облече тъмносинята си рокля, шита по поръчка, и вече усещаше, че се изпотява; чорапогащникът сковаваше краката ѝ в топла хватка. Чувстваше се изключително не на място. Всеки път, когато погледът ѝ се кръстосаше с някого от мъжете наоколо, те отвърщаха с лека усмивка. Чувстваше се като дете на събрание на възрастни. Главата я болеше. Щеше да поиска аспирин от директора.

Тогава той изведнъж приключи речта си и мъжете се изправиха. Бет скочи на крака, като чашата ѝ изтрака в чинийката. Сервитьорът с бялата казашка блуза, който беше сервирач на чая, дотича да вземе приборите. Боргов, който не ѝ обърна внимание, с изключение на бързото ръкостискане в началото, отново я пренебрегна, мина пред нея и излезе през вратата, която съдията беше отворил. Останалите го последваха, като Бет беше зад Шапкин и пред Хелстрьом. Когато излязоха в покрития с килим коридор, Лученко спря за момент и се обърна към нея.

– Радвам се, че сте тук – каза той. – Очаквам с нетърпение да играем.

Имаше дълга бяла коса като на диригент и безупречна сребриста вратовръзка с красив възел под колосаната бяла яка. Топлината в лицето му беше очевидна.

– Благодаря – каза тя.

Беше чела за Лученко в гимназията; в „Шахматен преглед“ пишеха за него с такова страхопочитание, каквото Бет изпитваше сега.

Тогава той беше световен шампион, но загуби от Боргов в дълъг мач преди няколко години.

Дълго вървяха по коридора, докато директорът не спря пред друга врата и не я отвори. Боргов влезе пръв, а останалите го последваха.

Бяха в някакво преддверие със затворена врата в другия край. Бет чуваше приглушен звук и когато съдията отиде и отвори вратата, той се усили. Не се виждаше нищо освен една тъмна завеса, но когато успя да погледне покрай нея, Бет ахна. Отпред се намираше огромен салон, пълен с хора. Все едно гледаше от сцената на Радио Сити Мюзик Хол и нямаше свободни места. Тълпата се простираше на стотици метри, а по пътеките имаше наредени сгъваеми столове с малки групи приказващи си хора. Когато играчите излязоха на килима на широката сцена, звукът затихна. Всички ги гледаха. Горе над партера имаше широк балкон, на който беше окачено огромно червено знаме, а над него – ред след ред с още зрители.

На сцената бяха поставени четири големи маси, всяка с размерите на бюро, очевидно нови и инкрустирани с големи шахматни дъски, като фигурите вече бяха наредени. На всяка от дясната страна – от гледна точка на черните – имаше огромен шахматен часовник с дървен корпус, а от другата страна – голяма кана с вода и две чаши. Въртящите се столове с висока облегалка бяха поставени така, че публиката да вижда играчите в профил. Зад всяка стоеше съдия с бяла риза и черна папийонка, а зад всеки съдия имаше

демонстрационна дъска с фигури, наредени в началната позиция. Осветлението беше силно, но не директно, от осветения таван над зоната за игра.

Директорът на турнира се усмихна на Бет, хвана я за ръка и я заведе в средата на сцената. В аудиторията не се чуваше и звук. Той заговори в един старомоден микрофон на стойка. Въпреки че говореше на руски, Бет разбра думите „шах“ и „САЩ“ и накрая името ѝ: Елизабет Хармън. Аплодисментите бяха внезапни, топли и гръмовни; тя ги почувства физически. Той я придружи до стола в далечния край и я настани на черните фигури. Тя наблюдаваше как изведе и другите чуждестранни играчи за кратко представяне и аплодисменти. След това беше ред на руснаците, начело с Лаев. Аплодисментите станаха оглушителни и когато стигна до последния, Василий Боргов, сякаш нямаха край.

Противникът ѝ в първата партия беше Лаев. Той вече седеше срещу нея по време на овациите за Боргов и тя му хвърли бърз поглед през това време. Лаев беше на двайсет и нещо. На слабото му младежко лице имаше тънка усмивка, беше свил вежди и от досада безшумно барабанеше по масата с пръстите на тънката си ръка.

Когато аплодисментите утихнаха, директорът, зачервен от вълнение, отиде до масата, където Боргов играеше с белите фигури, и сръчно пусна часовника. След това отиде на съседната маса и направи същото, после и на следващата.

При Бет той се усмихна важно на двамата и бързо натисна копчето от страната на Бет, с което даде старт на часовника на Лаев.

Лаев въздъхна тихо и игра „e4“. Бет без колебание премести пешка на „c5“ с облекчението, че просто играе шах. фигурите бяха големи и твърди – открояваха се с утешителна яснота върху дъската, всяка прецизно центрирана в началното си поле, всяка с резки очертания, гладки извивки и фина полировка. Дъската имаше матово покритие с месингова инкрустация по външния ръб. Столът ѝ беше дебел и мек, но и стабилен; тя се понамести, усети колко е удобен и видя как Лаев премести коня си на „f3“. Тя взе десния си кон, наслади се на тежестта му и го постави на „c6“. Лаев игра пешка на „d4“; тя я взе със своята и я постави вдясно от часовника. Съдията, обърнат с гръб към тях, повтаряше всеки ход на голямата дъска. Раменете ѝ все още бяха стегнати, но тя започна да се отпуска. Беше в Русия и беше странно, но все пак беше шах.

Тя познаваше стила на Лаев от бюлетините, които изучаваше, и се чувстваше уверена, че ако на шестия ход изиграе пешка на „e5“, той ще последва варианта *Болеславски* с коня си на „f3“ и ще направи малка рокада. Беше го направил срещу Петросян и срещу Тал през 1965-а. Играчите понякога включваха нови и странни стратегии на важни турнири – стратегии, които може би са били подготвени седмици по-рано, но тя сметна, че руснаците няма да си направят такъв труд за нея. Доколкото знаеха, нивото ѝ беше приблизително като това на Бени Уотс, а хора като Лаев нямаше да отделят много време за подготовка за партия с Бени. Тя не беше важен играч по техните стандарти; единственото необичайно нещо при нея беше полът ѝ, а дори и това не беше уникално в Русия. Например Нона Гаприндашвили, която още не беше на нивото на този турнир, но много пъти бе играла срещу всичките руски гротмайстори тук. Лаев щеше да очаква лесна победа. Той изкара коня и направи рокадата, както тя очакваше. Чувстваше се въодушевена от всичко, което прочете през последните шест месеца – беше хубаво да знаеш какво да очакваш. Тя също рокира.

Играта постепенно започна да се забавя, като излязоха от дебюта без никакви грешки и преминаха в уравновесен мителшпил, където и двамата бяха с един кон и един офицер

по-малко, всеки от царете беше добре защитен и нямаше никакви слаби пунктове в позициите. Към осемнайсетия ход на дъската имаше опасно равновесие. Това не беше нападателният шах, с който се беше прославил в Америка; това беше шах с камерна музика, фин и сложен.

Лаев все още имаше преимущество на белите. Правеше ходове, които съдържаха коварно подвеждащи заплахи, но тя ги отразяваше без загуба на темпо или позиция. На двайсет и четвъртия тя намери възможност да открие вертикал за десния си топ и същевременно да го принуди да отстъпи с офицера си, и когато го направи, Лаев го анализира дълго и след това я погледна някак различно, сякаш я виждаше за първи път. Усети тръпка на удоволствие. Той отново се вгледа в дъската, преди да отстъпи с офицера. Тя премести топа. Сега постигна равенство.

Пет хода по-късно намери начин да получи преимущество. Бутна една пешка на четвъртия хоризонтал и я предложи като жертва. С този ход, най-тихия и красив, който някога беше правила, Лаев премина в защита. Той не взе пешката, но беше принуден да върне коня, който тя заплашваше, обратно на полето пред дамата му. Бет изкара топа си на шестия хоризонтал и той трябваше да отвърне. Тя не го насилваше, а по-скоро натискаше нежно. И той постепенно започна да отстъпва, като се стараяше да не изглежда притеснен. Но сигурно беше изумен. Не би трябвало едно американско момиче да може да направи нещо такова с руски гротмайстор. Тя продължи да настъпва и накрая се стигна до момента, в който можеше спокойно да настани останалия си кон на „d4“, откъдето той не можеше да го помръдне. Тя го сложи там и два хода по-късно премести топа си на „g“ точно над царя му. Той го анализира дълго време, докато часовникът му тиктакаше силно, и после направи това, на което тя горещо се надяваше – бутна пешката „f“, за да атакува топа ѝ. Когато натисна часовника си, не я погледна.

Тя без колебание хвана офицера си и взе пешката с него – предложи го като жертва. Когато съдията отрази хода, тя чу реакцията и шепота на зрителите. Лаев трябваше да направи нещо – не можеше да пренебрегне офицера. Започна да прокарва пръсти през косата си с едната си ръка, а с другата да барабани по масата. Бет се облегна в стола и се протегна. Падна ѝ в ръцете.

Той изучаваше хода двайсет минути, след което изведнъж стана от масата и протегна ръка. Бет се изправи и я пое. Публиката млъкна. Съдията се приближи, също стисна ръката ѝ и я отведе от сцената под внезапни, стряскащи аплодисменти.

* * *

Трябваше да обядва с господин Бут и някакви хора от посолството, но когато влезе в огромното фоайе на хотела, което приличаше на фитнес зала с мокет и викториански фотьойли покрай стените, него го нямаше. Жената на рецепцията ѝ предаде съобщение на лист хартия: „Наистина ужасно съжалявам, обаче излезе важна работа и няма да можем да дойдем. До после“. Бележката беше напечатана и отдолу беше името на господин Бут, също напечатано. Бет намери един от ресторантите на хотела – друга фитнес зала с мокет – и успя да си поръча руски блинчици, чай и сладко от къпини. Сервитьорът ѝ беше момче на около четиринайсет години със сериозно изражение. Поднесе ѝ палачинките от елда и с малка сребърна лъжица намаза разтопено масло, хайвер и заквасена сметана. Беше сама в ресторанта, с изключение на една група възрастни мъже с офицерски униформи и двама авторитетни на вид мъже с костюми с елек. След момент

дойде още един млад сервитър със сребърен поднос, на който имаше кана с нещо подобно на вода и малка чашка. Той ѝ се усмихна приятно.

– Водка?

Тя бързо поклати глава.

– Нет – и си наля чаша вода от кристалната кана в средата на масата.

Следобедът ѝ беше свободен и можеше да обиколи площад „Свердлов“, Белий город и музея в храма „Свети Василий Блажени“, но нямаше такова желание въпреки прекрасния летен ден. Може би утре или в другиден. Беше изморена и имаше нужда да подремне. Спечели първата си партия срещу руски grosмайстор и това беше по-важно за нея от всичко, което можеше да види в огромния град, който я заобикаляше. Щеше да е тук осем дни. И друг път можеше да разглежда Москва. Когато приключи с обяда, беше два следобед. Щеше да се качи с асансьора до стаята си и да се опита да поспи.

Установи, че беше твърде опиянена от победата над Лаев, за да заспи. Близко час лежа на огромното меко легло, зяпаше тавана и преиграваше партията отново и отново, понякога търсеше някаква слабост в играта си, друг път се наслаждаваше на един или друг ход. Когато стигаше до момента, в който му предложи офицера си, казваше „цак!“ или „бам!“ – беше прекрасно. Не беше направила никакви грешки... или поне не намери такива. Нямаше слабости. Той потропваше нервно с пръсти по масата и се мръщеше, но когато се предаде, изглеждаше само дръпнат и уморен.

Накрая, след като си беше починала малко, стана от леглото, облече си дънките и бялата тениска и дръпна дебелия пердето на прозореца. Осем етажа под нея имаше някакво кръстовище на булеварди само с няколко коли тук-там, а отвъд тях имаше гъсто залесен парк. Реши да се разходи.

Но докато си обуваше чорапите и обувките, се замисли за Дюамел, срещу когото щеше да играе с белите утре. Знаеше само две негови партии и бяха отпреди няколко години. В списанията, които си беше донесла, имаше по-скорошни... по-добре да ги разгледа сега. А пък партията му срещу Лученко още продължаваше, когато тя си тръгна. Щяха да я разпечатат заедно с другите три и да ги раздадат довечера, когато играчите се съберат на официална вечеря в хотела. По-добре сега да направи няколко коремни преси и малко раздвижване, а пък после да се разходи.

Вечерята беше скучна, но и нещо повече – беше вбесяваща. Бет седеше в единия край на дългата маса с Дюамел, Фленто и Хелстрьом; руските играчи бяха в другия край със съпругите си.

Боргов седеше начело на масата с жената, с която беше и в зоопарка в Мексико. Руснаците се смееха през цялото време, пиеха огромни количества чай и ръкомахаха енергично, докато съпругите им ги гледаха с мълчаливо обожание. Дори Лаев, който беше толкова дръпнат сутринта на турнира, се беше разпалил. Всички те като че ли подчертано пренебрегваха края на масата, където беше Бет. Опита се да разговаря с Фленто, но английският му беше слаб и ѝ ставаше неудобно от неподвижната му усмивка. След няколко минути се отказа от общуване, съсредоточи се върху яденето си и се постара да не обръща внимание на шумотевицата от другия край на масата.

След вечерята директорът на турнира раздаде отпечатаните листове с днешните партии. Тя започна да ги анализира в асансьора, като се захвана първо с Боргов. Другите бяха Завършили с реми, но Боргов беше спечелил. Решително.

* * *

На следващата сутрин шофьорът я докара до залата по друг маршрут и този път видя огромната тълпа на улицата, която чакаше да влезе; някои се пазеха с тъмни чадъри от сутрешния дъжд. Той я заведе до същия страничен вход, който използва и вчера. Имаше двайсестина души отпред. Когато тя слезе от колата и забърза да влезе в сградата, те ѝ ръкопляскаха. Някой извика „*Елисавета Хармон!*“ точно преди портiera да затвори вратата след нея.

На деветия ход Дюамел допусна грешка и Бет веднага се възползва, като свърза коня му пред един топ. Щеше да го скове за момент, докато тя изкара другия си офицер. От анализа на партиите му разбра, че е предпазлив и силен в защита – вечерта реши да изчака, докато се открие възможност, и след това да го разгроми. Към четиринайсетия ход беше насочила и двата си офицера към царя му, а на осемнайсетия беше открила диагоналите им. Той се скри от това, като умело използва конете си, за да я спре, но тя изкара дамата си и това му дойде в повече. Двайсетият му ход беше безнадежден опит да я отблъсне. На двавет и втория се предаде. Играта отне само час.

Бяха в далечния край на сцената; Боргов и Фленто бяха по-близо до изхода. Когато тя мина покрай него под аплодисментите, приглушени заради продължаващите партии, той вдигна очи към нея за момент. За пръв път от Мексико Сити насам гледаше право в нея и погледът му я изплаши.

Хрумна ѝ да изчака за миг точно до сцената, а после се върна до ръба на завесата и погледна. Столът на Боргов беше празен. Той беше в другия край и гледаше дъската с приключилата партия на Бет. С едната си широка длан беше хванал брадичката си, а другата беше пъхнал в джоба на сакото. Докато изучаваше позицията, се намръщи. Бет бързо се обърна и си тръгна.

След обяд пресече през булеварда, тръгна по една тясна улица към парка. Булевардът се казваше „Сокольникови“ и имаше доста движение по него, когато тя пресече с голяма тълпа пешеходци. Някои от хората я погледнаха, няколко се усмихнаха, но никой не я заговори. Дъждът спря. Денят беше приятен, слънцето грееше високо в небето и под лъчите му огромните сгради покрай улицата не приличаха чак толкова на затвори.

Паркът беше частично залесен и по алеите имаше много чугунени пейки, където седяха възрастни хора. Тя се разхождаше и доколкото можеше, не обръщаше внимание на погледите; мина през някои места с плътна сянка от дървета и изведнъж се озова на голям площад с цветя, растящи в малки триъгълници, разпръснати тук и там. Под един покрит павилион в средата имаше хора, седнали на редици. Играеха шах. Сигурно имаше четиресет дъски. Беше виждала възрастните да играят в Сентръл парк и Вашингтон Скуеър парк в Ню Йорк, но само на малки групи. Тук имаше голяма тълпа мъже, които изпълваха павилиона с размерите на хамбар и продължаваха по стълбите.

Тя се поколеба за момент до износените мраморни стълби, водещи към павилиона. Двама старци играеха на изтъркана платнена дъска на стъпалата. По-възрастният, беззъб и плешив, играеше *Царски гамбит*. Другият използваше контрагамбит *Фалкбеер*. На Бет ѝ се струваше старомодно, но очевидно беше сложна партия. Двамата не ѝ обръщаха внимание, тя се качи по стълбите и влезе в сянката на павилиона.

Имаше четири реда бетонни маси с боядисани дъски отгоре, а на всяка – по двама шахматисти, все мъже. Над дъските стояха и зяпачи. Много малко се говореше. От време на време отзад се чуваха викове на деца, които на руски звучаха по същия начин, както на всеки друг език. Тя вървеше бавно между двете редици и вдишваше силния тютюнев дим от лулите на играчите. Някои вдигнаха поглед към нея, когато минаваше, и по израженията прецени, че са я познали, но никой не я заговори. Всички бяха стари...

много стари. Много от тях сигурно са били свидетели на Революцията като момчета. Дрехите им бяха предимно тъмни, дори памучните ризи, които носеха в топлото време, бяха сиви; приличаха на старците навсякъде, като многобройни възплъщения на господин Шайбел, играещи партии, на които никой никога няма да обърне внимание. На няколко маси имаше броеве на „Шахмати в СССР“.

Спря за момент до една маса, където позицията изглеждаше интересна. Беше *Рихтер-Раудер* от *Сицилианската*. Преди няколко години, когато беше на шестнайсет, тя написа малък материал за този вариант за „Шахматен преглед“. Дватама играеха добре, а черните имаха малка разлика в пешките, каквато тя никога не беше виждала, но очевидно се справяха.

Беше добър шах. Първокласен шах, игран от двама старци с евтини работни дрехи. Човекът с белите премести белополия си офицер, погледна я и се намръщи. За момент тя се почувства особено неловко между всички тези стари руснаци, със своите чорапогащи, бледосинята пола и сив кашмирен пуловер, с подходяща прическа за младо американско момиче, с обувки с ток, които вероятно струват толкова, колкото тези хора печелят за един месец.

Тогава набръчканото лице на мъжа, който я гледаше, се разтегли в широка оредяла усмивка и каза: „*Хармон? Елисавета Хармон?*“, а тя изненадано отговори: „Да“. Преди да успее да каже нещо повече, той се изправи, прегърна я силно и се засмя, като повтаряше: „*Хармон! Хармон!*“. Изведнъж около нея се събра тълпа старци в сиви дрехи, усмихнати и нетърпеливо протегнали ръце да се здрависат с нея, а осем или десет от тях ѝ говореха едновременно на руски.

* * *

Партиите ѝ с Хелстрьом и Шапкин бяха напрегнати, свирепи и изтощителни, но не представляваха истинска опасност. Трудът, който беше вложила през последните шест месеца, придаваше солидност на началните ѝ ходове, която тя успя да запази в мителшпила чак до момента, в който съперниците ѝ се предадоха. Хелстрьом очевидно не го прие добре и след това не ѝ проговори, но Шапкин *беше много* възпитан, много свестен човек и се предаде с достойнство, въпреки че победата ѝ над него беше решителна и безпощадна.

Щеше да има общо седем партии. Играчите бяха получили графици по време на дългата ориентация първия ден; Бет държеше своя в нощното шкафче до леглото, в чекмеджето с шишенцето със зелени хапчета. В последния ден щеше да играе с белите срещу Боргов. Днес беше срещу Лученко, с черните.

Лученко беше най-старият играч на турнира; беше станал световен шампион, преди Бет да се роди, а като момче играл срещу великия Алехин на гастрол и го победил, постигнал реми с Ботвиник и смазал Бронщайн в Хавана. Вече не беше тигърът от онези години, но Бет знаеше, че е опасен играч, когато му позволиш да атакува. Беше разиграла десетки негови партии от „Шахматен информатор“, някои от тях през онзи месец с Бени в Ню Йорк, и силата на атаките му стряскаше дори нея. Беше страховит играч и страховит човек. Трябваше много да внимава срещу него.

Бяха на първа маса, където Боргов беше играл предишния ден. Лученко се поклонил леко и остана до стола си, докато тя сядаше. Днес костюмът му беше коприненосив и когато се приближи до масата, тя забеляза обувките му – лъскави, черни и меки на вид, вероятно внесени от Италия.

Бет беше облечена в тъмнозелена памучна рокля с бели кантове на деколтето и ръкавите.

Предишната вечер спа спокойно. Беше готова за него.

Но на дванайсетия ход той започна да атакува – отначало много деликатно, с пешка на „a3“. Половин час по-късно започна шурм с пешките по дамския фланг и тя трябваше да отложи това, което подготвяше, за да го отрази. Дълго време анализира позицията, преди да доведе коня за защитата. Не ѝ харесваше, но трябваше да го направи. Погледна към Лученко. Той леко и театрално поклати глава и на устните му се появи мъничка усмивка. След това се пресегна и продължи да напредва с пешката на „b“, все едно изобщо не го е грижа къде беше конят ѝ. Какво правеше? Тя отново направи оценка на позицията и тогава с ужас го видя. Ако не намери изход, ще трябва да вземе пешката на „a“ с коня си, а четири хода след това той ще може да доведе невинно изглеждащия си офицер от задния хоризонтал на „b5“, на пропуканото ѝ дамско крило, и да го размени за топа ѝ. Беше след седем хода, а тя не го беше видяла.

Сложи лакти на масата и се подпря на свитите си юмруци. Трябваше да го измисли. Изхвърли от ума си Лученко, претъпканата аудитория, тиктакането на часовника и всичко останало и се зае да анализира, като внимателно разглеждаше десетки продължения. Но не намери нищо. Най-доброто, което можеше да направи, беше да приеме размяната и да вземе пешката му за утеха. А атаката му по фланга щеше да продължи. Изобщо не ѝ харесваше, но трябваше да го направи. Трябваше да го види по-рано. Бутна пешката си „a“, както трябваше, и наблюдаваше как ходовете се нареждат един след друг. Седем хода по-късно той получи топа ѝ срещу офицера си и коремът ѝ се сви на топка, когато видя как взима фигурата ѝ в ръка и я оставя до дъската. Когато два хода по-късно тя взе пешката му, това не я успокои особено. Губеше инициативата и цялото ѝ тяло беше напрегнато.

Дори само спирането на пешките му по дамското крило беше жестоко усилие. За да я спре, трябваше и тя да жертва пешка, а след това той вдвои топовете си на „e“. Беше неумолим. Тя отправи заплаха срещу царя му като прикритие и успя да размени един от топовете му за своя. Не беше хубаво да разменя, когато е с фигура назад, защото това увеличава предимството му, но трябваше да го направи. Лученко спокойно се отказа от топа си и тя гледаше снежнобялата му коса, докато взе нейния в замяна, и го намрази. Намрази го заради театралната му коса, намрази го, защото имаше преимущество след размяната. Ако продължат да разменят, тя щеше да остане без нищо. Трябваше да намери начин да го спре.

Мителшпилът беше чудовищно сложен. И двамата се бяха окопали, като всяка фигура се пазеше от поне една друга, ако не и от две. Тя се бореше да избягва размените и да намери пробив, за да изравни резултата; той отразяваше всичките ѝ опити, като местеше фигурите си с ръка с безупречно изрязани нокти. Интервалите между ходовете бяха дълги. От време на време виждаше искрица възможност в перспектива, след осем или десет хода, но така и не успяваше да я реализира. Той беше изкарал топа си на трети хоризонтал, над царя, който беше рокирал – там движението му беше ограничено до три полета. Само ако можеше да намери начин да го хване в капан там, преди той да вдигне коня, който го задържаше. Тя се съсредоточи върху него толкова силно, колкото можеше, като за миг се почувства, сякаш силата на концентрацията ѝ може да изгори топа като лазерен лъч. В мислите си го атакува с коне, пешки, дамата, дори с царя си. Караше го да придвижи пешката, така че да пресече две от полетата, на които топът можеше да избяга, но не намери нищо.

Замаяна от усилието, тя свали лакти от масата, сложи ръце в скута си, поклати глава и погледна часовника си. Оставаха ѝ по-малко от петнайсет минути. Погледна към бланката си с тревога. Трябваше да направи още три хода, преди флагчето ѝ да падне, иначе щеше да загуби. Лученко имаше още четиресет минути. Нямаше какво да прави, освен да играе. Вече беше обмислила кон на „g4“ и знаеше, че е добър ход, макар и неособено полезен. Тя го игра. Той отвърна, както тя очакваше, като я принуди да върне коня си на „e5“, където по принцип искаше да бъде. Оставаха ѝ седем минути. Внимателно оцени позицията и постави офицера си на диагонала, на който седеше топът му. Той премести топа, както тя знаеше, че ще направи. Тя даде знак на съдията, написа следващия си ход на бланката, като го скри от Лученко с другата си ръка, и сгъна листа, за да го запечата. Когато съдията дойде, тя каза: „Отлагам“, и изчака да донесе плика. Беше изтощена. Нямаше аплодисменти, когато тя стана и уморено слезе от сцената.

* * *

Нощта беше гореща и тя остави прозореца в стаята си отворен, докато седеше на богато украсеното бюро с шахматната си дъска, анализираше отложената позиция и търсеше начини да затрудни топа на Лученко или да използва уязвимостта му като прикритие, за да нападне някъде другаде. Два часа по-късно жегата в стаята беше станала непоносима. Реши да слезе във фойето и след това да се разходи из квартала... стига да е безопасно и законно. Беше се замаяла от твърде много шах и твърде малко храна. Един чийзбургер щеше да ѝ дойде добре. Тя се засмя кисело на себе си – чийзбургерът е това, което онези американци, на които смяташе, че никога няма да заприлича, търсеха при пътуванията си в чужбина. Боже, колко беше изморена! Щеше да се разходи набързо и да се върне да спи. Партията щеше да се доиграва чак утре вечер – ще има време за анализ след срещата ѝ с Фленто.

Асансьорът беше в далечния край на коридора. Заради жегата няколко стаи бяха отворени и когато се приближи до една от тях, чу дълбоки мъжки гласове, които обсъждаха нещо. Когато стигна до вратата, погледна вътре. Сигурно беше част от апартамент, защото вътре видя голяма всекидневна с кристален полилей, окачен на таван със сложни фризове, чифт зелени, пухкави фотьойли и големи тъмни маслени картини на отсрещната стена, където друга отворена врата водеше към спалнята. Трима мъже по ризи стояха около масата между диваните. На масата имаше кристална гарафа и три чашки. В средата имаше шахматна дъска; двама от мъжете гледаха и коментираха, докато третият деликатно местеше фигурите в различни конфигурации. Двамата гледащи бяха Тигран Петросян и Михаил Тал. Този, който движеше фигурите, беше Василий Боргов. Това бяха трима от най-добрите шахматисти в света и най-вероятно анализираха отложената позиция на Боргов от играта му с Дюамел.

Веднъж като дете вървеше по коридора в административната сграда и спря за момент до вратата на кабинета на госпожа Диърдорф, която, за нейна изненада, беше отворена. Тя погледна крадешком вътре и видя госпожа Диърдорф във външната част на кабинета с една по-възрастна двойка – разговаряха, свели глави с такава близост, на каквата не подозираше, че госпожа Диърдорф е способна. Беше стряскащо да надникне в този свят на възрастните.

Госпожа Диърдорф тупаше мъжа по ревера с изправения си показалец и го гледаше в очите, докато му говореше. Бет повече не видя двойката и нямаше представа за какво са си говорили, но запомни сценката завинаги. Като видя Боргов в дневната на апартамента

му, където планираше следващия си ход с помощта на Тал и Петросян, тя се почувства по същия начин, както и тогава. Почувства се незначителна – дете, което наднича в света на възрастните. Коя беше тя, че да си го позволява? Трябваше ѝ помощ. Бързо мина покрай стаята и продължи към асансьора; чувстваше се неловко и адски самотна.

* * *

Тълпата, която чакаше до страничната врата, се беше увеличила. Когато сутринта излезе от лимузината, те започнаха да скандират „*Хармон! Хармон!*“ и да махат усмихнати. Няколко души посегнаха да я докоснат, докато минаваше, и тя притеснено се промуши между тях, като се стараеше да отвърща на усмивките. През нощта спа много неспокойно, като от време на време ставаше, за да анализира позицията на отложената партия с Лученко или да се разхожда боса из стаята, докато мисли за Боргов и другите двама, по ризи, с разхлабени вратовръзки, които анализираха дъската, все едно са Рузвелт, Чърчил и Сталин над плана за последната кампания във Втората световна война.

Колкото и често да си казваше, че е толкова добра, колкото всеки един от тях, с тревога усещаше, че онези мъже с тежките черни обувки знаят нещо, което тя не знае и никога няма да разбере. Опита се да се съсредоточи върху собствената си кариера, върху бързото си изкачване до върха на американския шах и извън него, върху това как стана по-мощен играч от Бени Уотс, как победи Лаев без миг съмнение в ходовете си, как дори като дете откри грешка в играта на великия Морфи. Но всичко това беше безсмислено и тривиално пред образа от институцията на руския шах, в стаята, където мъжете се съветваха с дълбоки гласове и анализираха дъската с увереност, която изглеждаше напълно над възможностите ѝ.

Единственото хубаво нещо беше, че противникът ѝ беше Фленто, най-слабият играч в турнира. С явна загуба и две ремита той вече нямаше шанс да спечели. Само Бет, Боргов и Лученко нямаха нито загуби, нито ремита. Тя изпи чаша чай преди началото на партията и това малко ѝ помогна. По-важното беше, че дори само това, че е в една зала с останалите играчи, разсея донякъде чувствата ѝ от снощи. Когато тя влезе, Боргов пиеше чай. Той пак не ѝ обърна внимание, нито тя на него, но сега, с чаша чай в ръка и тихо, отегчено изражение на тежкото му лице, не изглеждаше толкова страшен, колкото във въображението ѝ предишната вечер. Когато съдията дойде да ги придружи до сцената, Боргов я погледна малко преди да излезе от стаята и леко повдигна вежди, сякаш искаше да каже: „Хайде, пак започваме!“, и тя неусетно и леко му се усмихна. Остави чашата си и ги последва.

Много добре познаваше непостоянната кариера на Фленто и беше запомнила десетина от игрите му. Още преди да напусне Лексингтън, беше решила, че ако в партията си срещу него е с белите фигури, ще започне с *Английско начало*. Така и направи, като бутна пешката си на „с4“. Беше като *Сицилианската защита*, но на обратно. Чувстваше се спокойно с този дебют.

Спечели, но ѝ отне четири часа и половина и беше далеч по-изтощително, отколкото очакваше. Той поведе битка по двата основни диагонала и изигра системата на четирите коня с изтънченост, която за известно време беше далеч над възможностите ѝ. Но когато навлязоха в мителшпила, тя видя възможност да се измъкне от позицията с размяна и се възползва. Накрая направи нещо, което ѝ се случваше много рядко – опази една пешка, докато прекоси дъската до седмия хоризонтал. Ако искаше да я премахне, Фленто тряб-

ваше да жертва единствената си останала фигура. Той се предаде. Този път аплодисментите бяха по-силни от всякога. Беше два и половина. Беше пропуснала закуската и сега бе страшно изморена. Имаше нужда да обядва и да поспи. Имаше нужда да си почине преди доиграването довечера.

Хапна набързо спаначен киш и някакви славянски пържени картофки в ресторанта. Но когато се качи в стаята си в три и половина и си легна, установи, че и дума не може да става за сън. Отгоре имаше някакво спорадично чукане, все едно някой заковаваше нов мокет. Чуваше тропота на ботуши, а от време на време звучеше така, сякаш някой е пуснал топка за боулинг от един метър. Полежа двайсет минути, но нямаше смисъл.

Когато след вечеря пристигна в игралната зала, не можеше да си спомни някога да е била по-уморена. Болеше я главата, а и цялото тяло от прегърбването над шахматна дъска. Така силно ѝ се искаше да ѝ бяха били една упойка, за да заспи следобеда и да може да седне срещу Лученко след няколко часа здрав, спокоен сън. Искаше ѝ се да беше рискувала да изпие един Либрум. Малко замайване в съзнанието ѝ щеше да е по-добре от това.

Когато Лученко влезе в салона, където щяха да доиграват, изглеждаше спокоен и отпочинал. Костюмът му, този път от тъмен уорстед, беше безупречно изгладен и му стоеше прекрасно на раменете. Хрумна ѝ, че сигурно си купува всичките дрехи в чужбина. Той ѝ се усмихна със сдържана учтивост; тя успя да кимне и да каже „Добър вечер“.

Бяха наредени две маси за отложени партии. На едната от тях класически ендшпил с топ и пешка очакваше Боргов и Дюамел. На другата беше подредена позицията ѝ с Лученко. Когато тя седна при фигурите си, Боргов и Дюамел влязоха заедно и тръгнаха към другата дъска, сериозни и мълчаливи.

Всяка партия имаше отделен съдия и часовниците вече бяха настроени. Бет имаше деветдесет минути продължение, а Лученко имаше също толкова, плюс още трийсет и пет, останали от вчера. Беше забравила за допълнителното му време. Така имаше три неща срещу нея – той играеше с белите фигури, атаката му още не беше спряна и имаше допълнително време.

Техният съдия донесе плика, отвори го, показа бланката и на двамата играчи и сам направи хода на Бет. Натисна копчето, което пусна часовника на Лученко, а той без колебание придвижи пешката, която Бет очакваше. Изпита известно облекчение, когато го видя да прави този ход. Беше принудена да обмисли няколко други отговора; сега можеше да изхвърли записите им от съзнанието си. Чу Боргов на другата маса да кашля силно и да си духа носа. Опита се да го изгони от мислите си. Утре щеше да играе срещу него, но сега беше време да работи по тази партия, да вложи в нея всичките си сили и познания. Боргов почти сигурно щеше да победи Дюамел и утре щеше да започне без нито една загуба. Ако искаше да спечели турнира, трябваше да спаси партията пред себе си. Лученко имаше преимущество заради размяната и това беше лошо. Но имаше и онзи ограничен топ и след няколко часа анализи тя намери три начина да използва това срещу него. Ако успееше да го изкара, можеше да замени офицера си за него и да изравни резултата.

Забрави колко е уморена и се захвана за работа. Беше трудна и заплетена. А Лученко имаше и допълнително време. Тя избра план, който разви посред нощ, и започна да отстъпва с десния си кон, като го разходи едва ли не по всяко свободно поле, докато стигне до „e4“. Явно беше готов за това – сам го беше видял в анализа си от вчера до сега. Вероятно с помощ. Но имаше нещо, което може да не е анализирал, колкото и добър да е, и което можеше да не види и сега. Тя дръпна офицера си от диагонала, на който беше

разположен топът му, като се надяваше да не види какво планира. Изглеждаше, сякаш атакува формацията на пешките му, принуждавайки го да направи несигурно настъпление. Но тези пешки не я интересуваха. Толкова много искаше да махне този топ от дъската, че можеше да убие за това.

Лученко просто бутна пешката. Можеше да помисли по-дълго за това, трябваше да помисли по-дълго... но не го направи. Премести пешката. Бет усети лека тръпка. Тя свали коня от диагонала и го сложи не на „e4“, а на „c4“, като го предложи на дамата му. Ако приемеше жертвата, тя ще вземе топа срещу офицера си. Това само по себе си нямаше да е хубаво – да плати за топа с коня и офицера, – но това, което Лученко не беше видял, беше, че ще му вземе и коня заради хода на дамата. Беше сладко. Беше много сладко. Тя колебливо вдигна очи към него. Не го беше поглеждала от почти час и външният му вид я изненада. Беше разхлабил вратовръзката си и тя стоеше на една страна. Косата му беше разрошена. Хапеше палеца и лицето му беше стряскащо измъчено.

Той мисли половин час и не намери нищо. Накрая взе коня. Тя взе топа, като ѝ идеше да извика от радост, когато го вдигна от дъската, а той взе офицера ѝ. После тя даде шах, той се предпази с друга фигура и тя бутна пешката до коня. Тя пак го погледна. Сега играта беше равна. Елегантният топ изчезна. Лученко се беше превърнал в рошав старец със скъп костюм и изведнъж ѝ хрумна, че тя не е единствената изтощена от партиите през последните шест дни. Лученко беше на петдесет и седем. Тя беше на деветнайсет. И тренираше с Джолийн в продължение на пет месеца, докато беше в Лексингтън.

От този момент нататък съпротивата го напусна. Нямаше ясна позиционна причина, поради която тя да може бързо да го принуди да се предаде, след като взе коня му – на теория силите им бяха изравнени. Пешките му бяха поставени много добре. Но тя започна да подрива позицията им, да отправя деликатни заплахи, докато атакуваше останалия му офицер и го принуждаваше да защити ключовата пешка с дамата си. Когато той го направи – когато доведе дамата си, за да подкрепи пешките му, – тя разбра, че ѝ е паднал в ръцете. Тя се съсредоточи върху царя му и насочи цялото си внимание към атаката.

Според часовника ѝ останаха двайсет и пет минути, а Лученко все още имаше почти час, но тя даде двайсет от минутите си, за да го разработи, и след това нападна, като премести пешката си на „h5“. Това беше ясна декларация за намеренията ѝ и той се замисли дълго и дълбоко, преди да играе. Тя използва времето, през което часовникът му тиктакаше, за да изглади всичко – всеки вариант на всеки ход, който той може да направи. Намери отговор на всичко това и когато той най-накрая изигра хода си, като напразно премести дамата си, тя не се възползва от шанса да грабне една от атакуващите пешки и премести своята на „h“ с още едно поле. Това беше великолепен ход и тя го знаеше. Сърцето ѝ ликуваше. Тя го погледна над дъската.

Изглеждаше изгубен в мислите си, все едно четеше философия и току-що беше оставил книгата, за да обмисли някаква сложна идея. Лицето му вече бе сиво и малки бръчици прорязваха сухата кожа. Той отново захвапа палеца си и тя с изненада видя, че красивите му нокти от вчера сега бяха нагризани и неравни. Той я погледна с кратък, уморен поглед – поглед с голям товар от опит и една пълна, дълга кариера в шаха – и пак, за последно, погледна пешката ѝ, вече на „h4“. После се изправи.

– Отлично! – каза той на английски. – Какво красиво възстановяване!

Думите му бяха толкова дружески, че тя се изуми. Не знаеше какво да каже.

– Отлично! – повтори той, посегна, взе царя си, поддържа го замислено за момент и го постави до дъската. Той се усмихна уморено. – Предавам се спокоен.

Говореше толкова естествено и без никаква злоба, че тя изведнъж се засрами. Подаде му ръка и той я стисна топло.

– Играя партиите ви още от малка – каза тя. – Винаги съм ви се възхищавала.

Той я погледна замислено за момент.

– И си на деветнайсет?

– Да.

– Разгледах партиите ти на този турнир. – Замълча за кратко. – Ти си истинско чудо, мила моя. Мисля, че току-що играх срещу най-добрия шахматист в живота си.

Тя не можеше да отговори. Гледаше го невярващо. Той ѝ се усмихна.

– Ще свикнеш – каза.

Играта между Боргов и Дюамел беше приключила по-рано и двамата си бяха тръгнали. След като Лученко си отиде, тя погледна фигурите на другата дъска, които все още бяха по местата си. Черните бяха сгушени около своя цар в напразен опит да го защитят, а бялата артилерия нападнаше ъгъла му от цялата дъска. Черният цар беше легнал. Боргов беше играл с белите.

Във фойето на хотела един мъж скочи от един от столовете покрай стената и тръгна към нея с усмивка. Беше господин Бут.

– Честито! – каза той.

– Какво стана с теб? – попита.

Той поклати глава с извинение.

– Вашингтон.

Тя понечи да каже нещо, но си замълча. Радваше се, че не я притесняваше.

Държеше сгънат вестник под мишница. Извади го и ѝ го подаде. Беше „Правда“. Не можа да разчете дебелата кирилица на заглавията, но когато обърна вестника, в долната част на първа страница видя своя снимка от партията срещу Фленто. Запълваше три колони. Тя се взря в надписа и успя да си го преведе: „Изненадваща сила от САЩ“.

– Приятно, а? – каза Бут.

– Почакай до утре по това време – каза тя.

* * *

Лученко беше на петдесет и седем, но Боргов беше на трийсет и осем. Преди това бил любител футболист, а в университета имал рекорд по хвърляне на копие. Казваха, че по време на турнирите тренира с тежести, като използва фитнес, който правителството държи отворен до късно специално за него. Не пушеше и не пиеше. Беше майстор от единайсетгодишна възраст. Когато разиграваше партиите му от „Шахматен информатор“ и „Шахмати в СССР“, Бет с тревога забеляза колко малко от тях беше загубил.

Но тя беше с белите. Трябваше да се вкопчи в това преимущество с всички сили. Щеше да играе *Дамски гамбит*. Преди няколко месеца с Бени го бяха обсъждали с часове и накрая се съгласиха, че това е най-добрият вариант, ако тя е с белите. Не искаше да играе срещу *Сицилианската* на Боргов, колкото и добре да познаваше тази защита, а *Дамският гамбит* беше най-добрият начин да я избегне. Ако не се разсейва, можеше да му се опре. Проблемът беше, че той не допускаше грешки.

Аудиторията беше по-претъпкана, отколкото Бет смяташе, че е възможно, като всеки сантиметър от пътеките беше пълен, а зад последния ред седалки имаше и правостоящи.

Когато мина по сцената и огромната тълпа от хора замлъкна, тя видя, че Боргов вече е седнал и я чакаше – осъзна, че трябва да се пребори не само с безмилостните му ходове. Изпитваше адски ужас от него. Още откакто го видя до клетката на гориците в Мексико Сити. Сега той просто гледаше недокоснатите черни фигури, но при вида му сърцето ѝ спря и забрави да диша. В този човек нямаше и следа от слабост и седеше неподвижен над дъската, сякаш нито тя, нито хилядите зрители съществуваша. Беше като някакъв заплашителен образ. Все едно беше нарисуван на стената на някоя пещера. Тя бавно се приближи и седна при белите. Сред публиката се разнесоха тихи, сподавени аплодисменти.

Съдията натисна копчето и Бет чу как часовникът ѝ започва да тиктака. Тя премести пешката на „d4“, загледана във фигурите. Не беше готова да погледне лицето му. Другите три партии на сцената също започнаха. Чуваше движението на играчите зад себе си, които се нагласяха за сутрешната работа, чуваше щракането на копчетата на часовниците. Тогава всичко утихна. Загледана в дъската, тя видя само опакото на ръката му, едрите му пръсти с дебелия черни косми над кокалчетата, когато премести пешката си на „d5“. Тя игра пешка на „c4“, за гамбита. Ръката го отказа и игра „e5“. Контрагамбит *Албин*. Той възкресяваше много стар отговор, но *Албин* ѝ беше познат. Тя взе втората пешка, хвърли бърз поглед към лицето му и веднага го отклони. Той премести първата пешка на „d4“. Лицето му беше безизразно и не чак толкова плашещо, колкото тя се опасяваше. Тя игра десния си кон, той – също. Танцът беше започнал. Чувстваше се дребна и лека. Чувстваше се като малко момиченце. Но умът ѝ беше бистър и тя знаеше ходовете.

Седмият му ход беше изненадващ и веднага стана ясно, че е нещо, което той беше подготвил срещу нея. Тя помисли два-три минути, вникна в хода, колкото можеше, и отговори с нещо коренно различно от *Албин*. Зарадва се, че излиза от него на открит терен. Оттук нататък щяха да се борят с умовете си.

А умът на Боргов се оказа страховит. На четиринайсетия ход той постигна равенство и вероятно преимущество. Тя се стегна, не поглеждаше лицето му, играеше най-добрия шах, на който беше способна, развиваше фигурите си, пазеше се навсякъде, търсеше всяка възможност да открие линия, търсеше свободен диагонал, сдвоена пешка, потенциална вилица, бито поле или линеен удар. Този път виждаше цялата дъска в ума си и долавяше всяка промяна на равновесието на мощта, която се движеше по повърхността. Всяка частица от тази мощ се неутрализираше от противоположната си, но всяка беше готова да освободи заряда си, ако ѝ се позволи, и да разбие структурата. Ако тя позволи на топа му да излезе, ще я разкъса. Ако той позволи на дамата ѝ да се премести на вертикала на офицера, защитата на царя му ще рухне. Тя не биваше да допуска да ѝ даде шах с офицера си. Той не можеше да я остави да напредне с пешката на топа. В продължение на часове тя не поглеждаше нито към него, нито към публиката, нито дори към съдията. В целия си ум, в цялото си внимание тя виждаше само олицетворенията на опасността – кон, офицер, топ, пешка, цар и дама.

Боргов изрече думата „Отлагам“. Каза го на английски. Тя погледна часовника си неразбиращо и видя, че нито едно флагче не беше паднало, а това на Боргов беше по-близо от нейното. Оставаха му седем минути. Тя имаше петнайсет. Погледна към бланката си. Последният ход беше номер четиресет. Боргов искаше да отложи играта. Тя погледна зад себе си; останалата част от сцената беше празна, партиите бяха приключили.

После погледна Боргов. Не беше разхлабил вратовръзката си, нито беше свалил сакоето си, нито косата му беше разрошена. Не изглеждаше уморен. Тя се извърна. В момента, в който видя това празно, тихо враждебно лице, тя се ужаси.

* * *

Бут беше във фоайето. Този път – с половин дузина репортери. Имаше един от „Ню Йорк Таймс“, една жена от „Дейли Обзървър“, един от „Ройтерс“ и „Юнайтед Прес Интернешънъл“. Когато се приближиха до нея във фоайето, забеляза и две нови лица.

– Изморена съм, дявол да го вземе – каза тя на Бут.

– Не се и съмнявам – отвърна той. – Но обещах на хората...

Той ѝ представи новите. Първият беше от „Пари Мач“, а вторият от „Тайм“. Тя го погледна и попита:

– На корицата ли ще съм?

А той отвърна:

– Ще го биете ли?

Не знаеше как да му отговори. Беше я страх. Но пък на дъската бяха равни, а тя имаше и малко повече време. Не беше допуснала грешки. Боргов – също.

Имаше двама фотографи и тя им позира за снимките, а когато единият попита дали може да я снима пред шахматна дъска, тя ги заведе в стаята си, където още стоеше позицията от партията срещу Лученко. Това вече ѝ се струваше толкова отдавна.

Тя седна пред дъската, за да я снимат. Нямаше нищо против, дори ѝ беше приятно, докато изсцракаха цели ленти от всички възможни ъгли. Беше като купон. Докато фотографите я оглеждаха, настройваха фотоапаратите си и сменяха обективите, репортерите ѝ задаваха въпроси. Знаеше, че трябва да нареди позицията на отложената си партия и да се съсредоточи върху нея, за да намери стратегия за утре, но тази суматоха беше добре дошла, приятно разсейваща.

Боргов сигурно вече беше в апартамента си, вероятно с Петросян и Тал – а може би и с Лученко и Лаев, и останалите от руската институция. Сигурно са свалили скъпите сака, запретнали са ръкави и изследват позицията ѝ, търсят слаби места, които има сега или ще има след десет хода, ръчкат подредбата от белите фигури, сякаш е тялото ѝ, а те са хирурзи, готови за дисекцията. Имаше нещо неприлично в тази сцена. Щяха да продължат до късно през нощта, като вечерят над дъската на огромната маса във всекидневната на Боргов и го подготвят за следващата сутрин. Но това, което правеше в момента, ѝ харесваше. Не искаше да мисли за позицията. А и знаеше, че не позицията е проблемът. Щеше да изчерпи вариантите ѝ за няколко часа игра след вечеря. Проблемът бяха емоциите ѝ около Боргов. Беше хубаво да забрави за това за известно време.

Питаха я за „Метуен“ и тя както винаги отговори сдържано. Но един от тях настоя малко повече и тя каза:

– Спряха ме да играя. Беше за наказание.

Той веднага задълба още. Нарече го „дикенско“.

– Защо са ви наказали така?

– Мисля, че по принцип бяха жестоки. Или поне директорката. Госпожа Хелън Диърдорф. Ще го отпечатате ли?

Говореше с човека от „Тайм“. Той сви рамене.

– Зависи какво ще кажат адвокатите ни. Ако спечелите утре, може и да стане.

– Не всички бяха жестоки – каза тя. – Имаше един мъж на име Фъргюсън, беше като общ служител. Мисля, че той ни обичаше.

Човекът от „Юнайтед“, който ѝ беше взел интервю в първия ѝ ден в Москва, се обади:

– Кой ви научи да играете, щом са ви забранили?

– Казваше се Шайбел – каза тя и си спомни за онази стена със снимки в мазето. – Уилям Шайбел. Беше чистачът там.

– Разкажете ни повече – каза жената от „Обзървър“.

– След като ме научи на правилата, играехме в мазето.

Явно това много им хареса. Човекът от „Пари Мач“ поклати глава с усмивка.

– Чистачът ви е научил да играете шах?

– Точно така – каза Бет с неволен трепет в гласа. – Господин Уилям Шайбел. Беше адски добър играч. Посвещавахе много време на това и беше добър.

След като си тръгнаха, тя си напълни огромната чугунена вана и се протегна вътре. След това си obu дънките и започна да подрежда фигурите. Но в момента, в който позицията се появи на дъската и тя започна да я анализира, цялата ѝ скованост се върна. В Париж позицията ѝ на този етап изглеждаше по-силна, а тогава загуби. Стана от бюрото и отиде до прозореца, разтвори завесите и погледна към Москва. Слънцето все още беше високо, а градът долу изглеждаше далеч по-светъл и весел, отколкото уж трябваше да изглежда Москва. Далечният парк, където старците играеха шах, беше яркозелен, но тя се страхуваше. Не мислеше, че има сили да продължи и да победи Василий Боргов. Не искаше да си мисли за шах. Ако в стаята ѝ имаше телевизор, щеше да го включи. Ако имаше бутилка каквото и да е, щеше да го изпие. За момент си помисли да се обади на румсървиса, но се спря точно навреме.

Въздъхна и се върна към шахматната дъска. Трябваше да я анализира. Трябваше да има план за десет сутринта.

* * *

Събуди се преди изгрев и полежа в леглото известно време, преди да погледне часовника си. Беше пет и половина. Два часа и половина. Беше спала два часа и половина. Тя мрачно затвори очи и се опита да заспи отново. Не се получи. Позицията на отложената игра се върна в съзнанието ѝ насила. Ето ги пешките ѝ, ето я и дамата.

Ето я и дамата на Боргов. Виждаш позицията, не можеше да спре да я вижда, но нямаше смисъл. Снощи я гледа с часове, докато се опитваше да състави някакъв план до края на играта, местеше фигурите, понякога на истинската дъска, а понякога в главата си, но не ѝ помогна. Можеше да бутне пешката си на „с“ или да доведе коня в царското крило, или да сложи дамата на „с2“. Или на „e2“. Ако запечатаният ход на Боргов беше кон на „с5“. Ако беше преместил царицата си, отговорите бяха различни. Ако се опитваше да обезсмисли анализа ѝ, можеше да е играл с черния си офицер. Пет и трийсет. Четири часа и половина до доиграването. Боргов вече имаше пригответени ходове и план за играта, съставен след съвещанието – сигурно спеше като пън. Отвън през прозореца долетя внезапен шум като далечна аларма и тя подскочи. Беше някаква руска противопожарна тренировка или нещо подобно, но за момент ръцете ѝ се разтрепериха.

Тя закуси каша и яйца и отново седна зад дъската. Беше седем и четиресет и пет. Но дори и след три чаши чай никак си не успяваше да вникне в позицията. Упорито се опитваше да отвори съзнанието си, да остави въображението си да работи за нея, така както често работеше над шахматна дъска, но нищо не ѝ хрумна. Не виждаше нищо

друго освен отговорите си на бъдещите заплахи на Боргов. Беше пасивно и тя знаеше, че е пасивно. Победи я в Мексико Сити и можеше да я победи и тук.

Тя стана да дръпне завесите и когато пак се обърна към дъската, телефонът иззвъня.

Това я изненада. От една седмица беше в тази стая и не беше звънял нито веднъж. Дори господин Бут не ѝ се беше обаждал. Сега звънеште с кратки, но много силни тонове. Тя отиде и вдигна слушалката. Женски глас каза нещо на руски. Тя не разбра и една дума.

– Бет Хармън е на телефона – каза.

Гласът каза още нещо на руски. В слушалката се чу щракване и един мъжки глас прозвуча толкова ясно, сякаш се обаждаше от съседната стая:

– Ако премести коня, удари го с пешката „h“. Ако мести черния си офицер, направи същото. Тогава открий вертикала „d“. Да знаеш, че обаждането никак не е евтино.

– Бени! – каза тя. – Бени! Откъде знаеш...

– Отпечатаха я в „Таймс“. Тук е следобед и работим по това от три часа. Левертов и Уекслър също са тук.

– Бени – каза тя, – много се радвам да те чуя.

– Трябва да отвориш вертикала. Има четири начина, в зависимост от това какво ще направи той. Под ръка ли ти е позицията?

Тя погледна към бюрото.

– Да.

– Да започнем, ако играе кон на „f4“, при което местиш пешката на „h“. Разбра ли?

– Да.

– Така. Сега има три неща, които той може да направи. Първото е офицерът на „c5“. Ако го направи, дамата ти директно изскача на „e4“. Той ще го очаква, но може би няма да очаква това – пешка на „d5“.

– Не виждам...

– Виж топа му на дамското крило.

Тя затвори очи и го видя. Само една от пешките ѝ стоеше между нейния офицер и топа. А ако той се опита да блокира пешката, това ще отвори дупка за коня ѝ. Но Боргов и останалите няма как да не са го видели.

– Тал и Петросян са с него и му помагат.

Бени подсвирна.

– Не се изненадвам – каза той. – Но погледни по-нататък. Ако той премести топа, преди дамата ти да излезе, къде ще го сложи?

– На „c“

– Играеш пешка на „c5“ и вертикалът ти е почти открит.

Беше прав. Започваше да изглежда възможно.

– Ами ако не играе офицер на „c5“.

– Давам ти Левертов.

Гласът на Левертов се чу в слушалката.

– Може да играе кон на „f4“. Тук става много сложно. Разиграх го до позиция, където имаш темп повече.

Беше виждала Левертов веднъж и не го хареса, но сега ѝ се искаше да го прегърне.

– Дай ми ходовете.

Той започна да ги изрежда. Беше сложно, но тя без проблем видя как се получава.

– Красиво е – каза тя.

– Пак ти давам Бени – каза Левертов.

Продължиха заедно почти час, като разглеждаха възможностите и ги проследяваха ход по ход. Бени беше фантастичен. Беше анализирал всичко – тя започна да вижда начини да притисне Боргов, да го подлъже, да го заблуди, да ангажира фигурите му, да го принуди да се примири и да отстъпи.

Накрая погледна часовника си и каза:

– Бени, тук е девет и петнайсет.

– Добре – каза той. – Върви да го биеш.

* * *

Пред сградата имаше тълпа. Над главния вход беше поставена демонстрационна дъска за онези, които не можеха да влязат в салона; тя веднага разпозна позицията, докато минаваха с колата. Там, под лъчите на сутрешното слънце, видя пешката, която щеше да придвижи, вертикала, който щеше да отвори насила.

Тълпата до страничния вход беше два пъти по-голяма от вчерашната. Започнаха да скандират „Хармон! Хармон!“ още преди да отвори вратата на лимузината. Повечето бяха възрастни хора; няколко се пресягаха усмихнати, с разперени пръсти, за да я докоснат, докато бързаше да мине.

Сега имаше само една маса, в средата на сцената. Боргов седеше на нея, когато тя влезе. Съдията я придружи до стола ѝ и когато тя седна, той отвори плика и посегна към дъската. Той взе коня на Боргов и го премести на „f4“.

Точно този ход искаше. Тя бутна пешката си с едно поле напред.

Следващите пет хода се развиха така, както с Бени бяха обсъдили по телефона, и тя откри вертикала. Но на шестия Боргов премести останалия си топ в центъра на дъската и докато тя го гледаше как стои на „d4“, на поле, което не беше предвидила в анализа си, усети как стомахът ѝ се свива и разбра, че обаждането от Бени само беше прикрило страха. Имаше късмет, че ѝ помогна с толкова много ходове. Боргов започна да играе в посока, за която тя нямаше готово продължение. Отново беше сама.

С усилие откъсна очи от дъската и погледна към публиката в залата. Играеше тук от дни и размерът ѝ все още я изненадваше. Неуверено се върна към дъската и топа в центъра. Трябваше да направи нещо за този топ. Затвори очи. Веднага видя партията във въображението си със същата яснота, както когато лежеше в леглото си в сиропиталището. Остана със затворени очи и анализира позицията най-подробно. Беше по-сложно от всичко, което някога беше разигравала от книгите, а и нямаше отпечатан анализ, който да покаже какъв е следващият ход и кой печели. Нямаше изостанали пешки, нямаше други слаби пунктове, нямаше очевиден път за атака за когото и да е от двамата. Имаха материално равенство, но топът му можеше да помете бойното поле като танк срещу кавалерия. Беше на черно поле, а тя загуби черния си офицер. Пешките ѝ не можеха да го атакуват. Трябваша ѝ три хода, за да се доближи достатъчно с коня. Собственият ѝ топ стоеше блокиран на началното си поле. Имаше само едно нещо, което да изправи срещу него – дамата. Но къде можеше да я постави безопасно?

Беше подпряла бузи на юмруците си и очите ѝ все още бяха затворени. Дамата седеше безобидно на „c1“ още от деветия ход. Можеше да излезе само по диагонал и имаше три полета. Всяко изглеждаше слабо. Тя пренебрегна тази слабост, разгледа полетата едно по едно, чак до „g5“. Ако царицата беше там, той можеше да закара топа си под нея и да заеме вертикала с темп. Това щеше да е катастрофално, освен ако тя не контрира с нещо – с шах или атака срещу черната царица. Но нямаше възможност за шах освен с

офицера, а това щеше да е жертва. Дамата му просто щеше да го вземе. Но след това тя можеше да я атакува с коня си. А къде щеше да го сложи? Трябваше да иде на едно от онези две черни полета. Започна да вижда нещо. С коня можеше да вкара дамата във вилица цар-дама. След това той щеше да вземе царицата ѝ, а тя пак щеше да е загубила офицера си. Но конят сега щеше да е в позиция за нова вилица. Щеше да му вземе офицера. Нямаше да е жертва. Пак щяха да са равни, а след това конят можеше да заплаши топа.

Тя отвори очи, примигна и премести дамата. Той постави топа си под нея. Тя без колебание взе офицера си, изкара го за шаха и зачака дамата му да го вземе. Той го погледна и не помръдна. За момент тя затаи дъх. Дали не беше пропуснала нещо? Отново затвори очи уплашена и разгледа позицията. Можеше да премести царя си, вместо да вземе офицера. Можеше да се предпази...

Изведнъж чу гласа му, който изрече смайващата дума „реми“. Беше като заявление, а не въпрос. Предлагаше ѝ реми! Тя отвори очи и погледна лицето му. Боргов никога не предлагаше реми, но ето че се случи. Можеше да приеме и турнирът щеше да приключи. Те щяха да се изправят и да получат аплодисменти, а тя да напусне сцената с реми със световния шампион. Нещо в нея се отпусна и тя чу собствения си тих глас да ѝ казва: „Приеми!“.

Отново погледна дъската – истинската дъска, която седеше между тях – и видя ендшпила, който щеше да остане, когато пушилката се разнесе. Боргов беше смъртоносен в ендшпила – беше прочут с това. А тя го мразеше от малка... мразеше дори книгата на Рубен Файн за ендшпила. Беше по-добре да приеме ремито. Хората щяха да кажат, че е добро постижение.

Обаче ремито не беше победа. А единственото нещо в живота ѝ, което беше сигурно, че обича, беше победата. Отново погледна лицето на Боргов и с лека изненада видя, че изглежда уморен. Тя поклати глава. Не.

Той сви рамене и взе офицера. За един кратък миг се почувства като глупачка, но се отърси от тази мисъл и нападна дамата му с коня си, като остави своята под удар. Той премести царицата си там, където трябваше, а тя докара коня за вилицата. Той премести царя и тя вдигна тежката му дама от дъската. Той взе нейната. Тя нападна топа и той го върна с едно поле. Това беше целият замисъл на поредицата, която започна с офицера – да свие обхвата на топа, като го накара да се премести на по-малко заплашителен хоризонтал, – но сега, след преместването, не беше сигурна как да продължи. Трябваше да внимава. Вървяха към ендшпил с топ и пешка – нямаше място за неточности. За момент се почувства притисната, без въображение или цел, и се уплаши да не сбърка. Отново затвори очи. Оставаше ѝ час и половина – имаше време да го направи, и то както трябва.

Не отвори очи дори за да види оставащото време на часовника си, да погледне Боргов или да види огромната тълпа, дошла в тази зала, за да гледа как играе тя. Изхвърли всичко това от ума си и си остави само въображаемата шахматна дъска и сложната, неразрешима позиция на нея. Всъщност нямаше значение кой играе с черните фигури, нито дали физическата дъска се намира в Москва, в Ню Йорк, или в мазето на някое сиропиталище – истинското ѝ владение беше това ейдетично изображение.

Дори не чуваше цъкането на часовника. Умът ѝ тихо се носеше по повърхността на въображаемата дъска, комбинираше и рекомбинираше фигурите, така че черните да не могат да спрат напредъка на пешката, която тя щеше да избере. Сега видя, че това ще бъде пешката g на четвъртия хоризонтал. Мислено я премести на петия и разгледа как черният цар ще се премести, за да я блокира. Белият кон щеше да го спре, като заплаши

ключова черна пешка. За да може бялата пешка да пристъпи напред към шестия хоризонтал, този ход трябваше да е подготвен. Отне много време, за да намери начин това да стане, но го издирваше безмилостно. Разковничето беше топът, покрай едно бито поле – общо четири хода, – но пешката можеше да направи хода си. Сега пак трябваше да продължи напред. Беше стъпка по стъпка, но нямаше друг начин.

За момент умът ѝ изтръпна от умора и дъската се размаза. Чу се как въздъхва, докато се опитваше пак да я фокусира. Първо, трябва да пази пешката със съседната на „h“, а за да придвижи нея, трябваше да даде друга пешка в жертва, по другия фланг. Заради това черните щяха да получат дама след три хода и белите трябваше да жертват кон, за да я премахнат. Тогава бялата пешка, за момента в безопасност, ще се плъзне напред до седмия хоризонтал и когато черният цар се промъкне до нея, пешката на „h“ ще дойде на помощ. И сега последният ход, достигане на осмия хоризонтал и произвеждане в дама. Стигна дотук – на дванайсет хода от позицията на дъската, която Боргов виждаше, – като следваше идеи и предположения и ги затвърждаваше в мислите си. Нямаше съмнение, че може да се направи. Но не виждаше начин да премести пешката на последното поле, без черният цар да я отреже точно преди произвеждането като неразцъфнало цвете.

Пешката изглеждаше тежка и абсолютно неподвижна. Не можеше да се помръдне. Беше стигнала дотук и нямаше как да продължи нататък. Беше безнадеждно. Положи повече умствени усилия от всякога, но беше напразно. Не можеше да произведе пешката в дама.

Тя се отпусна уморено на стола си, все още със затворени очи, за момент изключи екрана на мислите си. После го върна за един последен поглед. И този път изведнъж го видя. Той беше използвал офицера си, за да вземе топа ѝ, и сега не можеше да спре коня ѝ. Конят щеше да избуца царя настрани! Бялата пешка щеше да стане царица, а след четири хода следваше мат. Мат в деветнайсет.

Тя отвори очи и примижа от ярката светлина на сцената, преди да погледне часовника си. Оставаха ѝ дванайсет минути. Беше седяла със затворени очи повече от час. Ако беше допуснала грешка, нямаше да има време за нова стратегия. Тя се пресегна и премести пешката на петия хоризонтал. Когато я постави там, усети остра болка в рамото – мускулите ѝ се бяха схванали.

Боргов премести царя си, за да спре пешката. Тя премести коня и го принуди да се защити. Развиваше се по начина, по който тя го беше видяла. Тялото ѝ започна да се поотпуска и през следващите ходове едно деликатно чувство на спокойствие се разля в нея. Движеше фигурите устремено, като след всяка силно натискаше часовника, и постепенно отговорите на Боргов започнаха да се забавят. Сега отделяше повече време между ходовете. Тя виждаше неувереност в ръката, която вдигаше фигурите. Когато премина битото поле и тя бутна пешката на шестия хоризонтал, се вгледа в лицето му. Изражението му не се промени, но вдигна ръка, прокара пръсти през косата си и я разроши. Тръпка премина през тялото ѝ.

Когато премести пешката на седмия хоризонтал, чу тих стон от него, все едно го беше ударила в корема. Отне му много време да доведе царя, за да я блокира.

Тя изчака само миг, преди да пусне ръката си над дъската. Когато вдигна коня, усещането за мощта му в пръстите ѝ беше разкошно. Не погледна Боргов.

Когато остави коня, настана пълна тишина. След момент тя чу въздишка от другата страна на масата и вдигна очи. Косата на Боргов беше разрошена, а на лицето му се изписа мрачна усмивка. Заговори на английски:

– Победата е твоя.

Той бутна стола си назад и се изправи, после се пресегна и взе царя си. Вместо да го постави легнал, ѝ го подаде през дъската. Тя се вгледа в него.

– Вземи го – каза той.

Аплодисментите започнаха. Тя взе черния цар в ръката си, обърна се към аудиторията и остави цялата огромна тежест на оваците да се стовари върху нея. Хората в публиката се изправяха, ръкопляскаха все по-силно и по-силно. Тя посрещна това с цялото си тяло, усети как бузите ѝ се зачервяват, загаряват, навлажняваш, докато тътенът отмиваше мислите ѝ.

Тогава Василий Боргов застана до нея и миг по-късно, за нейно пълно изумление, разпери ръце, прегърна я и я притисна топло към себе си.

* * *

По време на коктейла в посолството един сервитьор я доближи с поднос с шампанско. Тя поклати глава. Всички останали пиеха и понякога вдигаха тостове за нея. През петте минути, когато самият посланик беше там, той ѝ предложи шампанско, а тя си взе газирана вода. Хапна малко черен хляб с хайвер и отговори на въпросите им. Имаше над дузина репортери и няколко руснаци. Лученко беше там и отново изглеждаше отлично, но за нейно съжаление, Боргов не дойде.

Беше едва следобед, но тя не бе обядвала. Чувстваше се безтегловна и уморена, някак безплътна. Не харесваше такива тържества и макар тук тя да беше звездата, се чувстваше не на място. Някои от хората от посолството я гледаха особено, сякаш беше някаква странна находка. Само ѝ повтаряха, че не са достатъчно умни, за да играят шах, или че са играли шах, когато са били деца. Омръзна ѝ да го чува. Искаше да прави нещо друго. Не беше сигурна какво, но искаше да е далеч от тези хора.

Проправи си път през тълпата и благодари на жената от Тексас, която беше в ролята на домакиня. След това каза на господин Бут, че иска да се върне в хотела.

– Ще уредя кола и шофьор – каза той.

Преди да си тръгне, отново намери Лученко. Стоеше при останалите руснаци, облечен безупречно и със спокоен вид. Тя протегна ръка.

– За мен беше чест да играя срещу вас.

Той пое ръката ѝ и леко се поклони. За момент тя си помисли, че ще ѝ я целуне, но не го направи. Той притисна дланта ѝ в своите.

– Всичко това – каза той – изобщо не е като шаха.

Тя се усмихна.

– Така е.

* * *

Посолството беше на улица „Чайковски“ и пътят до хотела беше половин час, на места в задръствания. Не беше видяла почти нищо от Москва и сутринта щеше да си тръгне, но не ѝ се искаше да гледа през прозорците. Връчиха ѝ трофея и парите след финала. Даде интервютата, прие поздравленията. Сега се чувстваше освободена и не знаеше къде да отиде, нито какво да прави. Може би щеше да поспи, да вечеря на спокойствие и да си легне рано. Победи ги! Победи руската институция, победи Лученко, Шапкин и Лаев, принуди Боргов да се предаде. След две години можеше да играе срещу

Боргов за световната титла. Първо трябваше да се класира, като спечели мача за кандидатите, но щеше да се справи. Щяха да се срещнат на неутрална територия и щеше да се изправи срещу Боргов, лице в лице, за мач от двайсет и четири партии. Тогава щеше да е на двайсет и една години. Сега не ѝ се мислеше за това. Затвори очи и задряма в задната част на лимузината.

Когато сънено погледна навън, бяха спрели на един светофар. Отпред и вдясно беше гористият парк, който се виждаше от нейната стая. Тя се разсъни се наведе към шофьора.

– Оставете ме при парка.

Слънчевата светлина се процеждаше през дърветата и я огряваше. Хората по пейките като че ли бяха същите от предишния път. Нямаше значение дали знаят коя е. Мина покрай тях по пътеката към поляната. Никой не я погледна. Тя стигна до павилиона и тръгна нагоре по стълбите.

Към средата на първия ред бетонни маси един възрастен човек седеше сам, с наредени фигури пред себе си. Беше над шейсетгодишен и носеше обичайната сива шапка и сива памучна риза с навити ръкави. Когато тя се спря на масата му, той я погледна с любопитство, но не изглеждаше да я е познал. Тя седна зад черните фигури и внимателно каза на руски:

– Искате ли да играем шах?

За автора

Уолтър Тевис (1928-1984) е писател и университетски преподавател по литература. В творческата си биография има шест романа и множество разкази, преведени на повече от 18 езика. Няколко творби на Уолтър Тевис имат извстни филмови версии – „Човекът, който падна на земята“ е заснет през 1976-а с Дейвид Бауи в главната роля, а разказът „Мошеникът“ е адаптиран през 1961 г. с участието на Пол Нюман и Джаки Глийсън.

Най-успешната му книга - „Дамски гамбит“ - е силно повлияна от личния му опит: самият той играе шах от седемгодишен, а хазартът и алкохолът го съпътстват през целия му живот.

Уолтър Тевис
Дамски гамбит

Роман
Американска
Първо издание

Преводач *Борислав Стефанов*
Редактор *Светлана Баталова*
Художник на корицата *Наталия Чайкина*
Технически редактор *Галина Николова*
Коректор *Мария Венедикова*
Издателство *Кръг, 2021*
<https://kryg.eu/>

The Queen's Gambit by Walter Tevis
Copyright © 1983, 2014 by Walter Tevis.
This edition published by arrangement with the Tevis Family Copyright Trust
c/o Susan Schulman Literary Agency.
All rights reserved.

<http://4eti.me> – с помощта на *Lioni 022*

ISBN 978-619-7625-04-2